T.C

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA ADLİ TIP VE ADLİ

BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman

Prof. Dr. Kayıhan Oğuz Karamustafalıoğlu

KADIN SUÇLULUĞUNA KARŞI TUTUM - TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ İNANÇLARI VE CİNSIYETÇİLİK ILE İLİŞKİSİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇİSE AKER

İSTANBUL, 2022

T.C

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA ADLİ TIP VE ADLİ

BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman

Prof. Dr. Kayıhan Oğuz Karamustafalıoğlu

KADIN SUÇLULUĞUNA KARŞI TUTUM - TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ İNANÇLARI VE CİNSIYETÇİLİK ILE İLİŞKİSİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇİSE AKER

İSTANBUL, 2022

ÖZET

Çalışmanın amacı, suçluluk algısının ve cezalandırma tutumunun katılımcıların cinsiyetçilik değerlerine, toplumsal cinsiyet rollerine; failin cinsiyetine ve failin algılanan toplumsal cinsiyet rollerine uyumuna göre değişim gösterip göstermediğini, toplumdaki bireylerin suçluluğa karşı olan tutumunda kadın suçluluğu ve erkek suçluluğu arasında bir fark olup olmadığını toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri ve bu rollere olan inanç çerçevesinde araştırmaktır. Çalışma, suçluluk algısının katılımcıların suç haberlerini hangi kaynaktan elde ettiklerine göre değişim gösterip göstermediğini de incelemiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda, oluşturulan hipotezler İstanbul, Ankara ve İzmir şehirlerinde ikamet eden 426 katılımcıdan elde edilen veriler ile test edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, katılımcıların suç haberlerini elde ettikleri kaynak ile suçluluk değerlendirmeleri arasındaki ilişkiyi inceleyen H_6 hariç çalışmanın tüm hipotezleri kısmen kabul edilmiştir. Kabul edilen hipotezlere göre, kişilerin suçu ve suçluluğu değerlendirmesinde failin cinsiyeti, katılımcının cinsiyetçilik değerleri, failin algılanan cinsiyet rolleri, katılımcının cinsiyet rolleri etkili olmuş, tüm bu değişkenler katılımcıların cezalandırma tutumları ile ilişkili bulunmuştur. Reddedilen hipotez doğrultusunda, katılımcıların suçluluk değerlendirmeleri ile tercih ettikleri haber kaynağı arasında bir ilişki bulamamıştır ancak suçluluğu daha sert değerlendiren ve cezalandırıcı tutumu daha yüksek olan bireylerin, suç haberlerini daha fazla çeşitli kaynaktan elde ettiği, suç haberlerine daha fazla kaynaktan maruz kaldıkları bulgulanmıştır.

Anahtar Sözcükler

Korumacı Cinsiyetçilik, Düşmanca Cinsiyetçilik, Erkeksilik, Kadınsılık, Sosyal Kabul Edilirlik, Geleneksel Medya, Dijital Medya, Algılanan Suçlulukta Cinsiyet Yanlılığı

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the impacts of participants' sexism scores, sex-role identity, offender's gender, and offender's compatibility with the perceived sex-role identity on the perception of criminality and punitive attitude and to study whether the society views male and female criminality differently in frame of gender, sex-role identity and beliefs about these identities. This study also views whether the perception of criminality varies based on the source from which the participants gather news about crime. Hypotheses of the study are tested with the data collected from 426 participants located in either İstanbul, Ankara or İzmir. According to the results of the analysis, all hypotheses of the study has been partially accepted except for H_6 which examines the relationship between sources of which participants obtain crime news and perception of criminality. In accordance with the accepted hypothesis, offender's gender, participants' sexism scores, perceived offender's sex-role identity and participants' sex-role identity have had an effect on individuals' assessment of crime and criminality and all such variables were associated with the participants' punitive attitudes. As per the rejected hypothesis, there were no correlation between participants' perception of criminality and news source, however, individuals who evaluate criminality more severely and have harsher punitive attitude obtain crime news from more diverse sources and are exposed to crime news from multiple sources.

Keywords

Benevolent Sexism, Hostile Sexism, Masculinity, Femininity, Social Desirability, Traditional Media, Digital Media, Gendered Perception of Criminality

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....i

İÇİNDEKİLER.....iii

TABLO LİSTESİ.....vii

ŞEKİL LİSTESİ.....ix

KISLATMALAR.....x

1. GİRİŞ VE AMAÇ.....1

2. GENEL BİLGİLER.....4

2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET, TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ İNANÇLARI VE CİNSİYETÇİLİK KAVRAMI.....4

2.2. SUÇ OLGUSU.....6

2.3. SUÇUN TARİHÇESİ.....11

2.3.1. CADILIK.....15

2.3.2. ZİNA.....16

2.3.3. FAHİŞELİK.....17

2.3.4. ÇOCUK DÜŞÜRME, KÜRTAJ VE ÇOCUK ÖLDÜRME (İNFANTİSİTE).....19

2.4. KADIN SUÇLULUĞUNA TEORİK BAKIŞ……23

2.4.1. GELENEKSEL DÖNEM KADIN SUÇLULUĞU TEORİLERİ…....24

2.4.1.1. BİYOLOJİK TEORİLER...……...25

2.4.1.2. PSİKOLOJİK TEORİLER…..……..27

2.4.1.3. SOSYOLOJİK TEORİLER……..……...29

2.4.1.3.1. SOSYAL YAPI TEORİLERİ…….……..29

2.4.1.3.2. SOSYAL SÜREÇ TEORİLERİ…..…..……...30

2.4.1.3.3. SOSYAL ÇATIŞMA TEORİLERİ…..……..31

2.4.2. MODERN DÖNEM KADIN SUÇLULUĞU TEORİLERİ……..……..32

2.4.2.1. FEMİNİST TEORİLER.……33

2.4.2.2. ÖZGÜRLEŞME TEORİLERİ……..……...35

2.4.2.3. ATAERKİL SUÇ TEORİLERİ……37

2.4.2.4. CENTİLMENLİK TEORİLERİ…..……..…..37

2.4.2.5. KONTROL TEORİLERİ…..……38

2.4.2.6. GÜÇ KONTROL TEORİLERİ…….……...39

2.4.2.7. EKONOMİK TEORİLER…..…….……..40

2.5. SUÇUN VE SUÇLULUĞUN BAĞLI OLDUĞU FAKTÖRLER, DEĞİŞKENLER……..42

2.6. KADIN SUÇLULUĞU KAPSAMINDA SUÇUN SEBEPLERİ, SUÇUN İŞLENİŞ BİÇİMLERİ VE SUÇ TÜRLERİ……46

2.6.1. SUÇUN SEBEPLERİ…..……..……47

2.6.2. SUÇUN İŞLENİŞ BİÇİMİ……..……52

2.6.3. SUÇ TÜRLERİ……..……55

2.7. KADIN SUÇLULUĞUNUN GENEL GÖRÜNÜMÜ ve GÖRÜNÜRLÜĞÜ…..59

2.8. KADIN SUÇLULUĞUNA KARŞI ADALET SİSTEMİ VE TOPLUMUN TUTUM VE YAKLAŞIMI……..…….70

2.9. ÇALIŞMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER…..……89

3. GEREÇ VE YÖNTEM…….……..…..91

3.1. VERİLERİN TOPLANMASI…..……91

3.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI…….……..91

3.2.1. SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU…….……...91

3.2.2. SENARYOLAR…….……92

3.2.3. ALGI DEĞERLENDİRME FORMU……..……93

3.2.4. KİŞİSEL ÖZELLİK DEĞERLENDİRME FORMU…..……....93

3.2.5. BEM CİNSİYET ROLÜ ENVANTERİ KISA FORMU (BCRE)..…..94

3.2.6. ÇELİŞİK DUYGULU CİNSİYETÇİLİK ÖLÇEĞİ (ÇDCÖ)…..……..95

4. BULGULAR…..……...…97

4.1. KATILIMCILARIN SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ İLE İLGİLİ BULGULAR……..…….97

4.2. KATILIMCILARIN CİNSİYETÇİLİK ÖLÇEĞİ DEĞERLERİ VE ALGILANAN SUÇLULUK DEĞERLERİ ARASI İLİŞKİ İLE İLGİLİ BULGULAR…….....98

4.3. KATILIMCILARIN BEM CİNSİYET ROLÜ ENVANTERİ DEĞERLERİ VE ALGILANAN SUÇLULUK DEĞERLERİ ARASI İLİŞKİ İLE İLGİLİ BULGULAR……...109

4.4. KİŞİSEL ÖZELLİK DEĞERLENDİRME FORMU İLE İLGİLİ BULGULAR……..……125

4.5. SUÇ HABERLERİNİN ELDE EDİLDİĞİ KAYNAK İLE İLGİLİ BULGULAR……..127

5. TARTIŞMA……..……131

6. SONUÇ……..…148

7. KAYNAKÇA…….……152

8.EKLER……...……180

9. ÖZGEÇMİŞ…..…….196

Tablo Listesi

Tablo I. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Olayın Ciddiyetine Dair Algı Puanları ile Düşmanca Cinsiyetçilik Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması……..……99

Tablo II. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında, Mağduriyete Dair Algı Puanları ile Düşmanca Cinsiyetçilik Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması…….101

Tablo III. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Ceza Puanları ile Düşmanca Cinsiyetçilik Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması…….102

Tablo IV. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Failin Pişmanlığına Dair Algı Puanları ile Düşmanca Cinsiyetçilik Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması……..…..104

Tablo V. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Olayın Ciddiyetine Dair Algı Puanları ile Korumacı Cinsiyetçilik Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması……..105

Tablo VI. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Mağduriyete Dair Algı Puanları ile Korumacı Cinsiyetçilik Cinsiyetçilik Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması…….106

Tablo VII. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Ceza Puanları ile Korumacı Cinsiyetçilik Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması…….……108

Tablo VIII. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Failin Pişmanlığına Dair Algı Puanları ile Korumacı Cinsiyetçilik Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması…….109

Tablo IX. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Olayın Ciddiyetine Dair Algı Puanları ile Erkeksilik Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması……...111

Tablo X. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Mağduriyete Dair Algı Puanları ile Erkeksilik Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması…….112

Tablo XI. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Ceza Puanları ile Erkeksilik Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması……..…..113

Tablo XII. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Failin Pişmanlığına Dair Algı Puanları ile Erkeksilik Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması……114

Tablo XIII. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Olayın Ciddiyetine Dair Algı Puanları ile Kadınsılık Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması……116

Tablo XIV. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Mağduriyete Dair Algı Puanları ile Kadınsılık Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması……117

Tablo XV. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Ceza Puanları ile Kadınsılık Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması……118

Tablo XVI. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Failin Pişmanlığına Dair Algı Puanları ile Kadınsılık Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması……120

Tablo XVII. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Olayın Ciddiyetine Dair Algı Puanları ile Nötr Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması……121

Tablo XVIII. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Mağduriyete Dair Algı Puanları ile Nötr Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması……122

Tablo XIX. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Ceza Puanları ile Nötr Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması……124

Tablo XX. Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Failin Pişmanlığına Dair Algı Puanları ile Nötr Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması……125

Tablo XXI. Kişisel Özellik Değerlendirme Formunun ÇDCÖ ve BCRE ile Korelasyon Analizi……127

Tablo XXII. Haber Kaynağının Algılanan Suçluluk ile İlişkisi……128

Tablo XXIII. Haber Kaynağının Algılanan Kişisel Özellikler ile İlişkisi……129

Şekil Listesi

Şekil 1. Türkiye'de 2011-2020 Seneleri Arası Toplam Tutuklu ve Hükümlü Sayısı ve Artış Oranı, Kadın Tutuklu ve Hükümlü Sayısı ve Artış Oranı……..…….63

Şekil 2. Türkiye'de 2011-2020 Seneleri Arası Ceza İnfaz Kurumuna Giren ve Ceza İnfaz Kurumundan Çıkan Toplam Hükümlülerin ve Kadın Hükümlülerin Sayısı……..……..……...…64

Şekil 3. Avrupa Kıtasında Bulunan Ülkelerde 100.000 Kişiye Düşen Toplam Suçluluk Sayısı ve Toplam Suçluluk İçerisinde Kadın Suçluluğu Oranları……..……..67

KISALTMALAR

ÇDCÖ: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği

BCRE: BEM Cinsiyet Rolü Envanteri

1. GİRİŞ ve AMAÇ

Tüm dünyada niteliksel olarak artan (Akpınar, 2018; Bulgurcuoğlu ve Çamur 2019), niceliksel olarak genişleyen, bilgisayar suçları gibi (Burkay, 2008), suçluluk kavramı istisnasız her toplumda ekonomik, politik ve sosyal birçok soruna (Sargın & Temurçin, 2009) sebep olmaktadır. Hem devletlerin üzerindeki yükü hem de toplumda yaşayan grup ve bireylerin sosyal yaşamına olumsuz etkisini azaltma ihtiyacı doğrultusunda suçluluk, çokça araştırılmış bir kavramdır (Haydaroğlu, 2017). Ancak, kadın suçluluğu özelinde araştırmalar kısıtlı kalmıştır (Koçak, 2021). Suçluluk, genel çerçevesi ile erkek ile bağdaştırılmış, kadın suçluluğu da erkek suçluluğu için oluşturulan yasalar ve önleme çalışmaları ile ele alınmıştır (Saruç, 2013). Suçun, erkek davranışı olarak yorumlanıp ele alınmasının sebepleri, feminist hareketlerin başlangıcıyla yapısallaştırılmış ve akademik çerçevede daha çok konuşulmaya, araştırılmaya başlanmıştır (Bartlett, 2006). Kadın suçluluğunu, kendi özelinde erkek suçluluğundan bağımsız inceleme ihtiyacı, kadın hükümlü ve tutuklu sayısının gün geçtikçe artması ile paralellik göstermektedir (Bulgurcuoğlu ve Çamur, 2019). Artan kadın suçluluğunun, doğru anlaşılma çabası hem toplum ve devlet üzerine binen yükün azaltılması hem de kadın faillerin tekrar suç işlemesini önlemek için önemli görülmüştür. Nerede birden fazla insan bir aradaysa orada mutlaka suç vardır (Burkay, 2008) düşüncesinden hareketle, toplum denen kurumun içinde bulunduğu yerleşik yaşamın başladığı günden itibaren, suç da var olmuştur. Tarihsel olarak bu kadar eskiye dayanan bir kavram, toplumda yaşanan değişikliklerden de mutlaka etkilenmektedir (Koçak, 2021). Günümüzde, kadın istihdamının ve kadınların sosyal hayata katılımındaki artış gibi değişen faktörler ile kadın suçluluğu da daha fazla görünür hale gelmiştir. Kadın suçluluğunun toplumsal

değişimler paralelinde bir anda arttığı değerlendirmesi yerine, görünürlüğünün arttığı söylemi daha fazla kabul görmektedir (Smart, 1979). Suçluluğun her toplumda var olduğu gerçeği düşünüldüğünde, toplumsal cinsiyet faktörünün bu var oluşa değil, ancak görünürlüğüne etki edebileceği düşünülmektedir. Sosyal hayatta daha fazla görünür olan kadın ile ilgili her şey de tıpkı kendisi gibi daha fazla görünür olmaktadır. Görünürlük yaklaşımının daha fazla kabul görmesinin sebepleri olarak, kadın suçluluğu ile ilgili yapılan çalışmaların genel suçluluk, bir diğer ifade ile erkek suçluluk çalışmalarına nazaran az oluşu, kadın suçluluğunun ihbar edilmesi ve cezalandırılması ile ilgili cinsiyet yanlılığı barındıran tutum farkları, kadın suçlunun toplum tarafından etiketlenme korkusu ile araştırmalarda gönüllü olarak işbirliği yapmıyor olması gibi engeller dolayısıyla, artış veya azalıştan bahsetmek var olanı niteliksel açıdan doğru yansıtan bir ifade olmayacağı ifade edilmektedir (Heidensohn, 1996; Koçak, 2021). Görünürlüğü erkek suçluluğuna göre daha fazla faktörden etkilenen kadın suçluluğunun doğru anlaşılabilmesi için daha çok araştırmaya ihtiyaç olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Toplumda bulunan ve görünürlüğü etkileyen faktörler, cezalandırma politikalarını da etkilemekte bu da adalete olan inancı zedelemekte, toplumda güvensiz bir ortam yaratmaktadır (Heidensohn, 1989). Toplumsal tutumun cezalandırma politikaları üzerindeki etkisi, cezalandırma politikalarının toplumsal tutum üzerindeki etkisinden çok daha fazladır (Tuncer ve ark. 2018). Bir diğer ifade ile, yanlı tutumlar adalet mekanizmalarının kararlarını etkilerken, adalet mekanizmalarının aldığı kararlar da yine toplumda kabul gören ortak tutumlardan fazlasıyla etkilenmektedir. Toplumun dolayısıyla ondan etkilenen adalet mekanizmalarının suça ve suçluluğa bakışını anlamak, bu bakış ve tutumun nelerden etkilendiğini bilmek temel anlamda suçluluğun, özelde de kadın suçluluğunun azaltılması için mühimdir (Bulgurcuoğlu ve Çamur 2019). Bu ehemmiyet

doğrultusunda, güncel çalışmanın amacı suça ve suçluluğa karşı tutumun, toplumda ortak kabulün en görünür olduğu konulardan biri olan toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet rolleri inançları çerçevesinde, değerlendiricinin ve failin toplumsal cinsiyet temelli özelliklerinden etkilenip etkilenmediğini araştırmak, cinsiyet yanlı tutumların kişilerin suçluluk değerlendirmelerini ve cezalandırıcı tutumlarını etkileyip etkilemediğini anlamaktır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Toplumsal Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Rolleri İnançları ve Cinsiyetçilik Kavramı

Toplumsal cinsiyet kavramı, biyolojik cinsiyet kavramından türemiş (Eskiçorapçı, 2021) olup, sosyal ve kültürel etkileşimi dolayısıyla biyolojik cinsiyetten ayrışmaktadır. İki ayrı uç olarak algılanan biyolojik cinsiyet kadın ve erkeği biyolojik olarak farklılaştıran genetik temelli bir yapıdır (Yumrutaş, 2020). Bireyi kadın ve erkek olarak tanımlamamıza sebep olan biyolojik cinsiyet, kalıtsal olarak aktarılan, istisnai durumlar harici değişmeyen fizyolojik ve biyolojik özellikleri tanımlar (Türk Tabipleri Birliği, 2008). Üreme konusunda var olan bu farklılığa zaman içerisinde eklenen toplumsal beklentiler doğrultusunda toplumsal cinsiyet kavramı ortaya çıkmıştır. Kurgulanan ve toplum eli ile yaratılan bu kavram ile, kişiler biyolojik cinsiyetlerinden ayrıştırılarak “kadınlık/dişil” ve “erkeklik/eril” kalıplarıyla tanımlanmışlardır (Koruculu, 2019). Kadın ve erkek bireye yönelik algı ve beklentileri ifade eden toplumsal cinsiyet kavramı kişilere, doğdukları andan itibaren aile, toplum, medya ve hatta masallar aracılığı ile öğretilir (Simon, 1992). Öğretilen ve bireyden uyması istenen cinsiyete dair toplumsal beklentiler, kişinin davranışları üzerinde şekillendirici etkiye sahiptir. Bir başka ifade ile kadın ve erkek arasındaki, davranış ve benimsenen rollerin farklılığı biyolojik cinsiyetten değil, toplumun her bir yapısından ayrı ayrı öğrenilen ve pekiştirilen toplumsal cinsiyetten ileri gelmektedir. Aksi olsaydı, dünya üzerinde var olan tüm toplumlarda kadın ve erkeklerin davranış farkları birbirinin aynısı olurdu (Yıldız, 2019). Ancak durum bu şekilde değildir. Toplumsal cinsiyet kavramı çerçevesinde kişilerden uyması beklenen davranış kalıpları, toplumsal cinsiyet rolleri olarak adlandırılmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri de toplumdan topluma (Ecevit, 2011), kültürden kültüre ve hatta aynı toplum ve kültür içerisinde dönemden

döneme farklılaşmakta, değişim göstermektedir (Koruculu, 2019). Toplumsal cinsiyet rolleri kalıplarına göre düşünce ve davranışları şekillenen birey, kadın ve erkek kimliklerine atfedilen rollere uygun davranmaya çalışmaktadır. Toplum, cinsiyet rollerine uyumlu davrandığını düşündüğü bireyleri, ödüllendirmekte; aksi halde kendisini "öteki" üzerinden tanımlama içgüdüsü ile bu bireyleri ötekileştirmektedir (Eskiçorapçı, 2021). Türkiye gibi ataerkil toplumlarda (Hortaçsu, Kalaycioğlu, & Rittersberger-Tilic, 2003), kadın ikincil ve edilgen cinsiyet rolleri ile tanımlanırken, erkeğin etken roller çerçevesinde davranması beklenmektedir (Arslan, 2000). Bir başka ifade ile, kadın ve erkek arasında yalnızca toplumsal cinsiyetleri farklı olduklarından, farklı roller uygun görülmüş bu da biyolojik cinsiyet ile desteklenmiştir (Çiçeklioğlu, 2012). Örneğin kadının biyolojik olarak erkekten daha güçsüz olduğu bu sebeple yapabileceklerinin sınırlı olduğu inancı kişilerin söylemine yaygın olarak yansımaktadır. Bu gibi toplumsal cinsiyete dayalı, ayrımcı ve önyargılı inançları onaylamak temelde cinsiyetçilik olarak tanımlanmaktadır (Campbell, Schellenberg, & Senn, 1997). Cinsiyetçilik kavramı, kadına biçilen ikincil cinsiyet rolleri dolayısıyla sıklıkla kadının karşılaştığı negatif ayrımcılık ve basmakalıp düşmanca tavırları içermektedir (Herzog ve Oreg 2008). Kadına yöneltilen ortak ve yaygın ayrımcı tutumun doğası ve ölçüm araçları Glick ve Fiske (1997) tarafından, sorgulanmış ve yeniden kavramlaştırılmıştır. Yeniden tanımlanan cinsiyetçiliğin ve kadına karşı toplumda oluşan geleneksel tutumun yalnızca düşmanca bir tavırla ortaya çıkmadığı, kimine göre pozitif olabilecek bir tutumla ve korumacı hislerle de kendini gösterdiği ifade edilmiştir. Korumacı hislerle ortaya çıkan bu tutum, aslında erkeklerin koruyuculuk, ataerkillik ve şövalyelik gibi kendilerinden beklenen toplumsal rollerdeki geleneksel inançları ile şekillenmektedir (Glick, ve diğerleri, 2000). Düşmanca cinsiyetçilik açık bir şekilde kadına ikincil bir tavırla yaklaşımı nitelerken,

korumacı cinsiyetçilik daha gizli bir tutumla kadını zayıf ve muhtaç olarak tanımlar. Her iki cinsiyetçilik türü de ataerkilliği pekiştirir (Herzog ve Oreg 2008). Glick ve Fiske'ye göre düşmanca cinsiyetçilik, erkeğin gücünü ve statüsünü, örneğin feminizm ve iş hayatına katılım ile, korumasını zorlaştıran kadınlara daha sert ve görünür şekilde yönlendirilmektedir. Diğer taraftan, korumacı cinsiyetçilik, geleneksel kadın cinsiyet rollerine uygun algılanan kadınlara yöneltilmektedir. Bu anlamda, korumacı cinsiyetçilik düşmanca cinsiyetçiliğin özrü olmakta, düşmanca cinsiyetçilik tavırlarına maruz kalan kadınların bu tutumu "hak ettikleri" düşüncesini meşrulaştırmaktadır. Bir başka ifade ile, erkek eli ile oluşturulmuş kadın cinsiyet rollerine uyumlu davranan kadınlar korumacı cinsiyetçilik ile ödüllendirilmekte, uyumda "başarısız" olan kadınlar düşmanca cinsiyetçilik ile cezalandırılmaktadır (Glick, ve diğerleri, 2000).

Toplumsal cinsiyet, bu cinsiyete uygun algılanan roller ve dolayısıyla cinsiyetçi tutumlar, toplumu ilgilendiren her olguyu etkilediği gibi suçluluğa olan tutumu da etkilemektedir. Suç, erkekler için yıpratıcı olmamakta aksine erkekliği besleyen ve pekiştiren bir olgu olarak algılanmaktadır. Kadınlar suç işlediğinde ise, toplum için suçluluk dehşet verici ve kadınlığı yıkan bir anlam ifade etmektedir (Ağaoglu Canay, 2004).

2.2. Suç Olgusu

Suç, insanlık tarihinin başından günümüz modern toplumlarına kadar varlığını gösteren ve sürdüren evrensel bir unsurdur (Haydaroğlu, 2017). Suçun varlığının, insanlık tarihi kadar eski olduğu söyleminin dayanağı, suçun da aynı insanın varoluşu gibi sosyal bir olgu olmasındandır. Nerede birden fazla insan varsa orada doğal olarak bir çatışma ve dolayısıyla suç vardır (Burkay, 2008). Temel anlamda suç, Georges Picca'nın *La Criminologie* kitabında yaptığı tanımıyla, birey ve bireylerin oluşturduğu toplum arasındaki çatışmadır (Picca, G., & Erbaş, E., 1992). Sosyal bir varlık olan insan,

gereksinimlerini karşılamak için daima bir başkasına ihtiyaç duyar. Toplum içinde beraber yaşayan bireylerin birlikte var olma sürecinde, aralarında kurdukları iletişim ve ilişkilerde birtakım sorunlar da doğal olarak yaşanmaktadır. Bireylerin beraber bulundukları ve yaşadıkları bu sosyal ortamda, yaşanan sorunların neticesinde sosyal düzeni sağlayan kurallara aykırı oluşacak davranışlar suçun tanımını oluşturmaktadır. Düzene aykırı davranışların sonucunda oluşacak anlaşmazlıklara, toplumda beraber yaşama haline zarar gelmemesi adına çözümler de yine toplumca belirli kurallar çerçevesinde düzenlenmiştir. Toplumsal düzeni bozduğuna inanılan suç davranışları yasaklanmış, bu yasaklı davranışları yapanlara da yaptırımlar uygulanmıştır (Akpınar, 2018). Sosyal düzenin devamı için yasaklanan bir davranış olan suç kavramından bahsederken, yasakların birey veya bireyler tarafından çiğnenmesi ve çiğnenen yasaklar karşısında toplum eli ile oluşturulmuş yaptırım yani ceza olgularından da bahsetmek suçu açıklamak için elzemdir. Suç davranışı ile kişisel alanı aşan bireye, kamusal otoritenin müdahalesi yani ceza kaçınılmaz olacaktır (Marshall, 2005).

Toplumdaki bireylerin, birbirleri ile etkileşimleri sonucu doğal olarak ortaya çıkan suç; aile, ekonomi, siyaset, değer ve normlar gibi birçok faktör ile ilişki içerisindedir (Akpınar, 2018). Bahsedilen sosyal ve toplumsal yönleri ile günümüze kadar suç; birçok disiplinin ilgilendiği ve bu disiplinlerce açıklanmaya çalışılan bir davranış olmuştur. Bu sebeple suç kavramının genel, tüm disiplinlerce benimsenen bir tanımını yapmak güçtür (Haydaroğlu, 2017). Suçu açıklarken farklı disiplinlerin tanımlarından yararlanan, bütünleşik bir yaklaşım gerekli olacaktır. Hukuki bakış ile suç; kasti veya ihmal sonucu birey tarafından normların ihlali davranışıdır. Kişinin ihlal ettiği norm ise, devlet tarafından kabul edilen ceza hukuku normlardır (Brodeur & Ouellet, 2004). Bir diğer ifade ile, yasaların tanımlayıp cezalandırdığı hareket suçtur. Suç, tehlikeli olduğu ve

topluma zarar verdiği kabul edilen tavır, davranış ve eylemler bütünüdür (Dönmezer, 1984). Siyasi bakış ile suç; sosyal bir baskı yaratmak ve güçlü grupların, güçsüz gruplar üzerinde yönetim ve etkinliğini pekiştirip arttırmak üzere yasalara konan ceza ölçütüdür (Akers, 2013). Psikolojik bakış ile suç; topluma uyum sağlamada yetersiz kalmak anlamına gelmekte ve bir davranış problemi olduğu düşünülmektedir. Bu davranış problemi bireyin ruhunun derinliklerinden gelir ve onu dış dünyadan somutlama niteliğindedir (Erem, 1997). Son olarak sosyolojik bakış ile suç; bireyin kişisel alanını aşıp, kamusal alana giren, yasak olanı yaparak toplumu tehdit eden davranışlarıdır.

Suç ve suçun tanımı tarihsel süreçte sosyoloji alan çalışmalarında sık sık karşımıza çıkmaktadır. Sosyolojinin kurucularından olan Émile Durkheim'a göre suç, ortak bilince zarar veren davranışlardan ortaya çıkan normal ve sosyolojik bir olaydır (Akpınar, 2018). Suç normal olduğu kadar zorunlu ve yararlıdır da. Durkheim, suçun normalliğini, her toplumda varoluşuyla; zorunluluğu, suçun sebebi olabilecek duyguların toplumun tüm bireylerince sahip olunduğuyla; yararlılığı, suçun toplumları durgunluktan çıkarmasıyla ve kurtarması ile ilişkilendirmektedir (Dönmezer, 1994). Durkheim'a göre; toplumsal ortak şuurun, ani değişimlerle zayıflaması sonucu toplumsal değerler üzerindeki mutabakat çökebilir. Bu çöküş sonunda da toplumsal ayrışma ve anomi meydana gelebilmektedir. Ayrışma, anomi ve sapma suçun temel sebeplerindendir (Kızmaz, 2013). Suçun toplumlar için yararlı ve doğal olduğunu düşünen tek bilim insanı Durkheim değildir. Cesare Lombroso'ya göre suç doğum ve ölüm kadar doğaldır. Toplumlar gibi toplumdaki bireylerin de dinamik olması dolayısıyla, suç durağan bir olgu değildir. Toplum ile bireyin değişim hızı her zaman birbirine denk olmamaktadır. Bazen toplumun gelişimine birey ayak uyduramazken, bazen de bireyler toplumun genelinden önce gelişim gösterip değişebilirler. Aradaki dengesizlik ve uyumsuzluk sorunları da

beraberinde getirmektedir. Bu sorunların en önemlilerinden biri de suç davranışıdır (Sargın ve Temurçin, 2009). Bilişim suçları aradaki bu dengesizliğe iyi bir örnektir. Bilişim alanında toplumun genelinden önce gelişen bireyler, sahip oldukları asimetrik bilgiyi insanları kandırmak ve aldatmak için kullanabilmekte, ceza ve yaptırımlar mağduriyetlerden sonra gelebilmektedir. Bu değer ve normlardan sapan aldatma ve kandırma davranışı karşısında, kanun koyucular tarafından ceza yaptırımı belirlenmediğinden, davranış bir süre suç olarak sayılmamış, sapma davranış olmaktan ileriye gidememiştir (Kızılçelik & Erjem, 1994). Sapma davranışı, suç kavramından daha belirsiz ve geniş bir kavramdır. Sapma, genel hatlarıyla; normalliğin sınırları dışında kabul edilen her türlü davranıştır (Ağaoglu Canay, 2004). Sapmanın belirsiz ve geniş bir kavram oluşu, normalin ne olduğu ve tanımının istatistik ile mi toplumsal beklentilerle mi yapıldığının muğlak olmasından kaynaklanmaktadır.

Suçun doğal ve dinamik olan bir olgu olması dolayısıyla, herhangi bir davranışın suç sayılması ve suç vasfını alması tamamen o coğrafyanın o tarihteki normları ile alakalıdır. Suç bu yönüyle tanımsal ve görelidir. Suçun tanımsal oluşu, kanun koyucuların kamuoyunun nabzını, düşüncelerini ve inançlarını takiple, toplum için neyin zararlı olduğunu tanımsal olarak belirlemesinden gelmektedir. Bu belirleyici tanım, toplum için neyin yararlı ve neyin zararlı olduğunun sınırını çizer (Ağaoglu Canay, 2004). Ceza kanunlarınca tanımlanmamış eylemler suç sayılmamaktadır. Suçun göreli olması ise, hangi eylemin suç olarak tanımlandığının toplumdan topluma zaman içerisinde farklılık gösterdiğini ifade etmektedir. Bir toplumda suç olarak nitelendirilen eylem başka bir toplumda suç olmayabilir (Durkheim,1968), hatta aynı toplum içerisinde eskiden suç sayılan bir eylem seneler sonra ceza kanunlarından çıkarılmış yani eylem artık suç olarak tanımlanmıyor olabilir. Buna örnek olarak, alkol kullanımı bazı ülkelerde

serbestken bazı ülkelerde suç olarak nitelendirilmektedir. Aynı zamanda suç eylemi, suç olma vasfını içinde gerçekleştiği sosyal durumdan alır. Örneğin; cinsel ilişki eyleminin kendisi suç değilken, zina ve ırza tecavüz şeklindeki gerçekleşen cinsel ilişkiler suçtur (İçli, 2007). Suçun dinamik olması dolayısıyla sosyal değişimlerden etkilenmesi de kaçınılmazdır. Örneğin; Türkiye'de 2008 yılına kadar kapalı alanda tütün ürünleri kullanımı suç değilken, 2008 sonrasında bu eylem kanunlar tarafından suç olarak tanımlanmıştır (Haydaroğlu, 2017). Önceden vatanseverlik göstergesi olan bazı eylemler, günümüzde suç sayılabildiği gibi, şu an suç sayılmayan eylemler önceden ahlak dışı sayılabilmekte ve ceza olarak nitelendirilmekteydi (Akpınar, 2018). Her ne kadar suç eylemi göreli olsa da insanlığın bazı ortak yargıları dolayısıyla bazı davranışlar, tüm toplumlarda suç olarak tanımlanmaktadır. İnsan öldürme suçu bunun en temel örneğidir.

Suç diye nitelendirdiğimiz davranış en temel ifadesiyle, bazı bireylerin tutum ve davranışlarıyla, bu bireylerin içinde yaşadığı grubun yerleşik davranış modelleri arasındaki çatışmadır (Tunç, 2008). Her toplumda var olan yerleşik davranış modelleri, toplum düzenini korumak ve sürdürmek için vardır (Haydaroğlu, 2017). Bu davranış modelleri toplu yaşamanın ürünleri ve temelleridir. Toplumda bulunan bu ortak temeli korumak için konulan kurallar, kuşaktan kuşağa aktarılır. Fakat kuralların ve yasakların olduğu her grupta yasağı çiğneme ve temelden sapma da mutlaka olacaktır. Birey kendi arzularını gerçekleştirmek için, kimi zaman toplum yararını ikinci plana atıp toplumla çatışmaktadır (Yavuzer, 1996; akt. Tolunay, 2010). Bu çatışma sonucunda da bireyin kendi çıkarı için yaptığı eylemler suç olarak nitelendirilmektedir.

2.3. Suçun Tarihçesi

Suçun tanımı toplumdan topluma, zamansal koşullara ve değişimlere göre sürekli farklılaşmıştır (Haydaroğlu, 2017). Antikçağ Yunan düşünürlerinden Platon suçu tanımlarken sebebini tutku ve haz arayışı olarak nitelendirmiş, suçun da bir ruh hastalığı olduğunu ifade etmiştir. Hippocrates ise suçlu bireyler için belirli ortak tipleştirmeler ileri sürmüş, beden yapısı ile suç arasında bir bağ olduğunu söylemiştir. Aristoteles'e göre suç toplumun düşmanıdır ve bireyi suça iten de yine toplumsal koşullardır. Orta çağda suç şeytani bir davranış olarak kabul edilmiş, sebebinin ise kötü ruhların teşviki olduğu düşünülmüştür. Suça karşı önlem için de manevi yönlerin kuvvetlendirilmesi önerilmiştir. Gruplar halinde yaşanmaya başlanan ilk günden itibaren sosyal hayat içerisinde daima karşılıklı ilişki içerisinde olan insan, olumlu ve olumsuz etkileşimleri bir arada tecrübe etmiştir. Yaşanılan olumsuz etkileşimlerin topluma, dolayısıyla bireye zarar vermesi sonucunda toplumdaki düşünür ve yöneticiler anlaşmazlıkları, yani güncel toplumda suç olarak nitelendirilen eylemleri anlamaya ve bu anlaşmazlıklara çözüm üretmeye çalışmışlardır (Akpınar, 2018). İnsanlar ilk çağlarda zarar verici eylem ve davranışların tanrılar tarafından cezalandırılacağına inanmışlardır. Ancak tanrıların tabularına uymayan bazı kişilerin zaman geçmesine rağmen cezalandırılmadığını gören toplum, müdahale edilmesi gerektiğine kanaat getirmiştir. Toplumsal müdahale ile cezalandırılma gerçekleştirilirse, toplumun bela ve yokluktan korunacağına inanmışlardır (Akpınar, 2018). Hristiyanlık ve İslamiyet inancınca suç günah sayılmaktadır. Failin cezalandırılması gerekmektedir. İslamiyet inancında fuhuş, soygun, cinayet gibi suçlar hadis ve ayetlerce düzenlenmiştir (Soyaslan, 2003). Görüldüğü üzere 18.yüzyıla kadar anlaşmazlıktan doğan eylemler yani suç, felsefi ve dini yaklaşımlarla açıklanmaya

çalışılmıştır. Zaman geçtikçe suç kavramı laikleşmiştir. 18.yüzyıldan itibaren suç, toplumsal norm ve değerlere aykırılık olarak tanımlanmıştır (Yavuzer, 1987).

Suç pratik açıdan bakıldığında cezayı doğuran bir eylemdir (Rahimov, 2014). Bu sebeple suç öncelikle ceza hukukuna ait bir kavramdır. 18.yüzyılda suç fikrinin laikleşmesiyle birlikte topluma suç ile zararı dokunan birey ile toplum arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Klasik okul düşünürleri, toplumsal sözleşmeyi esas aldığından toplumun yararını ilk sırada tutmakta ve bu yararın korunması gereken en mühim değer olduğunu düşünmekteydiler. 18.yüzyılın sonrasında kendini gösteren, modern ceza hukukuna etki eden klasik okul mensuplarına göre suç; kişinin kendi iradesi ile gerçekleştirdiği, kanun koyucu tarafından yasaklanmış kusurlu insan davranışıdır (Özbek v.d., 2014). Onlara göre suç; davranışsal değil toplumsal bir eylemdir. Suç ve suçluluk hali, bireyin eylemleri ve hukuk yani toplum arasındaki çelişkiden doğmaktadır (Soyaslan, 2003). İnsanlar da tüm eylemlerini dolayısıyla suç eylemini de gerçekleştirirken özgürdürler. 19.yüzyılın sonlarında ortaya çıkan pozitivist okul ise determinist bir yaklaşıma sahiptir. Pozitivist okul mensuplarına göre, suç işleyen kişinin irade serbestliği yoktur. Bu sebeple, suç işleyen kişinin manevi sorumluluğu olamaz, fakat topluma zarar verdiğinden toplumsal bir sorumluluğu vardır (Taner, 1953). Pozitivist okul düşünürlerine göre suç, insan bencilliğinden kaynaklanan anti-sosyal dürtülerdir. Bu dürtüler toplumun ahlak değerlerine aykırılık gösterir (Ferri, 1928; akt. Soyaslan, 2003). 20.yüzyılın başlarında gelişen düşünceler ise klasik ve pozitivist okuldan farklı olarak, suçun sebeplerini incelemeye yönelmişlerdir. Bazı düşünürler suçu, bireyin ruhsal yapısındaki gerilime bağlarken, diğerleri bireyin içinde yaşadığı sosyal ortamın suça etkisini değerlendirmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ise suç araştırmaları hızla artmış, bireyin içinde bulunduğu sosyal ortam, aile yapısı, kültür, cinsiyet gibi değişkenlerin suç

üzerine etkileri konuşulmaya başlanmıştır (Ağaoglu Canay, 2004). Birçok değişkenin ilişkili olduğu suç olgusu, tam da bu değişkenler sebebiyle kriminoloji, hukuk, din, sosyoloji, psikoloji, antropoloji, biyoloji gibi birçok disiplini ilgilendirmektedir. İlk sosyal ilişki kurulduğu günden itibaren var olan suç olgusu köklü bir geçmişe sahip olsa da suçun tüm dünyada ve ülkemizde bilimsel açıdan incelenmesi oldukça yenidir. Suça ilişkin yayınlanan ilk modern istatistikler Fransa'dadır. 1827 yılında yayınlanan bu istatistikler doğrultusunda suçun sosyal faktörlere bağlı olarak gösterdiği değişiklikler ortaya konmuştur. Fransız avukat ve istatistikçi André-Michel Guerry, bu istatistiklerden yararlanarak suçu şahsa ve mala karşı olmak üzere sınıflandırmıştır. Bunu yaparken amacı, kişinin suçlu davranış eğilimi göstermesindeki sebepleri anlamaya çalışmak olmuştur. Eğitimin suçlu davranışa engel olacağı gibi konuyu basitleştirdiğini düşündüğü bakış açılarını da reddetmiştir (İçli, 2007). Yine aynı dönemde, Belçikalı sosyolog ve istatistikçi Adolpe Quetelet, Hollanda suçluluk istatistiklerini yayınlamıştır. 1835 yılında yayınladığı bu istatistikler ile insan öldürme ve sahtekarlık fiillerinin önceden tahmin edilmesinin mümkün olduğunu açıklamıştır. Türkiye'de suç ve suçluluk ile ilgili yapılan ilk bilimsel çalışmalar İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde 1943 yılında kurulan Kriminoloji Enstitüsü ile başlamıştır (Haydaroğlu, 2017).

Araştırmanın odağı gereği suçun tarihçesini incelerken, suç ve suçluluğun tarihçesi üzerinden yukarıda verilen özet bilgi paylaşımından sonra kadın suçluluğunun tarihçesi üzerine yoğunlaşmanın yerinde olacağı görüşündeyiz. Bu sebeple başlığın bundan sonraki kısmında kadın suçluluğunun tarihçesi incelenecektir. Kadın suçluluğu konusunda bahsedilecek olan *fahişelik* olgusu, araştırmamızda özellikle bu kelime ile belirtilmektedir. Fahişelik, seks işçiliğinden ayrı bir kavramdır. Hem tarihsel süreçte hem de günümüzde, fahişelik kadına özgü kullanılan bir ifadedir ve anlatılmak istenen

olgunun, toplumda uyandırdığı etki bakımından tam karşılığını vermektedir. Bu sebeple anlatılacak olgunun günümüzde evrilmiş hali olan seks işçiliği yerine fahişelik kelimesinin kullanımı uygun bulunmuştur.

Tarihsel süreçte aynı suç olgusu gibi; kadın ve suç da ataerkil sistemin içinde ve bu sistem tarafından tanımlanmıştır (Ağaoglu Canay, 2004). Kadın sosyal hayatta olduğu gibi suçluluk alanında da ikincil bir konumdadır. Kadın suçluluğu kavramı tarihte genellikle fahişelik, zina, ensest, cadılık ve çocuk öldürme suçları ile anılmıştır. Hukuk tarihçileri, devlet cezalandırma yetkisini üstlenmeden önce aile reisi olan erkeğin, zina yapan kadını cezalandırdığını ortaya koymuştur. Yunanistan'da Klasik Çağ başlangıcıyla evlilik dışı cinsel ilişki devlete bir diğer anlamı ile erke karşı işlenen bir suç olarak tanımlanmıştır. Bu tanım, ahlakı ve suçu, kadın cinselliği ile bağdaştıran düşüncenin yerleşip pekişmesine sebebiyet vermiştir (Rullmann, 1996). Orta Çağ'da uygulanan cezalarda da aynı zina suçuna bakış açısında olduğu gibi cinsiyet farklılıkları olduğu ortaya konmuştur. Örneğin; suda boğmak, yakmak ve canlı canlı gömmek kadınlar için uygulanan ceza yöntemleri olmuştur (Mannheim, 1965). Mannheim'ın tespitlerine göre, kadınların 14.yüzyılda tipik kadın suçu olarak görülen zina, hırsızlık gibi suçlarla sınırlı kalmadıkları, haydutluk ve şiddet suçlarında da rol oynadıkları bilinmektedir. Ancak kadın suçluluğu, 18.yüzyılda çocuk öldürme suçu ile gündeme gelmiş ve belirginleşmiştir (Ağaoglu Canay, 2004). Tarihsel süreçte romantik bir bakış açısıyla kadın suçluluğu entrika, zehirleme gibi suçlarla anılmış olsa da kadınlar sarhoşluk, fahişelik, çocuklara kötü muamele, mağaza hırsızlığı gibi suçların da faili olmuşlardır (Mannheim, 1965). Kadın suçluluk tarihine baktığımızda belirli birkaç suç gerek toplumsal tanımlamalar ve inançlar sebebiyle gerek suçun doğası nedeniyle sadece kadınlar ile ilişkilendirilmiştir. Bu suçlar cadılık, zina, fahişelik, çocuk düşürme ve çocuk öldürme suçlarıdır.

2.3.1. Cadılık

Ortaçağ Avrupası'nda yüzlerce kadın cadı oldukları gerekçesiyle, uzun yıllar sürecek bir katliamın mağduru olmuşlardır. Mağduru oldukları suç, cadı avı adı altında çeşitli şekillerde öldürülmeleridir. Suçun kendisi cadı avı iken, maalesef cadılığı kadın suçluluk tarihi başlığı altında incelemek gerekmektedir. Ortaçağ din adamları inanışına göre, şeytan insan bedenine saldırarak ruhu ele geçirmeye çalışmaktadır. Kadın bedeni de erkek bedenine göre daha zayıf olduğundan, şeytan kadın ruhuna daha kolay ulaşabileceği için saldırmak üzere kadınların bedenlerini seçmektedir. Ruh o dönemlerde dişi olarak tasvir edilmektedir ve kadının tatmin edilemez doğasıyla ortaya çıkmaktadır (Reis, 1997). Dişi olan ve hiç tatmin olmayan ruh, özellikle cadıların ruhu şeytana teslimiyetini açıkça sergilemektedir. Din adamları tarafından getirilen açıklamaya göre kadın, meşru olarak sahip olamadığı iktidarı şeytanla iş birliği yaparak elde etmeye çalışmaktaydı (Berktay, 2003). 1486 yılında *Malleus Maleficarum* (Cadıların Kafasına İndirilen Balyoz) ismiyle yayımlanan bir kilise bildirisine göre kadınlar, kendi zayıflıklarından ve iktidarda olmamalarından dolayı daima aldatmaya yatkın, kin dolu olmaktadırlar. Bu sebeple de öç almak için cadılık ve büyücülüğe başvurmaktadırlar denmiştir (Ağaoglu Canay, 2004). 1800'lerde yaygın olan bir düşünceye göre cadılar hasta insanlardır. Bu görüş daha sonra cadılığın psikopatolojik bir durum olduğunu ileri süren Sigmund Freud ile desteklenecektir (Frigon, 1995). Cadılık için bir tipoloji de oluşturulmuştur. Genelde cadı; 41-60 yaşlarında, evli ya da dul, sivri dilli ve bağımsız hareket edebilen kadındır (Ağaoglu Canay, 2004). Tarihte cadılıkla suçlanan az sayıda erkek olmuştur. Bu erkekler de yine kadın cadı ile ilişkili olan, kadın cadının oğlu ya da kocası olmuştur. Toplumsal normları ve inançları pekiştirip aktarma yollarından biri olan masallarda da kadınlar hep doğaüstü ve büyü ile ilintili resmedilmiştir. Berktay,

çalışmasında cadı söyleminin gerekçelerini genel kanıdan farklı şekilde ele almaktadır. O dönemler, kiliseler ebe kadınların şeytanla işbirliği yaparak doğumları gerçekleştirdiğine inanmaktaydılar. Berktay bu inanışın sebebini, kilise tarafından eğitim almış erkek doktorların, kadın ebe ve şifacıların rekabetinden dolayı onları cadılaştırması olduğunu ifade etmektedir (Berktay, 2003). Yine aynı çalışmasında, cadılıkla suçlanan kadınların, bu suçtan mahkûm edilen kadınların ve öldürülen kadınların çoğunluğunun, erkek varisi bulunmayan ailelere mensup olduklarını belirtmiştir. Bu durum mülkiyetin erkek soyundan geçtiği miras düzenine tehdit oluşturmaktadır. Bu veriler cadı avının ekonomik boyutu da olduğunu göstermiştir (Berktay, 2003).

2.3.2. Zina

Zina tarihsel süreçte, kadının evli olduğu erkeğe cinsel sadakatsizliğini ifade etmektedir. Günümüzde, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlükte zina; aralarında evlilik bağı olmayan kişiler arasındaki cinsel ilişkidir (Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, 2019). Bu başlık altında zina güncel değil tarihsel süreçteki anlamı çerçevesinde incelenecektir. Zira günümüzdeki anlamıyla zina kanunlarca suç olarak tanımlanmamıştır. Zinanın tarihsel süreçteki anlamıyla suç olarak tanımlanması ataerkil ahlakın bir uzantısıdır (Ağaoglu Canay, 2004). Zina diye adlandırılan eylem aslında kız kaçırmadır (Briffault & Yeğin, 1990). Bu suç karşısında verilen cezalar, cinsel sahipliğe yapılan saldırıya değil, kocanın kırılan onurunu düzeltmeye, erkeğin yarasını kapatmaya ve ihanete yönelik olmuştur. Bu yaklaşım, kültürün gelişen ve değişen evrelerinde zinanın büyük bir suç olma halini korumuştur (Briffault, Yeğin, 1990). Bir suçun oluşabilmesi için eylemin kanunlarca yasaklanmış olması gerekmektedir. Kanun karşısında zina, erkek ve kadına göre farklı düzenlendiğinden, bir kadın suçu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadın evli

olduğu erkek dışında bir erkekle cinsel ilişki kurunca suç işlemiş olurken, erkek için bu suç kendi medeni haline değil cinsel ilişki kurduğu kadının medeni haline bağlanmıştır. Eğer kadının evli olduğunu bilerek onunla cinsel ilişki kurarsa ancak suç işlemiş sayılmaktaydı. Bunun sonucu olarak erkek eş, karısına sadakatsizliği dolayısıyla her zaman dava açabilecekken, kadın eş kocasına dava açamamaktaydı çünkü kocasının evlilik aleyhine bir suç işlediği kanunlarca tanınmamakta, kabul edilmemekteydi (Emiroğlu, 2003). Türk Ceza Kanunu'nda da kadın ve erkeğin zinası ayrı ayrı düzenlenmekteydi. İptal edilmeden önce, 440. ve 441. maddeler zina suçu için düzenlenmişti. Bu düzenlemeye göre kadının suçunun oluşması için eylem yeterliyken, erkeğin suçunun oluşması için kocanın, evli olduğu kadın harici bir kadınla karı koca gibi yaşamak amacıyla birlikte olması gerekmekteydi (Hafızoğulları, 1983).

2.3.3. Fahişelik

Fahişelik, para karşılığında cinsel ilişkiye girmek olarak tanımlanmaktadır. Cinsiyetsiz bir tanım olarak gözükse de toplumda uyandırdığı etki bakımından fahişeliğin ceza olduğu durumlarda, faili bir kadındır (Marshall, 1999). Fuhuş ve fahişelik toplum nezdinde kadına özgü bir eylem olarak anlaşılmakta ve tanımlanmaktadır. İlk dönemlerde kadın, cinselliğini istediği kişi ile ve istediği şekilde yaşamakta özgürdü. Bu dönemlerde fahişelik bir ticaret biçimi sayılmakta, ahlakla ilişkilendirilmemekteydi. Erkek egemen dinsel ve politik kurumlar güçlendikçe, erkeğin eşine ve çocuklarına "sahip olduğu" ataerkil evlilik biçimi de topluma yerleşmiştir. Bu evlilik ve aile biçimi, "iyi eş" ve "fahişe" arasındaki mesafeyi iyice açmıştır. İyi eş olması gereken kadın sadece kocasıyla cinsel ilişki yaşayabiliyorken, erkek böyle bir bağlılığa ve kontrole mecbur bırakılmamıştır. Erkek eş, cinsel açıdan özgürlüğünden vazgeçmemiş, fahişeler ve iyi eşler arasındaki tehdit unsurunu pekişmiş ve belirginleşmiştir (Roberts, 1992). Ahlaka dayalı cinsiyet

ayrımının batı geleneğinde görülen ilk örnekleri Atina'dadır (Roberts, 1992). Yunan filozoflar sıkça iyi olanı erkeğe kötü olanı ise kadına atfetmişlerdir. Roma'da ise bu anlayışın tersi hakimdir, kadınlar özgürdür. Roma'da insanların zevke olan düşkünlükleri ve kadınların özgür olmaları sebebiyle fahişelik utanca neden olmayan ve kabul gören bir meslek olmuştur. Hristiyanlık resmi din olduktan sonra Roma'da da fahişelik dışlanmaya ve kötülenmeye başlamıştır. Eski Ahit'in fahişeliğe karşı kullandığı dışlamacı dil, ataerkilliği de pekiştirmiştir. Topluma, erkeklerin denetimi dışındaki cinselliğin kötü olduğu aşılanmıştır (Roberts, 1992). Roma'da ilk kez fahişelerin kaydı tutulmuştur. Kayıt altına girmeyen fahişelere, kayıt altındakilerden farklı hitap edilmiştir. İngilizce *prostitution* kelimesinin kökeni de buradan gelmektedir (Roberts, 1992). Horlanan fahişelik, erkeklerin vazgeçemedikleri özgürlükleri olduğundan ortadan kaldırılmamış, kadınların bundan en az yarar görmesi ve ataerkil sistem tarafından denetlenmesi için önlemler alınmıştır. Zamanla artan enflasyon ve nüfus karşısında imkanlar azalmış işsizlik çok yüksek seviyelere ulaşmıştır. Denetim altında olmalarına rağmen kadınların, kısıtlı imkân ortamında kazandıkları para ve sahip oldukları iş, ahlaki endişelerin yanında ekonomik olarak da göze batmıştır. Tüm bunların sonucunda, kadınların zekâ geriliği olduğu bu sebeple ceza sorumluluklarının olmadığı gibi söylemler ile başlayan toplumsal görüşler fahişeye tecavüzün suç teşkil etmemesi gerektiğine evrilmiş, fahişe kadın itibarsızlaştırılmıştır (Roberts, 1992). İlerleyen dönemlerde gelişen Protestan ahlak sebebiyle genelevler kapatılmış, evlilik dışı cinsel ilişki en sert şekilde kadını cezalandırmıştır. Protestanlıktan bekledikleri hoşgörüyle değil, baskıcı tutumla karşılaşan fahişeler, psikolojik bozuklukları olması veya ekonomik ihtiyaçlar dolayısıyla fahişelik yaptıklarıyla ilgili çalışmalara konu olmuşlardır. Fahişeler üzerinde yapılan çalışmalarla onlara özgü bir profil yaratma çabaları, fahişeleri anormal ve sapkın olarak

nitelendirmek, onların üzerindeki baskıyı meşrulaştırmaktan başka bir işleve hizmet etmemiştir (Roberts, 1992). Hiçbir zaman ortadan kaldırılmayan fahişelik olgusunda, suçun faili hep kadın olarak görülmüş, kadın cezalandırılmış ama talebi kimin oluşturduğu ile ilgilenilmemiştir. Erkek ve fahişelik bir arada anıldığında bahsedilen tek olgu, fahişeliğin erkeğin evliliğinde yardımcı bir işlevi olduğudur. Fakat bu bakış feministlerce eleştirilmiştir. Feminist yazarlara göre, fahişeliğin yarar sağladığı tek şey; fahişeliğin bir suç olarak ya da sadece ahlakla ilişkili olarak kadınların etkilenip denetim altında tutulması olmuştur (Marshall, 1999). Fahişeliğin erkek evliliğine yardımcı olduğu söylemi, ataerkil sistemin bir aldatmacasıdır. Fahişeliğin suç sayılıp sayılmadığı, mağdurunun ve failinin kim olduğu tartışılan bir konu olmuştur. Bazı araştırmacılar tarafından fahişelik iki kişinin işlediği, sadece kadın partnerin fail kabul edildiği ve cezalandırıldığı bir suç olarak ifade edilmiştir (Heidensohn, 1996). Bazılarına göre ise, fahişelik mağduru olmayan bir suçtur (Ağaoglu Canay, 2004). Bir diğer görüşe göre de fahişelik tümüyle mağdursuz bir suç değildir, fahişeler bu eylemin hem faili hem mağdurudur (Flowers, 1987). Fahişeliği suç olarak nitelendiren ona suç vasfını veren genelde erkek egemen toplumlar olmuşlardır. Aynı erkek egemen toplumlar, fahişeliği gerekli bir sosyal kurum olarak değerlendirmişlerdir (Zedner, 1991).

2.3.4. Çocuk düşürme, kürtaj ve çocuk öldürme (infantisite)

Çocuk düşürme, doğası gereği kadın bedeniyle alakalı bir eylemdir. Çocuk öldürme ise çocuğa ilk bakım verenin çoğunlukla kadın olmasından kaynaklı kadın suçluluğu içinde incelenmektedir. Her iki eylemde de oluşan doğal şartlar gereği kadın fail sık sık görülmektedir (Ağaoglu Canay, 2004). Kadın toplumlarca, doğurganlığından gelen yaratıcılığı sebebiyle hayatın sürmesi için vazgeçilmez bir müttefik olarak görülmüştür (Akal, 1994). Doğum bilimsel olarak anlaşılmadan önce, bu yaratıcılık aynı zamanda

korkutucu bir nitelik kazanmış, kadın düzensizliğin yaratıcısı olarak görülüp düşmanlaştırılmıştır. Toplumun kadına atfettiği, sevgi ve şefkat dolu annelik imajıyla çelişki göstermesi sebebiyle, kabul etmesi ne kadar zor olsa da zamanla kadının sadece yaratan, doğuran olmadığı aynı zamanda öldüren de olabileceği görülmüştür. Kadına uygun görülen bu yaratan imajı dolayısıyla, uzunca bir süre kadının canavarca bir hisle çocuk öldürebileceği toplum tarafından kabul görmemiştir. Kadının çocuk öldürme eyleminde fail olduğu durumlarda kabul gören anlayış ise, kadının çocuklarını sevdiği ancak ruhen bir hastalığının varlığıdır. Ruhen bir hastalığın söz konusu olmadığı failin kadın olduğu çocuk öldürme eyleminde ise toplum, failin erkeksi hatta canavar olduğunu düşünmüştür (Frigon, 1995). Tarihsel süreçte, çocuk öldürme eylemi var olmuş ancak eylemi gerçekleştirenin cinsiyetine göre toplumca yanlı değerlendirilmiştir. Erkek egemenliğinin yansıması olan devlet, Antik Yunan'da cılız ve hastalıklı çocukların ölüm kararını alabilmekteydi. Atina'da Solon Kanunlarına göre, çocuğun baba tarafından öldürülmesi cezalandırılmıyordu. Roma'nın ilk zamanlarında da çocuğun terkedilmesi ya da öldürülmesi babaya ait olan sınırsız bir haktı. Annenin yani kadının çocuğunu öldürme hakkı hiçbir zaman söz konusu olmamış, bu eylem her zaman insan öldürme suçu olarak değerlendirilmiştir (Demirbaş, 1992). Kanonik, yani kilisenin kabul ettiği hukukta, annenin özellikle gayrimeşru yani evlilik dışı cinsel ilişki sonucu doğan çocuğunu öldürmesi daha sert cezalandırılmıştır. Evlilik kutsal kabul edildiğinden, evlilik dışı ilişki büyük günah sayılmakta, gayrimeşru çocuk da bu günahın sonucu olarak görülmüştür. Gayrimeşru çocuğun öldürülmesi vaftizden mahrum edildiği için Tanrı'ya karşı işlenen bir suç olarak değerlendirilmiş, annenin bu suçu utanç sebebiyle işlemesi hafifletici sebep olarak görülmemiştir tam tersine evlilik dışı ilişki, çocuk öldürme suçunun cezasında şiddetlendirici etki yaratmıştır (Demirbaş, 1992). 1624'te İngiltere'de

çıkarılan bir yasaya göre, evli olmayan çocukları ölü doğan kadınlar doğum esnasında bir şahitleri yoksa çocuk öldürme suçu ile yargılanmışlardır. Bu yasa kadını sanıktan çok, evli olmayan kadını ahlaki bakımdan mahkum eden toplumun mağduru durumuna sokmuştur.

Kürtaj, kanunun öngördüğü ahlaki değerlerle kadınların deneyimleri arasında tartışılmış bir olgudur. Farklı dönemlerde ve farklı toplumlarda, kürtaj suç olarak kabul edilmiş sonrasında da suç olmaktan çıkarılmıştır. Amerika'da bu tarihsel süreç dört evrede gerçekleşmiştir. 1930'lu yıllara kadar olan ilk evrede, çocuk düşürme ve kürtaj, kadınların gözden uzak kendi kendilerine yaptıkları ve toplumsal olarak farkındalığın olmadığı bir eylem olmuştur. Varlığı kanıksanmadığından dolayı da ceza hukukunda tanımlanmamıştır. 1930'lardan sonra ikinci evrede, jinekoloji uzmanlığı gelişmiş ve kürtaj evlerden hastanelere taşınmıştır. Ceza hukuku farkına vardığı bu eylem karşısında yine de herhangi bir düzenleme yapmamıştır. Üçüncü evre 1940'lı yıllarda gerçekleşmiştir. Kadınların profesyonel kişilerce kürtaj yapılmasına olan talepleri artmış, bu artan talep karşısında da cezalandırıcı yasalar düzenlenmiştir. Düzenlenen yasaların, eşitlikçi olmaktan uzak, sınıf ve ırk ayrımcılığı gözeten yasalar olmasından kaynaklı kadınlar için çok yıkıcı sonuçları olmuştur. Feminist hareketin geliştiği dördüncü evrede, kürtaj tekrar suç olmaktan çıkarılmış ve kadının cinsel özgürlüğü bağlamında ele alınmıştır (Reagan, 1997). Türk ceza hukukunda, 1926-1936 yıllarında TCK'da, çocuk düşürme ve düşürtme suçları "kişiye karşı suçlar" başlığı altında düzenlenmiştir. 1936 sonrasında yapılan değişiklik ile, bu suç karşısında korunan; kişi değil ırk olmuş, çocuk düşürme ve düşürtme eylemi TCK'da "ırkın tümlüğü ve sağlığı aleyhine cürümler" başlığı altında düzenlenmiştir (Yurtcan, 1990). 1965'te tekrar düzenlenen, sonrasında birçok değişikliğe uğrayan son haliyle, TCK'da çocuk düşürtme (madde 99) ve çocuk düşürme (madde

100) tanımlanmıştır. 1983 senesinde iptal edilen düzenlemenin bir fıkrası, şeref koruma amacı ile düşürtülen ya da düşürülen çocuk için ceza indirimi uygulanır (Yurtcan, 1990) demektedir. Güncel maddelere göre 10 haftadan ileri gebeliklerin, tıbbı gerekçeden yoksunken sonlandırılması cezalandırılmaktadır (Türk Ceza Kanunu, 2004).

Tarihsel süreçte kadın suçluluğu yukarıda belirtilen suçlarla beraber anılmış, kadın suçluluğu üzerine araştırmalar yapılmıştır. Kadın suçluluğu hakkında bilinen en erken ve en meşhur araştırmalar Cesare Lombroso tarafından yapılmıştır (Lombroso, 1963). Lombroso, kadın suçluluğunu fizyolojik özelliklerle ilişkilendirmiştir. Kadın suçluları çifte istisna olarak değerlendirmiştir. Ona göre, medeni toplumda suçlu olmalarının yanısıra suçlular arasında kadın olmaları ikinci istisnalarıdır. O dönemlerde kadın suçluluğu konusunda araştırma yapan bir başka bilim insanı Mabel Ruth Fernald olmuştur. Çalışmalarında, sosyoekonomik arkaplan ve eğitimin, kadın suçluluğu ile ilişkili olup olmadığını araştırmıştır. Bir başka araştırmacı Cecil Bishop'a göre, kadınların özgürleşmesi toplumun sosyal yapısını değiştirmiş ve suç oranlarında artışa sebep olmuştur (Rasche, 1974). Tarihsel süreçte kadın suçluluğu üzerine yapılan çalışmalar günümüzde kabul görmese de, şu anın bilimselliğinden uzak olsalar da o zamanın tabiatını ve bakış açısını bize göstermektedirler. Süreç içerisinde kadın suçluluğu topluma ve bilime paralel olarak fizyolojik, biyolojik, psikolojik, sosyolojik, kültürel, çevresel birçok yönden ele alınmış olsa da araştırmalar sayıca azdır. Suç çoğu toplumda erkek davranışı olarak kabul gördüğünden kadın suçluluk araştırmalarına gerek duyulmamıştır. Kadın suçluluğu günümüzde daha fazla araştırmaya konu olsa da, tarihte ataerkil yaklaşımın uzantısı olarak, kadının akıl sağlığı yerinde olmadığından ya da mecbur kaldığından suç işlemiş olduğuna, "normal" şartlarda belirli suçlar harici suç işleyemeyeceğine duyulan inançtan ötürü kadın faillerin varlığı geç anlaşılmıştır.

Gerçekten suç işleme saikıyla suç işleyen kadınların varlığı kabul edildikten sonra da topluma zararının cinsiyetçi bir yaklaşımla ciddiye alınmaması gibi sebeplerden bu durum suçun çoğunlukla erkek özelinde incelenmesine sebep olmuştur.

2.4. Kadın Suçluluğuna Teorik Bakış

Kadın suçluluğu; ataerkil sistem içerisinde hem kadın hem erkeğin işleyebileceği suçlarda kadın failliğini başka bir deyişle suç işlemiş kadını ifade etmektedir (Ağaoglu Canay, 2004). Her ne kadar cinsiyetçi bir söylem olsa da kadın suçluluğu kavramı ifade ettiği anlamı karşılama gücünden dolayı çalışmada kullanılması uygun bulunmuştur. Kadının suçluluğu kavramı, kadının suçun öznesi olma halini ifade eder (Soyaslan,1998). Suç davranışını açıklamaya yönelik tarihsel süreçte geliştirilen teoriler paralelinde kadın suçluluğu da açılanmaya çalışılmıştır. Suçu oluşturan davranışların sosyolog ve kriminologlar tarafından araştırılması 250 yıllık bir süreci kapsamaktadır (Akpınar 2018). İlk geliştirilen biyolojik, psikolojik ve sosyolojik teoriler suç davranışını atipik vücut yapısı, genetik anormallikler, akıl hastalığı gibi tek bir faktörle açıklamaya çalışırken, günümüzde suçun bireysel, psikolojik, sosyoekonomik olmak üzere birçok faktörden etkilenen multidisipliner bir olgu olduğu kabul edilmektedir. Kriminolojide suçun ne şekilde anlaşılması gerektiği ile ilgili oluşan düşünce okulları bulunmaktadır. Daha önceki bölümlerde de değindiğimiz bu okullar tarihsel sırasıyla Klasik Okul ve Pozitivist Okuldur. Klasik Okul suçu; bireysel bir olgu olarak ele alıp, kişinin faydasının yararından fazla olduğu durumda kendi iradesiyle seçtiği bir davranış olduğunu şeklinde değerlendirirken; Pozitivist Okul, suçun oluşumunun bireysel hür irade ile alakalı olmadığını, kişilerin müdahale edemedikleri psikolojik, sosyolojik ve biyolojik etmenlere bağlı olduğunu savunur (Akpınar, 2018). Tarihsel olarak daha sonra ortaya çıkan eleştirel kriminoloji alanı, suçun tanımlarını en başından itibaren sorgulamaya başlar.

Eleştirel kriminologlar, klasik ve pozitivist okulun aksine suçun sebeplerini açıklama gayretine girmezler. Suçluluk olgusuna farklı bir bakış açısı getirerek, suçu daha iyi anlamak üzere toplumu, ceza ve adalet sistemini sorgularlar (Dolu vd., 2012).

Kadın suçluluğu üzerine geliştirilen teorileri iki ana dönemde incelemek mümkündür (Heidensohn, 1996; akt. Öğün,İçli, 2000). İlk dönem biyolojik, psikolojik ve sosyolojik teorilerini içeren bölüm olan geleneksel dönemdir. Sosyolojik teoriler; sosyal yapı teorileri, sosyal süreç teorileri ve sosyal çatışma teorileri olmak üzere üçe ayrılmaktadır. İkinci dönem ise feminist teorilerin içinde bulunduğu modern dönemdir (Haydaroğlu, 2017). Modern dönemin kapsadığı teorileri; feminist teoriler, özgürleşme teorileri, ataerkil suç teorileri, centilmenlik teorileri, güç kontrol teorileri ve ekonomik teoriler şeklinde sıralanmak mümkündür.

2.4.1. Geleneksel dönem kadın suçluluğu teorileri

Bu dönemde yapılan ilk çalışmalar kadın suçluluğunu biyolojik determinizmle açıklamaya çalışmışlardır. Bu görüşe göre; erkek mantığıyla hareket edip suç işlerken kadın biyolojik yapısı doğrultusunda davranmaktadır (Belknap, 2007). Aslında bu dönemdeki teoriler erkek suçluluğunu anlamak üzere geliştirildiğinden kadın suçluluğunu açıklamada yetersiz kalmış, kadını göz ardı etmişlerdir (Saruç,2013). Bu dönemde en çok bahsedilen araştırmacılar; C. Lombrosso ve W. Ferrero (1895), W.I. Thomas (1923, 1967), E. & S. Glueck (1934), S. Freud (1933) ve O. Pollak (1950, 1961) olmuştur (Akpınar 2018). Yapılan çalışmalarda erkek kadın arasında kabul edilmiş bir hiyerarşi ve üstünlük hep güncel tutulmuştur. Bu altlık-üstlük ilişkisine göre kadının erkeğe göre alt seviyede bir insan olduğu ön kabulü çalışmalara yön vermiştir (Ağaoglu Canay, 2004). Bu döneme ait kuramlara ilişkin kaynakların geneli, kadınların sapkın davranışlarına odaklanarak kadın suçluluğunu açıklamaya çalışmıştır. Böyle bir yaklaşım da kadın

suçluluğunun, kadının geleneksel cinsiyet rollerine uymaması olarak algılanmasına sebep olmuştur (Saruç, 2013).

2.4.1.1. *Biyolojik teoriler*

Cesare Lombroso'nun çalışmaları geleneksel dönemin en dikkat çekenlerinden olmuştur. 1800'lü yıllarda suçlu kadınların ortak belirli fiziksel anormalliklere sahip olduğunu iddia eden Lombroso, bu anormallikleri sınıflandırmış ve belirli suçları işlemiş kadınların doğuştan suçlu olduklarını ileri sürmüştür. Daha sonraki çalışmalarında bu düşüncesi çok az kadının doğuştan suçlu olduğuna evrilmiştir. Bu azınlıkta olan doğuştan suçlu kadınların farklı şekillerde cezalandırılmasına yönelik öneriler sunmuştur. Suçlu kadınların belirli yüz tipi özelliklerini paylaştıklarını düşünmesinin yanı sıra belirli ortak saç ve cilt renklerinin olduğunu ifade etmiştir (Bulgurcuoğlu & Çamur, 2019). William Ferrero ile beraber yayınladıkları "Kadın Suçlu" (1985) kitabında, Lombroso kadın suçluların, kadınsı rollerin gelişiminde başarısızlık yaşamış kişiler olduğunu ifade etmiştir. Bu kadınların, biyolojik olarak erkek gibi, psikolojik olarak pasif, soğuk ve bencil olma eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir. Her iki bilim insanı da suçluluğu enerji seviyesi ile ilişkilendirmiştir. Enerji seviyesinden kastedilen kadınların ve erkeklerin biyolojik farklılığında doğal olarak bulunan sperm ve yumurta hücreleridir. Sperm hücresinin yumurta hücresinden daha enerjik olması dolayısıyla kadın suçluluğunun erkek suçluluğuna göre nicelik bakımından az, nitelik bakımından şiddetsiz olduğunu ifade etmişlerdir (Herrnstein & Wilson, 1998).

Geleneksel döneme ait kadın suçluluğu üzerine çalışmalar yapan bir diğer bilim insanı, William I. Thomas olmuştur. "Uyumsuz Kızlar" (Thomas, 1923) adlı kitabında, önceki araştırmacıların aksine biyolojiye daha az odaklanarak kişilik özelliklerini daha fazla incelemiştir. Ona göre kadınlar erkeklere göre daha pasif ve suç konusunda daha az

yeteneklidirler. Yayımladığı bir makalesinde kadınların erkeklere göre daha kurnaz ve dayanıklı olduklarını da söylemiştir (Thomas, 1907). İlk çalışmalarında kadın ve erkeği biyolojik cinsiyet temelli "anabolik" ve "katabolik" olarak sınıflandırmıştır. Katabolik yani dışavurumcu olan erkek ile anabolik yani sakin mizaçlı kadını birbirinden ayrıştırmıştır. Daha sonraki çalışmalarında suçluluğa etki eden tek değişkenin biyolojik temelli olmadığını kendisi de ifade etmiş, sosyolojik faktörlerin de etkili olduğunu söylemiştir. Ona göre, toplumda daha çok acıya maruz kalan kadın, bunu fark ettiğinde suça yönelmekte ve topluma uyumsuzlaşmaktadır.

Eleanor ve Sheldon Glueck de kadın suçluluğunu etkileyen biyolojik faktörleri anlamak üzere 500 kadın suçlu ile bir çalışma yürütmüşlerdir. Kadın suçluluğunun kalıtsal bir akıl hastalığı olduğunu iddia ettikleri bulguların yanında, sosyal faktörlerin de etkisini ortaya koymuşlardır. Çalışmadaki suçlu kadınların benzer yetiştirilme tarzı, eğitim ve yoksulluk durumu olduğuna dikkat çekmişlerdir. Çalışmadaki kadınların aynı zamanda benzer psikolojik ve fizyolojik özellikleri olduğunu, çoğunun çocuklarına karşı düşmanca tavırlar sergilediğini belirtmişlerdir (Glueck & Glueck, 1934).

Bu dönemin dikkat çeken araştırmacılarından bir diğeri olan Otto Polak yaptığı kadın suçluluğu çalışmalarında, kadın çalışmalarının ihmal edilen bir alan olduğundan bahsetmiştir (Pollak, 1950). Baskın erkek kültürünün kadını, tuhaf ve tehlikeli olarak nitelendirdiğini ifade etmiştir (Pollak, 1979). Kadın suçluluğunun, toplumun kadına atfettiği koruyucu tavır dolayısıyla kadının maskelenen karakteri yüzünden suç istatistiklerine yansımadığını belirtmiştir. Pollak'a göre kadınlar da erkekler kadar hatta erkeklerden daha fazla suç davranışına meyillidirler, daha iyi yalan söylerler ve daha hilekârdırlar (Ahn-Redding ve Simon, 2005; Belknap, 2007). Ancak ortak hoşgörü sebebiyle işledikleri suçlar görülmez ve kayıt dışı kalır. Pollak kendinden önce yapılmış

çalışmalardaki kadın suçluluğuna etki ettiği düşünülen biyolojik faktörler dışındaki faktörleri reddetmiştir. Ona göre kadın suçluluğunun temelinde yatan tek faktör, kadın biyolojisine ve anatomisine özgü bazı özellikler olmuştur (Cecil, 2007).

Tarihsel süreçte kadın suçluluğu üzerine geliştirilmiş biyolojik temelli teoriler günümüzde geçerliliğini yitirmiştir. Ancak kendilerinden sonra gelen çalışmalara ve bilim insanlarına yol göstermeleri bakımından suç ve suçluluk konusunda kadın ve erkek kıyasında sağladıkları katkı göz ardı edilmemelidir. Günümüzde suçluluk konusunda kadın ve erkeğin davranış farklarını anlamaya çalışan çağdaş biyolojik yaklaşımlar da bulunmaktadır. Ancak, tarihsel süreçteki teorilerden farklı olarak güncel biyolojik teoriler kadın ve erkek biyolojik farklılıklarını bir üstünlük meselesi olarak ele alınmamaktadırlar. Ortak görüşe göre, kadın ve erkek biyolojik olarak birbirinden farklı olsa da bunu bir hiyerarşi içerisinde incelemenin faydalı olmayacağıdır (Yaltkaya, 1995).

2.4.1.2. *Psikolojik teoriler*

Psikolojik teoriler, gelişimsel "anormalliklerin" suç davranışına etki edeceği varsayımına dayanır. Bu teorilerde eğer bir kişi gelişimi sırasında ailesi ile uygun bir bağ kuramaz, çocukluk döneminde yıkıcı bir travma yaşarsa gelişiminin normal olmayacağı iddiası ile suçluluk arasında ilişki kurulmuştur (Lykken, 1995; akt. Davis vd., 2006). Bu varsayımdan hareketle yapılan çalışmalarda, kadın suçlunun çocukluk döneminde yaşamış olduğu olumsuzlukların psikolojisi üzerine etkisi araştırılmıştır. İntihara ve kendine zarar vermeye meyilli olan kadın suçlularda, çocuklukta cinsel istismar ve ihmal öyküleri benzer bulunmuştur. Yaşanılan istismar dolayısıyla hissedilen öfke ve utanç duygularının kişinin suç işlemesinde etkisi olduğu ifade edilmiştir (Milligan ve Andrews, 2005). Suçlu kadın ve erkeklerde yapılan çalışmalarda psikolojik testler uygulanmıştır. Bu gibi çalışmalar sonucunda genel olarak kadınların menopoz, hamilelik, menstrüasyon

gibi hormonal değişimlerin (Erem, 1997) psikolojileri üzerine etkileri, cinsel istismar ve tacize maruz kalma gibi durumların kadın suçluluğu üzerine etki edeceği görüşü hâkim olmuştur (Koruculu, 2019). Kadınların sosyal çevrelerinde yaşadıkları psikolojik baskı, şiddet, istismar, ekonomik yoksulluk gibi sorunların etkisi ile kadınların öfke, kızgınlık, nefret gibi duygular içinde olabilecekleri ifade edilmiştir (Caspi vd., 1994).

Psikanalitik çerçevede kadın suçluluğunda psikolojik faktörlerden bahseden bilim insanlarının en dikkat çekeni Sigmund Freud olmuştur. Freud'a göre kadın suçluluğu erkeklere benzemek isteyen ya da benzeyen kadınlara özgüdür. Ona göre kadın ve erkeğin biyolojik farklılıkları, kendi söylemiyle kadının biyolojik eksiklikleri, toplumda ikincil konuma düşmesine sebep olmuştur. Bu sebeple kadınlar erkekleri kıskanmış, erkeklere benzemek istemişlerdir. Freud, kadınların dürtülerini yönetme ve yönlendirme yeteneğinden yoksun olmaları sebebiyle suç eyleminde bulunduklarını ifade etmiştir. Ona göre suçlu kadın, cinsiyet özelliklerini yanlış öğrenmiş ve bu nedenle de cinsiyet rollerinden uzaklaşmış kadındır (Spatz Widom, 1979).

Davranışçı çerçeveden kadın suçluluğunda psikolojik faktörlerden bahseden bilim insanlarının görüşüne göre, suçlu davranışı sosyal öğrenme ve etkilenme yolu ile oluşmaktadır (Burkay, 2008). Psikobiyologlar ise suçluluğun psikolojik boyutu ile biyolojik süreç arasındaki ilişkiyi incelemektedir (İçli, 2013).

Kadınların erkeklerden daha az suç işliyor olmasını araştıran bilim insanları, kadınların psikolojik yönden tahammüllerinin daha fazla olduğunu iddia etmişlerdir. Bu tahammülün de kadınların suça başvurmasının önünde engel ve bir önleyici faktör olduğunu savunmuşlardır. Bu düşünce de kadın suçluların, erkek suçlulardan daha sapkın olduğu görüşünü beraberinde getirmiştir.

Kadın suçluluğunun psikolojik faktörlerle açıklanmasında dahi biyolojik faktörleri temel alan anlatımlara göre, kadınların sosyal çevresinde maruz kaldıkları olumsuz yaşam olaylarının dikkate alındığı görülmektedir (Koçak, 2021). Olumsuz yaşam olayları ve bu olaylar karşısında hissedilen pişmanlık ve öfke durumu kadının suç davranışı için sebep gösterilmiştir. Bireylerin biyolojik cinsiyet özelinde verdiği tepkilerin farklılaşması, toplumsal bir öğreti olan cinsiyet rolleri çerçevesindeki farklı sosyalizasyon süreçleri ile ilintilidir. Diğer bir değişle farklılıkları cinsiyetlerinden değil, cinsiyete göre oluşan toplumsal ve kültürel şartlanmalardan gelmektedir (İlbars, 1987).

2.4.1.3. *Sosyolojik teoriler*

Sosyolojik teoriler suç olgusunu işlerken, sosyal yapı ve sosyal yapının değerlerini incelerler (Burkay, 2008). Suç sosyolojik teorilere göre, sosyal ortamın bir ürünüdür, "hasta" olan insan değil toplumun kendisidir (İçli, 2013). Suçun sosyal boyutları üzerinde duran bu teoriler üç alt başlıkta incelenmektedir. Bu başlıklar sırasıyla; sosyal yapı teorileri, sosyal süreç teorileri ve sosyal çatışma teorileridir.

2.4.1.3.1. *Sosyal yapı teorileri*

Sosyal yapı teorileri suç davranışını incelerken isminden de anlaşılacağı üzere sosyal yapıya yani toplumun düzenine odaklanmaktadırlar (Cota, 2002; akt. Haydaroğlu, 2017). Suç bu teorilere göre, toplumun yapısı sonucu ortaya çıkar ve toplumdaki değişimlerden etkilenir. Suçun toplum içerisinde normal olduğunu ve bir işlevi olduğunu söyleyen sosyal yapı kuramcılarından Durkheim'a göre suçun olmadığı bir toplumun varlığı düşünülemez. Durkheim verdiği bir örnekte Sokrates'in Atina hukukuna göre mahkûm edilmesi gereken bir suçlu olduğunu ancak düşüncenin bağımsızlığını savunması dolayısıyla suçun toplum için zorunlu ve yararlı olduğunu açıklamıştır (Durkheim, 1994). Sosyal yapı teorisine göre ortaya çıkan suç davranışı, toplumda gelişen anormal

koşullara tepki vermek içindir (Henry, Milavanovic, 1996). Sosyal yapı kuramcılarına göre, bazı toplumsal yapı ve değişikliklerin kişiler üzerindeki etkisi o kişilerin uyumsuz davranmasına sebep olmaktadır (Merton, 1938). Merton'a göre suç, bireylerin ürünü değil toplumun koşullarının bir sonucudur (İçli, 1994). Albert Cohen, Merton gibi yapısal kaynaklı toplum ve birey arasındaki gerginlik nedeniyle suç olgusunun ortaya çıktığını vurgulamıştır. Cohen, Merton'a ekleme yaparak bu çatışmanın en çok alt sosyal sınıfta bulunan ergenlik çağındaki erkeklerin suç davranışı üzerinde etkili olduğunu ifade etmiştir (Burkay, 2008). Richard Cloward ve Lloyd Ohlin, Cohen'in bahsettiği alt sınıfın niçin suça başvurduğuna açıklama getirmeye çalışmışlardır. Onlara göre, alt sosyal sınıfta bulunan bireyler, başarıya ulaşmak için kısıtlı imkana sahip olduklarından şiddete ve suça başvurmaktadırlar. Suçun bireysel bir çaba olmadığını, fakat toplumsal uyumun bir parçası olduğunu ifade etmişlerdir (Winfree, Abadinsky, 2016). Chicago Okulu'nun çalışmaları sosyal yapı teorileri içerisinde incelenmektedir. Çalışmalarında, sosyal yapı ve ekolojik çevrenin suç davranışına etkisini araştırmışlardır. Chicago Okulu mensupları, sosyal düzensizlik ve bu düzensizlik karşısında oluşan suçu, zayıf sosyal kontrolle açıklamışlardır (Burkay, 2008). Araştırmalarında, yüksek oranda suç işleyen bireylere değil suç oranı yüksek olan bölgelere öncelik vermişlerdir (Winfree, Abadinsky, 2016). Sosyal yapı teorilerine göre sosyal kontrolün temel taşlarından olan aile gibi kurumların rollerini yerine getirememesi suçların ortaya çıkmasına sebep olmakta, suçu yaygınlaştırmaktadır (Büker, 2011).

2.4.1.3.2. *Sosyal süreç teorileri*

Sosyal süreç teorileri, toplumun sosyalleşme sürecinde toplumdan öğrenilen, toplum tarafından kontrol edilen, toplumsal düşünce ile şekillenen davranışları inceler. Bu dönemin kuramcılarından Gabriel Tarde, suçlu bireylerin normal insanlar olduklarını, suç

davranışını yaşamın bir yolu olarak sonradan öğrendiklerini ifade eder (Burkay, 2008). *Taklidin Yasaları* olarak adlandırdığı teorisine göre, bireyler gördükleri davranışı kopyalar ve taklit eder (Vold, Bernard, Snipes, 2002). Suç da bu sebeple toplumdan görülerek öğrenilen, taklit edilen bir davranıştır. Bir başka sosyal süreç teorisyenlerinden olan Travis Hirchi, suçu *Soyal Bağ* kuramıyla açıklamıştır. Bu teoriye göre suç, bireyin toplumla olan bağının zayıflaması sonucu ortaya çıkmaktadır. Hirshi, bireyin ailesiyle, arkadaşlarıyla, eğitim kurumları ve yaşıtlarıyla olan bağları zayıfsa suç davranışında artış olacağını ifade etmiştir (Özbay, 2004). Bu döneme ait başka bir teori ise *Etiketlenme*, diğer ismi ile *Toplumsal Reaksiyon* teorisidir. Kurama göre, etiketlenen, toplumdan kötü reaksiyon alan bireyler içinde bulundukları sosyal ortamdan ve toplumdan dışlandıkları duygusuna kapılırlar. Dışlanmış olduğunu düşünen bireylerin suçlu gruplara katılma olasılığının artacağı ifade edilmiştir (Kızmaz, 2005).

2.4.1.3.3. *Sosyal çatışma teorileri*

Çatışma teorilerine göre, toplumsal bütünlük; toplumun içinde bulunan farklı ögelerin çatışması ile oluşmuştur. Bireysel temelli de olsa toplumsal temelli de olsa, çatışmanın kaçınılmaz ve evrensel olduğunu ifade edilmiştir (Kongar, 1995). Sosyal çatışmayı inceleyen, bu alanın öncü bilim insanı Karl Marx olmuştur. Marx'a göre çatışma; kaynakların az oluşu ve bu kaynakların adaletsiz dağılımı sebebiyle ortaya çıkmaktadır. Adaletsiz ve eşitlikten uzak kaynak dağılımının, güçlü olup kaynakları elinde tutan "burjuva" sınıfı ve güçsüz olan "proletarya" yani işçi sınıfı arasında çatışma yarattığını belirtmiştir (Williams, McShane, 2003). Marx'ın düşünceleri etrafında suç teorileri oluşmuştur. Oluşan suç teorilerinin en kapsamlılarından biri, W.A. Bonger'e aittir. *Suçluluk ve Ekonomik Şartlar* (1916) kitabında anlattığı teorisine göre, kapitalist ekonomik sistem bireyler arasında yarattığı rekabet dolayısıyla kişileri, bencil ve açgözlü

olmaya zorlamaktadır (Burkay, 2008). Bonger'e göre suçun daha çok alt sosyal sınıflarda yoğunlaşmasının sebebi, adalet sistemi yoksulları suçlu hale getirerek yasal olanaklar aracılığıyla varlıklı olan kişilere kendi bencil isteklerini yerine getirebilme imkânı sunmaktadır. Kuramının belirttiği sosyal çatışma probleminin çözümünü de sosyalist bir toplum önerisiyle sunmaktadır. Çatışmanın ve dolayısıyla suçun, toplumun tümüne yayılan kaynaklarla ve zenginlikle çözülebileceğini ifade etmektedir (Vold, Bernard, Snipes, 2002). Sosyal çatışma teorilerindeki Marxist yaklaşımlar suçu, ekonomik yönden incelemişlerdir. Bu alandaki kuramcılar için toplumda ekonomik sebeplerle meydana gelen sınıflar, bu sınıflar arasındaki çatışmalar suçu açıklamada en öncelikli faktör olmuştur.

2.4.2. Modern dönem kadın suçluluğu teorileri

Modern dönem araştırmaları bir dönüşüm göstererek; biyolojik, fizyolojik, psikolojik açıklamalardan sıyrılmış, toplumsal yönü ağır basan çalışmalara yönelmiştir. Kadın suçluluğu konusunda yapılan niceliksel araştırmaların yanında, niteliksel araştırmalar da artmıştır. Konu birçok yönü ile ele alınmaya başlanmıştır (Akpınar, 2018). Artık mesele ağırlıklı olarak sosyokültürel kapsamda ele alınmış, suçluluk kadının toplumsal rol ve statüsü ile açıklanmıştır (Yağmur, 2005). Modern döneme kadar kadın suçluluğunu açıklayan teoriler "kadına bakış açısı" ile yapılmıştır (Haydaroğlu, 2017), kadının bakış açısı göz ardı edilmiştir. Kadın bakış açısının ve kadın deneyimlerinin uzun zaman göz ardı edilmesinin temelinde, kadınlarla yargı mekanizmaları arasındaki ilişkinin toplumsal cinsiyet rollerine dayanıyor olması, kadınların suçlu eylemlerinin erkeklerden farklı değerlendirilmesi ve suçun erkeğe has (Banarjee, Islam ve Khatun, 2014) bir eylem olarak algılanması bulunmaktadır (Akpınar, 2018). Her yıl gittikçe artan suç istatistikleri ve buna paralel olarak artan kadın suçluluğu bu sebeple yeni bir ilgi alanı haline gelmiş

(Adler, Simon, 1979; akt. Dodge, 2009), farklı disiplinlerce mercek altına alınmıştır (Bulgurcuoğlu ve Çamur, 2019). Bu disiplinlerin en başında feminist kriminoloji gelmektedir. Feminist kriminologlar geleneksel suçluluk araştırmalarını ataerkil bulmuş, kadın ve erkek suçluluğunun farklılık gösterdiğini savunarak kadınlara özgü suç teorileri geliştirilmesinin önemini vurgulamışlardır (Dolu vd., 2012).

2.4.2.1. *Feminist teoriler*

Feminist kriminologlar, tüm geleneksel suçluluk teorilerini önyargılı olmakla, normal olanın erkek suçluluğu olduğunu varsaydıkları için eleştirmektedirler. Geleneksel teorilerin hiçbirinin kadına özgü ekonomik ve sosyal koşullara hitap etmediğini düşünmektedirler (Chesney-Lind, Pasko, 2004). Mevcut sistemin ataerkil olduğu ortak kabulünden yola çıkarak feminist kriminologlar, kadınlar tarafından işlenen suçları sosyal ve kültürel bağlamda oluşan hiyerarşik güç ilişkisine göre incelemektedirler (Akpınar, 2018). Feminist teorilere göre kadın suçluluğunun nedeni, kadının kendisini içinde bulunduğu ikincil durumdan kurtarmak ve ataerkil sistemde kendini korumaktır (Darcan, 2014). Bu bakış açısıyla birlikte kadın suçluluğunda toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi tartışılmaya başlanmıştır. Yapılan araştırmalar, kadın suçluluğu alanındaki kadın bakış açısı eksikliğini kapamada önemli bir rol oynamıştır (Saruç, 2013). Feminist kriminoloji, kadının ceza adalet sistemindeki ikincil yerini de feminist bakış açısı ile incelemektedir. Bu alanda yapılan çalışmaların çıkış noktası, kadın suçluluğu konusunun ihmali ve var olduğu şeklinden farklı gösterilmesidir (Ağaoglu Canay, 2004). Kadın olgusu ve kadının kendi deneyimlerinin ön plana çıktığı feminist kuramlar, kadının sosyal hayattaki yeri ile ilgili ciddi kazanımlar elde etmişlerdir (Akpınar, 2018).

Tarihsel süreçte farklı feminist düşünceler kendi içlerinde kadın suçluluğu ile ilgili farklı açıklamalar barındırmaktadır. Temelde hepsinin ana amacı kadını özgürleştirip güç

ilişkilerini değiştirmek olsa da bakış açılarındaki farklılıklara konuyu daha net anlamak üzere değinmenin çalışmalara yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Rosemarie Tong'un feminizmi incelediği sınıflandırma çerçevesinde tarihsel süreçteki feminizmi kadın suçluluğuna getirdiği yaklaşımlara göre liberal, radikal ve sosyalist feminizm olarak üç ana başlıkta incelemek mümkündür (Tong, 2014). Liberal feminizme göre kadın suçluluğunun nitelik ve nicelik bakımından erkek suçluluğundan farklılaşmasının sebebi; sosyalleşme, eğitim ve ekonomik fırsatların kadınlara daha az verilmesidir. Liberal feminizm suçluluktaki cinsiyet farklarını, adalet sistemindeki uygulamaların ayrımcılığı ile ele alır (Polat, 2004). Radikal feminizme göre ise kadın suçluluğu, çoğu zaman kadının mağduriyetinden kaynaklanmaktadır. Kadın suçluların geçmişte yaşadıkları sarsıcı ortak olayları bunun bir göstergeci olarak değerlendirmektedirler. Başka bir deyişle, mağduriyet kişide psikolojik bir artık bırakmakta, bu da suç işleme davranışı üzerinde etkili olmaktadır (Sheehan, 2010). Radikal feministlere göre, kadının üzerindeki toplumsal baskı da suçlu kadın üzerinde iyice belirginleşmektedir. Kadının suç işlemesi var olan cinsiyet rolleri normlarına aykırı olduğundan, toplum bu normların yıkılmasından çekindiği için bireylerin kadın suçluluğu karşısında verdikleri tepkinin dozu ve içeriği erkek suçluluğuna göre oldukça fazladır (Akpınar, 2018). Toplumda kadına birçok anlamda zarar veren ataerkil yapının ortadan kalkması için radikal feministler, sosyal ve kültürel kurumlarda köklü bir değişime gidilmesi gerektiğini ifade ederler. Sosyalist feminizm, kadınların üzerindeki toplumsal baskıyı kapitalist sistem ile açıklamaktadır. Kadın suçluluk istatistiklerine göre kadın suçlular arasında yaygın görülen mala yönelik suçların sebebini, kadının kapitalist sistemde ekonomik özgürlüğü olmaması ile ilişkilendirmektedirler. Sosyalist feminizm kuramcıları, kadın suçluluğunun ataerkillik ve kapitalizm sistemleri tarafından baskı ile çevrelendiğini ifade etmektedirler. Bu iki

sistemin birbirini destekleyerek kadını toplumda ikincil konumda bırakması dolayısıyla, kadın suça yönelmektedir (Bulgurcuoğlu ve Çamur, 2019). Kadın suçluluğu araştırmalarının önemi, tarihsel süreçteki sosyal olaylar paralelinde, kadın özgürlük hareketlerinin de uyandırdığı yankı ile popülerlik kazanmıştır. Feminist kriminologların baskın olduğu araştırma alanında toplumsal cinsiyet temelli geliştiren birçok kuram olmuştur (Ağaoglu Canay, 2004). Özgürleşme teorileri, ataerkil suç teorileri, centilmenlik teorileri, kontrol teorileri, güç kontrol teorileri ve ekonomik teoriler kadın suçluluğu alanında geliştirilmiş başlıca modern kuramlardandır.

2.4.2.2. *Özgürleşme teorileri*

Özgürleşme teorisi, her alanda artan kadın özgürlüğünün suç işleme davranışında da artışa sebep olduğu varsayımına dayanmaktadır (Haydaroğlu, 2017). Kadın haklarının yaygınlaşmasıyla kadınların erkekler gibi toplumsal alanda daha fazla yer almaya başlamışlardır. Kuramda, kadının toplumsal alanda varlığının artmasıyla iyileşen ekonomik olanaklarının yanı sıra suç işleme fırsatlarının da arttığı ifade edilir (Heidensohn, 1996). Diğer bir ifade ile kadının özgürleşmesinin suçlulukta da özgürleşmesini beraberinde getirdiği düşünülmektedir (Bulgurcuoğlu ve Çamur, 2019). Özgürleşme teorisi çerçevesinde, kadının özgürleşme süreci “erkeksilik” ve “olanaklar” kuramları ile anılmıştır. Olanaklar tezine göre, kadınlar ve erkekler arasında herhangi bir ahlak ve suça eğilim farklılığı yoktur, sadece sosyal ilişkiler ve fırsatlar suç işleme eğilimlerini şekillendirmektedir. Kadınlara verilen fırsatların azlığı suç işleme eğilimini ve olanaklarını daraltırken, erkeklere verilen fırsatların fazlalığı suç işleme olanaklarını büyütmektedir (Ahn-Redding, Simon, 2005). Kadının sosyal statüsünün erkeğin sosyal statüsüne yaklaşmasıyla birlikte, işledikleri suçların da erkek suçluluğuna benzeyip kadın suçluluğunun sıklık ve çeşidinde değişimler olduğunu ilk savunan Freda Adler

olmuştur. Erkeksilik tezinin tanımlandığı Adler'in "Suçta Kız Kardeşler" eserinde (Adler, 1975), kadın davranışlarının erkeksileştiği, toplumsal cinsiyet rollerinde kadınların pasiflikten agresifliğe gittiği varsayılmıştır. Adler'e göre kadınlar sosyal hayatta erkeklerle eşit hale geldikçe suç alanında da eşitlenmeye başlayacaklardır (Adler, 1975). Adler'in kadın suçluluğu ile ilgili görüşleri Carol Smart tarafından eleştirilmiştir. Smart; Adler'in kadınların da erkeklerin yapabildiği her şeyi yapabileceğini ispatlamak için kadınları bilinçli olarak suçlu gösterdiğini ifade etmiştir. Oysa ona göre kadın suçluluğunda tüm kuramcıların kendi zamanlarında artış olduğunu düşünmesi gerçek dışıdır (Smart, 1979). Smart'a göre kadın suçluluğunun artış yaşandığı bir dönem aranıyorsa İkinci Dünya Savaşı dönemine bakılmalıdır. İkinci Dünya Savaşı kadınların toplumsal yaşamın birçok alanında, erkekler savaştayken onların yerini aldığı bir dönem olmuştur. Bu durum kadınların yasadışı işler ile de tanışmalarına yol açmıştır (Dolu, 2012). Özgürleşme teorisine getirilen bir başka eleştiri de, kadınların artan fırsatları dolayısıyla suç davranışının arttığı ilişkisidir. Burada gözden kaçırılan nokta, kadının özgürleşmesinin yanında halihazırda sahip olduğu sorumlulukların da devam ediyor olmasıdır. İçli ve Öğün'e göre (İçli, Öğün, 1988), kadının sosyal hayatta ve iş hayatında daha aktif hale gelmesi evde ve özel hayatında ona atfedilen sorumlulukları azaltmamıştır aksine, partnerinden yardım görmeyen kadın iş hayatındaki artan sorumlulukları ile evde ondan beklenen sorumluluklarla yalnız bırakılmıştır. Bu durum onun rol çatışması yaşamasına, özgürleşmekten ziyade üzerindeki baskının artmasına yol açmıştır. Artan bu baskı ve rol çatışması kadın suçluluğunu anlamak için göz ardı edilmemesi gereken bir faktördür. Adler'in çalışmalarını takip eden kadın suçluluğu ile ilgili kuramlar, ataerkilliğe yönelmişlerdir (Haydaroğlu, 2017).

2.4.2.3. *Ataerkil suç teorileri*

Zaman içerisinde yaşanan değişiklikler, eski kuramların tamamen reddedildiği anlamına gelmemektedir. Feminist bakış temelde aynı amaca hizmet ettiğinden ötürü teoriler birbirinden tamamen kopmuş değil uzaklaşmış kuramlar şeklinde değerlendirilmelidir. Ataerkil suç teorileri, temelde Marxist çatışma kuramından etkilenmiştir. Burada söz konusu olan fark, merkeze hangi gücün yerleştirildiğinden gelmektedir (Akpınar, 2018). Marxist kuramda merkezi güç yönetici burjuva sınıfıyken, ataerkil suç teorisinde merkezdeki güç erkeğin elinde tuttuğu, kadına karşı kullandığı güçtür. Erkeklerin elinde tuttuğu toplumsal güç ve bu güce yapılan baskılı söylem, kadının suç davranışı üzerinde etkili olmaktadır (Akers, 2013). James W. Messerschmidt'e göre kadın ve erkeğin toplumsal rolleri ile vurgulanan güç farklılıkları iddiası, kadının küçük çaplı hırsızlık gibi suçlar işlemesine, erkeklerinse ataerkil yapının erkek gücünü pekiştirecek şekilde aile içi şiddet, tecavüz gibi suçları işlemesine sebep olmaktadır (Adler, 2007).

2.4.2.4. *Centilmenlik teorileri*

Kadın suçluluğu kavramı, erkek egemen kanun koyucular tarafından oluşturulan yanlı tespitler ve yasalar çerçevesinde ele alınmaktadır (Akpınar, 2018). Suç sayılabilecek davranışların kadına özgü şekillerini reddeden bu kanunlar, kadını ciddiye almamış onu cezaya layık bulmamışlardır (Ağaoglu Canay, 2004). Centilmenlik teorisini geliştiren bilim insanı Hermann Mannheim'a göre kadın suçluluğu ile ilgili erkekler tarafından tutulan kayıtlar da aynı yasalar gibi yanlıdır (Mannheim, 1965). Kadın suçlular erkekler tarafından korunmakta, adli alanda hakim olan erkek bakış açısıyla kadın suçluluğu kayıt altına alınmamaktadır. Kadınların işlediği suçların kayıt dışı kalması ve daha az bildirilmesi sebebiyle suçlar saklı kalmaktadır (Demirbaş, 2014). Bunun yanında, centilmenlik teorisi kadın suçluluğu bildirilse bile kadınlar daha az ceza almakta

olduğunu, polisin kadın suçluları yakalamak ve tutuklamak konusunda daha az istekli olduklarını savunur. Centilmenlik teorisi savunduğu adli sürecin korumacı cinsiyetçi yaklaşımları dolayısıyla, kadınların erkeklerden daha az suç işlediği düşüncesinin gerçeği yansıtmadığını ifade eder (Flowers, 1987).

2.4.2.5. *Kontrol teorileri*

Kontrol teorisi diğer teorilerden farklı olarak, suçun değil uyumun sebeplerini anlamaya çalışır (Kimmel, 2000). Uyum gösteren kadının niçin suç işlemediğini açıklamaya çalışan kontrol kuramcıları, kadını sosyal kontrol mekanizmasının öznesi olarak tanımlarlar (Akpınar, 2018). Sosyal kontrol aile ile başlar ve eğitim kurumlarında pekiştirilir. Aile içinde başlayan bu sosyal kontrol ataerkil toplum düzeninde kadın ve erkekler için farklı uygulanır. Eşit olmayan güç ilişkileri üzerine kurulan bu yapı erkeğin ve kadının rollerinin benimsenmesinde ve uygulanmasında oldukça etkilidir. Kadın üzerinde eğitimin ve kontrolün etkisi, suça yönelme davranışında erkeğe nazaran daha yoğun hissedilir (Messerschmidt, 1995). Teoriye göre kontrol uyumluluğu sağlar, uyumluluk da suçlu davranışın önüne geçer, kontrolün yokluğu suçu meydana getirir (Bulgurcuoğlu ve Çamur, 2019). Teori, suçlu erkeklerle aynı ortamı paylaşan kadınların neden suç işlemediğini açıklamadığı gerekçesi ile eleştirilmiştir. Aynı kontrol unsurlarına sahip kadın ve erkek ayrı suç özellikleri gösterdiğinde, kontrol kuramcıları eksik kontrol halinde suç işlemeyen kadını anormal ve dizginlenen olarak tanımlamıştır. Ancak kadınlarda zayıflık ve anormallik olarak tanımlanan davranış, suç işlemeye uygun eksik kontrolün olduğu ortamlarda suç işlemeyen erkeği, yasalara saygılı iyi karakter özelliğine sahip birey olarak tanımlanmıştır (Bulgurcuoğlu ve Çamur, 2019).

2.4.2.6. *Güç kontrol teorileri*

Daha önce de belirttiğimiz üzere, kadın suçluluğu için geliştirilen çağdaş teoriler genellikle birbirini tamamen reddetmeden, birbirinden farklılaşarak ortaya çıkmaktadır. John Hagan'ın güç kontrol teorisi de çatışma ve kontrol teorisini kendine temel almıştır (Haydaroğlu, 2017). Hagan'ın teorisindeki güç; ailedeki anne-babanın iş hayatlarındaki statülerini, kontrol ise; ailenin işlevini temsil eder. Kurama göre anne babanın iş hayatındaki statüsü aile hayatına tesir edecek, çocuk yetiştirme üzerinde etkili olacaktır. Anne-babanın iş hayatındaki statüsüne ve ailenin yapısına göre, o ailede bulunan çocukların suç davranışları şekillenecektir (Hadjar vd., 2007). Güç kontrol teorisi ebeveynlerin, iş yaşamındaki güçlerini bir kontrol aracı olarak çocuklarına yansıttıklarını anlatır (Siegel, 2002). Teori, suç davranışının niçin kadın ve erkek arasında farklılaştığını aile reisi değişkenine göre açıklamıştır (Haydaroğlu, 2017). Kurama göre güç ve kontrol değişkenleri arasındaki ilişkinin cinsiyetler arası suçluluk konusundaki etkisi en fazla ataerkil aile yapısında görünmektedir (Akers, 2013). Teoride bahsedilen diğer aile yapıları da eşitlikçi aile yapısı yani anne ve babanın statü bakımından eşit olduğu aileler veya tek ebeveyn olarak annenin bulunduğu ailelerdir. Ataerkil ailede baba, geleneksel rolüne uygun olarak evin geçimini sağlamakta, anne ise evin rutin işleriyle uğraşmaktadır. Bu aile yapısında yetişen erkek çocuk, kız çocuğundan daha fazla özgürlüğe sahip olacak, kız çocuk ise babasının sembolize ettiği erkeğin geleneksel rollerini ileriki yaşantısında uygulamak üzere kanıksayacaktır. Geleneksel kadın rollerine uygun yetiştirilen kız çocuğunun, risk alma dolayısıyla suça karışma olasılığı da erkek çocuğa göre daha az olacaktır (Ağaoglu Canay, 2004). Bunun yanında eşitlikçi aile yapılarında, anne ve baba güçlerini yani iş yerinde sahip oldukları statülerini kontrol olarak adlandırılan aile yaşantısına eşit oranda yansıtacak, çocuk yetiştirme

konusunda eşit sorumluluklar alacaklardır. Böyle ailelerde kız çocuk da erkek çocuk da birbirine benzer risk alma davranışlarında bulunacaklardır. Dolayısıyla suçluluk davranışına olan eğilimleri de benzer olacaktır. Kuramda, eşitlikçi aile yapısında yetişen kız çocuklarının, ataerkil aile yapısında yetişen kız çocuklarına kıyasla daha çok suç işleyebileceği ifade edilir (Belknap, 2007). Elinde gücü bulunduramadığı varsayılan, annenin tek başına hane reisi olduğu aile yapısında, annenin çocuklar üzerinde kontrolü ataerkil aile yapısında olduğu kadar kuvvetli olmamaktadır (Koçak, 2021). Kurama göre, eşitlikçi aile yapısında olduğu gibi annenin tek ebeveyn olduğu aile yapısında yetişen çocukların da suça karışma olasılığı daha fazladır. Güç-kontrol teorisi, çoğu feminist tarafından eleştirilmiş, feministlerce özgürleşme teorisinin kadının işgücüne katılımı ile suçu bağdaştırması konusunda bir çeşitleme olduğu söylenmiştir (Akers, 2013). Özgürleşme teorisinde olduğu gibi güç kontrol teorisinde de kadınların kamusal alandaki varlığının ve statülerinin artması ile suç davranışının artması arasında ilişki kurulmuştur (Ağaoglu Canay, 2004).

2.4.2.7. *Ekonomik teoriler*

Ekonomik teoriler, kadın suçluluğunu ataerkil sistem eli ile oluşturulduğu düşünülen yoksulluk ile açıklamıştır (Haydaroğlu, 2017). Teoriye göre kadın suçluluğunun özellikle mala karşı işlenen suçlarda artış göstermesi, kadının ekonomik dışlanmasından ötürüdür. Mala karşı işlenen suçlarda kadın failler artarken, toplumdan beklenen eşitliğin aksine, yoksullaşan kadın sayısı da artmaktadır. *"Yoksulluğun kadınlaşması"* kadın suçluluğunu açıklayan bir öngörüdür (Belknap, 2007). Ailesine bakmak ve onu geçindirmek durumunda olan bir erkek, eğitimsiz ve "vasıfsız" olsa da iş bulabiliyorken, aynı durumdaki kadın için iş bulmak daha zor olduğu (Davis, Stasz 1990; akt. Ağaoglu Canay, 2004), yoksullaşan kadın için suç işleme sebebi daha kolay oluştuğu

(Reckdenwald ve Parker, 2012; akt. Koruculu, 2019) ifade edilmektedir. Ekonomik teoriler, suçu kadın için meşrulaştırmamaya çalışmamakta, toplumda ekonomik faktörler gibi her bireyi etkileyen değişkenlerin farklı cinsiyetler üzerinde yarattığı farklı etkileri göstermeye çalışmaktadır. Kadının yoksulluğa verdiği tepkinin erkekten farklı olduğunu değil, toplumun kadına cinsiyetçi bir yaklaşımla daha farklı davranarak onu erkekten daha fazla yoksullaştırdığını ifade etmektedir. Aynı durumun kadın ve erkeği farklı etkilemesi olgusu, Messerschmidt ile birlikte konuşulmaya başlanan cinsiyetin ve farklılığın oluşturulması görüşünü ifade eder. Bu görüş Allison Moris ve Pamela Davies tarafından eleştirilmiştir. Onlara göre, kadınlarla ilgili açıklamalarda nedense kadınların da erkekler gibi kötü olabilecekleri, çalışmak istemedikleri için hırsızlık yaptıkları gibi görüşler göz ardı edilmektedir (Morris, 1987). Ekonomik motivasyonun kadın ve erkek için aynı olduğu (Davies, 1999) ifade edilmiştir. Dorie Klein ve June Kress'in eleştirilerine göre ise kadınlar ile ilgili yapılan kriminolojik araştırmalarda, kadınlar hep cinsellik ve cinsiyeti ile ön plana çıkarılmaktadır. Örneğin mağaza hırsızlığı suçu kadınların cinsel hüsranlarının dışavurumu olarak ifade edilmiştir. Erkeklerin rasyonel seçimleri doğrultusunda aynı suçu birçok farklı sebepten işlediği söylenirken, aynı durum kadınlarda sapkın ve hasta oldukları şeklinde değerlendirilmiştir (Klein & Kress, 1976; akt. Davies, 1999) bu sebeple de eleştirilmiştir.

Açıklanan teorilerde görüleceği üzere, kadın suçluluğunun karmaşıklığı dolayısıyla tek bir teori bağlamında açıklanmaya çalışılması oldukça sakıncalıdır. Tek bir açıklamayı varsayıp, diğerlerini dışlamak bilimsel kesinlik barındıran bir yöntem olmaktan çok, konunun hangi suçun hangi sebeple işlendiğine yanlı ve öznel karar verildiği bir takdir meselesine dönüşmesine sebep olacaktır (Dönmezer, 1994; akt. Haydaroğlu, 2017). Kadın suçluluğunu açıklayan yaklaşımların tarihsel süreçte yaşanan olaylar ile paralellik

göstererek geliştiği görülmektedir. Başlangıçta suçu fiziksel özellikler, hormonlar gibi faktörlere açıklamaya yoğunlaşan bilim insanları, zamanla bu düşüncelerinin yerine kadınların çevresel ilişkileri, dünyada meydana gelen değişimler ve bu değişimlerin bireyler üzerindeki etkileri gibi sosyal ve kültürel etkenleri öncelemişlerdir. Toplumdaki kadın algısını da dikkate alan güncel ve daha geniş teorilerin, kadın suçluluğunu açıklarken getirdikleri bakış açıları, kadın suçluluğunun en az erkek suçluluğu kadar gündemde olmasına yarar sağlamıştır. Bu konunun gündemde tutulması, kadın suçluluğuna etki eden faktörlerin doğru bakış açılarıyla yorumlanması, suç işlemiş kadınların ihtiyaçlarını anlamak ve suçu önlemek adına önem teşkil etmektedir (Koçak, 2021).

2.5. Suçun ve Suçluluğun Bağlı Olduğu Faktörler, Değişkenler

Modern suç bilimi, geçmiş araştırmalar sonucu suça neden olduğu düşünülen etmenler ve bu bilgiler ışığında suçun önlenmesine ilişkin fikirler üzerine kurulmuştur (Akpınar, 2018). Konuya ilişkin ilk çalışmalar, genel olarak suçu biyolojik, psikolojik, yoksulluk gibi tek bir sebebe bağlı olarak anlamaya ve anlatmaya çalışırken, sonrasında yapılan araştırmalar suçun birçok sebebe bağlı sosyal bir olgu olduğunu ortaya koymuştur (İçli, 2007). Yetişkinler, kadınlar, erkekler, çocuklar gibi toplumu oluşturan tüm gruptan bireyler suç olan bir eylemi gerçekleştirebilmektedirler. Sosyal hayatta yaşanan değişimler toplumda bulunan her grubu dolayısıyla her bireyi etkilemektedir. Bu etkilenme sonucunda bireyin düşünce tutum ve davranışları şekillenmektedir. Etkileşim olumlu olduğunda sosyal uyum pekişirken, olumsuz etkileşimde birey kural dışı davranabilmekte, suç işleyebilmektedir (Akpınar, 2018). Sosyal hayatın doğal bir çıktısı olan değişim, modernleşme süreci ile geleneksel değerlerin zayıflamasına, sosyal kontrolün azalmasına sebep olabilmektedir. Suç olgusu sosyal yapı içerisinde

gerçekleştiğinden, toplumun sosyokültürel yapısı suçun nitelik ve niceliğini gösteren güçlü bir etken olarak görülmektedir (Yıldırım, 2014). Bu sebeple sosyal kontrolün zayıflamasının suç üzerinde doğduran bir etkisi olduğu ifade edilmektedir (Akpınar, 2018). Tüm bunlara paralel olarak, artan işsizlik, sanayileşme, kentleşme, göç, bireysellik gibi süreçler de suç olgusu üzerinde etkili olmaktadır. Suç olgusu yaş, eğitim, toplumsal koşullar, psikolojik koşullar gibi çeşitli parametrelerden etkilenmektedir (Haydaroğlu, 2017). Birçok faktöre göre değişiklik gösteren suç ve suçluluk konusunda, suç türleri, suçun işleniş biçimleri, suçun sebepleri ile ilişkisi yönünden üzerinde durulması gereken önemli bir değişken de cinsiyettir (İçli, Öğün, 1988). Çalışmamızın ana amacını doğrultusunda başlığın bundan sonraki kısmında toplumsal cinsiyet temelinde erkek ve kadın suçluluğundan ve suçluluğu etkilediği düşünülen faktörlerden bahsedilecektir.

Suç işlemeye zemin hazırladığı düşünülen saldırganlık da dahil tüm davranışların temelleri kültürel olarak kodlanır ve nesilden nesile aktarılır. Kadın ile erkek birbirinden farklı sosyalizasyon süreçlerinden geçtikleri için suçluluklarındaki farklar cinsle *(sex)* değil cinsiyetle *(gender)* ilişkilidir (Morris, 1987; akt. İlbars, 2007). Bu sebeple kadınların suç işleme sebeplerini öncelikli olarak ataerkil yapı ve cinsiyet rolleri kavramları üzerinden açıklanmaktadır (Koçak, 2021). 1970-1976 yılları arasında Darrel John Steffensmeier'in resmi istatistikler üzerine yaptığı çalışmasında, ergenlik dönemindeki kızların işledikleri suçların geleneksel cinsiyet rolleri ile paralellik gösterdiği tespit edilmiştir (Ağaoglu Canay, 2004). Araştırmacı, kadın özgürleşmesinin sonuçlarını farklı iki şekilde değerlendirmiştir. Steffensmeier'in görüşüne göre toplumda genellikle evlilik amacıyla yetiştirilen kızlar, özgürleşme ile daha fazla erkek arkadaş edinmekte ancak cinsiyet rolleri dolayısıyla da onlara tabi olarak hareket etmeye devam etmektedir. Suç

işleyen erkek arkadaşlarına kendini kanıtlama mecburiyeti hisseden kızlar, onlara uyum sağlamakta ve suça katılmaktadırlar. Bu durum suç işleyen kadın sayısını arttıran bir faktördür. Diğer değerlendirmesine göre de kadın özgürleşme hareketi dolayısıyla kadınlar artık ev kadınlığı annelik gibi geleneksel rolleri reddetmekte, evlilik amacı ile erkeklerle görüşme ve onlara uyum sağlama mecburiyeti hissetmemektedirler. Bu durum kadınların erkeklere tabi olma, dolayısıyla suça karışma durumlarında azalmaya sebep olmuştur. Sonuç olarak, Steffensmeier'e göre kadın suçluluğunu olumsuz etkileyen durum kızların erkeklerle görüşme konusunda kazandıkları özgürlük, olumlu etkileyen durum ise kadın özgürlük hareketidir (Steffensmeier, 1978). Özgürleşme ile kadının, ekonomik ve sosyal statüsü de iyileşmiştir. Bu iyileşmeyi, kadın suç işleme oranı ve çeşitliliğinin artmasının bir sebebi olarak gören araştırmacılar olmuştur. Meda Chesney-Lind'e göre bir bağlantıdan söz edilebilir ancak suç işlemenin sebebi olarak kadının özgürleşmesini göstermek doğru bir yaklaşım değildir (Chesney-Lind, Pasko, 2012). Sosyolojik başka bir açıklamaya göre, kadın suçluların çocukluklarında içinde bulundukları aile yapısı, erkek suçlulara nazaran suç davranışları ve eğilimleri üzerinde daha büyük bir etkiye sahiptir. Yani kız çocuk ve ailesi arasındaki çatışmanın kadının ilerleyen yaşlarında suç işlemesine sebep olma olasılığı, erkek çocuk ve aile arasındaki çatışmanın erkeğin ileriki yaşlarda suç işlemesine sebep olması olasılığından daha fazladır (Cortes & Gatti, 1972). Bu çalışmayı destekleyen bir başka çalışma da suç ve suçluluk üzerinde cinsiyete göre incelemeler yapmıştır. Suç ve suçluluğa etki eden ortak faktörlerden bahsederken, bazı ortak gözüken faktörlerin kadın için daha belirleyici ve fazla etkisini ortaya koymuştur. Aile içindeki zayıf kontrolün ve erken mağduriyetin kadınların suç davranışında erkeklere nazaran daha belirleyici bir etkiye sahip olduğu ifade edilmiştir (Cauffman, 2008). Kadınların işlediği suçların, kadın deneyimleri ve rolleri

ile doğrudan bir ilişkisi vardır (Worrall, 2002). Örneğin, annelik rolü ile çocukları için, çocukları yüzünden suç işleyen kadın sayısı az değildir. Kadın suç işlediğinde bunu kamusal alanda değil, özel alanda yapmaktadır (Motz, 2016). Kadının eş rolü, erkeklerden farklı olarak öğrenilen cinsiyet rolleri gereği onun tüm hayatındaki rollerin en öncelikli olanıdır. Bu sebeple, evliliğin kadına sunduğu hayatı incelemek, kadın suçluluğunu anlamak için elzemdir. Evli kadının işlediği tüm suçlar eş rolünün şemsiyesi ve etkisi altındadır (Worrall, 2002).

Cinsiyet ve cinsiyet rolleri temelinde kadının niçin suç işlediğini anlamaya çalışan araştırmalar olduğu gibi, kadının neden suç işlemediğini, kadın suçluluğunun erkek suçluluğuna göre neden daha az olduğunu anlamaya çalışan araştırmalar da bulunmaktadır. Bu araştırmalara göre kadının cinsiyet rolleri kadını suçtan korumakta ve suç davranışından alıkoymaktadır. Kadınlar da erkekler gibi her tür suçu işleyebilirler. Ancak kadın olmak; suç işleme sıklığını ve işlenen suçun ağırlığını, suçluluğun toplumda yarattığı etki dolayısıyla azaltmaktadır (Ağaoglu Canay, 2004). Biyopsikososyal yaklaşıma göre, kadınlar erkekler kadar hırslı ve rekabetçi değillerdir (Ağaoglu Canay, 2004). Hırs ve rekabet de toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aktarılan ve öğretilen davranışlardır. Bu yapı, kadınların daha az suç işlemesine sebep olmaktadır. Kadının yetişme sürecini erkekten ayıran bir diğer cinsiyet rolü olan annelik, kadınları suçtan uzak tutmaktadır (İlbars, 2007). Bunun sebebi de annelik rolü ile yetiştirilen kadınlar aile içinde daha disiplinli bir yetiştirme tarzı ile karşılaşmaktadırlar. Tosun'a göre kadınların gördüğü aile içi disiplin suçluluk üzerine kadının lehine bir tesir yaratmakta, onu suçtan uzak tutmaktadır (Tosun, 1967). Bunlara ek olarak, toplum tarafından kadına atfedilen zayıflık, boyun eğme, evcimenlik gibi özellikler suç ve suçluluk ile bağdaşmaz ve kadını suçtan uzak tutar (İlbars, 2007). Toplumsal cinsiyet rollerinin yanı sıra, suç korkusu

kadınları suçtan uzak tutan bir diğer faktördür (İlbars, 2007). Ataerkil toplumlarda, kadının suç korkusu erkeklere nazaran daha fazladır. Suç korkusu, herhangi bir suçun mağduru olmaktan korkmayı ifade etmektedir (İlbars, 2007). Kadın özellikle cinsel bir mağduriyet yaşamaktan korktuğu için, bu mağduriyeti yaşama olasılığı daha fazla olduğu düşünülen yerlerde bulunmamaya çalışır (İlbars, 2007). Bu yerlerden uzak durmak da kadını suç ve suçluluktan hem mağdur olmaktan hem fail olmaktan korur (Yıldız, 2019). Kadını suçtan uzak tutan bir diğer faktör ise toplumsal tutumlardır. Kadın suç işlediği zaman içinde bulunduğu toplumun bireyleri tarafından erkekten farklı olarak değerlendirilir. Erkek suçlular topluma tekrar dahil olmakta daha az zorluk yaşamaktadırlar. Çünkü suç toplumda genellikle maskulen bir algıya sahip, erkek olmak ile bağdaştırılan, erkeğin gücünü ifade eden ve pekiştiren bir olgu olmuştur (Haydaroğlu, 2017). Kadının suçlu olma hali toplumda daha fazla göze batmaktadır (Heidensohn, 1996). Kadın suç işlediğinde, sosyal statüsünü kaybetmekte, toplumsal saygınlığını yitirmektedir. Kadının yitirdikleri dolayısıyla yaşadığı suçluluk duygusu, özsaygısını da kaybetmesine yol açmaktadır (Worrall, 2002).

2.6. Kadın Suçluluğu Kapsamında Suçun Sebepleri, Suçun İşleniş Biçimleri ve Suç Türleri

Suç ve suçluluk konusunda yapılan çalışmalar, suçun; yaş, medeni durum, ekonomik faktörler, meslek, yerleşim yeri, siyasi dalgalanmalar, psikososyal etmenler, fiziksel yönden sağlıklı olma durumu, aile geçmişi gibi bir çok farklı faktöre bağlı değişiklik gösterdiğini kanıtlamıştır (İçli ve Öğün, 1988). Günümüzde suçu etkileyen bir faktör olmasının yanı sıra, suçun işleniş biçimi ve suç türleri üzerine etkisi açısından da sıklıkla değerlendirilen bir başka değişken cinsiyettir. Kadın suçluluğu, doğası gereği suçluluktaki cinsiyet farklılığına işaret eder. Suç istatistiklerine göre suçların büyük bir

çoğunluğu erkek yetişkin tarafından işleniyor olsa da (Bulgurcuoğlu ve Çamur, 2019) kadın suçluluğu günden güne artmakta, suç olgusunun odağı eskiye nazaran daha cinsiyetsiz bir yapıya evrilmektedir (Haydaroğlu, 2017). Aile yapısında görülen değişim, geleneksel yapının ortadan kalkması, çocuk ve ebeveyn arasındaki ilişkinin zayıflaması, işsizlik, kadının aile içinde karşılaştığı ekonomik güçlükler gibi durumlar kadın suçluluğunun artmasında etkili olmaktadır (İçli ve Öğün, 1988; akt. Akgün, 2012). Artan kadın suçluluğu ile, kadının suça katılımını etkileyen faktörlerin neler olduğu, kadının hangi suçlara katılımının arttığı ve bu suçları işlerken nasıl farklılıklar gösterdikleri konularına olan bilimsel ilgi de artmıştır. Suç niceliksel olarak toplumdan topluma farklılık göstermekle beraber, niteliksel olarak da bireyler arası farklılıklar göstermektedir. Suçluluk konusunu etkileyen bireysel farklılıklardan biri toplumsal cinsiyettir. Bu farklılık toplum eli ile oluşturulduğundan, kadın ve erkek suçluluğu arasında benzerlikler olsa da tarihsel süreçte de günümüzde de kadına atfedilen suç türleri kadın suçluluğunun erkek suçluluğundan farklı değerlendirilmesine sebep olmuştur (Bulgurcuoğlu ve Çamur, 2019).

2.6.1. Suçun sebepleri

Her suç farklı işleniş biçimi ve motivasyonu gereği birbirinden farklılaşsa da, kadın suçluluğuna bakıldığında kadın suçluların, ortak kadınlık deneyimleriyle bağlantılı olarak birçok nitelik taşıdığı görülmektedir. (Ağaoğlu Canay, 2015). Örneğin; Çocuk öldürme suçunda erkek failler için birçok sebep ortaya konarken kadın faillerin ortak bir paylaşımından bahsedilmektedir. Erkekler, çocuk öldürme suçunu çocuğun annesine zarar verme, anneyi disipline etme maksadıyla gerçekleştirdikleri gibi kendisine karşı gelen çocuğu da öldürebilmektedirler. Ancak kadınlar genellikle istemediği, yeni doğmuş çocuğu öldürmektedirler (Ağaoglu Canay, 2004).

Bazı araştırmacılara göre kadını suça iten sebepler, aile içi şiddet, cinsel saldırı, toplumsal baskı ve çaresizliktir. Başka bir deyişle, sosyal kontrol ve ataerkilliktir (Yıldız, 2019). Hane içinde yetiştirilme tarzını ifade eden baskı, sosyal kontrol olarak adlandırılabilir. Sosyal kontrol kadınların suç işleme niyetlerini şekillendiren önemli bir etkendir (İlbars, 2007). Buna ek olarak, ekonomik bakımdan kadını bağımlı hale getiren, psikolojik ve fiziksel şiddeti normalleştiren ataerkillik de kadını cinsiyet temelli mağduriyete iten bir diğer etkendir. Ataerkil kültürün kadını suça yönelten en önemli faktörü şiddettir. Kadına uygulanan şiddetin uygulanış biçimi ve derecesi içinde yaşanılan kültürlerce belirlenir. Yapılan çalışmalar göstermiştir ki; kadınlar ebeveyni, eşi, kayınvalidesi tarafından farklı derece ve biçimlerde sıkça şiddet davranışına maruz kalmaktadır. Sözlü veya fiziksel şiddete maruz kalan kadın suça katılım gösterebilmektedir (Haydaroğlu, 2017). Çocukluk döneminde aile tarafından yaşatılan mağduriyetler, her iki cinsiyet için de suç davranışında risk faktörü olsa da bu durum kadınlar için daha belirleyici bir etkiye sahiptir (Cauffman, 2008). Çocuk adalet sisteminde kız çocukları ile yapılan çalışmalar da bu düşünceyi destekleyici niteliktedir. Bu çalışmalara göre fiziksel ve cinsel istismar, kız çocuklarının suça sürüklenmesinde önemli bir faktördür (Chesney-Lind ve ark., 2004). Ataerkillik ve sosyal kontrol, kadınların kişisel yeteneklerini ve birey olabilme kabiliyetlerini törpüleyerek, kadınları bu hayata karşı savunmasız veya ataerkil yapının savunmasına mecbur bırakmaktadır (Yıldız, 2019). Kadınlar bu gibi sebeplerle, boyun eğici tutum ve davranışları erkeklere göre daha çok sergilemektedirler. Cinsiyete ilişkin sosyokültürel beklentiler kadının bağımlılık düzeyini arttırırken ebeveyn ve eş tarafından uygulanan gözetim ve baskıyı da arttırmaktadır (İlbars, 2007). Evlilikte boyun eğme ve katlanma durumu, namuslarını evli kalarak korumak zorunda hisseden ve ekonomik kaygılar yaşayan kadın için sıkça

karşılaşılan bir olgudur. Ancak bu katlanma durumu, bazı kadınlar açısından devam edemeyecek bir hal aldığında suça başvurabilmelerine etken olabilmektedir. Tüm çareleri tüketen kadın, suça yönelerek bu zamana kadar toplum tarafından baskılanan kendini gerçekleştirme özgürlüğünü kazanmak isteyebilmektedir. Erkekler için evlilik yetişkinlik sorumluluğu, çocuk sahibi olma ve suçtan uzak durma gibi olgularla bağdaştırılırken (Moffitt ve ark., 2001) kadınlar için durum farklı olabilmektedir. Kadınlar için sorunlu bir eş, kadını sorunlu davranışlara sürükleyebilmektedir (Sampson, Laub, & Wimer, 2006). Bazı suçlu kadınlar için evlilik; madde kullanımı ve suç ile ilintili gözükmektedir (Brown, 2006). Medeni hal kadın suçlular için, tipik karmaşa ve istikrarsızlık olarak gözlemlenebilmektedir (Pulkkinen & Pitkänen, 1993). Medeni halin kadın ve erkeği farklı etkilediğini destekleyen bir diğer çalışmaya göre, evlilik kadının yaşam kalitesini düşürebilmektedir (İçli, 1995). Batı uygarlıklarında evli kadınların bekar kadınlardan daha çok suç işlediğini ifade eden çalışmaya göre, Türkiye'de hükümlü kadınların evlilik yaşı çok düşüktür (15-19). Bu sebeple suça katılım yaşı da düşük seyredebilmektedir.

Bedeninin ve bu zamana kadar engellendiğini düşündüğü, benliğinin gereksinimlerini ilk defa farkına varan kadın bu duruma karşı geliştirdiği öfke ile baş etmede sorunlar yaşayabilmektedir. Bu sebeple kadın ve erkeğin stres ve öfkeye verdiği tepkilerin kendine haslığı, suçta cinsiyet farklılıklarını oluşturan bir diğer faktör haline gelmektedir. Kadın öfkelendiği zaman erkekten farklı olarak kendini suçlu hissedebilir ve erkeğe göre daha sık anksiyete geliştirebilmektedir (Agnew, 2001). Önceleri dışarıdaki dünya ile ilgisi olmayan kadın, artık evin dışındaki sorunlarla baş etmeye çalışmakta, baş edemeyen kadınlarda suç yönelebilmektedir (içli, Öğün, 1988; akt. Akgün, 2012). Yapılan bir çalışmaya göre, suç işlemiş kadınların öfkelerini kontrol etmekte ve uygun şekilde baş

etmekte güçlük çektikleri, uygun olmayacak şekilde öfkelerini ifade ettikleri görülmüştür (Ersen ve ark., 2011). Mağduriyet, boyun eğme, hayatta kalma ve yaşamı devam ettirmeye yönelik güvenlik ihtiyacı doğrultusunda suç işleyen kadının arkasında, ataerkil güç ilişkileri olduğu görülmektedir (Steffensmeier, Allan, 1996). Bir diğer ifade ile suç işleyen kadınlar, çoğunlukla toplum tarafından mağdur edilmiş, bu mağduriyet karşısında da suça yönelmiş bireylerdir (Saruç, 2014). Günümüzde kadın suçluluğu çoğunlukla sosyal ve kültürel boyutlar kapsanarak ele alınmakta ve kadının toplumdaki rolü, konumu ile ilişkilendirilmektedir (Yağmur, 2005; akt. Terzi, 2007).

Ataerkillik ve sosyal kontrol neticesinde, bazı kadınlar suça yönelirken bazıları da suçtan korunmaktadır. Her ne kadar fizyolojik olarak erkekten zayıf gözükse ve gösterilse de kadın, psikolojik olarak uzun sürelerce maruz kaldığı bu sistemden erkeğe göre daha dirayetli çıkabilmektedir. Bu dirayet de kadını suç işlemekten alıkoyabilmektedir (Tosun, 1967). Yine aynı şekilde annelik sorumluluğu da kadını suçtan alıkoyan unsurlardan olduğu ifade edilmektedir (İlbars, 2007). Toplumsal anlamda, erkeklerden farklı olarak kadın ve suç arasındaki çizgi daha keskin ve nettir. Suç kadınlar için genellikle aşağılayıcı ve lekeleyici olabilmektedir. Bu ortak inanış da kadını suçtan alıkoyabilmektedir.

Kadın suçluluğunu anlamak üzere suçlu kadınların ortak özelliklerinin incelendiği birçok çalışma bulunmaktadır. Steffensmeier ve Allen'ın (1996) çalışmasında erkek suçlular gibi kadın suçluların da çoğunda düşük sosyoekonomik statü, yetersiz eğitim ve işsizlik gibi ortak olgulara rastlanmıştır. Eğitim durumunun suçluluğu etkileyen bir faktör olduğunu destekleyen başkaca çalışmalarda suçlu kadınların eğitim durumlarının oldukça düşük düzeyde olduğu görülmüştür (İl, 1989; Ersen ve ark., 2011; Saruç, 2014). Sosyoekonomik durumun kadın suçluluğuna etkisi üzerine Saruç (2014), kadınların en

fazla maddi sıkıntılar yüzünden suç işlediğini ifade etmiştir. Bunun da sebebi yoksulluğun kadınlaşması *(feminisation of poverty)* ile açıklanmaktadır (Heidensohn, 1996). Yoksulluk kadınlarda olduğu gibi erkeklerde de risk faktörü sayılabilmektedir. Ancak yoksulluğun toplum eli ile cinsiyetler arasında farklı şekillerde yaratılması kadına özgü öncelikli özel sonuçlar doğurabilmektedir. Yoksulluğun kadınlaşması, içinde yoksulluktan daha fazla durum barındırdığından kadın suçluluğu için daha belirgin bir faktör haline gelmektedir (Davis, Stasz, 1990). Kadın hırsızlık suçlarını inceleyen çalışmalar kadının hırsızlık yaparken normal şartlarda sahip olamayacağı, kozmetik ve giyecek gibi kişisel eşyaları daha sık çaldığını ifade etmiştir. Yani suç, yoksullukla baş etme mekanizması olarak hırsızlık ve dilencilik gibi örnekleriyle karşımıza çıkabilmektedir (Çamur Duyan, Acar, Acar Baykara, & Arataş, 2007).

Kadın suçluluğu için belirtilen diğer bir sebep, kadının ekonomik ve toplumsal hayatta aktifleşmesidir. Evin dışındaki sorumlulukları da yüklenen kadın yaşadığı rol çatışmaları sebebiyle suç işleyebilmektedir (Akpınar, 2018). Ancak bir başka görüşe göre de kadının, ekonomik özgürlüğünü kazanamaması yani ev içinde kalması ve toplumdan kendini soyutlaması da kadını suça iten sebepler arasında gösterilmiştir. Ülkemizde ve dünyada kadın suçluluğuna bakıldığında, her iki görüşü de destekleyen nitelikte bir profilin varlığı söz konusudur (Gürtuna, 2009). Başka bir çalışmada sosyal hayatta daha aktif olan rolleri değişen kadın üzerindeki toplumsal baskının az olduğu yerlerde yani şehir hayatında kırsala göre kadın suçluluk oranlarının daha fazla olduğu ifade edilmiştir. Bunun sebebi de kadın üzerindeki toplumsal baskının azalmasına ilaveten kadının sahip olduğu düşük eğitim seviyesi, sorunlu geçmiş yaşantı ve sağlıklı olmayan evliliklerdir (İçli ve Öğün, 1988). Kadın suçluluğunun sebepleri araştırılırken birçok faktörden bahsedilmiştir. Birbirine zıtlık oluşturabilecek faktörlerden de anlaşılacağı üzere, suçluluk

için tek bir sebep aramak doğruluktan ve bilimsellikten uzaktır. Örneğin; kadının sosyalleşmesini kadın suçluluğu için bir sebep göreceksek, eğitim durumu, aile yaşantısı, medeni hali gibi faktörleri de konunun dışında bırakmamalıyız. Süreçler ve yaşanan değişimler her zaman birbirini destekler niteliktedir. Ortak amaca hizmet eden bu süreçler, kadın suçluluğunu anlamak üzere bir arada değerlendirilmelidir. Örneğin; kapitalist sistem bir yanda kadını ekonomik olarak dezavantajlı, bakıma ve yardıma ihtiyaç duyan bir konuma getirirken, onu özel alana mahkûm eder. Ataerkil yapı ise eril bir dil ve kültürel normlarla kadının kendini gerçekleştirmesine engel olur. Bu iki sistem bir arada kadın ve erkek arasındaki güç ilişkilerini pekiştirir (Bulgurcuoğlu ve Çamur, 2019), birbirini ortak bir amaç için destekler. Bu anlamda kapitalizm ve ataerkillik kadın suçluluğunu anlamaya çalışırken birbirinden ayrı değerlendirilemezler.

Güncel yaklaşımlar kadın suçluluğu sebebi olarak görülen özgürlük hipotezinin dışına çıkmış, kadının ekonomik olarak dışlanmasını, sosyal kontrolün kadın üzerindeki etkisini ve uyuşturucu madde kullanımını sebep olarak incelemeye başlamışlardır (Akpınar, 2018). Kriminologların özellikle üzerinde durduğu uyuşturucu kullanımı, kadın suçluluğunun ana faktörlerinden biri olarak görülmektedir (Davis ve ark., 2006). Uyuşturucu madde bulundurmak ve satmak, uyuşturucu madde etkisi altında suç işlemek gibi sebeplerle cezaevi kadın popülasyonunun artışı, uyuşturucu maddenin suçluluk üzerinde ne kadar önemli bir etkiye sahip olduğunun bir göstergesi olmuştur (Saruç, 2013).

2.6.2. Suçun işleniş biçimi

Toplumsal değişme süreci içinde, aile, eğitim, askeri, politik ve ekonomik alanda kadın ve erkek arasındaki beklenen roller üzerine yapılan ayrımcılığın arttığı düşünülürken, kadın ve erkek sapma ve suç davranışları arasındaki benzerlikler de çoğalmaktadır (İçli,

2007). Bu benzerlikleri Adler'in maskulenlik kuramı doğrultusunda açıklayan güncel görüşler bulunmaktadır. Görüşlere göre, uyarıcı nitelikte artan kadın suçluluğu (Lambert, 2001), genç kızların genç erkek davranışlarına öykünmesi ve taklit etmesi sonucu ortaya çıkmaktadır (Geoghegan, 2008). Bu durum kadın gücünün karanlık tarafı olarak nitelendirilmiş (Prentice, 2000) ve maskülenleşmenin sebebi kadınların erkeklerle eşit olma arayışı olduğu söylenmiştir (Chesney-Lind, Irwin, 2008). Suçun "iyi bir kadın davranışı" (Batchelor, 2001) olarak görülmemesinden yola çıkarak kadın suçlular üzerinde yapılan bir çalışmada (Herrington ve Nee, 2005), suçlu kadınların kendilerini olduklarından ve suçlu olmayan kadından daha maskülen algıladıkları ifade edilmiştir. Ancak çalışma göstermiştir ki suçlu kadınlar kendilerini daha maskülen algıladıkları gibi daha feminen de algılamaktadırlar. Algılanan yüksek maskulenlik ve feminenlik *androjeni* olarak ifade edilmektedir. Araştırmacılar bunun, kadının tutuklu olma hali ve kendilerini yargılama durumundan ileri gelebileceğini belirtmişlerdir. Çalışmanın sonucuna göre suçlu kadınlar kendilerini olduklarından ve toplumdaki suçlu olmayan kadınlardan daha maskulen algılasalar da, kadın suçluların daha maskulen olduğu sonucu basit bir genelleme ve yanlış bir ifade olacaktır (Herrington ve Nee, 2005). Yapılan bir başka kadın suçluluğu çalışmasında da maskulenlik ile suç arasında ilişki bulunamamıştır (Spatz Widom, 1979). Bu çalışma aynı zamanda politik olarak feminizm yanlısı olmanın suç için risk faktörü olup olmadığını da incelemiştir. Çalışmanın sonucuna göre suçlu kadınlar kendilerini suçlu olmayan kadınlara göre daha az feminizm yanlısı olarak değerlendirmektedir. Araştırmacılara göre bunun sebebi, politik görüş ve feminizm eğitim ve sosyal statü ile doğru orantılıdır, suçlu kadınların çoğu düşük eğitim düzeyine sahip ve düşük sosyal statülü gruplara mensuptur.

Kadınlar tüm suç tiplerini işlerler ancak kullandıkları yöntemler ve seçtikleri mağdurlar erkek suçlularınkinden farklıdır (Bulgurcuoğlu ve Çamur, 2019). Örneğin; kişiye yönelik saldırılar sırasında seçtikleri mağdurlar çoğunlukla çocuk, özellikle bebek, kocaları veya sevgilileri olur (Pollak, 1979). Kadınların genel olarak bireysel suçları işledikleri, organize suçlara görece az katılım gösterdikleri tespit edilmiştir. Faili kadın olan suçlarda mağdur genellikle failin birinci dereceden yakınlık kurduğu kişi olmaktadır (Weizmann vd., 2003). Yakın tanıdıkları öldürme oranı kadınlarda %60 iken erkeklerde %20 olduğu ifade edilmektedir (Kellermann, Mercy, 1992). Bu görüşü destekleyen başka bir çalışmada, cinayet suçu işleyen erkeklerin %45'inin, kadın faillerin ise %75'inin maktulü tanıdığı ifade edilmiştir (Ortaköylü, Tatak, & Balcıoğlu, 2004). Kadınların işlediği cinayet suçlarında, yakalanma oranlarının azlığı göstermektedir ki kullandıkları alet erkek suçlulardan farklıdır. Erkekler kesici delici alet kullanırken kadınlar genelde zehirleme yoluyla insan öldürme suçuna katılım göstermektedir, bu da onların daha az yakalanmasına sebep olmaktadır (Yücel, 1973; akt. İçli ve Öğün, 1988).

Kadın tarafından uygulanan şiddet de erkeklerinkinden farklıdır. Kadın, şiddet uygularken erkeklere kıyasla daha çok kendini savunma refleksiyle hareket eder. Fiziksel olarak muhatabını yaralama davranışı içinde olur. Kadınlar tarafından işlenen şiddet suçları erkeklerin aksine, özel alanda gerçekleşmektedir (Akpınar, 2018).

Ensest suçunda kadın ve erkek birbirinden farklı motivasyonla suça yönelirler. Kadın anne olduktan sonra bedenini ve kimliğini buna göre tanımlar (Ağaoglu Canay, 2004). Bu bağlamda kadının kendi çocuğuna karşı işlediği ensest suçunda, narsistik bir motivasyonun mevcudiyeti ifade edilir. Erkek, çocuğunu kendi dışında bir varlık olarak algılarken kadın, kendi vücudu ve çocuğunun bedeni arasında bir ayrım olmadığı düşüncesi ile bu suçu işler (Motz, 2016). Dolayısıyla bu suça sadece toplumsal değil,

ağırlıklı olarak tıbbi klinik en azından psikolojik açıklamalar getirilmiştir. Annenin bu suçu işlemesi, hamilelik ve sonrasında annelik yaparken hissettiği güçsüzlük ve özgüven eksikliği ile de bağdaştırılmıştır (Motz, 2016).

Hırsızlık suçunda kadınlar sergiledikleri davranışlar bakımından erkeklerden ayrışmaktadırlar (Chesney-Lind, 2004). Kadınlar alışveriş alışkanlıklarına çok benzer şekilde hırsızlık eylemini gerçekleştirmektedirler. Birden çok mağazadan birden çok ve düşük fiyatta ögeler çalan kadınlarla kıyasla erkekler akıllarındaki tek ögeyi mağazaya girip, çalıp ardından mağazayı terk etmektedirler (Bulgurcuoğlu ve Çamur, 2019).

2.6.3. Suç türleri

Suçun failinin saikını açıklarken toplum tarafından suça karşı gösterilen tepkinin niteliği ve şiddeti bakımından Dönmezer (1994) tarafından yapılan suç sınıflandırmasını kullanmak yerinde olacaktır. Dönmezer'e göre suçlar, dört ana başlıkta incelenebilir. Bunlar ekonomik suçlar (hırsızlık, yağma, kazanç için insan öldürme vb.), cinsel suçlar (zina, ırza tecavüz, fahişelik vb.), cebir ve şiddet suçları (insan öldürme, yeni doğan çocuğu öldürme vb.) ve siyasi suçlardır (Haydaroğlu, 2017).

Kadın suçluluğu üzerindeki toplumsal hayata paralel değişim, en çok kadının işlediği suç türünün değişiminde gözlemlenmiştir (Haydaroğlu, 2017). Eskiden kadın suçluluğuna özgü suçlar; zina, cadılık, fahişelik, çocuk öldürme ve düşürme gibi suçlarken yeni dönem kadın suçluluğu tipolojisi büyük mağaza hırsızlığı, çek suçları, dolandırıcılık, çocuklara kötü muamele, çocukları fuhuşa teşvik, uyuşturucu madde ticareti ve insan öldürme gibi suçlarla ifade edilmektedir (Dönmezer, 1994; akt. Saruç, 2013).

Kadın suçluluğu tipolojisinde en fazla incelenen suçlardan biri hırsızlıktır. Bunun sebebi hırsızlığın kadına özgü hallerinin bulunması ve sayıca hırsızlık suçuna karışan kadınların fazla olmasıdır. Kadın suçlular arasında azımsanamayacak kadar çok kadının

hırsızlık suçu işlediği görülse de Mustafa Tören Yücel; hırsızlık, iftira, şantaj, çocuk terki ve düzeni bozmak gibi suçların kadın tarafından sıkça işlendiğini ancak kayıtlara çok az geçtiğini ifade etmiştir (İçli ve Öğün, 1988). Yücel'e göre aynı suçların görüldüğü erkek faili olan vakalara nazaran kadın faillerin yakalanma oranının her zaman daha düşüktür. Bu ifadeye göre hırsızlık suçunun, göründüğünden daha yaygın olduğu anlamı çıkarılabilir. Yapılan bir çalışmada cezaevindeki kadınların %15'inin hırsızlık ve sahtecilik suçundan ceza aldığı ifade edilmiştir (DeHart, 2018).

İnsan öldürme ve insan öldürmeye teşebbüs kadınların en çok işlediği suçlar arasında yer alır (Koçak, 2021). Kadınların bu suçları genelde erkeklere karşı, taciz (Trägårdh ve ark., 2016), tecavüz (Weizmann-Henelius, ve diğerleri, 2012), erken yaşta evlilik, şiddet ve namusunu koruma (Bulgurcuoğlu ve Çamur, 2019) gibi ataerkil sistemin yarattığı sorunlar sebebiyle işledikleri ifade edilmektedir (İçli ve Öğün 1988; akt. Akgün, 2019). Cezaevinde 60 kadınla yapılan bir çalışmada kadınların %12'sinin insan öldürme suçu sebebiyle ceza aldığı belirtilmiştir (DeHart, 2018). İnsan öldürme veya insan öldürmeye teşebbüs suçu failinin kadın olduğu durumlar günden güne artmaktadır (Nazlıdır, 2010). Kadın hükümlü ya da tutuklular ile yapılan birçok çalışma göstermektedir ki kadın suçluların en az yarısı insan öldürme veya insan öldürmeye teşebbüs suçundan ceza almıştır, bu durum da birçok araştırma verisi ile uyumluluk göstermektedir (Öğün, 1990; Balcıoğlu ve ark.,1997; Pretorius ve Botha, 2006; Gürtuna, 2009; Saygılı, Aliustaoğlu 2009; Güldoğan, 2010; Hinton ve Earnest, 2010; Akgün ve Çiftçi, 2014). Kadın suçluluğunda insan öldürme suçunun mağduru çoğunlukla kadınların yakın oldukları erkekler olsa da, araştırmalar sıkça kadının çocuk öldürmesi, özellikle kendi çocuğunu öldürmesi olgusunu da incelemişlerdir (Friedman, Horwitz, & Resnick, 2005; Lysell, Runeson, Lichtenstein, & Långs, 2013; Sturup & Granath, 2015). Kendi çocuğunu

öldüren kadınlar hakkında yapılan farklı çalışma örneklemlerinde farklı sebepler ortaya konmuş olsa da bu konu hakkında bilinenler çok azdır (Friedman ve ark., 2005). Yapılan güncel bir çalışmaya göre, geçmiş intihar girişimi ve ruhsal bozukluk, çocuk öldürme suçu için risk faktörü olarak nitelendirilmektedir (Lysell ve ark., 2013).

Kadın suçluluğu araştırmalarında sıkça yer alan bir diğer suçluluk da kadınların faili olduğu cinsel saldırı suçudur. Araştırmacılar bu suçu sınıflandırmak üzere farklı bakış açıları geliştirmişlerdir (Matthews, Mathews, & Speltz, 1991; Vandiver & Kercher, 2004). Güncel bir yaklaşıma göre, kadın cinsel saldırı failleri için sınıflandırılmış üç temel durum bulunmaktadır (Gannon ve ark., 2008). Gannon ve arkadaşlarının *Kadın Cinsel Saldırganlığının Tanımlayıcı Modeli (Descriptive Model of Female Offending)* olarak ifade ettikleri modele göre, birinci durumda kadın fail eylemini önceden planlamıştır, mağdur tarafından az bir tehdit hissetmektedir ve bunun sonucunda uyguladığı cinsel saldırıdan zevk almaktadır, olumlu etkilenmektedir. İkinci durumda, kadın fail eylemini önceden planlamamıştır, mağdur tarafından yüksek bir tehdit ve baskı hissetmektedir ve bunun sonucunda cinsel saldırı, fail üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır. Üçüncü durumda ise kadın fail eylemini önceden planlamamıştır ve cinsel saldırı kadına pozitif veya negatif şekilde etki edebilir. Üçüncü durumda gerçekleştirilen suç eylemi yüksek oranda dürtüseldir (Shields ve Cochran 2020). Teorinin güncel zamanda test edilmiş hali de teorinin kendisini ve failin izlediği yolu destekler niteliktedir (Gannon ve ark., 2014). Kadının fail olduğu cinsel saldırı suçlarında, failin geçmişte yaşamış olduğu bir cinsel mağduriyet olup olmadığına da bakılmıştır. Birçok çalışma kadın cinsel saldırı faillerinin geçmişinde cinsel saldırı mağduriyeti olduğunu belirtmişlerdir (Grayston ve De Luca, 1999; Green ve Kaplan, 1994; Rowan ve ark., 1990; Travin ve ark., 1990). Yapılan başka bir çalışmada, kadın faillerin geçmişinde bir cinsel saldırı mağduriyeti

bulunmamış, ancak tümünde işlevsel olmayan aile örüntüsü gözlemlenmiştir (Grattagliano ve ark., 2012). Cinsel saldırı suçunda, toplumsal kabulü çok geç gelen ancak varlığı daha eskiye dayanan çocuğun istismarı suçu, genellikle erkek fail ile bağdaştırılmaktadır. Kendi çocuğunu istismar eden, ensest vakaları sıkça "babaya mahsus" bir olgu şeklinde incelenmiştir. Ancak Türkiye'de adli muayeneye ilk defa konu olması dolayısıyla büyük önem taşıyan vaka analiz çalışması göstermektedir ki ensest, anne tarafından da gerçekleştirilmesi "olağan" ancak gizli kalmış bir olgudur (Sancak, Taşdemir ve Karamustafalioğlu, 2021). Çalışmaya göre, çocuk istismarı faillerinin %20'si kadındır, ancak kadınlar, tutuklu ve hükümlü cinsel saldırı faillerinin yalnızca %1'ini oluşturmaktadırlar. Çalışma benzer şekilde göstermiştir ki, ensest faili annenin aile örüntüsü işlevsel değildir ancak geçmişinde herhangi bir cinsel saldırı mağduriyeti bulunmamaktadır.

Araştırmalar göstermektedir ki kadın suçluluğu olgusunu etkileyen birçok faktör bulunmaktadır (Haydaroğlu, 2017). Kadının sosyal yaşam içerisindeki konumu, kaynaklara erişim fırsatları ve bu fırsatların önündeki engeller, toplum tarafından oluşturulan ve yakın çevresinin de uygulayıcısı olduğu baskı, denetleme ve engelleyici tutum kadının suç işlemesindeki en temel risk faktörleridir. Başka bir deyişle toplumsal cinsiyet rolleri dolayısıyla uygulanan baskı ve hane içi mağduriyet kadının suça karışmasında etkili olmaktadır (Bulgurcuoğlu ve Çamur, 2019). Bunlara ek olarak, çocuklukta yaşanan deneyimler, çevre koşulları, sosyoekonomik durum, psikolojik ve biyolojik faktörler kadının suç işleme sürecine etki etmektedir. Kadınlar kendilerini korumak, sevdiklerini korumak, toplumsal yapıdaki bozulmalar neticesinde dengesiz gelir dağılımına tepki göstermek ve hayatta kalmak gibi sebeplerden suç işleyebilmektedirler (Haydaroğlu, 2017). Frances Heidensohn'a göre kadın suçluluğu

homojen olarak düşünülmemelidir. Suç işleyen kadınların bazıları ekonomik ve sosyal baskılardan dolayı suça yönelirken bazıları ise bunu siyasî bir tavır takınmak için yapmaktadırlar. Özellikle genç kızlar, suçu toplumsal sisteme bir başkaldırma, tepki gösterme yöntemi olarak kullanabilir, saf suç işleme saikı ile suça katılım gösterebilirler (Heidensohn, 1995; akt. Akpınar, 2018).

2.7. Kadın Suçluluğunun Genel Görünümü ve Görünürlüğü

Kadın suçluluk oranlarının tarih boyunca erkek suçluluk oranlarının aşağısında kalması ve kadınların işlediği suçların görece hafif kabul edilmesi sebebiyle kadın suçluluğu toplum ve toplumun yansıması olan devlet kurumları tarafından öncelikli, dikkate değer bir konu olarak görülmemiştir (Eskiçorapçı, 2021). Erkek suçluluğunun kadın suçluluğundan nicelik olarak fazla olması dünyanın her yerinde görülen ortak bir olgudur. Bu ortak olgu sebebi ile, ceza adalet sisteminin dolayısıyla suçluluk üzerine geliştirilen sosyal politikalar ve kurumsal bazlı hizmetlerin eril ve erkek odaklı oluşturulup uygulanması kaçınılmaz olmaktadır (Bulgurcuoğlu ve Çamur, 2019). Bu odağın değişmesi için daha çok kadın suçluluğu çalışmalarına ihtiyaç duyulsa da kadın suçluluk sayısının görece az olması kadın suçluluğu alanındaki çalışmaları, ihtiyaç duyulan bilgilere ulaşmada yaşanan problemler dolayısıyla zora sokmaktadır. Kadın suçluluk çalışmalarının az olmasının bir diğer sebebi de kadın suçlular lekelenme ve etiketlenme korkusu ile çalışmalarda erkeklere nazaran daha az katılım göstermekte, irtibat kurup beraber çalışma taleplerini reddetmektedirler (İlbars, 2007). Tüm bu zorluklara rağmen son yılların istatistiksel verilerine bakıldığında görülen kadın suçluluk oranındaki artışın erkek suçluluk oranındaki artıştan fazla olması (İçli, 2013) sebebiyle suç ile ilgili erkek eksenli oluşturulan açıklama ve yaklaşımlar, odağını kadın suçluluğu ile paylaşmıştır. Örneğin; Türkiye'de 1960-1969 yılları arasında suça sürüklenmiş erkek çocuklarda

soygun suçuna karışma oranı %17 artarken, aynı yaş grubundaki kızlarda %319 artmış, mala karşı işlenen suçlarda erkek çocukların suça karışma oranı %73 artarken kızların %211 artmıştır (İçli, 1993).

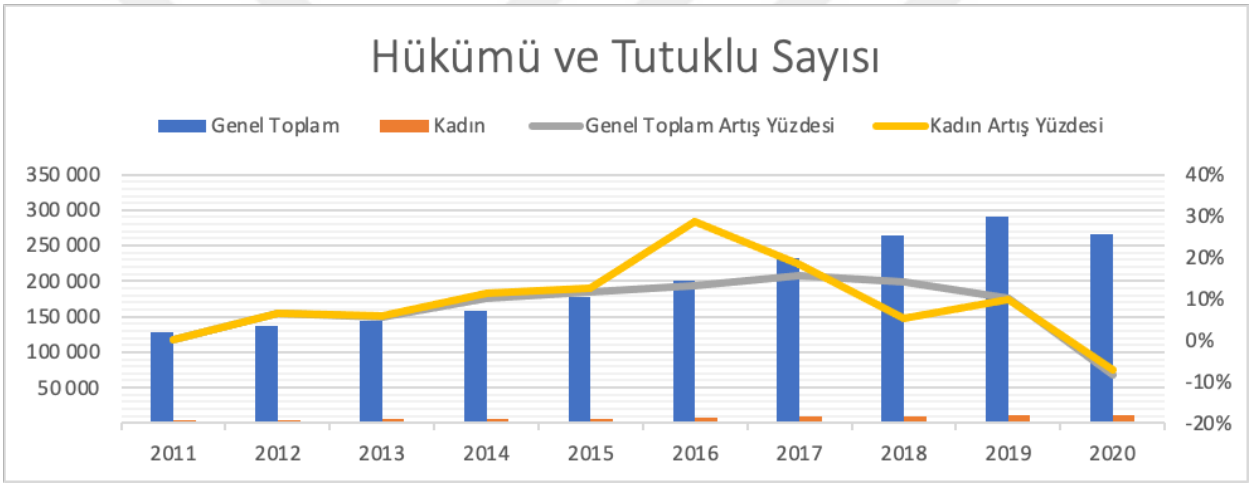
Kadın suçluluğunun görünürlüğü kavramı; bu alanda yapılan araştırmalar kadar, toplumun suça ve suçluya failin cinsiyeti temelinde farklılaşan tutumları, yargılama sürecindeki kararların failin cinsiyeti üzerinden farklılaşması, cezaevlerinin erkeklere uygun yapıda düzenlenmesi, kadınların cezaevindeki ve sonraki süreçlerde kadına has ihtiyaçlarının görmezden gelinmesi gibi olguları da ifade etmektedir (Koçak, 2021). Bir başka deyişle kadının sosyal ve ekonomik alanda ikinci planda kalmasına sebebiyet veren ataerkil düşünce ve yaşayış normları suç alanında da kadının görünürlüğünü olumsuz yönde etkilemektedir. Hukuk kadını ikincil konumda tutmakta, hatta görmezden gelmektedir (Koçak, 2021). Hukuk toplumun bir yansıması olduğundan, kadın suçluluğunu görmezden gelme olgusu öncelikle ataerkil toplumun geliştirdiği bir reflekstir. Kolluk ve adli makamlara kadın suçluların yakalanmasına ve tevkif edilmesine yönelik başvuruların daha az olma eğilimi toplumdaki ataerkilliğin hukuk ve suçluluk alanına yansımasının bir kanıtı olarak görülmektedir. Bilhassa hırsızlık ve şiddet içerikli suçların kadın failleri bazen ya ciddiye alınıp şikâyet edilmemekte ya da adli makamlarca bu suçlar kadına yakıştırılmamakta yanlı bir şekilde cezalandırılmamaktadır (Flowers, 1987). Kadın suçluluğunun toplumsal görünürlüğü olgusunda en dikkat çeken suçlardan biri cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardır. Genellikle toplum kadını bu suçun faili olarak görmekte ve fark etmekte başarısız olmaktadır (Banton, West, 2020). Bunun bir sebebi, kadını cinsel sapkın olarak tanımlamaktan ziyade, dışsal bir etken (madde kullanımı, ruh sağlığı bozukluğu vb.) sebebiyle bu suçu işlediğine inanılmasıdır (Gannon & Cortoni, 2010). Kadın failin görünürlüğünü etkileyen bir diğer sebep ise

kadının bakım veren rolüdür (Kaplan & Green, 1995). Suçun mağduru olan çocuk, öğrenci ya da kadın failin bakım verdiği herhangi yakını suçu bildirme konusunda aralarında önceden bulunan hukuka dayanarak güçlük yaşayıp, eylemin zarar vericiliği (Hetherton & Beardsall, 1998) ve yanlış olup olmadığı konusunda tereddüt edebilmektedir (Cortoni & Gannon, 2011). Buna ek olarak mağdurun suçu bildirmekten kaçınmasına sebep olarak adli makamlar mağdurun ifadesine kadının böyle bir şey yapacağına ihtimal vermediğinden inanmayacakları, mağdurun erkekliğini sorgulayacakları düşüncesi hakim olabilmektedir (Banton, West, 2020). Adli mekanizmalar bu suç özelinde erkek suçluya nazaran, kadın failin ortaya çıkması, kovuşturulması, sorgulanması ve kayıt altına alınmasında kaçıngan bir tutum sergilerler (Vandiver & Walker, 2002). Cinsel suçların toplumsal inşasında, erkek tehlikeli bir avcı (King & Roberts, 2017) kadın ise pasif katılımcı ya da sadece seyirci olarak görülür (Embry & Lyons, 2012). Genelde bu suçun kabul görmüş faili erkek, mağduru da kadın veya çocuktur. Bu ortak kabulün bir sebebi erkeğin cinsel organının penetrasyon ile algılanan suçu daha tehdit edici hale getirmesidir (Shields, Cochran, 2020). Diğer bir sebebi ise cinsel suçlarda, toplumsal inanış çerçevesinde kadının pasif rolüne cinsel suçlar yakıştırılmadığından, bu suçu işleyecek kapasiteye sahip olmadıkları düşüncesi sebebiyle (Anderson & Swainson, 2001) kadın faillerin erkek faillere nazaran adli mercilere daha az bildirilmesidir (Vandiver & Kercher, 2004). Ancak cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarda kadın failler azımsanamayacak kadar çoktur (Williams & Bierie, 2015) ve eylemleri erkek faillerle aynı düzeyde şiddet içerir (Denov, 2004). Kadınlar hakkında toplumdaki samimi ve empati becerisi yüksek olduklarına dair basmakalıp düşüncelere (Ellemers, 2018) karşı sav niteliğinde güncel çalışmalar yapılmıştır. ABD'de yapılan 2008-2013 yılları arasını kapsayan bir anket çalışmasında,

erkeklerin büyük bir çoğunluğu kadınlar tarafından cinsel zorlama ve istemeden cinsel ilişkiye girmeye mecbur bırakılma ile karşılaştıklarını bildirmişlerdir (Stemple, Flores, & Meyer, 2017). Benzer şekilde erkeklerin %79'u kadınlar tarafından penetre edilmeye zorlandıkları, mağdur erkeklerin de %58inin olay esnasında şiddete maruz kaldıkları ortaya konmuştur (Banton, West, 2020). Suçluluk ile ilgili genel istatistiksel verilerin yanı sıra derinlemesine yapılan çalışmalar göstermektedir ki, kadın suçluluğu günden güne artmakla beraber toplumsal normlar ve bunların adli sürece yansımaları dolayısıyla kadın suçlu sayısı göründüğünden daha fazladır (Koçak, 2021).

Ülkemizde ve dünyada kadın suçluluğunun görünümünü resmeden birçok istatistik ve çalışma bulunmaktadır. İstatistiksel veriler, kadın suçluluğunun niceliğinden bahsederken bu konuda yapılan derinlemesine çalışmalar kadın suçluların niteliklerini ifade etmektedirler. Türkiye'de kadın hükümlü ve tutuklularla ilgili en güncel iki bilgiden biri 2021 senesinin Kasım ayında açıklanmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan verilere göre 2011-2019 seneleri arasında genel hükümlü ve tutuklu popülasyonuna paralel olarak kadın hükümlü ve tutuklu sayısı da artış göstermektedir (TÜİK, 2021). Ancak 2019-2020 seneleri arasında genel hükümlü ve tutuklu sayısı ve kadın hükümlü ve tutuklu sayısında azalma söz konusudur. Güncel tarihsel süreçte, suçluluk olgusunun azalış ve artışını en yakın ifade eden veriler cezalandırma verileriyken, 2019 sonrası bu çıkarımı yapmak gerçekçi olmayacaktır. Resmî Gazete 'de yayımlanan kanuna göre (T.C. Resmî Gazete, 15 Nisan 2020, sayı: 31100) Covid-19 pandemisi sebebiyle salıverilen hükümlü ve tutukluların sayısı, cezalandırma verilerinden hareketle suçluluğu ifade etmenin önünde engel oluşturmaktadır. Cezaevlerindeki kalabalığı önlemek adına olağan süreçte tutuklama kararı verilecek suç olguları denetimi serbestlik ile cezalandırılmış olabileceği gibi,

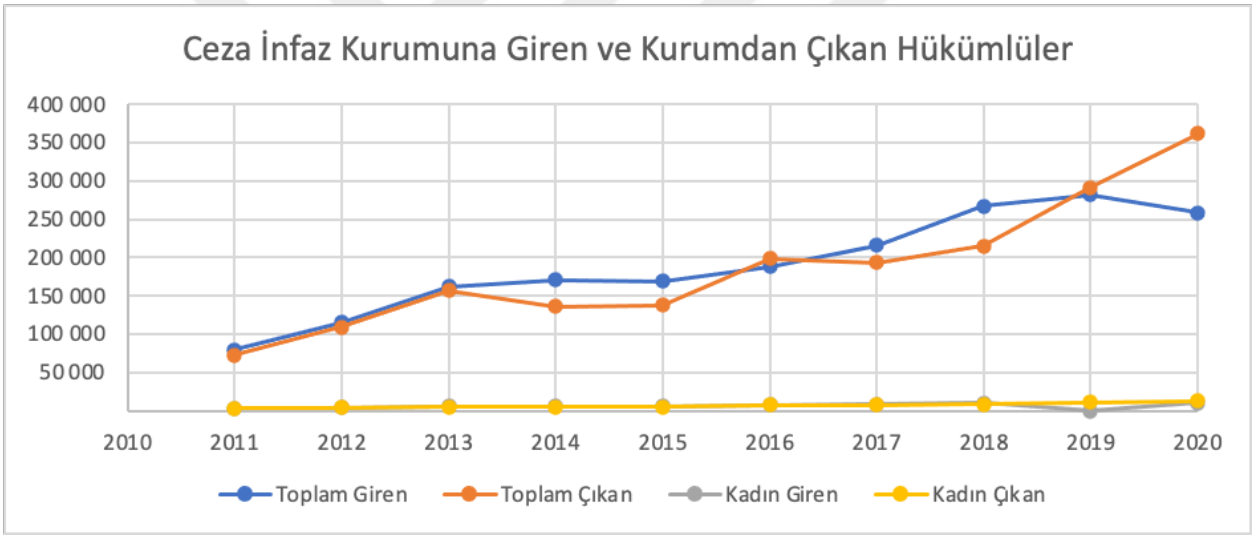
pandemi sebebiyle salıverilen hükümlülerin geri çağırılması da netliğe kavuşmamış bir konudur. Bu sebeple 2011-2019 seneleri arasındaki cezaevi popülasyonundaki artış, suç ve suçluluk olgusunun artışını ifade ederken 2020 senesi verileri yalnızca cezalandırma oranlarını ifade etmektedir. 2020 senesini daha iyi anlamak üzere TÜİK'in açıklamış olduğu ceza infaz kurumlarından çıkan hükümlülerin verileri de incelenmiştir (TÜİK, 2021).

Şekil **1.** Türkiye'de 2011-2020 Seneleri Arası Toplam Tutuklu ve Hükümlü Sayısı ve Artış Oranı, Kadın Tutuklu ve Hükümlü Sayısı ve Artış Oranı

Şekil 1'de görüldüğü üzere genel suçluluk oranında ve bunun paralelinde kadın suçluluğu oranında bir artış mevcuttur. 2011 senesinde ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutukluların sayısı 128.253 iken, 2019 senesinde bu sayı %127'lik bir artışla 291.546 sayısına ulaşmıştır. 2020 senesinde bir önceki seneye göre %8'lik bir azalma ile tutuklu ve hükümlü sayısı 266.831 olmuştur. Bu azalmaya rağmen son 10 senede tutuklu ve hükümlü sayısı %108 artmıştır. Benzer şekilde 2011 senesinde ceza infaz

kurumlarınla bulunan kadın tutuklu ve hükümlü sayısı 4.605 iken, 2019 senesinde bu sayı %148'lik bir artışla 11.432 sayısına ulaşmıştır. 2020 senesinde bir önceki seneye göre %7'lik bir azalma ile kadın tutuklu ve hükümlü sayısı 10.600 olmuştur. Bu azalmaya rağmen son 10 senede kadın tutuklu ve hükümlü sayısı %130 artış göstermiştir. Kadın tutuklu ve hükümlü sayısındaki en çok artış %29 ile 2015-2016 seneleri arasında gözlemlenmiştir. Bu tarihler arasında genel tutuklu ve hükümlü sayısı %13 oranında bir artışla kadın tutuklu ve hükümlü oranı artışından daha az artış göstermiştir.

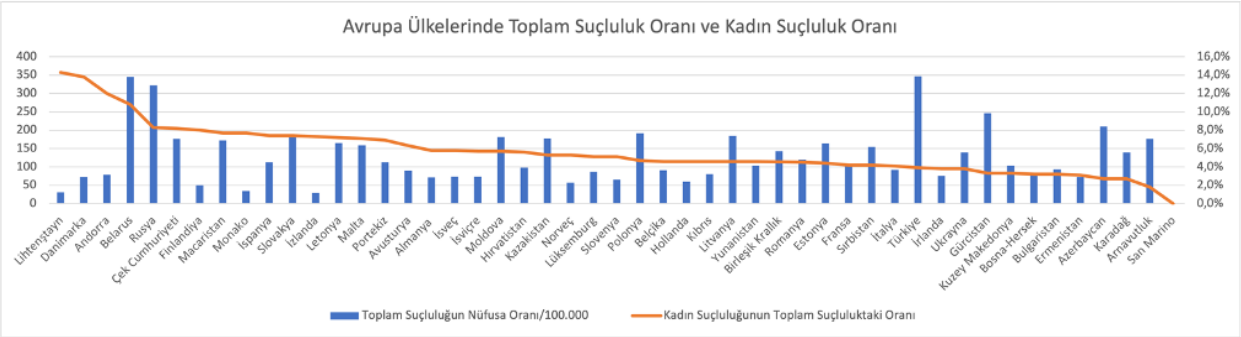
Şekil **2.** Türkiye'de 2011-2020 Seneleri Arası Ceza İnfaz Kurumuna Giren ve Ceza İnfaz Kurumundan Çıkan Toplam Hükümlülerin ve Kadın Hükümlülerin Sayısı

Şekil 2'de ifade edildiği üzere, Türkiye'de ceza infaz kurumlarına giren hükümlülerin sayısı çoğunlukla çıkan hükümlülerin sayısından fazla olmuş bu da ceza infaz kurumlarına hem ekonomik hem de sosyal bir yük bindirmiştir. 2011-2019 seneleri arası ceza infaz kurumuna giren toplam hükümlü sayısı çoğunlukla çıkan hükümlü sayısından fazladır. Ancak kadın hükümlüler için veriler, kuruma giren hükümlüler her zaman

kurumdan çıkan hükümlülerden fazla olduğunu göstermektedir. 2020 senesi her iki veri için de farklılık göstermiş, ceza infaz kurumundan çıkan hükümlüler kuruma giren hükümlülerden fazla olmuştur. Bu da Şekil 1'deki 2020 senesi toplam tutuklu ve hükümlü sayısındaki azalışı açıklar niteliktedir. 2019 senesinde toplam 281.605 kişi kuruma hükümlü olarak girerken, 2020 senesinde, 10 senelik tarihinde 2015 senesi hariç ilk defa %8'lik bir gerileme ile 258.401 kişi kuruma hükümlü olarak girmiştir. Benzer şekilde 2019 senesinde 11.345 kadın hükümlü olarak kuruma girerken, 2020 senesinde 10 senelik tarihinde ilk defa %7'lik bir gerileme ile 10.518 kişi kuruma hükümlü olarak girmiştir. 2020 senesinde ceza infaz kurumuna giren kişilerdeki azalışın yanı sıra, kurumdan çıkan hükümlülerin artışı da oldukça belirgindir. 2020 senesinde kurumdan çıkan toplam hükümlüler, giren hükümlülerden %40, kurumdan çıkan kadın hükümlüler giren kadın hükümlülerden %24 daha fazladır. Şekil 2 hükümlülerle ilgili olup tutukluları kapsamamaktadır. Paylaşılan veriler göstermektedir ki, 2019 senesine kadar artan toplam hükümlü ve kadın hükümlü popülasyonu, 2020 senesinde bir gerileme yaşamış, kurumdan çıkan hükümlülerde artış oranı gözlemlenmiştir. Bunun tek sebebinin pandemi dolayısıyla salıverilme kararları olduğunu söylemek mümkün olmayacağı gibi, bu kararı dışlayarak cezalandırılma verilerinin suçluluğu yansıttığını söylemek de mümkün değildir. Alınan karar sonrası 88 bin kişinin bu kanun doğrultusunda tahliye edildiği ifade edilmekte (Çakır, 2020), 90 bin kişiye de tahliye yolu açıldığı söylenmektedir (Kızılkaya & Bakiler, 2021). Pandemi sebebiyle uygulanan salıverilme kararları, kişilerin evlerinde ve özel alanlarında daha çok zaman geçirmesi, bazı dönemlerde tam kapanma ile bireylerin evden çıkamaması gibi son 2 seneyi kapsayan olağanüstü durumun suçluluğun görünümü üzerinde etkisi olduğu aşikardır. 2019 ve sonrası yaşanan olağanüstü durumu göz önünde bulundurarak, suçluluğun günden güne artmaya devam

ettiğini ancak görünümünün farklılaştığını söylemek yanlış olmayacaktır. Türkiye'de kadın hükümlü ve tutuklularla ilgili en güncel iki bilgiden diğeri Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2021) tarafından açıklanmıştır. Açıklanan veriler TÜİK verilerinden, Covid-19 pandemisi dolayısıyla izne ayrılan hükümlüleri de dahil etmesi bakımından daha kapsayıcıdır. Verilerde, 2021 senesi de dahil olmak üzere ceza infaz kurumlarında bulunan toplam hükümlü ve tutuklu sayısı 303.389 olarak açıklanmıştır. Bu da 2020'deki 266.831 mevcudun %14 bir artış gösterdiğini ifade etmektedir. Ceza infaz kurumlarında bulunan toplam kadın tutuklu ve hükümlü sayısı ise 2021 senesi dahil olmak üzere 11.823 olarak açıklanmıştır. Bir başka deyişle 2020'deki 10.600 mevcudun %12 arttığı ifade edilmektedir. Güncel verilere göre kadın tutuklu ve hükümlü sayısı, toplam tutuklu ve hükümlü sayısının %3,9'udur. Dünyada da kadın suçluların sayısı Türkiye'ye benzer şekilde günden güne artmakta ve kadın suçluluk oranları erkek suçluluk oranlarından düşük seyretmektedir (Haydaroğlu, 2017). Dünyadaki toplam suçluluk ve kadın suçluluğu oranlarına bakıldığında her ikisi de zamanla artış göstermiştir (OECD, 2010). Ancak kadın suçluluk oranı ve toplam suçluluk oranı paralel artmamaktadır. Bir başka deyişle suçluluğun en fazla olduğu ülke, kadın suçluluk oranının da en fazla ülke olduğu anlamına gelmemektedir. Suçluluk olgusunu, bu olguyu en yaklaşık ve güncel ifade edebilen veri olan hükümlü ve tutukluların sayısı doğrultusunda incelenmektedir. Güncel verilere bakıldığında (World Prison Brief, 2020), suçluluğun en fazla olduğu ülke, 100.000 kişide 629 kişi ile Amerika Birleşik Devletleridir. Ancak dünya sıralamasında, toplam suçluluk içerisinde kadın suçluluğu oranları incelendiğinde ABD, en yüksek 17. ülke konumundadır. ABD'de kadın suçluluğu oranı %10,3'tür. Yine benzer şekilde suçluluğun en yüksek olduğu 3. ve 4. ülkeler Türkmenistan ve El Salvador'dur. Sırasıyla bu ülkelerin toplam suçluluk oranlarının her

100.000 kişide 576 kişi ve her 100.000 kişide 564 kişi olduğu ifade edilmiştir. Bu iki ülkenin kadın suçluluğu oranları sırasıyla %6,5 ve %7,4'tür. En yüksek kadın suçluluk oranlarına göre yapılan dünya sıralamasında bu ülkeler sırasıyla 52. ve 34. sıradadırlar. Bir başka deyişle, toplam suçluluk oranı en yüksek 4 ülke kadın suçluluk oranları açısından dünyadaki en yüksek 10 ülke içerisinde bile değillerdir. Dünyada kadın suçluluk oranlarının en yüksek olduğu 10 ülke sırasıyla ve oranlarıyla; Çin Halk Cumhuriyeti (%18,6), Katar (%14,7), Makao Özel İdari Bölgesi (%14,4), Lihtenştayn (%14,3), Danimarka (%13,8), Laos (%13,7), Myanmar (%12,3), Vietnam (%12,1), Andorra (%12) ve Bruney (%11,9) olarak ifade edilmektedir. Ancak bu ülkelerin hiçbiri dünya toplam suçluluk sıralamasında en yüksek 50 ülke içerisinde bile değillerdir. Bu oranlar Avrupa ülkelerinde de benzer şekildedir.

Şekil **3.** Avrupa Kıtasında Bulunan Ülkelerde 100.000 Kişiye Düşen Toplam Suçluluk Sayısı ve Toplam Suçluluk İçerisinde Kadın Suçluluğu Oranları

Şekil 3 Avrupa Kıtası'nda bulunan ülkelerin kadın suçluluk oranlarına göre soldan sağa doğru, çoktan aza gidecek şekilde oluşturulmuştur. Görüldüğü üzere, kadın suçluluğunun toplam suçluluğa oranı en fazla olan Avrupa ülkesi Lihtenştayn, %14,3'lük bir kadın suçluluğu oranına sahiptir. Ancak toplam suçluluk oranı dünya sıralamasında

214 olan bu ülkede her 100.000 kişiden yalnızca 31 kişi tutuklu ya da hükümlüdür. Benzer şekilde Danimarka %13,8 oranla, Avrupa ülkeleri içerisinde en fazla kadın suçluluk oranına sahip ikinci ülkedir. Dünya sıralamasında toplam suçluluk sayısı baz alındığında 174. sırada yer alan bu ülkede her 100.000 kişiden 72 kişi tutuklu ya da hükümlüdür. Türkiye'de, toplam suçluluk oranı verilerine bakıldığında her 100.000 kişiden 347 kişi tutuklu ya da hükümlüdür. Toplam suçluluk oranı olarak dünyada en yüksek orana sahip 20. ülke olan Türkiye, %3,9 kadın suçluluk oranı ile dünyada 122. sırada yer almaktadır. 2017 senesinde yayımlanan "Dünyada Hapis Cezası Alan Kadınların Listesi" adlı raporda 2017 senesi dahil, Türkiye, Brezilya ve Filipinler'de son iki senede kadın suçluluk olgusu hızla artmaktadır (Walmsley, 2017). Bu rapora göre dünya genelinde 714 binden fazla kadın tutuklu veya hükümlü bulunmaktadır (Koçak, 2021). Tüm dünyada artan toplam suçluluk oranlarının yanında artan kadın suçluluğunun aynı çevrede paralel artmayışının sebebi, kadın suçluluğunun daha önceden de bahsedilen kendine has yapısıdır. Kadın suçluluğunun kendine has yapısı, toplumun ve toplumun yansıması olan ceza adalet sisteminin kadın suçluluğuna bakış açısı ve açık verilerin her ülkenin kendi adalet sistemince yayımlanıp paylaşılması gibi sebeplerden ötürü kadın suçluluğunun görünümü ve görünürlüğü etkilenebilmektedir. Bu kısıtlara rağmen ya da bu kısıtlar sayesinde Türkiye'de ve dünyada kadın suçluların genel görünümünü anlamak üzere, kadın suçluların tipik profilini oluşturmak gibi hedeflerle çalışmalar yapılmıştır. Yapılan araştırmalara göre ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin kadın suçluluk profilinde belirleyici olduğu ifade edilmiştir (İlbars, 2007). Gelişmiş ülkelerde az gelişmiş ülkelere nazaran, tüm suç kategorilerinde kadın suçluluk oranının fazla olduğu belirtilmiştir (Chernoff & Simon, 2000). Türkiye İstatistik Kurumu (eski adı ile Devlet İstatistik Enstitüsü) verilerine göre kırsalda yaşayan kadına nazaran

kentli kadın daha çok suç işlemektedir (DİE Adalet İstatistikleri, 2002; akt., İlbars, 2007). Gelişmiş ülkelerde ve kentte kadının daha fazla suç işliyor olmasının sebebi, kadının iş hayatında yükselen pozisyonu ile elde ettiği fırsatların artışı ile ilişkilendirilmiştir (Chernoff & Simon, 2000). Türkiye'de kadın suçlu profilini sosyokültürel açıdan ortaya koyan bir çalışmada, kadın suçluların genelde eğitim düzeyi düşük, okuma yazma bilmeyen bilse bile herhangi bir okul bitirmemiş, 22-50 yaşları arasında, evli ve insan öldürmeye teşebbüs, hırsızlık gibi suçlardan cezaevinde bulunan kişiler olduğu ifade edilmiştir (İçli, 2013). Ülkemizde kadın suçlu profili üzerine yapılmış bir diğer çalışmaya göre, kadınların hangi suç türünde ne şekilde iştirak ettikleri önemli ve kadın suçluluğunu anlamak için mutlaka anlaşılması gereken bir konu olmuştur. Bu çalışmaya göre; organize suçlarda kadınlar liderlik değil kuryelik yapmakta, adam kaçırma suçlarına neredeyse hiç katılım göstermemekte ama suçu üstlenebilmekte, fuhuşa teşvik suçunu erkeklerden daha fazla işlemekte, genelde yakın çevresine iftira, hakaret ve küfür suçunda bulunmakta ve kadınlar tarafından işlenen suçların neredeyse hepsi girişim aşamasında kalmamakta ve tamamlanmakta olduğu ifade edilmiştir (Ağaoglu Canay, 2004).

Kadınların işledikleri suç türü küresel değişimler paralelinde günden güne farklılaşmaktadır. Bunun yanında, suçlu kadın tipolojisinin de değiştiği gözlemlenmektedir. Güncel verilere göre kadınlar artık geleneksel kadın suçlarının dışında suçlar da işlemekte, suçlu kadının gelir ve eğitim durumunda da değişiklikler görülmektedir. Üst ekonomik sınıflarda suç işlemenin yaygınlaşmasına paralel olarak da tipik suçlu kadının eğitim durumunun yükseldiği ifade edilmiştir (Akpınar, 2018). Rusya'da kadın hükümlülerle yapılan bir çalışmada, hapis cezası alan erkek ve kadınlar arasında nitelik ve nicelik bakımından bir fark olmadığı belirtilmiştir. Ceza İnfaz

Kurumu'nda bulunan kadınların en çok işledikleri suçun %41 oranı ile şiddet suçu olduğu belirtilmiştir. Cinayet, terör ve rehin alma gibi suç türlerinin kadının yeni şiddet suçları olduğu ifade edilmiştir (Ilchenko, 2014; akt., Bulgurcuoğlu, Çamur, 2019). Ancak şiddet suçlarından olan tecavüz kadınlar arasında en düşük orana sahip suç türü olarak kalmıştır (Federal Bureau of Investigation, 2015; akt., Bulgurcuoğlu, Çamur, 2019).

2.8. Kadın Suçluluğuna Karşı Adalet Sistemi ve Toplumun Tutum ve Yaklaşımı

Suç ve suçluluğun oluşmasında bireysel özelliklerin etkisi olduğu kadar toplumsal yapıya ait özelliklerin de etkisi bulunmaktadır (Akpınar, 2018). Suçu tanımlarken, toplumun yapısal özelliklerinin ve bu özellikleri çerçevesinde suçu algılayış biçiminin suç üzerindeki etkisi göz ardı edilmemelidir. Çünkü toplumsal ilişkilere zarar veren bir eylem olarak suç, toplumun sahip olduğu değer ve normlara bağlı olarak yapılandırılmaktadır. Bu sebeple suç ve suçluluğu anlamak ve tanımlamak için ilk ve doğru anlaşılması gereken alan toplumun suça, suçluya ve cezaya bakış açısıdır. Suça bakış açısı, suçluya tutum, cezalandırma refleksi gibi olgular hem bireyden bireye hem de toplumdan topluma birçok farklı şekilde gelişebilmektedir (Eskiçorapçı, 2021). Genel olarak suç işleyen kişi toplumu, toplum da suç işleyen kişiyi anlamakta zorlanır (Hirschfield & Piquero, 2010). Özellikle suçu işleyen kişi bir kadınsa, toplum kültürel öğretiler ışığında suçu, aile gibi birçok olguyu işin içine katarak anlamlandırmaya çalışır ve suçluluğu daha derin bir değerlendirmeye tabi tutar. Bir başka ifade ile kültürel öğretiler, kadın ve erkeği her alanda olduğu gibi suç alanında da değerlendirirken, kişinin tutumu üzerinde etkili olmaktadır. Örneğin, "erkeğin elinin kınası kadının yüzünün karası" atasözü, kültürel bir öğreti olarak kuşaktan kuşağa aktarılan, erkek için normal olan ve desteklenen bir suç davranışının kadın için yüz karası olacağını ifade eden cinsiyetçi söyleminin ve inanışının pekiştirilme yöntemi olarak karşımıza çıkar (Yıldız,

2019). Yine bir başka atasözünde, “erkek getirmeyi, kadın yetirmeyi bilmeli” diyerek, kadının aile ve ev içi rollerini yerine getirmesi, erkeğin ise eve para getiren kişi olması nasihat edilmektedir. Bu gibi kadınlık ve erkekliğe olan basmakalıp cinsiyet temelli inançlar ve bu inançların sebep olduğu cinsiyetçi tutumlar toplumun suça, suçluluğa ve hatta mağduriyete bakış açısında şekillendirici bir etkiye sahiptir (Viki, Massey, ve Masser, 2005). Cinsiyetçilik, çelişik duygulu cinsiyetçilik çerçevesinde iki temel ayrıma tabi tutulmaktadır (Glick & Fiske, 2018). En kısa tanımı ile kişilerin, şefkatli ve korumacı tavırlarla kadını basmakalıp cinsiyet rolleri temelinde resmeden ve değerlendiren tutum korumacı cinsiyetçiliği yansıtırken, düşmanca cinsiyetçilik ise kadınlara muhalif ve düşmanca bir tavrı ifade etmektedir (Glick, Sakalli-Ugurlu, Ferreira, & Souza, 2002). Tecavüz suçu kadın mağdurları ile yapılan çalışmalarda, korumacı cinsiyetçilik ile tecavüz mağdurunu faili tanımakla suçlamak arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir. Bir başka deyişle, korumacı cinsiyetçi kişiler, tecavüz mağdurunun kabul edilen toplumsal cinsiyet rollerine uygun olmayan şekilde davranarak bu kuralları ihlal ettiğinden mağdur olduklarına inanmaktadırlar (Glick, Lameiras, & Castro, 2002). Mağduriyet konusunun cinsiyet temelli kültürel kabuller ile değerlendirilmesinin benzer bir örneği erkeklerin cinsel suç mağduru oldukları durumda da geçerli olabilmektedir. Yapılan bir çalışmada, cinsel suçtan hükümlü erkeklerin çeyreğinin ilk cinsel ilişkilerini 10-15 yaşları arasında yaşadıkları belirtilmiştir (Gölge, 2005). Bu kişilerin yarısı, ilk cinsel ilişkilerini yetişkin bir kadınla yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Yetişkin bir kadınla 10-15 yaşlarındaki bir erkeğin cinsel beraberlik yaşaması temelinde çocuk istismarıdır. Ancak istismarın mağdurları kültürel aktarımlar ve toplumdan öğrendikleri bilgiler doğrultusunda bunu tecrübe ve başarı (Gavin, 2010) olarak değerlendirmektedirler. Kadın tarafından istismar edilmiş erkek, nadiren toplum tarafından mağdur olarak

tanımlanmaktadır (Gölge, Bayraktar ve Akdemir, 2021). Burada azımsanarak değerlendirilen olgu sadece erkeğin mağduriyeti değil, onu mağdur etmiş kadın failin suçluluğudur da. Cinsel suç mağduru erkeğin zararının önemsizleştirilmesi ya da bu durumun bir başarı olarak yeniden tanımlanıp çerçevelendirilmesi, kadının cinsel suçun faili olabileceğinin reddedilmesinin (Boroughs, 2004; Denov, 2017) sonuçlarından biridir. Geleneksel cinsiyet tanımlarında, cinsel temasın başlatanı ve kontrol edeni erkek, itaat edeni de kadın olarak (Becker, Hall, & Stinson, 2001) belirtilmesi dolayısıyla kadının cinsel saldırı suçu işleyebileceğine karşı toplumsal bir inkâr olgusu karşımıza çıkmaktadır. Kadını cinsel saldırının faili olarak görememe durumu, geleneksel cinsiyet rolleri inançları, bir başka deyişle cinsiyetlere atfedilen davranışlar ile şekillenmiştir (Cain & Anderson, 2016). Şekillenen bu inancın bir uzantısı olarak da toplum kadın tarafından gerçekleştirilen cinsel suç eyleminin erkek mağdurun, tam tersi duruma nazaran (kadın mağdur- erkek fail) daha az zarar gördüğüne inanmaktadır (Finkelhor ve ark., 1988; akt., Gölge ve ark., 2021; King & Roberts, 2017; Rogers & Davies, 2007). Yapılan bir çalışmada, katılımcıların %12'si kadın faili olan cinsel suçların, erkek failli cinsel suçlara nazaran daha az ciddi olduğuna katıldıklarını beyan etmişlerdir (Cain, Sample, & Anderson, 2017). Toplumun kadının cinsel saldırısından daha az korkuyor olması, kadın faili cezalandırma konusunda da erkek faile nazaran daha az istekli olacağı çıkarımını mümkün kılmaktadır (Shields & Cochran 2020).

Alanyazında, toplumun kadın suçluluğuna bakış açısını ve kadın faile karşı cezalandırıcı tutumunu şekillendiren faktörlerin yalnızca failin cinsiyeti ve işlediği suç çerçevesinde cinsiyet rollerine uygun davranıp davranmadığı gibi failin bireysel özellikleri (Saucier, Brown, Mitchell, & Cawman, 2006) ile sınırlandırılamayacağı belirtilmiştir (Tuncer ve ark., 2018). Toplumdaki suça, suçluluğa bakış açısı ve değerlendiren kişinin

cezalandırıcı tutumu, değerlendiricinin cinsiyeti (Allen, Bradley, 2018), mesleği ve cinsiyetçi bir tutuma sahip olup olmadığı gibi bireysel faktörlerden (Unnever & Cullen, 2009) de etkilenmektedir.

Farz edildiği üzere genellikle kadınlar, erkeklere nazaran suçu ve suçluluğu değerlendirirken daha az cezalandırıcı ve daha fazla onarıcı olabilmektedir. Diğer yandan erkekler suçluya karşı daha az onarıcı değerlendirmelerde bulunmakta, alabileceği cezanın en yüksek düzeyde olması için çabalamaktadırlar (Haghighi, Lopez, 1998). Genel inanışın bu yönde olmasının aksine, bazı çalışmalar kadınların erkeklerden daha sert cezalandırıcı tutumda olduklarını ifade etmektedir. 1994 senesinde yapılan bir kamuoyu yoklaması anketinde, erkeklerin %83'ü kadınların ise %89'u 3. kez şiddet suçu işleyen birinin ömür boyu hapsedilmesi taraftarı olduklarını belirtmişlerdir (ABC News Polling Unit, 1994; akt., Haghighi, Lopez, 1998). Cezalandırıcı tutumun, değerlendiren kişilerin cinsiyetinden ziyade, cinsiyeti dolayısıyla yaşadıkları suç korkusu ile ilintili olabileceği ifade edilmiştir (Flanagan & Caulfield, 1984). Araştırmalara göre kadınlar erkeklerden daha fazla suç korkusu yaşamaktadır (Ferraro, 1995). Toplumun suçu ve suçluyu değerlendirmedeki tutumunu doğru anlamak için, suç korkusunun belirleyici bir etken olduğunu göz ardı etmemek gerekmektedir. Suç korkusu kişilerin onarıcı hukuka olan toleransının düşmesine ve cezalandırıcı tutum takınmasına sebep olmaktadır (Morris, 1987). Yapılan anketlerin gösterdiği üzere kadınlar bir suçun mağduru olmaktan erkeklere nazaran daha çok korkmakta, bu korku da suçlu kişi için daha uzun süre ceza verilmesini desteklemelerine, şartlı tahliye ve denetimi serbestlik gibi uygulamalara karşı görüş belirtmelerine sebep olabilmektedir (Haghighi, Lopez, 1998). Kadın ve erkeklerin suçu farklı değerlendirdiklerini ve anlamlandırdıklarını araştırmak maksadıyla yapılan bir çalışmada, kadının da erkeğin de kurumsal suçları

değerlendirirken fail hemcinsleri ise, suçu karşı cins faili olan durumlara göre daha ciddi değerlendirdikleri gözlemlenmiştir (Dodge, Bosick, Antwerp, 2013). Çalışmadaki bir diğer bulguya göre, erkekler seks işçiliğini kadınlara nazaran daha az ciddi görmektedirler. Eylemi gerçekleştirenin cinsiyeti özelinde ise erkekler kadın seks işçiliğinin erkek seks işçiliğine nazaran daha az ciddi olduğu görüşündedirler. Kadınlar ise kadın seks işçiliğinin erkek seks işçiliğinden daha ciddi olduğu görüşündedirler.

Alanyazında, suçu ve suçluluğu değerlendiren bireylerin iştigal ettikleri mesleklerin, değerlendirmeleri üzerinde etkisi olduğunu ifade eden çalışmalar bulunmaktadır. Kişilerin kadın ve erkek suçluları değerlendirirken mesleki rol ve değer yönelimlerinin demografik özelliklerinden daha fazla etkili olduğunu ileri süren Horn ve Holin (1997), kadın ve erkek failleri değerlendiren kadın ve erkek polis memurları arasında herhangi bir fark gözlemlemediklerini belirtmişlerdir. Ancak, Brown ve King (1998), kadın polis memurlarının kadın suçlulara daha anlayışlı ve destekleyici davrandıklarını ifade etmişlerdir. Buna ek olarak, rutin trafik kontrollerinde erkek polis memurunun kadın sürücüler hakkında daha az şüpheci oldukları ve erkeklere nazaran kadın sürücüleri daha az kontrole tabi tuttukları ifade edilmektedir (Smith, Makarios, & Alpert, 2006). Bu çalışmalar, bireylerin iş yerindeki cinsiyet normları ve rollerini ölçümlemedikleri gerekçesi ile eleştirilmişleridir. Polislik gibi mesleklerde kadınların feminenliği, hemşirelik gibi mesleklerde erkeklerin maskulenliği sorgulanabilir bir olgu haline gelebilmekte, (Breakwell, 2015) bu da tutumları üzerinde etkili olabilmektedir. Bu sebeple suç ve suçluluk değerlendirmelerini etkileyebilecek bu faktörü de göz önünde bulundurarak çalışmaların uyarlanması önerilmiştir. Bu faktörün beklenen etkisi, "*erkeksi"* olmanın değer gördüğü ve desteklendiği bir işte çalışan erkek değerlendiricinin en muhafazakâr, *"kadınsı"* özelliklerin değer görüp desteklendiği bir işte çalışan kadının, kadın failin suç

ve suçluluğu değerlendirirken en hoşgörülü ve liberal olacağı yönündedir (Murphy, Brown, 2000). Mesleğin kişinin tutumuna etkisini gösteren başka bir çalışmada, savcıların kadın faillere idam cezası vermeye daha az eğilimi olduğu ifade edilmiştir (Shatz & Shatz, 2012). Cinsel suçların kadın ve erkek faillerini değerlendirmede, mesleki farklılıkları gözlemleyen bir çalışmada, adli personelin, toplumun geneline nazaran, kadın cinsel suçluya erkek cinsel suçludan daha olumlu bir tutum içerisinde olduğu bulgulanmıştır (Gakhal, Brown, 2011). Çalışma, Marshall ve arkadaşlarının (Marshall ve diğerleri, 2003) yaptığı çalışmada belirtilen, cinsel suçların kadın failleri ile çalışan terapistlerin daha kolay empati kurdukları görüşünü destekler niteliktedir. Çalışma ayrıca, kadın cinsel suçlulara en olumsuz tutumun öğrencilere ait olduğunu belirtmiştir. Toplumun ise kadın cinsel suçlulara tutumu olumsuzdan ziyade kararsız olarak nitelendirilmiştir. Meslek grupları arasında var olan farkın sebeplerini anlama çabasında, yazarın 1999 senesinde yayımladığı çalışmanın bulguları da dikkate alınmıştır. Bu bulgulara göre, sosyoekonomik durumu daha iyi olan kişiler, cinsel suçların faillerini daha olumlu değerlendirmektedir (Brown, 1999). Ancak sosyoekonomik durum da eğitim durumu, okunan ya da takip edilen kitle iletişim aracı (cinsel suçlara olumsuz, uç ve basmakalıp bir tutumla yaklaşan gazeteleri okuyanlar cinsel suçların faillerine daha olumsuz tutumla yaklaşabiliyor), yaşanan bölge gibi birçok faktörü etkilemekte ve birçok faktörden etkilenmektedir. Yazar bu faktörlerin karıştırıcı ve şaşırtıcı etkisi dolayısıyla sebepler konusunda emin olamayacağımızı vurgulamaktadır.

Cinsiyetçi tutumun, suç ve suçluluğu değerlendirirken düzenleyici etkisi olduğunu ifade eden çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar cinsiyetçiliği iki ana başlıkta incelemektedir. Düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik, kişinin suçluluğa özellikle kadın suçluluğuna tutumunu etkilemektedir. Centilmenlik teorisinin yeni teoriler

ışığında tekrar dirildiğini ifade eden çalışmalarda, erkek baskın adalet sistemi ve dolayısıyla cezalandırma sürecinin kadınlara erkeklere nazaran daha hoşgörülü davrandığını bunu da korumacı bir tavırla uyguladıkları ifade edilmektedir (Herzog, Oreg, 2008). Çalışma, adalet sisteminin kamunun standartlarına göre oluşturulduğu görüşünden (Rossi & Berk, 1997) hareketle, toplumun kadın suçluluğunu değerlendirirken, hangi cinsiyetçi tutuma ne derece sahip olduklarını ve bunun değerlendirmelerine nasıl yansıdığını araştırmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, korumacı cinsiyetçilik değerleri düşük olan katılımcılar, aynı suç olgusunda kadın suçluluğunu erkek suçluluğuna nazaran çok küçük bir farkla daha az ciddi olarak değerlendirmişlerdir. Bu katılımcılar aynı zamanda, geleneksel kadın cinsiyet rollerine uygun buldukları kadın faillerin suçlarını erkek faillerinki kadar ciddi bulduklarını söylemişlerdir. Korumacı cinsiyetçilik değerleri yüksek olan katılımcılar, önemli derecede bir farkla aynı suç olgusunda kadın suçluluğunu erkek suçluluğuna nazaran daha az ciddi bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu kişiler aynı zamanda, belirgin bir farkla geleneksel kadın rollerine uygun buldukları kadın faillerin suçlarını, erkeklere nazaran daha az ciddi olarak değerlendirmişlerdir. Korumacı cinsiyetçiliğin, bireylerin basmakalıp cinsiyet rollerine uymayan kadınlar ve erkekleri aynı suç olgusunda değerlendirmeleri üzerinde belirgin bir etkisi gözlemlenmemiştir. Saldırgan cinsiyetçilik değerleri yüksek katılımcılar, aynı suç olgusunda kadın suçluluğunu erkek suçluluğundan daha ciddi bulduklarını ifade ederlerken, geleneksel kadın rollerine uygun olmadıklarını düşündükleri kadın failleri aynı suçu işleyen erkeklere göre daha sert yargılamışlardır. Saldırgan cinsiyetçilik değerleri düşük olan katılımcılar aynı suç olgusunda kadın suçluluğunu erkek suçluluğuna nazaran daha az ciddi bulduklarını belirtmişlerdir. Bu kişilerin, geleneksel kadın rollerine uymayan failler ile aynı suçu işlemiş erkek arasındaki suçun ciddiyeti

değerlendirmelerinde bir fark gözlemlenmemiştir (Herzog, Oreg, 2008). Kadın suçluluğunu değerlendirirken cinsiyetçi bakış açısının etkili olabileceğini öneren başka bir çalışma, katılımcıların korumacı ve saldırgan cinsiyetçi tutumlarının belirli bir suçluyu (Myra Hindley) değerlendirirken ne derece etkili olduğunu anlamak üzerinden yürütülmüştür. Myra Hindley, toplum tarafından kabul görmüş geleneksel kadın cinsiyet rollerini ihlal eden, basmakalıp rollerin dışına çıkan bir kadın fail olarak görülmeye müsait bir örnektir. Çalışma bulgularına göre, korumacı cinsiyetçilik ile Myra Hindley'nin suçluluğunu olumsuz değerlendirme arasında bağlantı saptanmıştır. Katılımcıların Myra Hindley'nin geleneksel kadın rollerinin dışına çıktığı inancı bu bağlantının kısmi aracı değişkeni olarak ifade edilmiştir. Bir başka deyişle, katılımcının korumacı cinsiyetçi tutumu yüksek olmasından dolayı Myra Hindley'i geleneksel kadın rolleri dışına çıkan biri olarak değerlendirebilmekte, bunun sonucunda da Myra Hindley'nin suçluluğunu korumacı cinsiyetçi değerleri düşük olan birine nazaran daha olumsuz tanımlayabilmektedir (Viki ve ark., 2005). Araştırma sonuçları ile desteklendiği üzere, suç ve suçluluk olgusu uygun görülen ceza da dahil olmak üzere değerlendirilirken sadece failin ve mağdurun cinsiyeti ve bireysel özellikleri değil, değerlendiren bireylerin de birçok özelliği sürece etki etmektedir. Toplumdaki bireylerin suça ve suçluluğa bakış açısını doğru anlamak için, tüm bu faktörler ve bu faktörlerin birbirleri ile etkileşiminin doğru anlaşılması kritiktir. Toplumdaki ve dolayısıyla ceza adalet sistemindeki cinsiyet temelli farklı yaklaşımlar, ancak toplumun suça ve suçluluğa bakışını doğru anlamak ve onarmak ile giderilebilir ve iyileştirilebilir. Çünkü toplumun inanç ve yaşam sistemini yansıtan en belirgin alanlardan biri hukuk alanıdır. Bu yansımanın bir sonucu olarak hukuk da aynı toplum gibi erkeklerin baskın olduğu bir alandır (Koçak, 2021). Hukuk alanındaki bu baskınlık hem nicelik hem de nitelik anlamında üstünlüğü ifade eder.

Hukuk alanında erkeklerin çoğunlukta olması, hukuk kurallarının toplumsal kabullerle oluşturulması olgusu ile birleşince ataerkilliğin hukuk kuralları üzerindeki şekillendirici etkisi görünür olmaktadır (Koçak, 2021). Hukuk geleneksel erkek bakışının meşrulaştırılıp kabul edildiği erkek egemenliğinin kurumsal halidir (MacKinnon, 1991). Hukuk yaratma ve uygulama iktidarın bir aracıdır ve kadın suçluluk olgusunu iktidarın ataerkil kökeninden bağımsız değerlendirilememektedir (Ağaoglu Canay, 2004). “Hukuk kurallarını diğer toplumsal kurallardan ayıran en belirgin özellik suç kabul edilen davranışın sonucunda bir yaptırım olmasıdır” (Koruculu, 2019) tanımından yola çıkarak suçun anlaşılabilmesi ve yaptırım uygulanabilmesi için hukuk, tüm kolları ile hareket eder. Kolluk kuvvetleri de dahil olmak üzere hukuk, tüm adli personeli ve medyayı da içinde alan geniş bir sistemdir. Bu sistemin her bir kolu da suçluluk alanında şekillendirici etkiye sahiptir. Öyle ki kadın suç oranlarının düşük olmasının bir sebebi olarak polisin kadın ve erkek faile gösterdiği farklı tutumu inceleyen çalışmalar bulunmaktadır (Haskell & Yablonsky, 1978). Bahsedilen bu sistemin ataerkil oluşu, aynı zamanda kadın suç ve suçluluğunun görünürlüğünü olumsuz etkilemektedir. Daha az görünürlüğü ifade eden saklı suç kavramını destekleyen Centilmenlik Teorisi hukukun kadın suçluya tutumunun, suçun görünürlüğü üzerindeki etkisini vurgular. Bazı feminist hukukçular ve kriminologlar ataerkil hukukun kadın suçluya niteliksel olarak önyargılı ve erkek suçludan farklı olarak daha ılımlı yaklaştığı, tutuklama ve cezalandırma konusunda daha az hevesli olduğu düşüncesiyle kadın suçluluğunun niceliksel olarak da olduğundan daha az gözüktüğünün ve bu sebeple dikkate alınmaya değer bulunmayan bu sayının (Flowers, 1987) aslında gerçeklikten uzak olduğunu ifade eder. Çocuklarını öldüren kadın ve erkek faillerle yapılan bir çalışmada (Wilczynski, 1997), kadın ve erkek arasındaki adalet sistemi tarafından yapılan değerlendirmenin farklılıkları ortaya konmuştur. Yazara göre

centilmenlik teorisinin bir yansıması olan ve faili; kötü, üzgün ya da kızgın olması durumuna göre cezalandıran bu sistem toplumun sosyal yapısında var olan cinsiyet temelli inançları yansıtmaktadır. Çocuk öldürme suçunun faili olan kadın, her zaman üzgün, genellikle kızgın, bazen kötü olarak değerlendirilirken; suçun faili olan erkek, bazen üzgün, çok nadir kızgın, genellikle kötü olarak değerlendirilmekte bu da adalet sisteminin cezalandırma davranışlarına yansımaktadır. Kadın failler bu suçtan ötürü, daha çok hastanede tedavi altına alınmakta, erkekler ise cezaevlerine gönderilmektedir. Kadınların tedavi sürecinde kapalı kalmaları, erkeklerin hapsedilme sürelerinden çoğunlukla daha kısa olmaktadır (Ağaoglu Canay, 2004). Bazı suç türlerinde, önyargılı cezalandırıcı tutumun kadın yanlı olduğunu ifade eden başka bir çalışma da, kadınların erkeklerden daha kısa süreli hapsedildiği gözlemlenmiştir. Altı senelik bir zaman dilimini kapsayan bu çalışmada, kadınların ortalama hapsedilme süresinin 22 ay, erkeklerin ise 33 ay olduğu ortaya konmuştur (Steffensmeier & Demuth, 2006). Yapılan başka bir çalışmada, çalışmanın katılımcıları faili kadın, mağduru erkek olan cinsel suçlarda, faili erkek mağduru kadın olan cinsel suçlara nazaran, suçu daha hafif değerlendirmişler, mağdur üzerindeki etkisi bakımından suçun daha az yıkıcı olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir (Banton ve West, 2020). Bu gibi araştırmaların sonuçları, Mannheim'ın düşüncelerini destekler niteliktedir. Mannheim'a göre, ceza kanunları erkek bakış açısı ile erkek suçlular için düzenlenmiştir. Suç eyleminin kadına has formu olduğu halde, bu suç eylemleri erkekler tarafından cezalandırılmaya değer bulunmamakta ve önemsenmemektedir (Mannheim, 1965). Buna ek olarak yok sayılamayan, suçu sabitlenip yakalanan kadınlara da daha hoşgörülü davranılmaktadır (Akpınar, 2018). Emile Durkheim'ın tanımına göre, suç; toplumda ortaklaşa sahip olunan duyguları yaralayan bir eylem, ceza ise; duygusal yönü ağır basan bir tepkidir. Bu sebeple cezanın

toplumdaki ortak alışılagelmiş inanç, düşünce ve duygu biçiminden ayrı düşünülmesi ve cezanın bu ortak değerlerden etkilenmemesi mümkün olmamaktadır (Ağaoglu Canay, 2004). Birçok araştırma, yargılama sürecinde centilmenlik ile ilgili ampirik bir destek bulamadıklarını ve hatta kadınların bazı durumlarda daha sert yargılandıkları ile ilgili veriler elde ettiklerini ifade etmişlerdir (Spohn, 2000). Hukukî süreçte cinsiyetin var olan etkisi üzerine Centilmenlik Teorisi çerçevesinde ifade edilen bir diğer kavram da seçici centilmenliktir. Daha sert cezalandırma ve yargılama gibi bulgu ve durumları ifade etmek üzere geliştirilen seçici centilmenlik olgusu bazı durumlarda kadının iki kez cezalandırılması (Herzog ve Oreg, 2008) yönünde bir açıklama ve eleştiridir. Açıklamaya göre kadın failin adalet sisteminde farklı değerlendirme ve cezalandırma ile karşılaşması kadın olması ile ilişkili değil nasıl bir kadın olduğu ile bağlantılıdır (Farnworth & Teske, 1995). Kadının suçu yalnızca yaptığı eylem çerçevesinde değil, toplumdaki ve ailedeki pozisyonuna saygılı olup olmadığı ile değerlendirilmektedir (Laster, 1994). Bir başka deyişle erkek bakış açısını yansıtan adalet sistemi, bazı suçlarda kadını hem hukuk kurallarını çiğnediği için hem de toplumsal cinsiyet rollerine ters düşecek bir şekilde bunu yaptığı için cezalandırabilmektedir (Ağaoglu Canay, 2004). Böyle bir durumda centilmenlik bir yana, hukuk kadın suçluya aynı suçu işlemiş bir erkeğe göre daha kızgın ve sert bir cezalandırıcı tutumla yaklaşabilmektedir (Heidensohn, 1989). Kadın suçlular, çoğunlukla erkekler, adalet sistemi ve toplum tarafından uygun görülen normlar çerçevesinde değerlendirilmiş ve kadın suçluluk olgusuna karşı tutumlar bu değerlendirmelere göre biçimlenmiştir. Kadın erkekten farklı olarak, suç işlediğinde toplumun gözünde sadece yasaları değil toplumsal kurallar ve ahlaki değerleri de çiğnemiş olarak değerlendirilmektedir. Kadının kişiye karşı işlenen suçlarda fail olduğu durumlarda, toplumsal cinsiyet rollerine uygun davrandığından

erkek baskın toplum bakış açısı kadını kötü *(bad)* değil, kızgın *(mad)* olarak algılamaktadır. Normal olmadığı, hasta ve tedaviye muhtaç olduğu düşünülen kızgın kadın, adalet sistemi ve toplum tarafından koruyucu ve kollayıcı centilmen bir tutumla değerlendirilmektedir. Fakat, faili olduğu suç toplumun kabul ettiği kadın cinsiyet rollerinin dışına çıkan, beklenene aykırı bir davranışı içinde barındırıyorsa, bu kez sistemin sahip olduğu ikicilik kendini göstermektedir. Kadın toplumun kabul gördüğü "madonna" rolünden çıkmış artık fahişe olarak algılanmakta, bu da adalet sisteminin yargısını değiştirmekte, onu objektiflikten koparmaktadır. Fahişe olarak görülen kadınlar, sistem tarafından dışlanıp aşağılanarak fazlaca kaba bir muamele ile değerlendirilmektedir (Ağaoglu Canay, 2004). Burada bahsedilen madonna/fahişe ikiciliği, literatürde *The Madonna-Whore Dichotomy (MWD)* olarak ifade edilmektedir (Hartmann, 2009). Bahsedilen dikotomi, toplumun genelinin kadına yönelik kutuplaşmış algısını ifade etmektedir. Madonna, iyi, saf ve cinsel ilişki yaşamamış kadını ifade ederken; fahişe, kötü, ayrım gözetmeden herkesle cinsel birliktelik yaşayan, baştan çıkaran kadını ifade etmektedir (Bareket ve ark. 2018). Feminist teoriler, madonna-fahişe dikotomisinin toplumun ataerkil sistemini ve inanışlarını pekiştirme arzusundan geldiğini öne sürmektedirler. Bu düşünceye karşı bir görüşe göre, kadınların daha fazla ve sert cezalandırılıyor olmasının sebebi seçici centilmenlikteki ikicilik değil, kadınların hukuki koruma ve avukat tutup davaya hazırlanma gibi süreçlere ulaşma şanslarının daha az olması ile açıklanmaktadır (Temin, 1972; akt. Flowers 1987). Bazı araştırmacılara göre de kadın suçluya yönelik ikicilik içeren toplumsal tutum centilmenliğin bir sonucu gibi değil, kadına toplumsal cinsiyet rolleri beklentilerine uygun davranmayı mecbur kılma çabasının bir sonucu gibi gözükmektedir (Crew, 1991). Bazı bilim insanları tarafından, kadın ve erkek suçluluğu arasında sadece sayı bakımından bir

fark olduğu, niteliksel bir fark olmadığı ifade edilmiştir. Ancak yayımlanan istatistiklerde kadın ve erkek suçluluğu arasında niteliksel bir fark ispat etme çabası ve eğilimi olduğu gözlemlenmiştir (Barnhorst, 1978). Bu durum, kadın rolünün muhafaza ve yeniden yaratılması üzerine bir çabanın sonucu olarak ifade edilmektedir. Yaratılan "kadın suçlu" imajı ile kadınların erkekler gibi suç işlemediği inancı pekiştirilmek istenmektedir. Erkek suçludan ayrışan kadın suçlu böylelikle, kötü-kızgın (*bad-mad), madonna-fahişe* ikiliklerinin uygulanabilirliğine açık bir olgu haline getirilmektedir. Görüldüğü üzere kadının yargı ile arasındaki ilişki toplumda var olan ve paylaşılan düşüncelere, sıkça da cinsiyet rolleri inançlarına göre şekillenmektedir (İlbars 2007). Toplumun ve dolayısıyla hukukun dilinin ve akıl yürütmesinin cinsiyetleştirilmiş olması dolayısıyla kadınlar hukuk sisteminde kendilerine özgü değil, erkekten farklı (Freeman, 1994) ya da erkekten iyi/kötü olarak değerlendirilmiştir (Ağaoglu Canay, 2004). Feminist hukuk, kadınları tarihsel süreçte kadını kısıtlı sayan (Berktay, 2003) mevcut hukuk sistemine, kadınların isteklerini yansıtan bir seçenek olmuştur. Feminizm diğer alanlara olduğu gibi hukuk alanına da, olgulara tarihi, sosyal ve siyasi bir perspektiften bakmayı, önermektedir (Ağaoglu Canay, 2004). Hukukun bu zamana kadar uyguladığı soyut ve evrensel nitelikteki kurallara dayanan şeklini reddetmektedir (Güriz, 1997). Feminist hukuk, kadınların somut deneyimleri üzerinden kadın suçluluğunun değerlendirilmesini öncelikli tutmaktadır (MacKinnon, 1991). Hukuk sistemi topluma, cinsiyetten arınmış şekilde sunulsa bile özünde ve pratikte erkeğe yarar sağlamakta, bu durum da "nesnelliğin zorbalığı" (Scales, 1985) olarak tanımlanmakta ve feminist hukukçular tarafından eleştirilmektedir. Feminist hukukçuların benimsedikleri "farklılık esası" ile soyut ve evrensel kuralların yarattığı mağduriyet ve haksızlıkların giderilebileceğini savunmaktadırlar (Smith, 2010). Farklılık esası, en genel hatları ile, kadının ve erkeğin

biyolojik yapısı dolayısıyla taşıdığı birbirinden farklı değerleri ifade eder (Ağaoglu Canay, 2004). Bahsedilen farklılık, herhangi bir üstünlük ya da hiyerarşiyi ifade etmemekte, birbirinden farklı ihtiyaçları olan bireylerin bireysel, kıyaslanmadan muamele görmesinin gerekliliğini anlatmaktadır.

Hukuk söylem üreten bir kurum olduğundan dil aracılığı ile şekillenmektedir (Ağaoglu Canay, 2004). Başka bir deyişle, toplumdaki ortak yargılayıcı tutumun kadın ve erkek arasındaki farkının en önemli göstergelerinden olan ve kültürel inanışları pekiştirmeye yarar sağlayan dil, her alanı etkilediği gibi hukuk alanını da etkilemektedir. Erkek gücünü söylemleri ile pekiştiren hukuk gibi alanlar ve kurumlar erkeği tipik kadını atipik olarak resmeder (Akal, 1994). Dilin kullanımı ataerkil toplumlarda cinsiyetçi olup, dil onu kullanan toplum tarafından kadının değerinin olduğundan düşük algılandığını bizlere gösterir. Ataerkil anlayışın geliştirdiği dil ikili zıtlıklar barındırır. Güçlü-zayıf, kendi-diğeri gibi ikili ve kutuplaşmış dil, erkeği güçlü, rasyonel ve makul olarak ifade ederken kadını, duygusal, irrasyonel ve güçsüz bir konuma yerleştirip ötekileştirmektedir (Ağaoglu Canay, 2004). Böylelikle dil, ortak tutumu etkilemekte değer yargılarını şekillendirmekte, aynı zamanda ortak değer yargıları da dile yansımaktadır. Bir başka deyişle dil ve toplumda paylaşılan ortak değer yargıları karşılıklı bağımlı şekilde birbirini beslemekte, bu etkileşim de toplumun adalet sistemi başta olmak üzere her alanına sirayet etmektedir.

Dilin sirayet ettiği ve şekillendirdiği bir diğer alan olan medya, toplumun genelinin kadın ve erkek cinsiyet rolleri inançları ortak kabulünü yansıtan en görünür ve ulaşılabilir araçlardandır. Medya dil yolu ile toplumsal ortak düşünceleri genel kanı çerçevesinde topluma aktarmakta, ortak inanışları besleyerek pekiştirmektedir. Bu sebeplerden ötürü medya; toplumun suçluluk olgusunu, kadın suçluluğu özelinde nasıl anlamlandırdığı ve

algıladığını görmek için incelenmesi gereken önemli bir kitle iletişim aracıdır. Toplumda, kadınlar üzerindeki kontrol sadece erkek eylemleri ile yayılıp yeniden üretilmemektedir. İletişim çağı olarak adlandırılan günümüz toplumunda, örneğin namus ve bu bahane ile işlenen suçlara ilişkin cinsiyetçi ve ataerkil söylemin birçok kitleye ulaşması ve yeniden üretilmesi medya eli ile gerçekleşmektedir (Adak, 2017). Medya çoğunlukla, kadın suçluluk olgusunu işlerken suçluluğa sebep olan deneyimlerden ziyade suçu toplumsal kabuller üzerinden haberleştirmekte, kadını adli süreçten önce yargılamaktadır (Koçak, 2021). Kadını anne ve eş rolleri üzerinden değerlendirip, "kocasını öldüren kadın" gibi ifadeler ile kadının toplumsal rollerine uygun davranmadığını vurgulamaktadır (Deckert, 2019; akt. Kural, 2019). Genel kanıyı yansıtan medya için kadın suçluluğu konusu beklenmedik bir durum olduğundan her zaman daha ilgi çekici olmaktadır ve kadın suçluluk haberleri çoğunlukla kadının cinsiyeti ile bağlantılı işlenmektedir (Ağaoglu Canay, 2004). Toplumsal değerlerin saldırıya uğraması olarak algılanan kadın suçluluk olgusu medyada haber ve yorumlar aracılığı ile ataerkil sistem içerisindeki kadının ikincil konumunu kemikleştirmektedir. Kadın cinsiyet rolleri hakkında kalıplaşmış yargıları kadın suçluluk olgusu ile yeniden üreten medya, geleneksel kadın imgesini pekiştirmekte (Ulusal Eylem Planı, 1998; akt. Ağaoğlu Canay, 2004), kadın suçlunun sırtına ahlaki bir yük bindirerek onu erkek suçluya nazaran daha fazla mağdur etmektedir. Türkiye'de 2003 senesinde yapılan bir habere göre, HIV virüsü taşıyan bir kadının Erzurum'da 1300'ü aşkın erkekle beraber olduğu belirtilmiştir (NTV, 2003). Haberin medyaya yansıma şekli, fuhuş yaptığı ifade edilen kadını mağdur edecek, onunla beraber olan erkekleri koruyacak şekilde olmuştur. Erzurum Valisi, "o zaten fahişe" cümlesini kullanarak yaptığı eylemi ulaştığı kitle önünde meşrulaştırarak fuhuş yapan kadını basın toplantısında ifşa etmiş, kendisi ile beraber olan erkeklere sağlık

kontrolü yaptırma çağrısında bulunmuştur. Yapılan bu davranış ve haberin ele alınma şekli bazı gazeteciler tarafından "kadını aşağılama içgüdüsü" olarak değerlendirilmiş ve eleştirilmiştir (Coşkun, 2003). Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir çalışmada (Cecil, 2007) kadın suçlunun medyada, dizi ve programlarda nasıl ele alındığı incelenmiştir. Çalışmaya göre, kadın suçlular medyada çoğunlukla beyaz, vahşi, hırsları ile hareket eden, genellikle sevdiği kişiden intikam alma motivasyonu olan kadınlar olarak resmedilmektedir. Dizi ve filmler aracılığı ile anlatılan suçlu kadınların genellikle erkek suçlulara nazaran daha az tehdit edici oldukları ifade edilmekte, yine de kullanılan dil ile suçlulukları pekiştirilmektedir. Bu sebeple de cezalandırılmayı hakkettikleri söylenmektedir. Gösteri ve eğlence amaçlı kullanılan kitle iletişim araçları kadın suçluları, genellikle güzel, becerikli ve vahşi olarak imgelemektedir. Medya genç, beyaz, kalıplaşmış kadınsı özellikleri olan ve aklı aşk hikayeleri ve romantizm ile meşgul kadınları televizyonda gösterme eğilimine sahiptir (Bond-Maupin, 1998) ve medyadaki kadın suçlular da bu resmedilen kalıplaşmış algının çok da dışına çıkamamıştır. Araştırmacıya göre, medyada anlatıldığı şekilde kadın suçlular vardır ve çocuğunu öldüren, gücünü insanlar üzerinde onları kontrol etmek için kullanan, aşk ve intikam için suç işleyen kadınların varlığı inkâr edilmemelidir ancak bunların tipik kadın suçluların özellikleri olmadığı bilinmelidir. Çoğunlukla medyada oluşturulan kadın suçlu karakterlerinin mustarip oldukları gerçek sorunlar, suçun gerçekleştiği sosyal ortam ve kadın suçluluğunun ortaya çıkmasında muhtemel toplum etkisi göz ardı edilmektedir. Yaşadıkları gerçek problemleri görmek ve göstermek yerine, medya kadın suçluyu şeytanlaştırmaktadır. Medya kadın suçluyu bencil sebepler ve aşk motivasyonu ile gerçekleştirdiği suçluluk eylemlerinden sorumlu, sorumlu olmadığı zamanlarda da bulunduğu yeri kendi zayıflığı sebebiyle hakkeden bireyler olarak resmetmekte ve

topluma da bu düşünceyi aşılamaktadır. Medyanın iletişim kurduğu kitleler, bu sebeplerden ötürü suçun oluşmasında kendilerinde bir sorumluluk hissetmemekte suçun tek sebebi olarak suçu işleyen kötü bireylerin varlığını göstermekte ve kriminojenik faktörleri göz ardı etmektedirler (Fabianic, 1997). Medyanın kadın suçluyu resmetme şekli, şu an bilim insanları tarafından kabul görmeyen Otto Pollak'ın teorisi ile benzerlik göstermektedir. 1950'lerde Pollak, kadınların suçlarını maskelemede erkeklere nazaran daha becerikli olduklarını ve cinselliklerini kullanarak erkekleri manipüle ettiklerini ifade etmişti. Benzer tema ile oluşturulan suç dizilerindeki kadın suçlu tasvirinin, programı heyecanlı kıldığı ancak gerçek kadın suçluluğunun görünümüne zarar verdiği düşünülmektedir (Cecil, 2007). Toplumun kadın suçluluğuna ve adalet sistemine bakış açısını etkileyen bu tasvir, muhtemelen dolaylı yoldan toplumsal düzenini ve bireylerin kadınlarla olan ilişkisini de etkilemektedir (Eschholz, Matthew, & Flynn, 2004). İsrail'de yapılan bir başka çalışmada, medyanın kadın suçluluk olgusunu işlerken patolojik açıklamaları görmezden geldiği, daha çok suçluluk olgusunu, suçlu kadının ekonomik durumu, eğitim düzeyi, genç olması ve etnik kökeni gibi olumsuz gösterilen farklılıkları ile bağdaştırdıklarını ifade edilmiştir (Cavaglion, 2008). Medyadaki bu eğilimin, İsrail kültüründe kabul görmeyen özellikleri barındıran kadınların toplumda suçlu ve sapkın görülmesi ve dışlanması ile güçlendirildiği belirtilmektedir (Rimalt, 2001; akt. Cavaglion, 2008). Bu görüş, centilmenliğin, ırk ve sınıf gözeten bir kavram olduğu; ancak normlara uygun olan "*hanımefendiler"* için uygulanabileceği (Flowers,1987; akt. Ağaoğlu Canay, 2004) görüşünü destekler niteliktedir. İsrail kültüründe, orta sosyo-ekonomik sınıfa mensup, "iyi annelik" görevlerini yerine getiren ve hoşgörülü kadın rolünden sapan suçlu ve korkunç "diğerleri", kontrol edilemez ve ihmalkâr olarak algılanmaları ve etiketlenmeleri dolayısıyla suça yakıştırıldığı, bu kişilerin suçluluklarında patolojik

sebeplerin akla getirilmediği veya reddedildiği ifade edilmektedir (Cleeton, 2003). Medya kadın suçluluğunu ifade ederken, kişilerin bireysel ve yapısal özelliklerini izleyici olarak tekrar yorumlayabilmekte (Goffman, 2021) ve kişi hakkında çıkarımlarda bulunabilmektedir. Örneğin, medya kadın suçluluğunu işlerken özellikle kendi çocuğunu öldüren anneler için sıkça kadın failin yüz ifadesi üzerinden cinnet içerisinde olduğu ve pişman olduğu gibi saptamalarda bulunmaktadır (Cavaglion, 2008). Bu kadınlar, aynı suçu işleyen farklı etnik kökenden olan ve norm dışı kabul edilen kadın ya da baba/erkek failin aksine duyguları olmayan bir robot ya da içgüdüleri ile hareket eden bir hayvan olarak resmedilmemektedir. Buna ek olarak çocuğunu öldüren anneler için genellikle medya, toplumun suç eylemini özdeşleştirmesine yarayan ve eylemi hassaslaştırmaya yönelik bir dil kullanmaktadır. Medya kadın failin; iyi giyiminden (El-Chai, 2000; akt., Cavaglion, 2008), ifade ettiği acı ve pişmanlıktan, duruşmada çok ağlamasından (Beno, 2001; akt., Cavaglion, 2008) "iyi" bir kadın olduğu çıkarımını yaparak onu tipik feminen kalıba sokmakta, bu kalıptaki birinin de karıncayı bile incitmeyeceği, sessiz, kırılgan ve kibar olmak gibi kalıplaşmış cinsiyetçi kadın rollerine sahip olduğu algısını kitlelere aşılamaktadır. Medyanın bu tutumu da çocuğunu öldüren babanın medyada şeytani, insan dışı bir varlık olarak resmedilmesine tezatlık oluşturmakta, yanlı bir bakış açısını ifade etmektedir (Cavaglion, 2008). Cinsel suçların kadın faillerinin medyada incelenme şekli çocuğunu öldüren annelerin medyada ele alınış biçimiyle benzerlik göstermektedir. Genellikle, cinsel suçun faillerinden "sapık" ve "canavar" olarak bahseden, verdikleri zararı telafi etmeleri ve ıslahlarının mümkün olmadığını (Gakhal, Brown, 2011) savunur bir çerçeve çizen medya, kadın istismarcıları ele alırken, tehlike ve zarardan neredeyse hiç bahsetmemektedir (Frei, 2008). Medyanın kadın suçluluğunu, kadının cinsiyetini merkeze alarak incelemesinin bir diğer örneği

terör suçunda karşımıza çıkmaktadır. Terör suçunun kadın faillerinin medyada ve toplumda temsili ile ilgili yapılan bir çalışmada, genellikle kadın teröristlerin; aşırı feminist, terörizmle tek bağı bir erkek ile ilişkisi üzerinden var olan, terörist organizasyonda sadece destekçi rolü üstelenen, zihnen yetersiz, kadınsı özellikleri olmayan ya da belirtilen bu özelliklerin herhangi bir kombinasyonuna sahip olan bireyler olarak tanımlandığı ifade edilmiştir (Talbot, 2000). Belirli söylevlerde kadın teröristlerin temsilinin iki biricik parçaya ayrıldığını belirten araştırmacı, terör suçuna katılan bireylerin ya kadın ya da terörist olarak tanımlandığını, ikisinin bir arada asla bulunmadığına dikkat çekmiştir. Yazar, bunun sebebinin, terörist olgusunun erkeksi inşası olduğunu ifade etmektedir. Toplumda algılanan kadınlık ve kadın rolleri, ayrım yapmadan herkese uygulanabilecek şiddet davranışıyla yani terör ile uyuşmamaktadır. Çalışma, kadın teröristin toplumda algılanış biçimi ve kadın teröristin bireysel deneyimleri arasındaki büyük farkın, toplumun terörizm ve kadınlık olgularını birbirinden ayırmak için verdiği çaba sebebiyle ortaya çıktığını belirtmektedir. Yazara göre; kadınlar genellikle kültürlerin sembolleri olarak gözükmektedirler. Türkçede bulunan “anavatan” kelimesi de bu sembolik çağrışıma bir örnektir. Bu sebeple kadınlar terörizme karıştıklarında, toplumsal çatışmanın odağı, erkek terörist hakkındaki söylemden farklı olarak kültürel bir yükü içerecek şekilde çarpıtılır (Talbot, 2000). Talbot’a göre medyanın kullandığı, terörizmi politik düzlemden saptıran ve kültürel bir mücadeleye dönüştüren söylemler, doğru ve yanlışı ayırmakta toplumun algısını etkilemekte ve bozmaktadır. Bir başka deyişle kadın teröristin politik olmaktan çıkıp kültürel ve toplumsal bir olguya dönüşmesi yalnızca toplumda suç olgusunda algılanan cinsiyet ayrımını pekiştirmekle kalmaz, tüm teröristleri kötü olarak suçlanmasını sorunlu hale getireceğinden toplumun terörizme karşı tutarlı bir ahlaki yanıtın dayanağının ve temelinin sarsılmasına sebep

olur. Terör suçuna katılan kadının algılandığı ve resmedildiği düzlem, terörü politik bir suç olma halinden sıyırmakta bu sebeple terör eylemine katılım gösteren kadın bir kesimin düşmanı olurken bir kesimin de kahramanı olabilmektedir. Görüldüğü üzere toplumun ve dolayısıyla adalet sisteminin kadın suçluluğuna karşı tutumu ataerkillik ve cinsiyetçilikten çok daha fazlasıdır. Bu ortak tutumun medya gibi araçlarla etki ettiği ve yansıdığı alanlar alışılageldiğinden daha geniş ve derin bir çerçevede incelenmelidir.

2.9. Çalışma ile İlgili Genel Bilgiler

Yapılan çalışmalar, cinsiyetçiliğin ve benimsenen cinsiyet rollerinin (Tuncer ve ark., 2018) suçluluk değerlendirmesinde etkili olabileceğini göstermektedir (Payne ve ark., 2004). Özellikle kadın failin suçu ve suçluluğu değerlendirilirken, yalnızca değerlendiricinin benimsediği cinsiyet rolleri ve cinsiyetçilik düzeyi değil, buna ek olarak failin toplumsal cinsiyet rollerine uyumu da değerlendirmeye etki etmektedir (Applegate, Cullen, ve Fisher, 2002; Banton ve West, 2020; Dodge ve ark., 2013; Lasley ve Kuhl, 1985; Shields ve Cochran, 2020; Viki ve ark., 2005). Benzer şekilde, toplumda bulunan bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri inançlarını pekiştirme etkisinden dolayı (Cavaglion, 2008), suç haberlerinin hangi kaynaktan elde edildiği (geleneksel ya da yeni medya), suçluluk değerlendirmesinde etkili olabilmektedir. Bu doğrultuda, benzer değerlendirme farklılıklarının bu çalışmada da gözlemleneceği öngörülmektedir. Suç ve suçluluk değerlendirilirken, değerlendirmenin failin cinsiyetinden, değerlendiren kişinin toplumsal cinsiyet rollerine olan inancından ve cinsiyetçilik değerlerinden etkileneceği beklenmektedir.

Çalışmanın hipotezleri aşağıda sıralanmaktadır. Yöntem kısmından sonra detaylı hipotezler, ölçekler doğrultusunda düzenlenerek tekrar ifade edilecektir.

H_1: Kişilerin failin cinsiyetine göre oluşan suç algısı, cinsiyetçilik değerlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H_2: Kişilerin failin cinsiyetine göre oluşan suç algısı, toplumsal cinsiyet rollerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H_3: Kişilerin failin cinsiyetine göre oluşan suç algısı ile failin atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri (kişilik özellikleri) algılanan uyumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_4: Failin atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri (kişilik özellikleri) algılanan uyumu ile kişilerin cinsiyetçilik değerleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_5: Failin atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri (kişilik özellikleri) algılanan uyumu ile kişilerin cinsiyet rolleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_6: Kişilerin failin cinsiyetine göre oluşan suç algısı ile suç ile ilgili haberleri hangi kaynaktan elde ettikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_7: Kişilerin failin cinsiyetine göre oluşan suç algısı ile failin cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

3.1. Verilerin Toplanması

Nicel yöntem kullanılarak hazırlanan araştırmada, uygulanan araç ölçekleri, formları ve envanterleri kapsayan ankettir. Anketler çevrimiçi ortamda katılımcılara sunulmuştur. Araştırmanın örneklemi; ulaşılabilir olması, internete erişim kolaylığı ve temsil gücü sebebiyle İstanbul, Ankara ve İzmir şehirlerinde ikamet eden 18-70 yaş arası bireyleri kapsamaktadır. Örnekleme, kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılmış olup, yeterli örnekleme ulaşma süresi Haziran 2021-Aralık 2021 tarih aralığında 7 aylık bir süreyi kapsamaktadır. Ulaşılabilir evren sayısına göre hesaplanan (*İl Tek Yaş ve Cinsiyete Göre Nüfus (1)*, n.d.) örneklem sayısı 384 olarak belirlenmiş olup araştırma bittiğinde ulaşılan kişi sayısı 426 olmuştur. Hiçbir anket formu ölçüm dışında bırakılmamıştır. Google Formlar uygulaması üzerinden hazırlanıp, gönüllü katılımcılara sunulan anket sırasıyla; onam formu, sosyodemografik bilgi formu, araştırmacı tarafından oluşturulan suç senaryosu, Algı Değerlendirme Formu, Kişisel Özellik Değerlendirme Formu, BEM Cinsiyet Rolü Envanteri ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeğini kapsamaktadır. Veri toplanmadan önce T.C. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığı'ndan 09.06.2021-109492 tarih ve numaralı etik onay alınmıştır. Etik kurul onay belgesi Ekler kısmında sunulmaktadır.

3.2. Veri Toplama Araçları

3.2.1. Sosyodemografik bilgi formu

Formda katılımcıların mesleği, cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, çalışma durumu ve kaç senedir çalıştığı, gelir durumu, eğitim durumu gibi temel demografik yapılarının yanı sıra araştırma ile ilgili olduğu düşünülen kişinin 18 yaşına kadar şehirde mi kırsal da mı

yetiştiği, suç ile ilgili haberleri hangi kaynaktan elde ettiği, suç dizi ve programlarını izleyip izlemediği, beğenip beğenmediği ve ne sıklıkla izlediği sorulmuştur.

3.2.2. Senaryolar

Her bir katılımcıdan araştırmacı tarafından oluşturulan bir çift senaryo örneği okuması istenmiştir. Her bir ankette bulunan senaryo çiftleri aynı suçu anlatmakta ancak faillerin cinsiyeti bağlamında farklılaşmaktadır. Katılımcıların okudukları ilk senaryo, kadın ya da erkek faile ait senaryo olmaktadır. Aynı suç türünü temsil eden ve failin cinsiyeti konusunda farklılaşan 6 suç türüne ait senaryo çifti ile hazırlanmış anketlerin yarısında kadın faili bulunan suç önce okutulurken, diğer yarısında erkek faili bulunan suç önce okutulmuştur. Katılımcılardan ilk senaryo ile ilgili değerlendirmelerini yaptıktan sonra failin cinsiyeti değiştirilmiş ikinci senaryoyu okumaları ve tekrar değerlendirme yapmaları beklenmektedir. Senaryoları değerlendirmek üzere sorulan sorular aynı olup failin cinsiyetine göre katılımcıların değerlendirmelerinin farklılaşıp farklılaşmayacağını görmek hedeflenmiştir. Senaryolar 5 ayrı suç ve bir kabahat çerçevesinde oluşturulmuştur. Suç olmayan ancak Kabahatler Kanununca cezalandırılan fuhuş ve Türk Ceza Kanunu'nda yer alan basit hırsızlık, dolandırıcılık, nitelikli hırsızlık, taksirle insan öldürme ve cinsel istismar suçu senaryo çiftlerinde bulunan ortak ögelerdir. Suç tipleri, toplumda erkeğe yakıştırılan ve erkek cinsiyet rollerine uygun bulunan, kadın faillerin erkek faillere nazaran daha fazla ayıplandığı suçlara (taksirle insan öldürme, cinsel istismar), kadın cinsiyet rollerine ve kadına uygun bulunan erkek faillerin kadın faillere nazaran daha fazla ayıplandığı suçlara (fuhuş, basit hırsızlık) ve her iki cinsiyet için de toplum tarafından normal görülen suçlara (nitelikli hırsızlık, dolandırıcılık) göre seçilmiştir. Katılımcıdan, ilk senaryoda kadın faili olan taksirle insan öldürme suçuna ait senaryo okuması beklendiyse, katılımcıya ikinci senaryoda taksirle insan öldürme

suçuna ait faili erkek olan senaryo okutulmaktadır. Senaryo çiftleri tıpa tıp aynı olmayıp, belirlenen suç çerçevesinde küçük farklarla katılımcının tekrarı algılamasından doğacak değerlendirme hatalarını en aza indirmek üzere oluşturulmuştur.

3.2.3. Algı değerlendirme formu

Katılımcıların her bir senaryoyu okuduktan sonra algılanan suç çerçevesinde cezalandırıcı tutumlarını anlamak üzere araştırmacı tarafından algı değerlendirme formu oluşturulmuştur. Bu form sırasıyla katılımcıya; olayın ciddiyeti nedir, olayın mağduru ne kadar etkilenmiştir, fail nasıl bir ceza almalıdır ve pişmanlık derecesi nedir şeklinde 4 adet soru yöneltilmiştir. Failin ne tür bir ceza alması gerektiği sorusu çoktan seçmeli olup, seçenekler sırasıyla, gözaltı sonrası şartlı tahliye, para cezası, açık cezaevinde hapis ve kapalı cezaevinde hapis şeklinde hiyerarşik olarak sıralanmıştır. Bu soru hariç tüm soruların katılımcılar tarafından, 10'lu Likert tipi ölçek ile değerlendirmeleri istenmiştir. Algı değerlendirme formu ilk senaryodan ve ikinci senaryodan sonra verilmiş olup, iki ayrı cinsiyetteki fail için iki ayrı cevap kümesi oluşturulmuştur. Algı değerlendirme formunda bulunan sorulara verilen cevaplar değerlendirilmiştir.

3.2.4. Kişisel özellik değerlendirme formu

Kişisel özellik formu araştırmacı tarafından uyarlanmış (Viki ve ark., 2005) olup, katılımcılar tarafından senaryodaki faillerin algılanan kişisel özelliklerini ortaya koymayı hedeflemiştir. Formda 13 kişisel özellik çifti bulunmaktadır. Her bir çift 9'lu Likert tipi ölçeğin iki ucuna yerleştirilmiş olup, birbirinin zıttı olarak algılanabilecek nitelikleri ifade etmektedir. 13 adet ölçeğin her birinin sol ucu toplumda algılanan olumlu sıfatları içerirken, sağ ucu toplumun çoğunluğu tarafından olumsuz görülen kişisel özellikleri ifade etmektedir. Her bir formda alınan yüksek puanlar katılımcının, okunan senaryodaki kişinin olumsuz kişilik rollerine daha uygun ve yakın olduğuna dair inancını

göstermektedir. Alınan düşük puanlar ise, senaryodaki failin, olumlu kişilik rollerine uygun olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Çalışmada, failin katılımcı tarafından olumlu veya olumsuz nitelendirilmesi ile ölçülmek istenen, failin toplumsal cinsiyet rollerine algılanan uyumdur. Katılımcıların kadın failleri değerlendirirken sağ uca yakın cevaplar vermeleri, kadın için toplum tarafından uygun bulunan davranış kalıplarının olumlu niteliklerle (Ağaoğlu Canay, 2004) ifade edilmesinden ötürü faili toplumsal cinsiyet rollerinden uzak algılandıkları göstermektedir. Bu rollerden sapma algısının, özellikle kadın faillerin değerlendirilmesinde kişilerin yargılarını etkilediği düşünülmektedir (Viki ve ark., 2005).

3.2.5. Bem cinsiyet rolü envanteri kısa formu (BCRE)

BEM Cinsiyet Rolü Envanteri *(BEM Sex-Role Inventory),* Bem (Bem, 1974) tarafından kişilerin kendi kültürleri ve cinsiyetleri çerçevesinde benimsedikleri ve kendilerini tanımladıkları rolleri anlamak üzere geliştirilmiştir. Orijinal halinde, 3 alt faktör *(masculinity, femininity, nuetral)* ve 60 madde bulunmaktadır. Her bir faktör 20 maddeden oluşmaktadır. Kadınsılık ve erkeksilik alt faktörü toplumda kadına uygun (duygusal, sempatik vb.) ve erkeğe uygun (bağımsız, risk alabilen vb.) görülen rolleri ifade eden sıfatlardan oluşurken, nötr bir başka deyişle sosyal kabul edilirlik alt faktörü, her iki cinsiyet için de uygun görülebilecek (içten, kıskanç vb.) sıfatlardan oluşmaktadır. Envanter, Kavuncu (Kavuncu, 1987) tarafından Türkçeye uyarlanmış geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 17-32 yaş arası 54 kadın ve 46 erkek katılımcı ile yapılmıştır. Bem (Bem, 1981) tarafından geliştirilen BEM Cinsiyet Rolü Envanteri kısa formu, Özkan ve Laujen (Özkan ve Lajunen, 2005) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Kısa formda her bir alt faktör için (kadınsılık, erkeksilik ve nötr) 10 madde bulunmaktadır. Mevcut araştırmada Özkan ve Laujen tarafından geçerlilik ve güvenilirlik analizi yapılan ve 60

maddelik asıl forma göre psikometrik özellikleri daha güçlü olduğu ifade edilen (Dökmen, 1999) 30 maddelik kısa form kullanılmıştır. Envanter 7'li Likert tipi ölçek ile cevaplandırılmıştır. Her bir alt faktör için alınan yüksek değerler, kişinin kendisini yüksek kadınsılık, erkeksilik ve sosyal kabul edilirlik/nötr olarak tanımladığını göstermektedir. Envanterde ters madde bulunmamaktadır.

3.2.6. Çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeği (ÇDCÖ)

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği *(Ambivalent Sexism Inventory- ASI)*, Glick ve Fiske tarafından oluşturulmuştur (Glick & T. Fiske, 2018). Ölçeğin Türkçeye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması, Sakallı Uğurlu tarafından yapılmıştır (Sakallı Uğurlu, 2002). Ölçek 22 ifadeden ve 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutların ilki korumacı cinsiyetçilik *(benevolent sexism),* diğeri ise düşmanca cinsiyetçiliktir *(hostile sexism).* Korumacı cinsiyetçilik faktörünün, 3 alt faktörü bulunmaktadır. Bunlar, heteroseksüel yakınlık (heterosexual intimacy), koruyucu ataerkillik (protective paternalism) ve cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaşma (complementary gender differentiation) olarak ifade edilmektedir. Her bir alt boyut 11 madde ile ölçülmüştür. Korumacı cinsiyetçiliği ölçen 11 madde, 4, 4, 3 olmak üzere yukarıda belirtildiği sırayla kendi alt faktörlerini ölçmek üzere dağılmıştır. Katılımcılardan, her bir maddenin/ifadenin yanında bulunan boşluğa 1-kesinlikle katılmıyorum, 6- kesinlikle katılıyorum olacak şekildeki aralığa göre kendi düşüncelerine uygun biçimde işaretleme yapmaları istenmiştir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, korumacı ve düşmanca cinsiyetçiliğin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır.

Hipotezlerin kullanılan ölçüm araçlarına göre düzenlenmiş şekli aşağıda belirtilmiştir.

H1: Kişilerin failin cinsiyetine göre oluşan suç algısı, cinsiyetçilik değerlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H2: Kişilerin failin cinsiyetine göre oluşan suç algısı, toplumsal cinsiyet rollerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H3: Kişilerin failin cinsiyetine göre oluşan suç algısı ile failin atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri (kişilik özellikleri) algılanan uyumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Failin atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri (kişilik özellikleri) algılanan uyumu ile kişilerin cinsiyetçilik değerleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H5: Failin atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri (kişilik özellikleri) algılanan uyumu ile kişilerin cinsiyet rolleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H6: Kişilerin failin cinsiyetine göre oluşan suç algısı ile suç ile ilgili haberleri hangi kaynaktan elde ettikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H7: Kişilerin failin cinsiyetine göre oluşan suç algısı ile failin cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4. BULGULAR

4.1. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri ile İlgili Bulgular

Katılımcıların, %40'ı (n=170) erkek %60'ı (n=256) kadındır. Birçok farklı meslek grubunu temsil eden katılımcıların %12'si (n=51) mavi yaka olarak adlandırılan üretim sürecine bedensel gücü ile katılan kişilerden, %12'si (n=51) beyaz yaka olarak sınıflandırılan düşünsel etkinlikle üretim sürecine katılan kişilerden, %20'si (n=85) ev hanımlarından, %18'i (n=77) öğrencilerden, %9'u (n=38) memurlardan, %8'i (n=34) ise öğretmenlerden oluşmaktadır. Kalan yüzdelik dilimde diğer meslek gruplarından katılımcılar bulunmakta, hepsi %1'in altında temsil gücüne sahip olduğu için özellikle belirtilmemiştir.

Katılımcıların %29'u (n=124) 1000TL ve altında, %21'i (n=89) 1000-3000 TL aralığında, %32'si (n=136) 3000-5000 TL aralığında, %18'i (n=77) ise 5000 TL ve üzeri aylık kazançları olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların %3'ü (n=13) ilkokul mezunu, %4'ü (n=17) ortaokul mezunu, %28'i (n=119) lise mezunu, %10'u (n=43) ön lisans mezunu, %49'u (n=209) lisans mezunu, %5'i (n=21) yüksek lisans mezunu ve %1'i (n=4) doktora mezunudur.

Katılımcıların %42'si (n=179) bekar ve çocuksuz, %50'si (n=213) evli ve çocuklu, %6'sı (n=25) evli ve çocuksuz, %2'si (n=9) boşanmış ve çocuklu olan katılımcıların, %79'u (n=337) 18 yaşına kadar şehirde, %6'sı (n=25) hem şehir hem kırsalda, %15'i (n=64) ise kırsalda yetişmiştir. Yaş ortalaması ve standart sapması 30,86 ± 9,55 olan (%54'ü 18-30 yaş aralığında (n=230), %46'sı (n=196) 31-68 yaş aralığında) katılımcıların %48'i (n=204) şu an çalışmaktadır ve ortalama çalışma süreleri 4 senedir.

Suç ile ilgili demografik yapılarını anlamak üzere sorulan sorulara göre, katılımcıların %76'sı (n=324) suç dizi ve programlarını izlediklerini, %24'ü (n=102) izlemediklerini belirtmişlerdir. Katılımcılara izledikleri programları ne sıklıkta izledikleri ve ne kadar

beğendikleri, 10'lu Likert tipi ölçek ile sorulmuş olup, 1 değeri hiç izlemediklerini ve hiç beğenmediklerini ifade ederken 10 değeri, her zaman izlediklerini ve çok beğendiklerini ifade etmektedir. Verdikleri cevapların ortalaması sırasıyla, 5,37±2,78 ve 6,18±2,83 olduğu görülmüştür. Katılımcıların %35'i (n=149) suç ile ilgili haberleri elde ettikleri kaynağı televizyon, %13'ü (n=55) gazete, %39'u (n=167) sosyal medya ve %13'ü (n=55) ise kulaktan duyma vasıtasıyla elde ettiklerini ifade etmişlerdir.

4.2. Katılımcıların Cinsiyetçilik Ölçeği Değerleri ve Algılanan Suçluluk Değerleri Arası İlişki ile İlgili Bulgular

Katılımcıların suçluluk algısı, "algı değerlendirme formu" cevapları ile değerlendirilmiştir. Okudukları senaryodaki olayın ciddiyeti, mağdurun ne kadar etkilendiği, failin nasıl bir ceza alması gerektiği ve failin pişmanlık derecelendirmesine verilen cevaplar, algılanan suçluluk ve buna paralel cezalandırıcı tutumu ifade etmektedir. ÇDCÖ ile algılanan suçluluk arası ilişki, IBM SPSS ve Jamovi programları kullanılarak tekrarlı ölçümler için ANOVA, bağımsız örneklem t-testi ve eşleştirilmiş örneklem t-testi yöntemi ile analiz edilmiştir. ÇDCÖ iki ana faktörü çerçevesinde ayrı ayrı analiz edilmiş olup, ilk önce düşmanca cinsiyetçilik ile algı değerlendirme formu arasındaki ilişki bakılmıştır. Düşmanca cinsiyetçilik puanları tüm katılımcıların ortalama puanı (3,720±1,192) kesme noktası belirlenerek kategorize edilmiştir. Ortalama puanın üstünde puana sahip katılımcılar yüksek düşmanca cinsiyetçilik değeri olan, ortalama puanın altında puana sahip katılımcılar düşük düşmanca cinsiyetçilik değeri olan kişiler şeklinde değerlendirilmiştir.

Sonuçlara göre; düşmanca cinsiyetçilik puanı düşük katılımcıların, olayın ciddiyetine dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların

ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: ,373, p: ,710).

Düşmanca cinsiyetçilik puanı yüksek katılımcıların, olayın ciddiyetine dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -1,160, p: ,247).

Kadın fail senaryosunda algılanan ciddiyet puanları açısından, düşmanca cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -,799, p: ,424).

Erkek fail senaryosunda algılanan ciddiyet puanları açısından, düşmanca cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -1,696, p: ,091). Detaylı ortalamalar Tablo I'de gösterilmiştir.

Tablo I: **Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Olayın Ciddiyetine Dair Algı Puanları ile Düşmanca Cinsiyetçilik Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması**

Düşmanca Cinsiyetçilik	Fail Cinsiyet			
	Kadın Fail	Erkek Fail	*t**	*p*
	m±SD	*m±SD*		
Düşük	8,374 ± 2,453	8,321 ± 2,578	,373	,710
Yüksek	8,561 ± 2,334	8,711 ± 2,170	-1,160	,247
*t***	-,799	-1,696		
p	,424	,091		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi.*

Düşmanca cinsiyetçilik puanı düşük katılımcıların, mağduriyete dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -1,447, p: ,150).

Düşmanca cinsiyetçilik puanı yüksek katılımcıların, mağduriyete dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: ,141, p: ,888).

Kadın fail senaryosunda algılanan mağduriyet puanları açısından, düşmanca cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -1,092, p: ,275).

Erkek fail senaryosunda algılanan mağduriyet puanları açısından, düşmanca cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -,146, p: ,884). Detaylı ortalamalar Tablo II'de gösterilmiştir.

Tablo II: **Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında, Mağduriyete Dair Algı Puanları ile Düşmanca Cinsiyetçilik Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması**

Düşmanca Cinsiyetçilik	Fail Cinsiyet			
	Kadın Fail *m±SD*	Erkek Fail *m±SD*	*t**	*p*
Düşük	7,642 ± 3,000	7,882 ± 2,880	-1,447	,150
Yüksek	7,950 ± 2,798	7,925 ± 3,036	,141	,888
*t***	-1,092	-,146		
p	,275	,884		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi*

Algı değerlendirme formunun üçüncü sorucu olan “fail nasıl bir ceza alsın” sorusuna verilen cevaplar ile düşmanca cinsiyetçilik arasındaki ilişki bakıldığında, düşmanca cinsiyetçilik puanı düşük katılımcıların, ceza puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,731, p: ,007). Buna göre, düşmanca cinsiyetçilik puanı düşük katılımcılarda erkek fail senaryosundaki ortalama ceza puanı, kadın fail senaryosundakinden yüksektir.

Düşmanca cinsiyetçilik puanı yüksek katılımcıların, ceza puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,761, p: ,006). Buna göre, düşmanca cinsiyetçilik puanı yüksek katılımcılarda erkek fail senaryosundaki ortalama ceza puanı, kadın fail senaryosundakinden yüksektir.

Kadın fail senaryosunda ceza puanları açısından, düşmanca cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,126, p: ,034). Buna göre, kadın fail senaryosu için ceza puanı, düşmanca cinsiyetcilik değeri yüksek katılımcı grubunda yüksektir.

Erkek fail senaryosunda ceza puanları açısından, düşmanca cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,027, p: ,043). Buna göre, erkek fail senaryosu için ceza puanı düşmanca cinsiyetcilik değeri yüksek katılımcı grubunda yüksektir. Detaylı ortalamalar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo III: Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Ceza Puanları ile Düşmanca Cinsiyetçilik Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması

Düşmanca Cinsiyetçilik	Fail Cinsiyet		*t**	*p*
	Kadın Fail *m±SD*	Erkek Fail *m±SD*		
Düşük	3,267 ± 1,503	3,481 ± 1,453	-2,731	,007
Yüksek	3,569 ± 1,412	3,757 ± 1,347	-2,761	,006
*t***	-2,126	-2,027		
p	,034	,043		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi.*

Failin pişmanlığının değerlendirmesi sorusu algı değerlendirme formunun son sorusu olup, düşmanca cinsiyetçilik ile ilişkisi analiz edilmiştir. Düşmanca cinsiyetçilik puanı düşük katılımcıların, pişmanlığa dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı

farklılık bulunmaktadır (t: 4,498, p: ,000). Buna göre, düşmanca cinsiyetçilik puanı düşük katılımcılarda kadın fail senaryosundaki algılanan ortalama pişmanlık puanı, erkek fail senaryosundakinden yüksektir.

Düşmanca cinsiyetçilik puanı yüksek katılımcıların, pişmanlığa dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 3,633, p: ,000). Buna göre, düşmanca cinsiyetçilik puanı yüksek katılımcılarda kadın fail senaryosundaki algılanan ortalama pişmanlık puanı, erkek fail senaryosundakinden yüksektir.

Kadın fail senaryosunda algılanan pişmanlık puanları açısından, düşmanca cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: ,490, p: ,625).

Erkek fail senaryosunda algılanan pişmanlık puanları açısından, düşmanca cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -,160, p: ,873). Detaylı ortalamalar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo IV: **Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Failin Pişmanlığına Dair Algı Puanları ile Düşmanca Cinsiyetçilik Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması**

Düşmanca Cinsiyetçilik	Fail Cinsiyet		*t**	*p*
	Kadın Fail *m±SD*	Erkek Fail *m±SD*		
Düşük	4,604 ± 3,220	3,717 ± 2,905	4,498	,000
Yüksek	4,448 ± 3,318	3,762 ± 2,854	3,633	,000
*t***	,490	-,160		
p	,625	,873		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi.*

ÇDCÖ'nün ikinci alt boyutu olan korumacı cinsiyetçilik ile algı değerlendirme formu arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Benzer şekilde ortalama puan (3,805±1,083) kesme noktası olarak belirlenmiştir. Sonuçlara göre; korumacı cinsiyetçilik puanı düşük katılımcıların, olayın ciddiyetine dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -1,316, p: ,189).

Korumacı cinsiyetçilik puanı yüksek katılımcıların, olayın ciddiyetine dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: ,509, p: ,611).

Kadın fail senaryosunda algılanan ciddiyet puanları açısından, korumacı cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık

bulunmaktadır (t: -2,970, p: ,003). Buna göre, kadın fail senaryosu için algılanan ciddiyet puanı, korumacı cinsiyetcilik değeri yüksek katılımcı grubunda yüksektir.

Erkek fail senaryosunda algılanan ciddiyet puanları açısından, korumacı cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -1,910, p: ,057). Detaylı ortalamalar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo V: **Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Olayın Ciddiyetine Dair Algı Puanları ile Korumacı Cinsiyetçilik Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması**

Korumacı Cinsiyetçilik	Fail Cinsiyet		*t**	*p*
	Kadın Fail *m±SD*	Erkek Fail *m±SD*		
Düşük	8,190 ± 2,559	8,355 ± 2,563	-1,316	,189
Yüksek	8,859 ± 2,083	8,738 ± 2,053	,509	,611
*t***	-2,970	-1,910		
p	,003	,057		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi.*

Korumacı cinsiyetçilik ile mağdurun olaydan ne kadar etkilendiğinin değerlendirmesi arasındaki ilişki bakılmıştır. Korumacı cinsiyetçilik puanı düşük katılımcıların, mağduriyete dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,429, p: ,016). Buna göre, korumacı cinsiyetçilik puanı düşük katılımcılarda erkek fail senaryosundaki algılanan ortalama mağduriyet puanı, kadın fail senaryosundakinden yüksektir.

Korumacı cinsiyetçilik puanı yüksek katılımcıların, mağduriyete dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: 1,137, p: ,257).

Kadın fail senaryosunda algılanan mağduriyet puanları açısından, korumacı cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -1,156, p: ,249).

Erkek fail senaryosunda algılanan mağduriyet puanları açısından, korumacı cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: ,914, p: ,361). Detaylı ortalamalar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo VI: **Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Mağduriyete Dair Algı Puanları ile Korumacı Cinsiyetçilik Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması**

Korumacı Cinsiyetçilik	Fail Cinsiyet			
	Kadın Fail *m±SD*	Erkek Fail *m±SD*	*t**	*p*
Düşük	7,674 ± 2,924	8,021 ± 2,807	2,429	,016
Yüksek	8,000 ± 2,840	7,755 ± 3,164	1,137	,257
*t***	-1,156	,914		
p	,249	,361		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi*

Algı değerlendirme formunda katılımcılara sorulan bir diğer soru failin nasıl bir ceza almasını uygun gördükleridir. Katılımcıların verdikleri cevaplara göre, korumacı cinsiyetçilik puanı düşük katılımcıların, ceza puanları açısından kadın fail ve erkek fail

senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -4,213, p: ,000). Buna göre, korumacı cinsiyetçilik puanı düşük katılımcılarda erkek fail senaryosundaki ortalama ceza puanı, kadın fail senaryosundakinden yüksektir.

Korumacı cinsiyetçilik puanı yüksek katılımcıların, ceza puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -,909, p: ,364).

Kadın fail senaryosunda ceza puanları açısından, korumacı cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,472, p: ,014). Buna göre, kadın fail senaryosu için ceza puanı, korumacı cinsiyetcilik değeri yüksek katılımcı grubunda yüksektir.

Erkek fail senaryosunda ceza puanları açısından, korumacı cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -,835, p: ,406). Ortalamalar Tablo 7'de detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo VII: Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Ceza Puanları ile Korumacı Cinsiyetçilik Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması

Korumacı Cinsiyetçilik	Fail Cinsiyet		*t**	*p*
	Kadın Fail *m±SD*	Erkek Fail *m±SD*		
Düşük	3,285 ± 1,439	3,587 ± 1,385	-4,213	,000
Yüksek	3,636 ± 1,464	3,701 ± 1,419	-,909	,364
*t***	-2,472	-,835		
p	,014	,406		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi.*

Failin pişmanlığının değerlendirildiği sorunun cevaplarına göre, korumacı cinsiyetçilik puanı düşük katılımcıların, pişmanlığa dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 4,351, p: ,000). Buna göre, korumacı cinsiyetçilik puanı düşük katılımcılarda kadın fail senaryosundaki algılanan ortalama pişmanlık puanı, erkek fail senaryosundakinden yüksektir.

Korumacı cinsiyetçilik puanı yüksek katılımcıların, pişmanlığa dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 3,642, p: ,000). Buna göre, korumacı cinsiyetçilik puanı yüksek katılımcılarda kadın fail senaryosundaki algılanan ortalama pişmanlık puanı, erkek fail senaryosundakinden yüksektir.

Kadın fail senaryosunda algılanan pişmanlık puanları açısından, korumacı cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -,417, p: ,677).

Erkek fail senaryosunda algılanan pişmanlık puanları açısından, korumacı cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -,255, p: ,799). Detaylı ortalamalar Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo VIII: **Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Failin Pişmanlığına Dair Algı Puanları ile Korumacı Cinsiyetçilik Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması**

Korumacı Cinsiyetçilik	Fail Cinsiyet		*t**	*p*
	Kadın Fail *m±SD*	Erkek Fail *m±SD*		
Düşük	4,459 ± 3,192	3,711 ± 2,776	4,351	,000
Yüksek	4,592 ± 3,383	3,783 ± 3,003	3,642	,000
*t***	-,417	-,255		
p	,677	,799		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi*

4.3. Katılımcıların BEM Cinsiyet Rolü Envanteri Değerleri ve Algılanan Suçluluk Değerleri Arası İlişki ile İlgili Bulgular

BCRE ile algılanan suçluluk arası ilişki, IBM SPSS ve Jamovi programları kullanılarak tekrarlı ölçümler için ANOVA, bağımsız örneklem t-testi ve eşleştirilmiş örneklem t-testi yöntemi ile analiz edilmiştir. BCRE üç alt faktörü çerçevesinde ayrı ayrı analiz edilmiş olup, ilk önce erkeksilik ile algı değerlendirme formu arasındaki ilişki daha sonra da

sırasıyla kadınsılık ve nötr faktörleri ile algı değerlendirme formu arasındaki ilişki bakılmıştır. Tüm alt faktörlerin puanları katılımcıların ortalama puanı kesme noktası belirlenerek kategorize edilmiştir. Erkeksilik alt boyutu, kadınsılık alt boyutu ve nötr alt boyutu için sırası ile ortalama puan ve standart sapma değerleri; 4,910±,781, 5,961±,873 ve 4,483± ,555 şeklinde bulgulanmıştır. Ortalama puanın üstünde puana sahip katılımcılar yüksek değerli, ortalama puanın altında puana sahip katılımcılar düşük değerli şeklinde değerlendirilmiştir.

İlk analize tabi tutulan alt boyut erkeksilik olmuştur. Erkeksilik ve algı değerlendirme formunda bulunan 4 adet soru arası ilişki değerlendirilmiştir. Erkeksilik puanı düşük katılımcıların, olayın ciddiyetine dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: ,143, p: ,886).

Erkeksilik puanı yüksek katılımcıların, olayın ciddiyetine dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -,998, p: ,320).

Kadın fail senaryosunda algılanan ciddiyet puanları açısından, erkeksilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -952, p: ,342).

Erkek fail senaryosunda algılanan ciddiyet puanları açısından, erkeksilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -1,669, p: ,096). Detaylı ortalamalar Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo IX: **Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Olayın Ciddiyetine Dair Algı Puanları ile Erkeksilik Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması**

Erkeksilik	Fail Cinsiyet		*t**	*p*
	Kadın Fail	Erkek Fail		
	m±*SD*	*m*±*SD*		
Düşük	8,370 ± 2,428	8,352 ± 2,410	,143	,886
Yüksek	8,590 ± 2,342	8,733 ± 2,303	-,998	,320
*t***	-,952	-1,669		
p	,342	,096		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi.*

Algı değerlendirme formunda bulunan, "olayın mağduru ne kadar etkilenmiştir" sorusunda, erkeksilik puanı düşük katılımcıların, mağduriyete dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -,505, p: ,614). Erkeksiilik puanı yüksek katılımcıların, mağduriyete dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -,538, p: ,591).

Kadın fail senaryosunda algılanan mağduriyet puanları açısından, erkeksilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -1,072, p: ,285).

Erkek fail senaryosunda algılanan mağduriyet puanları açısından, erkeksilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -1,069, p: ,286). Detaylı ortalamalar Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo X: **Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Mağduriyete Dair Algı Puanları ile Erkeksilik Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması**

	Fail Cinsiyet			
Erkeksilik	Kadın Fail	Erkek Fail	*t**	*p*
	m±SD	*m±SD*		
Düşük	7,667 ± 2,859	7,755 ± 2,958	-,505	,614
Yüksek	7,967 ± 2,919	8,062 ± 2,972	-,538	,591
*t***	-1,072	-1,069		
p	,285	,286		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi*

Algı değerlendirme formunda bulunan, "fail nasıl bir ceza almalı" sorusuna verilen cevaplara göre, erkeksilik puanı düşük katılımcıların, ceza puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -1,809, p: ,072).

Erkeksilik puanı yüksek katılımcıların, ceza puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -3,631, p: ,000). Buna göre, düşmanca cinsiyetçilik puanı yüksek katılımcılarda erkek fail senaryosundaki ortalama ceza puanı, kadın fail senaryosundakinden yüksektir.

Kadın fail senaryosunda ceza puanları açısından, erkeksilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -,618, p: ,537).

Erkek fail senaryosunda ceza puanları açısından, erkeksilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -1,764, p: ,079). Detaylı ortalamalar Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo XI: **Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Ceza Puanları ile Erkeksilik Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması**

Erkeksilik	Fail Cinsiyet		*t**	*p*
	Kadın Fail *m±SD*	Erkek Fail *m±SD*		
Düşük	3,394 ± 1,463	3,519 ± 1,449	-1,809	,072
Yüksek	3,481 ± 1,451	3,757 ± 1,338	-3,631	,000
*t***	-,618	-1,764		
p	,537	,079		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi.*

Algı değerlendirme formunda bulunan, "fail ne kadar pişmandır" sorusunda, erkeksilik puanı düşük katılımcıların, pişmanlığa dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 4,255, p: ,000). Buna göre, erkeksilik puanı düşük katılımcılarda kadın fail senaryosundaki algılanan ortalama pişmanlık puanı, erkek fail senaryosundakinden yüksektir.

Erkeksilik puanı yüksek katılımcıların, pişmanlığa dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 3,771, p: ,000). Buna göre, erkeksilik puanı yüksek katılımcılarda kadın fail senaryosundaki algılanan ortalama pişmanlık puanı, erkek fail senaryosundakinden yüksektir.

Kadın fail senaryosunda algılanan pişmanlık puanları açısından, erkeksilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: 1,050, p: ,294).

Erkek fail senaryosunda algılanan pişmanlık puanları açısından, erkeksilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: 1,173, p: ,241). Detaylı ortalamalar Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo XII: **Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Failin Pişmanlığına Dair Algı Puanları ile Erkeksilik Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması**

	Fail Cinsiyet			
Erkeksilik	Kadın Fail	Erkek Fail	*t**	*p*
	m±SD	*m±SD*		
Düşük	4,681 ± 3,224	3,903 ± 2,926	4,255	,000
Yüksek	4,348 ± 3,321	3,576 ± 2,815	3,771	,000
*t***	1,050	1,173		
p	,294	,241		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi.*

İkinci analize tabi tutulan alt boyut kadınsılık olmuştur. Kadınsılık ve algı değerlendirme formunda bulunan 4 adet soru arası ilişki değerlendirilmiştir. Algı değerlendirme formunda bulunan, “senaryodaki olayın ciddiyeti nedir” sorusunda, kadınsılık puanı düşük katılımcıların, olayın ciddiyetine dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -1,458, p: ,147).

Kadınsılık puanı yüksek katılımcıların, olayın ciddiyetine dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: ,380, p: ,705).

Kadın fail senaryosunda algılanan ciddiyet puanları açısından, kadınsılık puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -3,651, p: ,000). Buna göre, kadın fail senaryosu için algılanan ciddiyet puanı, kadınsılık değeri yüksek katılımcı grubunda yüksektir.

Erkek fail senaryosunda algılanan ciddiyet puanları açısından, kadınsılık puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,515, p: ,012). Buna göre, erkek fail senaryosu için algılanan ciddiyet puanı, kadınsılık değeri yüksek katılımcı grubunda yüksektir. Detaylı ortalamalar Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo XIII: **Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Olayın Ciddiyetine Dair Algı Puanları ile Kadınsılık Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması**

	Fail Cinsiyet			
Kadınsılık	Kadın Fail	Erkek Fail	*t**	*p*
	m±SD	*m±SD*		
Düşük	7,983 ± 2,519	8,199 ± 2,437	-1,458	,147
Yüksek	8,828 ± 2,227	8,780 ± 2,284	,380	,705
*t***	-3,651	-2,515		
p	,000	,012		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi.*

Algı değerlendirme formunda bulunan, "olayın mağduru ne kadar etkilenmiştir" sorusunda, kadınsılık puanı düşük katılımcıların, mağduriyete dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,398, p: ,018). Buna göre, kadınsılık puanı düşük katılımcılarda erkek fail senaryosundaki ortalama mağduriyet puanı, kadın fail senaryosundakinden yüksektir.

Kadınsılık puanı yüksek katılımcıların, mağduriyete dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: ,822, p: ,412).

Kadın fail senaryosunda algılanan mağduriyet puanları açısından, kadınsılık puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık

bulunmaktadır (t: -2,828, p: ,005). Buna göre, kadın fail senaryosu için algılanan mağduriyet puanı, kadınsılık değeri yüksek katılımcı grubunda yüksektir.

Erkek fail senaryosunda algılanan mağduriyet puanları açısından, kadınsılık puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -,812, p: ,417). Detaylı ortalamalar Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo XIV: **Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Mağduriyete Dair Algı Puanları ile Kadınsılık Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması**

Kadınsılık	Fail Cinsiyet		*t**	*p*
	Kadın Fail	Erkek Fail		
	m±SD	*m±SD*		
Düşük	7,347 ± 2,866	7,767 ± 2,770	-2,398	,018
Yüksek	8,144 ± 2,865	8,004 ± 3,097	,822	,412
*t***	-2,828	-,812		
p	,005	,417		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi*

Algı değerlendirme formunda bulunan, "fail nasıl bir ceza almalı" sorusunda, kadınsılık puanı düşük katılımcıların, ceza puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -3,164, p: ,002). Buna göre, kadınsılık puanı düşük katılımcılarda erkek fail senaryosundaki ortalama ceza puanı, kadın fail senaryosundakinden yüksektir.

Kadınsılık puanı yüksek katılımcıların, ceza puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,515, p: ,013). Buna göre, kadınsılık puanı yüksek katılımcılarda erkek fail senaryosundaki ortalama ceza puanı, kadın fail senaryosundakinden yüksektir.

Kadın fail senaryosunda ceza puanları açısından, kadınsılık puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -1,611, p: ,108).

Erkek fail senaryosunda ceza puanları açısından, kadınsılık puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -1,334, p: ,183). Detaylı ortalamalar Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo XV: **Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Ceza Puanları ile Kadınsılık Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması**

	Fail Cinsiyet			
Kadınsılık	Kadın Fail	Erkek Fail	*t**	*p*
	m±SD	*m±SD*		
Düşük	3,301 ± 1,460	3,528 ± 1,413	-3,164	,002
Yüksek	3,532 ± 1,453	3,712 ± 1,387	-2,515	,013
*t***	-1,611	-1,334		
p	,108	,183		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi.*

Algı değerlendirme formunda bulunan, “fail ne kadar pişmandır” sorusunda, kadınsılık puanı düşük katılımcıların, pişmanlığa dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 3,379, p: ,001). Buna göre, kadınsılık puanı düşük katılımcılarda kadın fail senaryosundaki algılanan ortalama pişmanlık puanı, erkek fail senaryosundakinden yüksektir.

Kadınsılık puanı yüksek katılımcıların, pişmanlığa dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 4,540, p: ,000). Buna göre, kadınsılık puanı yüksek katılımcılarda kadın fail senaryosundaki algılanan ortalama pişmanlık puanı, erkek fail senaryosundakinden yüksektir.

Kadın fail senaryosunda algılanan pişmanlık puanları açısından, kadınsılık puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: ,243, p: ,808).

Erkek fail senaryosunda algılanan pişmanlık puanları açısından, kadınsılık puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: ,905, p: ,366). Detaylı ortalamalar Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo XVI: **Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Failin Pişmanlığına Dair Algı Puanları ile Kadınsılık Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması**

	Fail Cinsiyet			
Kadınsılık	Kadın Fail	Erkek Fail	*t**	*p*
	m±SD	*m±SD*		
Düşük	4,562 ± 2,940	3,892 ± 2,658	3,379	,001
Yüksek	4,484 ± 3,493	3,636 ± 3,016	4,540	,000
*t***	,243	,905		
p	,808	,366		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi.*

Son olarak analize tabi tutulan alt boyut nötr boyutu olmuştur. Nötr boyutu ve algı değerlendirme formunda bulunan 4 adet soru arası ilişki değerlendirilmiştir. Algı değerlendirme formunda bulunan, "senaryodaki olayın ciddiyeti nedir" sorusunda, nötr puanı düşük katılımcıların, olayın ciddiyetine dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,441, p: ,016). Buna göre, nötr puanı düşük katılımcılarda erkek fail senaryosundaki ortalama ciddiyet puanı, kadın fail senaryosundakinden yüksektir.

Nötr puanı yüksek katılımcıların, olayın ciddiyetine dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: 1,416, p: ,158).

Kadın fail senaryosunda algılanan ciddiyet puanları açısından, nötr puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -3,019, p: ,003). Buna göre, kadın fail senaryosu için algılanan ciddiyet puanı, nötr değeri yüksek katılımcı grubunda yüksektir.

Erkek fail senaryosunda algılanan ciddiyet puanları açısından, nötr puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -,711, p: ,478). Detaylı ortalamalar Tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo XVII: **Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Olayın Ciddiyetine Dair Algı Puanları ile Nötr Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması**

Nötr	Fail Cinsiyet		*t**	*p*
	Kadın Fail	Erkek Fail		
	m±SD	*m±SD*		
Düşük	8,103 ± 2,756	8,451 ± 2,526	-2,441	,016
Yüksek	8,797 ± 1,973	8,615 ± 2,219	1,416	,158
*t***	-3,019	-,711		
p	,003	,478		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi.*

Algı değerlendirme formunda bulunan, "olayın mağduru ne kadar etkilenmiştir" sorusunda, nötr puanı düşük katılımcıların, mağduriyete dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -1,081, p: ,281).

Nötr puanı yüksek katılımcıların, mağduriyete dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: ,000, p: 1,000).

Kadın fail senaryosunda algılanan mağduriyet puanları açısından, nötr puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -,196, p: ,844).

Erkek fail senaryosunda algılanan mağduriyet puanları açısından, nötr puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: ,502, p: ,616). Detaylı ortalamalar Tablo 18'de gösterilmiştir.

Tablo XVIII: **Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Mağduriyete Dair Algı Puanları ile Nötr Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması**

	Fail Cinsiyet			
Nötr	Kadın Fail	Erkek Fail	*t**	*p*
	m±SD	*m±SD*		
Düşük	7,785 ± 2,971	7,985 ± 2,874	-1,081	,281
Yüksek	7,840 ± 2,824	7,840 ± 3,045	,000	1,000
*t***	-,196	,502		
p	,844	,616		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi*

Algı değerlendirme formunda bulunan, "fail nasıl bir ceza almalı" sorusunda, nötr puanı yüksek katılımcıların, ceza puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık

bulunmaktadır (t: -3,223, p: ,001). Buna göre, nötr puanı düşük katılımcılarda erkek fail senaryosundaki ortalama ceza puanı, kadın fail senaryosundakinden yüksektir.

Nötr puanı yüksek katılımcıların, ceza puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,441, p: ,015). Buna göre, nötr puanı yüksek katılımcılarda erkek fail senaryosundaki ortalama ceza puanı, kadın fail senaryosundakinden yüksektir.

Kadın fail senaryosunda ceza puanları açısından, nötr puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: ,723, p: ,470).

Erkek fail senaryosunda ceza puanları açısından, nötr puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: ,969, p: ,333). Detaylı ortalamalar Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo XIX: **Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Ceza Puanları ile Nötr Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması**

Nötr	Fail Cinsiyet		*t**	*p*
	Kadın Fail	Erkek Fail		
	m±*SD*	*m*±*SD*		
Düşük	3,492 ± 1,422	3,708 ± 1,366	-3,223	,001
Yüksek	3,390 ± 1,490	3,576 ± 1,427	-2,441	,015
*t***	,723	,969		
p	,470	,333		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi.*

Algı değerlendirme formunda bulunan, “fail ne kadar pişmandır” sorusunda, nötr puanı düşük katılımcıların, pişmanlığa dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 3,803, p: ,000). Buna göre, nötr puanı düşük katılımcılarda kadın fail senaryosundaki algılanan ortalama pişmanlık puanı, erkek fail senaryosundakinden yüksektir.

Nötr puanı yüksek katılımcıların, pişmanlığa dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 4,204, p: ,000). Buna göre, nötr puanı yüksek katılımcılarda kadın fail senaryosundaki algılanan ortalama pişmanlık puanı, erkek fail senaryosundakinden yüksektir.

Kadın fail senaryosunda algılanan pişmanlık puanları açısından, nötr puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: -,021, p: ,983).

Erkek fail senaryosunda algılanan pişmanlık puanları açısından, nötr puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (t: ,418, p: ,676). Detaylı ortalamalar Tablo 20'de gösterilmiştir.

Tablo XX: **Farklı Cinsiyetteki Fail Senaryolarında Failin Pişmanlığına Dair Algı Puanları ile Nötr Alt Boyutu Puan Kategorilerinin Karşılaştırılması**

Nötr	Fail Cinsiyet		*t**	*p*
	Kadın Fail *m±SD*	Erkek Fail *m±SD*		
Düşük	4,513 ± 3,217	3,805 ± 2,872	3,803	,000
Yüksek	4,519 ± 3,325	3,688 ± 2,879	4,204	,000
*t***	-,021	,418		
p	,983	,676		

*m: ortalama puan; SD: Standart sapma; *: eşleştirilmiş örneklem t testi; **: bağımsız örneklem t testi.*

4.4. Kişisel Özellik Değerlendirme Formu ile İlgili Bulguları

Algı değerlendirme formunda bulunan, failin suçluluğunun değerlendirilmesinde kullanılan 4 adet soru için tüm katılımcıların verdiği cevapların IBM SPSS ve Jamovi programları kullanılarak 2 ayrı ortalaması alınmıştır. İlk ortalama kadın faili olan senaryoya verilen cevapları ifade ederken *(Kadın_algı_ortalama)*, ikinci ortalama katılımcıların erkek fail senaryosuna verdiği cevapları *(Erkek_algı_ortalama)* ifade

etmektedir. Benzer şekilde kişisel özellik değerlendirme formu için, kadın *(Kadın_kişisel)* ve erkek fail *(Erkek_kişisel)* senaryolarına verilen cevapların ayrıştırılmasıyla 2 ayrı ortalama alınmıştır. Alınan bu ortalamalar IBM SPSS programında Pearson Korelasyon Analizi yapılarak incelenmiştir. Korelasyona tabi tutulan ilk veri çifti *"Kadın_kişisel"* ve *"Kadın_algı_ortalama"* olmuştur. Pearson Korelasyon Analizi sonuçlarına göre, kadın fail senaryosu kişisel özelliklerin değerlendirilmesi puan ortalaması ile kadın fail senaryosu algı değerlendirmesi puan ortalaması arası anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (r=.237, p<.001). Kişisel özelliklerin değerlendirildiği formda, yüksek puanlar olumsuz kişilik rollerine yakınlığı ifade etmektedir. Benzer şekilde algı değerlendirmesinde alınan yüksek puanlar algılanan suçluluğun yüksek olduğunu ifade etmektedir. Bu sebeple, kadın failin algılanan cinsiyet rolleri olumsuz kişilik rollerine yaklaştıkça, kadın failin algılanan suçluluğu artmaktadır.

Korelasyona tabi tutulan ikinci veri çifti "*Erkek_kişisel"* ve "*Erkek_algı_ortalama*" olmuştur. Pearson Korelasyon Analizi sonuçlarına göre, erkek fail senaryosu kişisel özelliklerin değerlendirilmesi puan ortalaması ile erkek fail senaryosu algı değerlendirmesi puan ortalaması arası anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (r=.888, p<.001). Bir başka ifade ile, erkek failin algılanan cinsiyet rolleri olumsuz kişilik rollerine yaklaştıkça, erkek failin algılanan suçluluğu artmaktadır.

Benzer şekilde, katılımcıların failin algılanan erkek ve kadın cinsiyet rolleri arasında korelasyon olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonuçlarına göre katılımcıların erkek fail ve kadın fail senaryoları için kişilik rolleri değerlendirmeleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (r=.612, p<.001). Bir başka ifade ile kadın failde algılanan kişilik rolleri ile erkek failde algılanan kişilik rolleri birbiri ile paralel ve aynı yönde değişmektedir.

Son olarak kadın ve erkek faillerin algılanan kişisel özelliklerinin BCRE ve ÇDCÖ ile ilişkisi incelenmiştir. Yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonuçları Tablo 21'de gösterilmiştir.

Tablo XXI. Kişisel Özellik Değerlendirme Formunun ÇDCÖ ve BCRE ile Korelasyon Analizi

	Düşmanca	Korumacı	Bem_Erkeksi	Bem_Kadınsı	Bem_Nötr
Kadın Kişisel	.046	.161*	.050	.193**	.136*
Erkek Kişisel	.129*	.179*	.103*	.230*	.142*

*Not: * p<.05 ve ** p<.001 anlamlılık düzeyindeki korelasyonu ifade etmektedir.*

4.5. Suç Haberlerinin Elde Edildiği Kaynak ile İlgili Bulgular

Suç haberlerinin elde edildiği kaynak, medyanın dilinin ve ortak kullanılan bu dilin kişilerin tutumlarını etkilediği varsayımından hareketle incelenmiştir. Katılımcıların suça ve suçluluğa karşı tutumlarının ölçüldüğü formlar (algı değerlendirme ve kişisel özellik formu) katılımcının haberleri hangi kaynaktan elde ettiğine göre incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda elde edilen bilgiler Tablo 22'de gösterilmiştir.

Tablo XXII. Haber Kaynağının Algılanan Suçluluk ile İlişkisi

Haber Kaynağı	Algı*Kadın Düşük	Algı*Kadın Yüksek	Algı*Erkek Düşük	Algı*Erkek Yüksek
Televizyon	132	219	132	219
Gazete	49	86	49	86
Sosyal Medya	150	243	151	242
Kulaktan Duyma	55	65	53	67
Toplam	386	613**	385	614**

**Tabloda Algı Kadın Düşük şeklinde adlandırılan sütun, faili kadın olan senaryoda algılanan suçluluk değerlerinin ölçüldüğü formun ortalama puana göre kategorileştirilmesi sonucunda elde edilen, ortalama değerin altında kalan katılımcıları ifade etmektedir. Benzer şekilde diğer satırlardaki ifadeler formlara verilen cevapların ortalama değerine göre belirlenmiştir.*

***Tablodaki sayıların toplamı, çoklu yanıt beklenen soruyu yansıttığından, örneklem hacminin (N=426) üzerine çıkmaktadır. Sayılar kaç kişinin soruya cevap verdiğini değil, cevaba kaç adet işaretleme yapıldığını ifade etmektedir*.

Tabloda görüldüğü üzere, suç ile ilgili haberlerin geleneksel (televizyon, gazete) ve yeni medya (sosyal medya) tarafından elde ediliyor olmasının kişilerin tutumu üzerinde anlamlı bir fark yarattığı gözlemlenmemektedir. Benzer şekilde katılımcıların failin suçluluğunu değerlendirmelerindeki düşük ve yüksek diye adlandırılan farklılıklar ile katılımcıların haberi hangi kaynaktan elde ettikleri arasında herhangi gözlemlenen bir

fark bulunmamaktadır. Gözlemlenen fark, suça ve suçluluğa karşı tutumu daha sert ve cezalandırıcı tutumu yüksek olan bireylerin habere daha çok kaynaktan eriştiği olmuştur. Kanal fark etmeksizin cezalandırıcı tutumu düşük olan katılımcılar haberlere daha az kaynaktan erişim sağlamaktadır.

Katılımcının, failin algılanan kişilik rolleri puanları ile haber kaynağı arasındaki bağlantı incelendiğinde kadın ve erkek faillerin algılanan kişilik rollerine verilen cevaplarda, faili olumsuz kişilik rollerine daha yakın bulan katılımcılar, faili olumlu kişilik rollerine daha yakın bulan katılımcılara göre suç haberlerine kaynağından bağımsız olarak daha fazla kaynaktan erişim sağlamaktadırlar. Detaylı bilgiler Tablo 23'te gösterilmiştir.

Tablo XXIII. Haber Kaynağının Algılanan Kişisel Özellikler ile İlişkisi

Haber Kaynağı	Kişisel*Kadın Düşük	Kişisel*Kadın Yüksek	Kişisel*Erkek Düşük	Kişisel*Erkek Yüksek
Televizyon	54	297	42	309
Gazete	21	114	19	116
Sosyal Medya	61	332	46	347
Kulaktan Duyma	64	96	14	106
Toplam	200	839**	121	878**

**Tabloda Kişisel Kadın Düşük şeklinde adlandırılan birinci sütun, faili kadın olan senaryoda algılanan kişilik rolleri değerlerinin ölçüldüğü formun ortalama puana göre kategorileştirilmesi sonucunda elde edilen, ortalama değerin altında kalan katılımcıları*

ifade etmektedir. Benzer şekilde diğer satırlardaki ifadeler ölçeğe verilen cevapların ortalama değerine göre belirlenmiştir.

***Tablodaki sayıların toplamı, çoklu yanıt beklenen soruyu yansıttığından, örneklem hacminin (N=426) üzerine çıkmaktadır. Sayılar kaç kişinin soruya cevap verdiğini değil, cevaba kaç adet işaretleme yapıldığını ifade etmektedir*.

Tabloda görüldüğü üzere, suç ile ilgili haberlerin geleneksel (televizyon, gazete) ve yeni medya (sosyal medya) tarafından elde ediliyor olması arasında herhangi bir fark gözlemlenmemektedir. Benzer şekilde katılımcıların failin kişisel özelliklerini değerlendirmelerindeki düşük ve yüksek diye adlandırılan farklılıklar ile katılımcıların haberi hangi kaynaktan elde ettikleri arasında herhangi gözlemlenen bir fark bulunmamaktadır. Gözlemlenen fark, faili olumsuz kişilik rollerine olumlu kişilik rollerine nazaran daha yakın değerlendiren katılımcıların haberi daha fazla farklı kaynaktan takip ettiği olmuştur. Kaynağı fark etmeksizin faili olumlu kişilik rollerine daha yakın değerlendiren katılımcılar haberlere daha az çeşitli kaynaktan erişim sağlamaktadır.

5. TARTIŞMA

Araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan kaynak araştırmasında görülmüştür ki, kadın ve erkek faillerin toplum tarafından dolayısıyla adalet sistemi değerlendirilmesinde cinsiyet temelli farklar mevcuttur (Cunliffe, Gacono, ve Smith 2021). Cinsiyet yanlılığı olarak değerlendirilen bu farklı tutumlar, hükümlü ve tutukluların cezaevi ortamında karşılaştığı disiplin uygulamalarında bile kendini göstermektedir. Kadınların cezaevi ortamında karıştığı ihlaller, erkek tutuklu ve hükümlülere göre çok daha sert cezalandırılmaktadır. Kamusal alanda, istihdam alanında ve klinik değerlendirme gibi birçok alanda karşımıza çıkan cinsiyet yanlılığı, toplumsal tutumun bir yansımasıdır ve cezalandırma politikası üzerinde de etkilidir (Tuncer ve ark., 2018). Toplumsal cezalandırma tutumu ve suçluluğa bakış, değerlendiren kişinin niteliklerinden (Unnever & Cullen, 2009; Applegate, Cullen, & Fisher, 2002), mağdurun niteliklerinden (Saucier, Brown, Mitchell, & Cawman, 2006) ve suçun niteliklerinden (Wermink, Johnson, Nieuwbeerta, & de Keijser, 2015) etkilendiği gibi cinsiyet rollerinden de etkilenmektedir (Herzog ve Oreg, 2008). Mevcut çalışma, suçluluğa karşı toplumsal tutum üzerinde etkili olduğu gösterilen mağdurun ve suçun niteliklerinden bağımsız, değerlendiren kişinin cinsiyet rolleri ve cinsiyetçilik değerleri, failin cinsiyeti ve algılanan kişilik rolleri temelinde oluşturulmuş ve tutum ile bu nitelikler arası anlamlı ilişkiyi göstermiştir. Değerlendiren kişinin cinsiyetçilik değerleri ve cinsiyet rolü suçluluk değerlendirmesi üzerinde etkili olduğu bulgulanmıştır. Benzer şekilde failin cinsiyeti ve algılanan kişilik rolü, değerlendirenin suçluluk değerlendirmesi ve cezalandırıcı tutumu üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Bu bulgular daha önce yapılan çalışmalarla paralellik göstermektedir (Wermink, Johnson, Nieuwbeerta, & de Keijser, 2015; Herzog ve Oreg, 2008).

Toplumsal cinsiyet rolleri, kadın ve erkeğin toplum tarafından biyolojik cinsiyetleri çerçevesinde (Çiçeklioğlu, 2012) uyması beklenen davranış özelliklerini ifade eder. Kadına atfedilen basmakalıp roller genellikle toplum tarafından olumlu algılanan niteliklerden oluşur. Nazik, sevecen, ağırbaşlı, güler yüzlü gibi kalıp yargılar kadının cinsiyet rolünü tanımlar (Viki ve ark., 2005). Kadın bu cinsiyet rollerine uygun davrandığında toplum tarafından ödüllendirilir, rollerin dışına çıkan davranışlar sergilediğinde ötekileştirilir (Eskiçorapçı, 2021). Bu ötekileştirme, kadına atfedilen rollerin olumlu olmasından ve kişinin olumsuz davranmasına bir tepki değil, kadın olarak bu olumsuz davranışları sergilemesine bir tepkidir. Erkek için ise, genellikle olumsuz nitelikler onun toplumsal cinsiyet rolünün sınırlarını belirler. Kaba, kötü huylu, başına buyruk, asık suratlı gibi kalıp yargılar erkeğin cinsiyet rolüne uygun algılanır. Erkek bu cinsiyet rolleri ne kadar olumsuz algılansa da bunlara uyumlu davrandığında toplum tarafından erkek cinsiyet rollerine uygun davrandığı için yargılanmaz. Burada erkek olumsuz, örneğin kaba, davrandığı için eleştirilebilir, ancak kadından farklı olarak toplum tarafından ötekileştirilmesi cinsiyetinden bağımsız yapılır. Bu gibi basmakalıp yargılar çerçevesinde toplum tarafından olumsuz algılanan kişilik özellikleri genellikle erkeğe atfedilir (Ağaoğlu Canay, 2004). Bu sebeple güncel çalışmada bulunan Kişilik Özellikleri Değerlendirme Formu'nun sol ucu olumlu sıfatları sunarken, sağ ucu olumsuz kişilik özelliklerini nitelemektedir. Katılımcıların kadın failleri değerlendirirken sağ uca yakın cevaplar verdiklerinde, faili toplumsal cinsiyet rollerinden uzak algılandıkları kabul edilmektedir. Bu rollerden sapma algısının, özellikle kadın faillerin değerlendirilmesinde kişilerin yargılarını etkilediği düşünülmektedir.

İlk hipotez test edilirken, düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik, algı değerlendirme formunun her bir sorusu ile ayrı ayrı analize tabi tutulmuştur. Bu analiz

sonucunda, düşmanca cinsiyetçiliğin, “fail nasıl bir ceza almalı” sorusu üzerindeki ana etkisi anlamlı bulunmuştur. Kadın fail senaryosunda ceza puanları açısıdan, düşmanca cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,126, p: ,034). Buna göre, kadın fail senaryosu için ceza puanı, düşmanca cinsiyetcilik değeri yüksek katılımcı grubunda yüksektir. Erkek fail senaryosunda ceza puanları açısından, düşmanca cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,027, p: ,043). Buna göre, erkek fail senaryosu için ceza puanı düşmanca cinsiyetcilik değeri yüksek katılımcı grubunda yüksektir. Bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, düşmanca cinsiyetçilik puanları arttıkça, kişiler faile daha cezalandırıcı bir tutumda yaklaşmaktadırlar. Korumacı cinsiyetçiliğin ise, ana etkisi “olayın ciddiyeti nedir” sorusu üzerinde, kadın fail senaryosunda anlamlı bir etkiye sahiptir. Kadın fail senaryosunda algılanan ciddiyet puanları açısından, korumacı cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,970, p: ,003). Buna göre, kadın fail senaryosu için algılanan ciddiyet puanı, korumacı cinsiyetcilik değeri yüksek katılımcı grubunda yüksektir. Katılımcıların korumacı cinsiyetçilik değerleri yükseldikçe faili kadın olan suç olaylarını korumacı cinsiyetçilik değeri düşük olan katılımcılara göre daha ciddi değerlendirmektedirler. Değerlendiren kişinin, cinsiyetçilik bağlamındaki nitelikleri suçluluk değerlendirmesi üzerinde etkili olmuş ve bu sonuç daha önce bu alanda yapılan çalışmaları destekler niteliktedir (Viki ve ark., 2005). Viki ve arkadaşlarının çalışmasında, değerlendiricinin korumacı cinsiyetçilik değeri, kadın failin algılanan cinsiyet rolleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu ifade edilmiştir. Korumacı cinsiyetçilik değerleri yüksek olan değerlendiriciler, kadın faili toplumsal cinsiyet rollerine uyumsuz olarak değerlendirmişlerdir. Toplumsal

cinsiyet rollerine uyumsuz görülen kadın fail, uyumlu algılandığı duruma göre değerlendirici tarafından daha sert cezalandırılmış ve eylemi daha kötü algılanmıştır. Güncel çalışmada benzer şekilde, korumacı cinsiyetçilik değeri yüksek olan değerlendiriciler, düşük olanlara göre kadın failin eylemini daha ciddi değerlendirmişlerdir. Değerlendiricinin, cinsiyetçi tutumlarının tecavüz suçu değerlendirmesi üzerinde etkisini inceleyen başka bir çalışma, düşmanca cinsiyetçilik değerleri arttıkça, kişilerin tecavüz mitlerine olan desteğinin arttığını, bu kişilerin failin eylemini meşrulaştırma eğilimi gösterdiklerini ifade etmektedir (Rebeiz, Harb, 2010). Cinsiyetçilik tanımında var olan, kadının sosyal rol ve haklarıyla ilgili sınırlı ve kısıtlı düşüncelere sahip bireyler, tecavüz mitlerini daha çok desteklemektedirler (Costin, Kaptanoğlu, 1993). Tecavüz mitleri, "erkekler kontrol edilemeyen arzuları dolayısıyla tecavüz ederler" gibi inanışları temsil ettiğinden, bu mitlere olan inanç kişinin, failin eylemine olan bakışını ve uygun gördüğü ceza tutumunu etkilemektedir. Aynı şekilde liberal ve muhafazakâr olma durumlarının cezalandırıcı tutum üzerindeki etkisini inceleyen başka bir çalışma, bu ilişkiyi anlamlı bulmuştur (Olver, Barlow, 2010). Liberallik, kişilerin eşitliğinin önemini vurgulaması dolayısıyla cinsiyetçilik karşıtı tutumlar ile ortak bir paydada buluşmaktadır. Başka bir çalışma, düşmanca cinsiyetçilik ile mağduru suçlama eğilimi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu, korumacı cinsiyetçilik ile ise negatif ve anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmiştir (Üzümçeker, Akfırat, 2018). Mağduru suçlama eğilimi arttıkça, kişiler failin eylemini daha meşru görmekte ve kabul edilebilir olduğu inancına yaklaşmaktadırlar. Erkeklerin eşlerine uyguladıkları aile içi şiddet olgularında tutum inceleyen bir çalışma, düşmanca cinsiyetçiliğin tutum üzerinde en güçlü yordayıcı olduğunu ifade etmiştir (Gölge ve ark., 2016). Güncel çalışmada, düşmanca cinsiyetçilik suçluluğa tutum üzerinde en güçlü

yordayıcı olarak görülmese de cezalandırıcı tutum üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Güncel çalışmanın sonuçlarına göre düşmanca cinsiyetçilik, cezalandırıcı tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Kadın fail senaryosunda ceza puanları açısından, düşmanca cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,126, p: ,034). Buna göre, kadın fail senaryosu için ceza puanı, düşmanca cinsiyetcilik değeri yüksek katılımcı grubunda yüksektir. Erkek fail senaryosunda ceza puanları açısından, düşmanca cinsiyetçilik puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,027, p: ,043). Buna göre, erkek fail senaryosu için ceza puanı düşmanca cinsiyetcilik değeri yüksek katılımcı grubunda yüksektir. Düşmanca cinsiyetçilik değerleri yüksek katılımcılar, düşük olanlara nazaran failin daha fazla ceza alması gerektiğini ifade etmektedirler. Öğrenciler ile yapılan bir çalışma, düşmanca cinsiyetçilik değeri yüksek ve ataerkil tutumda olan erkek öğrencilerin eşe uygulanan fiziksel şiddeti kabul edilebilir gördükleri bulgulamıştır (Sakallı, 2001). Benzer şekilde korumacı cinsiyetçilik ile mağduru suçlama eğilimi pozitif yönde anlamlı bir ilişki içerisindedir (Yamawaki ve ark., 2009). Korumacı cinsiyetçiliğin, suçluluk değerlendirmesi üzerindeki etkisini tartışan başka bir çalışma, katılımcıların korumacı cinsiyetçilik değerlerinin artması ile faili kadın olan suç eylemlerinin erkek faile nazaran daha az ciddi değerlendirdiğini, korumacı cinsiyetçiliği düşük olan katılımcıların yüksek olan katılımcılara göre failin cinsiyetinden bağımsız, faili daha az suçlu değerlendirdiklerini ifade etmiştir (Ragatz, Russell, 2010). Cezalandırıcı tutum ve suçun ciddiyeti değerlendirmesi üzerinde cinsiyetçiliğin etkisine bakan bir başka çalışma hem korumacı hem de düşmanca cinsiyetçiliğin failin cinsiyeti ile etkileşim içerisinde ve katılımcının tutumu üzerinde etkili olduklarını ifade etmiştir (Saxena, 2012). Çalışma

aynı zamanda korumacı ve düşmanca cinsiyetçiliği yüksek olan katılımcıların, belirli ortak suç türlerini daha ciddi değerlendirdiklerini, bu suç eylemlerini gerçekleştiren faillerin daha çok ceza almaları yönünde bir tutumları olduğunu ifade etmiştir. Örneğin, korumacı cinsiyetçilik değeri yüksek katılımcılar, korumacı cinsiyetçilik değeri düşük ve saldırgan cinsiyetçilik değeri yüksek katılımcılara nazaran, mala karşı işlenen suçları daha ciddi değerlendirmişlerdir. Güncel çalışma alan yazında, suçluluk değerlendirmesi üzerinde cinsiyetçiliğin veya cinsiyet rollerinin etkisini anlamlı bulan (Haj-Yahia, Schiff, 2007), kısmen anlamlı bulan (Tam ve Tang, 2005) çalışmalarla paralellik göstermekte, ilişkiyi anlamlı bulmayan (Yick, 2000; Smith ve ark., 2001) çalışmalar ile farklı bulgular göstermektedir. Yick'in çalışmasında, anlamlı görülmeyen ilişkinin sebebi, çalışmanın odağının yalnızca Asyalı Amerikalılar topluluğu olması ile ilişkilendirmek mümkündür. Çalışmada aile içi şiddetin değerlendirmesi istenen topluluk, kültürel olarak ailede erkeği birincil konuma koyan ve şiddeti batılı toplumlara göre daha meşru sayan öğretilerle yetişmiş olduklarından, değerlendirmelerinde cinsiyetçiliğin etkisinin gözlenmesi daha zor olabilmektedir. Bu gibi toplumlarda kültürel öğretilerin kabulü ve aktarımı tüm diğer niteliklerden bağımsız ve baskın gelebilmektedir. Çalışma ayrıca kişisel beyanlar ile bilgi topladığından, bu yöntem aile içi yaşanan olayların aile içinde kalması gerektiğine inanan görece kapalı toplumlar için ideal veri toplama yöntemi olarak gösterilmemektedir. Çalışmanın bu gibi sınırlılıkları ve karıştırıcıları dolayısıyla cinsiyetçilik, cinsiyet rolleri ve tutum arası herhangi bir anlamlı ilişki gözlemlenmemesi olasıdır. Benzer şekilde Smith ve arkadaşlarının çalışmasında, şiddet suçlarına karşı tutum değerlendirilmiştir. Katılımcıların yaş ortalamasının 21 olduğu çalışmada, araştırmacı tarafından cinsiyet rollerinin şiddet suçlarına karşı tutum üzerinde etkili olmaması araştırmacı tarafından olağandışı olarak değerlendirilmiştir. Bunun ilk sebebi

katılımcıların yaş aralığının yeterince geniş olmaması ve dolayısıyla toplumu yansıtma gücünün yeterli olmadığı tartışılmıştır. Araştırmacı tarafından belirtilen bir diğer sınırlılık ise, katılımcılara sadece bir suç türünün sunulması olmuştur. Şiddet toplumun toleransının düşük olduğu, genç yetişkinlerin de hangi koşulda olursa olsun kabul görmediği bir suç olarak görülmektedir. Bu sebeplerle, toleransın düşük olduğu ve hiçbir koşulda desteklenmeyen şiddet suçu, toplumun suça karşı tutumunu temsil edememiştir. Smith ve arkadaşlarının çalışmasında katılımcılardan tek ve baskın bir suçu değerlendirmelerini istemek, yalnızca cinsiyetçilik ve cinsiyet rollerinin etkisi değil, diğer birçok etkenin değerlendirme üzerindeki etkisini gözlemlemeyi zorlaştırmıştır. Bu sebeplerden ötürü, mevcut çalışma, tüm bu sınırlılıkları elemek için 6 ayrı suç türü ile, 18-70 yaş arası katılımcılarla uygulanmıştır. Türkiye'nin en mozaik 3 büyükşehrinde yaşayan kişilerle yapılan çalışmanın temsil gücünün de bu sebeple yüksek olduğu düşünülmektedir. Çalışmadaki suç türleri belli şartlarda kabulü mümkün olan, failin cinsiyetine algılanan uygunluk yanlılığını nötrleyecek şekilde seçilmiştir. Bu gibi sınırlılıkların ortadan kaldırılması ile, suçluluk ve cezalandırıcı tutuma etki eden cinsiyetçilik ve cinsiyet rolleri gözlemlenebilmiştir. Etki anlamlı bulunmuştur.

İkinci hipotez test edilirken, BCRE benzer şekilde alt faktörlerine ayrılarak algı değerlendirme formunun her bir sorusu ile ayrı ayrı analize tabi tutulmuştur. Erkeksilik alt boyutu; hiçbir algı değerlendirme formu sorusu üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değilken, kadınsılık alt boyutunun; "olayın ciddiyeti nedir" ve "olayın mağduru ne kadar etkilenmiştir" soruları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Kadın fail senaryosunda algılanan ciddiyet puanları açısından, kadınsılık puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -3,651, p: ,000). Buna göre, kadın fail senaryosu için algılanan ciddiyet puanı, kadınsılık değeri

yüksek katılımcı grubunda yüksektir.Erkek fail senaryosunda algılanan ciddiyet puanları açısından, kadınsılık puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,515, p: ,012). Buna göre, erkek fail senaryosu için algılanan ciddiyet puanı, kadınsılık değeri yüksek katılımcı grubunda yüksektir. Kadın fail senaryosunda algılanan mağduriyet puanları açısından, kadınsılık puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,828, p: ,005). Buna göre, kadın fail senaryosu için algılanan mağduriyet puanı, kadınsılık değeri yüksek katılımcı grubunda yüksektir. Bir başka ifade ile katılımcının kadınsılık puanı arttıkça kadınsılık puanı düşük olan katılımcılara göre, olayı daha fazla ciddi, fail kadınsa olayın mağdurunu da olaydan daha fazla etkilenmiş olarak değerlendirmektedir. Nötr alt boyutu incelendiğinde, "olayın ciddiyeti nedir" sorusu üzerinde faili kadın olan senaryolarda anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulgulanmıştır. Kadın fail senaryosunda algılanan ciddiyet puanları açısından, nötr puanları düşük ve yüksek olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -3,019, p: ,003). Buna göre, kadın fail senaryosu için algılanan ciddiyet puanı, nötr değeri yüksek katılımcı grubunda yüksektir. Aynı zamanda nötr alt boyutu puanları düşük katılımcılarda failin cinsiyeti değerlendirme üzerinde etkili olmuştur. Nötr puanı düşük katılımcıların, olayın ciddiyetine dair algı puanları açısından kadın fail ve erkek fail senaryosuna verdikleri cevapların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,441, p: ,016). Buna göre, nötr puanı düşük katılımcılarda erkek fail senaryosundaki ortalama ciddiyet puanı, kadın fail senaryosundakinden yüksektir. Bu sonuçlar erkeksilik, kadınsılık ve nötr değerlerinin kişilerin değerlendirmelerine etki ettiğini ifade eden, daha önce kadın failler ile yapılmış çalışmalarda, kendi suçunu diğer suçlara göre daha fazla ciddi ve kötü değerlendiren

hükümlü ve tutuklu kadınların, kendilerini daha fazla kadın geleneksel rollerinin dışına çıkmış olarak tanımladıkları, bu tanımlamanın da toplumun düşüncelerini yansıttığı ifade eden çalışmalarla paralellik içerisindedir (Walters, 2001). Cinsiyet rolünün suçluluk değerlendirmesi üzerine etkisini inceleyen çalışmalar, geleneksel cinsiyet rollerinin cinsiyetçiliğin güçlü bileşenlerini kapsadığını ifade etmektedir (Gölge ve ark., 2016). Çalışmalar genellikle etkiyi, belirli suç türü üzerinden incelemektedir. Değerlendiricinin cinsiyet rolleri ile değerlendirmesi arasındaki ilişkiye bakan çalışmalar, kadınsılık cinsiyet rolünün nefret suçuna yönelik tutum üzerinde etkili olduğunu ifade etmektedirler (Koçak, 2019). Aynı çalışma, erkeksilik cinsiyet rolünün nefret suçlarını adil bulma tutumu üzerinde marjinal bir etkisi olduğunu belirtmektedir. Erkeksilik cinsiyet rolünün dış grup ayrımcılığını ortaya çıkardığını ifade eden çalışma, dış grup ayrımcılığının değerlendirme üzerinde etkisini vurgulamaktadır. Erkeksilik cinsiyet rolü yüksek olan katılımcıların tecavüz mağduru kadını daha çok suçladıkları, faile daha fazla hak verdikleri bulgulanmıştır (Yancı Sağlam, 2019). Geçmiş çalışmalar, mevcut çalışma bulgularını destekler niteliktedir. Ancak, erkeksilik ve kadınsılık cinsiyet rollerinin suçluluk değerlendirmesi üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığını söyleyen (Gölge ve ark., 2016) çalışmalarla da mevcut çalışma paralellik içerisinde değildir. Gölge ve arkadaşlarının çalışmasında, polis ve yargı mensubu değerlendiricilerin kadın partnere şiddet suçuna tutumu incelenmiştir. Mesleğin cinsiyetten daha iyi bir yordayıcı olduğunu ifade eden çalışmada meslek cinsiyet ve toplumsal cinsiyet rollerinden daha baskın gözükmektedir. Yargı mensupları ve polis toplumun cinsiyetçi ve ataerkil yapısının en belirgin gözüktüğü, erkek egemen mesleklerdendir. Bu sebeple çalışmadaki odak grubun cinsiyet rollerinin kadına şiddete karşı tutumları üzerindeki etkisi anlamlı

bulunmamış olabilir. Çalışmamız farklı olarak, katılımcıların meslek dağılımları dolayısıyla toplumun daha çeşitli kısmını temsil etmektedir.

Çalışmanın üçüncü hipotezine karşılık gelen, kişisel özellik formu değerlendirilirken, kadın faile verilen cevaplar ve erkek faile verilen cevaplar ayrıştırılmıştır. Benzer şekilde bakılacak ilişki doğrultusunda algı değerlendirme formuna verilen cevaplar da kadın faile verilenler ve erkek faile verilenler şeklinde ayrı ayrı incelenmiştir. Kadın failin senaryosuna ait cevapların ilişkisi ayrı, erkek failin senaryosuna verilen cevaplar ayrı bir çift oluşturularak analiz edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda, algı değerlendirme formuna verilen cevaplar ile kişisel özellik değerlendirme formuna verilen cevaplar, "kadın senaryosu algı değerlendirmesi ve düşmanca cinsiyetçilik" ve "kadın senaryosu algı değerlendirmesi ve erkeksilik alt boyutu" hariç tüm ilişkilerin anlamlı ve pozitif yönde olduğu tespit edilmiştir. Bir başka ifade ile katılımcının algıladığı failin kişilik rolleri olumsuz kişilik rollerine yakınlaşırken, suçluluk da benzer bir artışla daha fazla ciddi, mağdur daha fazla mağdur ve faile verilmesi gereken cezanın daha fazla olması gerektiği ve failin daha fazla pişman olduğu ifade edilmektedir. Böylelikle üçüncü hipotez kabul edilmiştir. Bu alanda yapılan benzer çalışmalar ile paralellik gösteren sonuçlar elde edilmiştir (Tuncer ve ark., 2018; Viki ve ark., 2005). Tuncer ve arkadaşlarının çalışması, hipotezlerini *canavar kadın* ve *şövalyelik* tanımları üzerine kurmuşlardır. Toplumsal cinsiyet rollerine uygun olarak algılanan kadın failler, katılımcının şövalyelik tutumu ile daha az cezalandırılmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerine uygun olmadığı düşünülen kadın failler ise, canavarlaştırılmış ve daha sert cezalandırılmıştır. Çalışmada katılımcıların cinsiyet rolleri de çalışmaya dahil edilmiş ve cezalandırma tutumları üzerinde etki anlamlı bulunmuştur. Benzer şekilde Viki ve arkadaşlarının çalışmasında kadın fail, katılımcının cinsiyetçilik değerlerine bağlı olarak, cinsiyet rollerine uygunsuz

algılandığında daha sert cezalandırılmıştır. Çalışmamızda da benzer şekilde failin algılanan kişilik rollerinin, katılımcının suçluluğu değerlendirmesi ve cezalandırıcı tutumu ile anlamlı ilişkisi bulgulanmıştır. Kadın failin algılanan olumlu kişilik rollerinden uzaklaşması, suçun daha ciddi değerlendirilmesi ve cezalandırıcı tutumun daha sert olması ile ilişkili bulunmuştur. Failin katılımcı tarafından algılanan kişilik rolünün suç ve suçluluk değerlendirmesi üzerindeki etkisini araştıran bir başka çalışma, benzer şekilde cinsiyet rolüne olumlu yönde bulunmayan kadın failin daha sert cezalandırıldığını ifade etmiştir (Mieth, Bell, Buchner, 2017). Tecavüz mağdurunun değerlendirildiği başka bir çalışmada, mağdur katılımcılara daha saygın ve cinsiyet rollerine uyumlu şekilde aktarıldığında, kadın mağdur daha az suçlanmakta, olaydan daha çok etkilendiği düşünülmekte ve olaydaki sorumluluğu daha az algılanmaktadır (Yancı Sağlam, 2019). Mağdur daha olumlu değerlendirildikçe, faili suçlama ve cezalandırma tutumunda artış gözlemlenmektedir. Benzer şekilde, mağdurun ve failin cinsel yöneliminin suçluluk değerlendirmesi üzerine etkisini, kadın failin eylemi erkek failin eylemine göre daha az ciddi değerlendiriliyor varsayımından hareketle araştıran bir çalışma, fail homoseksüel kadın ise, suçluluğun katılımcı tarafından heteroseksüel erkek fail kadar sert değerlendirildiğini bulgulamıştır. Bir başka ifade ile, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinden sapma, erkek failler için daha kabul edilebilir bir durum iken kadın faillere tolerans çok daha düşüktür. Kadın fail olumlu kişilik rollerine uygun bulunmadığı durumlarda, erkek faile nazaran – toplumsal cinsiyet rollerine uygun olup olmamasından bağımsız- daha sert cezalandırılmıştır (Ragatz, Russell, 2010).

Çalışmanın dördüncü ve beşinci hipotezleri olan, kişisel özellik değerlendirme formu ile ÇDCÖ ve BCRE arası ilişki bakıldığında “kadın fail kişilik özellikleri ve düşmanca cinsiyetçilik” ve “kadın faili kişilik özellikleri ve erkeksilik” harici tüm değişkenler arası

ilişki anlamlı ve pozitif yöndedir. Detaylı ilişki Tablo 21'de gösterilmiştir. İlişkinin anlamlı bulunmadığı erkeksilik cinsiyet rolü ve düşmanca cinsiyetçilik ifade ettikleri anlam bakımından birbirine benzerdir. Her ikisinin de kadın failin kişilik özellikleri değerlendirmesi ile ilişkisi anlamlı bulunmamıştır. Viki ve arkadaşlarının çalışmasında, kadın failin kişilik rollerinin değerlendirilmesi ve düşmanca cinsiyetçilik arası ilişkinin anlamlı bulunmaması sonucu ile paralel olan bu sonuç (Viki ve ark., 2005) erkek otoritesi ile ilişkilendirilmiştir. Düşmanca cinsiyetçilik, Glick ve arkadaşları tarafından (1997) ifade edildiği üzere, kadınların erkeklere rakip olduğu ve kariyer alanlarını tehdit ettiği durumlarda görünür olmaktadır. Bu sebeple hem Viki ve arkadaşlarının çalışmasında hem de bizim çalışmamızda ortak gözüken düşmanca cinsiyetçilik, erkek otoritesini sarsıcı durumla sınırlanmış olabilir. Bir başka ifade ile, kadın fail olumlu kişilik rollerinden sapsa da katılımcı tarafından erkek otoritesini sarsacak bir eylem gerçekleştirmediği algılandığından, değerlendirmedeki ilişkisi anlamlı bulunmamış olabilir. Gelecek çalışmalarda, kadın fail tarafından gerçekleştirilen suç eylemi erkek otoritesini sarsıcı bir eylem olarak yapılandırılabilir, fark orada anlamlı bulunabilir. Sonuçları etkilediği düşünülen senaryolarla ilgili bir diğer sınırlılık da failin cinsiyetine göre yapılandırılan suç türlerinin katılımcılara ifade ettikleridir. Taksirle insan öldürme suçu senaryosunda, kadın failin olayı taksirle insan öldürme suçunu temsil ederken, erkek failin olayı aynı suçu tanımlamakta eksik kalmıştır. Farkı bir suçu ifade etmiş ve cezası da Türk Ceza Kanunu'nda aynı değildir. Bu tanımlama farkı, değerlendiricinin cevaplarını ve iki senaryoya verdikleri cevaplar arası ortalama farkı da etkilemiştir. Gelecek çalışmalarda, suçu oluşturan unsurların daha net bir şekilde ifade edilmesi sonuçların anlamlılığını üzerinde etkili olacaktır. Çalışmanın bir diğer sınırlılığı, Kişisel Özellik Değerlendirme Formu'nun (Viki ve ark., 2005) pilot çalışması sonrasında,

geçerlik güvenirlik çalışması yapılmadan sözel geri bildirimlere dayalı olarak kullanılmasıdır.

Altıncı hipotez değerlendirmesine göre, haber kaynağının algı değerlendirme formu ile ilişkisi bakıldığında, H_6 reddedilmiştir. Kişilerin haberi hangi kaynaklardan elde ettikleri ile suçluluk algısı arasında herhangi anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Detaylı ilişki Tablo 22'de gösterilmiştir. Tabloda gösterildiği üzere, failin algılanan suçluğunun düşük ya da yüksek olması, kişilerin suç haberlerini hangi kaynaktan elde ettikleri ile ilişkili değildir. Suçluluğu düşük algılayan katılımcılar da yüksek algılayan katılımcılar da suç haberlerini elde ettikleri kaynak seçimini benzer şekilde ifade etmişlerdir. Görülen tek anlamlı fark, suçluluğu yüksek algılayan katılımcıların suç haberlerini daha çok çeşitli kaynaktan elde ettikleri, haberlere daha fazla çeşitli kaynaktan eriştikleri olmuştur. Tablo 23'te de benzer ilişki ifade edilmiştir. Failin kişilik rollerinin değerlendirildiği kişisel özellik formu ile haber kaynağı arasında anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir. Failin algılanan kişilik rolü olumlu (düşük puan) olduğunda da olumsuz (yüksek puan) olduğunda da tercih edilen suç haberleri elde etme kaynağı benzer işaretlenmiştir. En fazla tercih edilen haber kaynağı tüm katılımcılar içerisinde sosyal medya olmuştur. Haber kaynağı ile ilgili ölçümlerde beklenen ilişki, kişilerin geleneksel ve dijital medyadan haber elde etmesinin değerlendirmeleri üzerine fark yaratacağı yönünde olup, reddedilen hipotezin sebebi kişilerin dijital medyada takip ettikleri içeriklerin kişisel görüşlerine paralel olması ile açıklanabilir. Sosyal medya, dijital medyanın en çok kullanılan hali olup, farklı birçok görüşü aynı anda kişilere sunmakta ve değerlendirmelerini etkilemektedir. Ancak, aynı geleneksel medyada olduğu gibi, kişiler hangi gazeteyi alıp okuyacaklarına kişisel görüşlerine uyum sağlayan kaynakları seçip kendileri karar vermekte, sosyal medyada da karşılarına çıkan içerik, takip ettikleri ve beğendikleri haberlere göre yani kişisel

görüşlerine uyumlu şekilde kişilere sunulmaktadır. Bu sebeple, sosyal medyanın beklenen çeşitlilik etkisi çalışmada gözlemlenmemiştir. Bu alanda sıklık ile ilgili Gündüz ve arkadaşlarının yaptığı derleme çalışmasına göre, televizyon izleme sıklığı kişilerin gerçeklik algıları üzerinde etkili olmaktadır. Etkiyi Gerbner'in *Ekme Kuramı* (1969) üzerinden açıklayan çalışmaların derlemesi olan bu çalışma, sıklığın artması ile cinsiyet rollerine yönelik inançların gelenekselleştiğini vurgulamaktadır (Gündüz, Akyüz, & Büyükşahin Sunal, 2020). Geleneksel cinsiyet rolü inançları ise çalışmamızın da göstermiş olduğu üzere, kişilerin suçluluk değerlendirmesi üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Ekme kuramına (*cultivation theory)* göre, tutum (bizim çalışmamızda cinsiyet rolleri tutumundan bahsedilebilir) ve algılar (kadın ve erkeğe uygun olan ve olmayan davranışların suçluluk çerçevesinde algılanışı) deneyimlerden çok çoğunlukla şekillenmektedir. Deneyim bizim çalışmamız için tercih edilen haber kaynağı, çoğunluk ise bu haber kaynaklarının ne sıklıkla takip edildiği şeklinde yorumlanabilir. Teoriye göre görünmez olan cinsiyetçi tutumu görünür hale getiren haber kaynakları, kullandıkları dil ile bunu kişinin zihnine eker (Gerbner, 2010). Televizyon başta olmak üzere, diğer basın yayın organları geleneksel bir dille yapılandırılmış ve mevcut statükoyu korumayı hedeflerler. Bu sebeple, çalışmamızda suçluluğu daha katı, kadın faili kişisel özellik bakımından olumlu kişilik rollerine daha uygunsuz değerlendiren katılımcıların suç haberlerini daha çeşitli kaynaklardan elde etmeyi tercih ediyor olması anlaşılır bir sonuç olmuştur. Reddedilen hipotezden alınan sonuç, yapılan diğer bazı çalışmalarla cinsiyet rolleri tutumu üzerinde geleneksel inanışlara sahip olma konusunda paralellik göstermektedir. Televizyon izleme sıklığı ile geleneksel cinsiyet rolleri tutumu arasındaki ilişkiyi anlamlı ve pozitif bulan çalışmalar gözlemlenen bu bağlantının çocukluk döneminde ekilmiş olsa da etkilerinin uzun süreli olduğunu ifade etmişlerdir (Coyne ve

ark., 2014). Aynı zamanda yapılan diğer bir çalışma ifade etmektedir ki, haber kaynaklarına daha sık ve çeşitli kaynaklardan erişmek ile suç korkusu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır (Romer, Jamieson, & Aday, 2003). Bu anlamlı ilişki (Cohen, 2011) aynı zamanda cezalandırma tutumu üzerinde de etkilidir (Boda, Szabo, 2011). Çalışmamız da benzer şekilde göstermektedir ki, suçluluğu daha sert değerlendiren ve cezalandırıcı tutumu daha yüksek katılımcılar suç haberlerini daha fazla çeşitli kaynaktan elde etmektedir. Bu çeşitlilik sıklığı beraberinde getiriyor ve gözlemlenen pozitif ilişki suç korkusu ile ilintili olabilir. İleride yapılacak çalışmalar için suç korkusunu ölçümlemek haber kaynakları ile suçluluk değerlendirmesi arasındaki ilişkiyi daha fazla unsur ile açıklayabilir.

Yedinci ve son hipotez, senaryolar arası failin cinsiyet farklarının katılımcının suçluluk değerlendirmesine etki edip etmediğini anlamak üzere geliştirilmiştir. Algı değerlendirme formunda bulunan 4 adet soruya verilen cevaplar, failin cinsiyeti üzerinden incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda, failin cinsiyetinin “olayın ciddiyeti nedir” ve “olayın mağduru olaydan ne kadar etkilenmiştir” soruları üzerinde ana etkisinin anlamlı olmadığı, “fail nasıl bir ceza almalı” ve “failin pişmanlık derecesi nedir” soruları üzerinde ana etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar, kadın faillerin erkek faillere nazaran daha az ceza alması gerektiğini ve kadın faillerin erkek faillerden daha fazla pişman olduklarını ifade etmişlerdir. Bu alanda yapılan birçok çalışmada gözlemlendiği gibi, kadınlar erkeklere nazaran daha hoşgörülü değerlendirilmekte, değerlendirici tarafından kadınlar gerçekleştirdikleri suç eylemleri dolayısıyla daha fazla pişman algılanmaktadır (Cavaglion, 2008; Dodge ve ark., 2013; Erez, 1988; Gakhal ve Brown, 2011; Gelsthorpe, 2006; Shields ve Cochran, 2020). Failin cinsiyetinin katılımcının suçluluk değerlendirmesine etkisini homofobik şiddet suçları (eş cinselliğe duyulan

nefret ya da önyargı saikı ile) üzerinden araştıran bir çalışmada, mağdurun homoseksüel erkek olduğu durumlarda homoseksüel kadın mağdura nazaran, katılımcı tarafından algılanan suçluluk daha az, cezalandırıcı tutum daha düşük olmuştur (Craig, Waldo, 1996). Bu da failin suçluluğunu değerlendirmede farklılıkları beraberinde getirmiştir. Mağdurun mağduriyetine *"inanç"* arttıkça fail daha çok suçlanmış ve cezalandırılmıştır. Çalışmada değerlendiren kişinin cinsiyetinin de değerlendirme üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu ifade edilmiştir. Erkek değerlendiriciler, homoseksüel erkek mağdurun failini, kadın değerlendiricilere nazaran daha haklı bulduklarını ifade etmişlerdir. Çalışmaya göre bu sonuç, erkeklerin heteroseksüel inançlara daha bağlı olması ve bir yabancı tarafından şiddet mağduriyetini daha fazla yaşamış olmaları ile ilişkilendirilmektedir. Faillerin işbirliği yaptığı ve yapmadığı durumlarda, katılımcıların cezalandırıcı tutum farklılıklarının değerlendirildiği bir çalışmada, işbirliği yapan erkek fail, işbirliği yapan kadın faile nazaran katılımcılar tarafından daha çok cezalandırılmıştır. Ancak aynı çalışmada, işbirliğini reddeden kadın failin işbirliğini reddeden erkek faile kıyasla katılımcılar tarafından daha fazla cezalandırıldığı belirtilmiştir. Bu farkın, kadının toplum tarafından ortak kabul gören cinsiyet rollerine uyumsuzluğuna, toplumun erkek uyumsuzluğuna nazaran daha hassas olmasından kaynaklandığı ifade edilmiştir (Mieth, Bell, Buchner, 2017). Bir diğer ifade ile, failin cinsiyetinin değerlendirme üzerindeki etkisi kadar cinsiyet rollerinin önemi de vurgulanmıştır. Bir başka çalışma, failin cinsiyetinin katılımcıların suçluluk değerlendirmesinde çoğu suç türünde anlamlı bir fark yaratmadığı ifade edilmiştir (Sinden, 1981). Ancak aynı çalışma, bazı suç türlerinde istisnalar olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların, erkek cinsiyet rolüne uygun olarak algıladığı suç türlerinde (silahlı soygun, ölüme sebebiyet veren dikkatsiz araç kullanımı) erkek faili daha sert yargıladığını

belirtmiştir. Kadın faillerin ise daha sert yargılandığı, erkek faillerin aksine, kadın cinsiyet rollerine toplumsal cinsel ahlak anlayışındaki çifte standart sebebiyle uygun olmadığı düşünülen kabahatlerde ya da suçlarda (kumar, teşhircilik, uyuşturucu satışı) gözlemlenmiştir.

Mevcut çalışmada katılımcılara sunulan tanımlar ve bu tanımlarda kullanılan dil yer yer cinsiyetçidir. Çalışmanın amacı toplumsal tutumu ölçmeyi hedeflediğinden, dil kasten bu şekilde yapılandırılmış, mevcut ifadeler cinsiyet ayrımı gözetmeyen ifadelere göre düzenlenmemiştir. Toplumda var olan cinsiyetçi yaklaşımlar dil ile anlam kazanıp, dil vasıtasıyla öğrenildiği için çalışmadaki tanımları cinsiyet ayrımı gözetmeden düzenlemek ölçmek istenenleri yansıtma gücünü düşüreceği için olduğu gibi cinsiyet yanlı bırakılmıştır. Kasten yapılandırılan, değiştirilmeyen dil araştırmacının görüşünü ve tutumunu yansıtmamaktadır.

Çalışma genel çerçevesi ile kadın ve erkek faillerin cinsiyet yanlılığı dolayısıyla aynı suçu işlemiş olsalar da toplum tarafından farklı değerlendirildiğini ortaya koymuştur. Bu fark, değerlendiren kişinin niteliklerinden etkilendiği kadar, failin de niteliklerinden etkilenmektedir. Özellikle kadın faillerin değerlendirilmesinde, olumlu (kadın basmakalıp cinsiyet rolü) kişilik rollerine uyum önemli bir etkiye sahiptir. Suçluluk değerlendirmesi ve cezalandırıcı tutum çerçevesinde kadın ve erkek failin algılanan farklarına odaklanan çalışma, bu alanda var olan çalışmalara katkı sağlaması yönünden önemlidir. Kadın suçluluğu konusunda bilimsel alakayı arttırmak kadın suçluluğunu doğru anlayıp, değerlendirmek açısından büyük önem arz etmektedir. Yapılacak muhtemel çalışmalar, toplumdaki cinsiyet yanlılığına ışık tutarak, daha eşit ve adaletli bir cezalandırma politikasına böylelikle toplumun adalet sistemine inancına da katkı sağlayacaktır.

6. SONUÇ

Araştırmanın ana amacı doğrultusunda, suçluluk değerlendirmesinde failin cinsiyetinin katılımcıların değerlendirmelerinde herhangi bir yanlılığa sebep olup olmadığı incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda aynı suç türünü temsil etmek üzere oluşturulan senaryolarda failin cinsiyeti kadın ve erkek olacak şekilde iki ayrı düzenleme ile katılımcılara sunulmuştur. Değerlendirmeleri beklenen sorular, algılanan suçluluk ve cezalandırma tutumunu anlamak üzere; suçun ciddiyeti, mağdurun ne kadar etkilendiği, failin nasıl bir ceza alması gerektiği ve failin pişmanlık derecesi şeklinde düzenlenmiştir. Katılımcıların değerlendirmeleri, failin pişmanlık derecesi ve nasıl bir ceza alması gerektiği sorulduğunda, cinsiyetçilik değerleri ve cinsiyet rollerinden bağımsız şekilde, failin cinsiyetinden etkilenmiştir. Katılımcılar, aynı eylemi gerçekleştirmiş kadınları erkeklere nazaran daha fazla pişman değerlendirmişlerdir. Benzer şekilde kadınların erkeklerden daha hafif bir ceza almaları gerektiğini ifade etmişlerdir.

Failin cinsiyetinden bağımsız, suçluluk değerlendirmesi değerlendiren kişinin kişisel özelliklerinden de etkilenmektedir. Çalışmanın amacı doğrultusunda, değerlendiricinin cinsiyetçilik değerlerinin ve cinsiyet rollerinin aynı zamanda failin olumlu kişilik rollerine algılanan uyumunun, suçluluk değerlendirmesindeki etkisine bakılmıştır. Katılımcıların düşmanca cinsiyetçilik değerleri arttıkça, failin alması gereken ceza konusunda daha sert bir tutum sergilemişlerdir. Katılımcıların korumacı cinsiyetçilik değerleri yüksek olduğunda, senaryoda anlatılan faili kadın olan suçu, korumacı cinsiyetçilik değerleri düşük kişilere göre daha ciddi değerlendirmişlerdir. Benzer şekilde, katılımcıların kadınsılık ve nötr cinsiyet rolleri puanı yüksek olduğunda, senaryoda anlatılan suçu/olayı, kadınsılık ve nötr cinsiyet rolleri değerleri düşük kişilere göre daha ciddi değerlendirmişlerdir. Aynı zamanda katılımcıların nötr cinsiyet rolleri yükseldikçe, nötr

değeri düşük katılımcıların aksine, kadın failin senaryosu erkek failin senaryosuna göre daha ciddi bir olay şeklinde değerlendirilmiştir. Failin kişilik rollerine algılanan uyumu ile katılımcıların değerlendirmelerinin birbiri ile ilişki içerisinde olduğu görülmüştür. Kadın ya da erkek fail, katılımcı tarafından olumsuz kişilik (erkek basmakalıp cinsiyet rolü) rollerine uygun sıfatlar ile ilişkilendirildiklerinde, katılımcılar suçluluğa daha az hoşgörülü olmakta, daha sert bir cezalandırma tutumu içerisinde olmaktadırlar. Başka bir ifade ile, suç katılımcı tarafından daha ciddi, mağdur daha fazla etkilenmiş olarak algılandığında, fail cinsiyetinden bağımsız, erkek toplumsal cinsiyet rollerine daha uygun sıfatlarla nitelendirilmiştir. Bu nitelendirme de katılımcıların kendi cinsiyetçilik değerleri ve cinsiyet rolleri ile anlamlı ve pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

Kişilerin suçluluğa bakışı ve cezalandırma tutumu, suç ile ilgili haberleri elde ettikleri kaynaktan etkilendiği varsayımından hareketle, katılımcıların tercih ettiği haber kaynakları ve suçluluk değerlendirmeleri incelenmiştir. Senaryodan okunan olayı daha ciddi algılayan, mağdurun daha fazla etkilendiğini düşünen, failin daha sert bir ceza alması gerektiğine inanan ve failin daha fazla pişman olduğunu düşünen katılımcıların suç ile ilgili haberlere daha fazla ve çeşitli kaynaklardan ulaştığı görülmüştür. Suç haberlerini daha az çeşitli kaynaktan takip eden kişilerin, suçluluğu daha hafif değerlendirdikleri, cezalandırıcı tutumlarının daha hoşgörülü oldukları bulgulanmıştır.

Sonuç olarak, katılımcıların suç haberlerini elde ettikleri kaynak ile suçluluk değerlendirmeleri arasındaki ilişkiyi öngören *“Kişilerin failin cinsiyetine göre oluşan suç algısı ile suç ile ilgili haberleri hangi kaynaktan elde ettikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.”* hipotezi reddedilmiştir. Çalışmanın *“Algı Değerlendirme Formuna verilen cevaplar ile Kişisel Özellik Değerlendirme Formuna verilen cevaplar arasında anlamlı bir ilişki vardır.”* hipotezi kabul edilmiştir. Kişisel özellik formuna verilen cevaplara göre, failin

olumsuz kişilik rollerine yakın algılanması ile suçun daha ciddi, mağdurun daha fazla etkilendiği, failin daha fazla ceza alması gerektiği ve failin pişmanlığının daha fazla olduğunun değerlendirilmesi arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Çalışmanın diğer hipotezleri kısmen kabul edilmiştir. *"Algı Değerlendirme Formuna verilen cevaplar, ÇDCÖ'den alınan puanlara göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır."* hipotezi incelendiğinde katılımcıların korumacı cinsiyetçilik değerleri yalnızca olayın ciddiyeti değerlendirilirken, kadın fail senaryosunda anlamlı bulunmuştur. Korumacı cinsiyetçilik değerleri arttıkça kadın failin suçu değerlendirilirken suçun algılanan ciddiyeti de artmıştır. Katılımcıların düşmanca cinsiyetçilik değerleri ise yalnızca cezalandırma tutumları üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Düşmanca cinsiyetçilik değerleri yüksek katılımcılar, faillerin daha fazla ceza almalarını uygun bulduklarını ifade etmişlerdir. Benzer şekilde *"Algı Değerlendirme Formuna verilen cevaplar, BCRE'den alınan puanlara göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır."* hipotezi incelendiğinde, katılımcıların kadınsılık değerleri olayın ciddiyeti ve olayın mağdurunun ne kadar etkilendiği değerlendirmeleri üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Kadınsılık değeri yüksek katılımcılar, olayı daha ciddi ve mağduru da olaydan daha fazla etkilenmiş olarak değerlendirmişlerdir. Erkeksilik alt boyutundan alınan puanların katılımcının suçu ve suçluluğu değerlendirmesi üzerindeki etkisi anlamlı bulunmamıştır. Nötr alt boyutunun, katılımcıların olayın ciddiyetini değerlendirmelerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Nötr puanları yüksek katılımcılar olayı daha ciddi değerlendirmektedirler. Kişisel Özellik Değerlendirme Formu ile ilgili olan iki hipotez de benzer şekilde kısmen kabul edilmiştir. *"Kişisel Özellik Değerlendirme Formuna verilen cevaplar ile BCRE'nden alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki vardır."* hipotezinin analizine göre, kadın failin algılanan kişilik özellikleri değerleri ile erkeksilik ve nötr cinsiyet rolleri alt boyutları arasındaki ilişki pozitif

ve anlamlı bulunmuş, kadınsılık alt boyutu ile korelasyonu anlamlı bulunmamıştır. Erkek failin algılanan kişilik özellik değerleri ile, tüm cinsiyet rolleri alt boyutları (kadınsılık, erkeksilik ve nötr) arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. *"Kişisel Özellik Değerlendirme Formuna verilen cevaplar ile ÇDCÖ'den alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki vardır."* hipotezi incelendiğinde, kadın failin algılanan kişisel özellik değerleri ile katılımcının korumacı cinsiyetçilik değerleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuş, korumacı cinsiyetçilik değerleri ile ilişki anlamlı bulunmamıştır. Erkek failin algılanan kişisel özellik değerleri ile katılımcının korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik değerleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çalışmanın son hipotezi olan "*Algı Değerlendirme Formuna verilen cevaplar ile failin cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır."* incelendiğinde, failin cinsiyetinin katılımcıların değerlendirmesinde kısmen etkili olduğu bulunmuştur. Algı değerlendirme formunda bulunan *fail nasıl bir ceza almalı* ve *fail ne kadar pişmandır* soruları üzerinde failin cinsiyetinin ana etkisi anlamlıyken, *mağdur ne kadar etkilenmiştir* ve *olayın ciddiyeti nedir* soruları üzerinde failin cinsiyeti anlamlı bulunmamıştır.

Kabul edilen hipotezlere göre, kişilerin suçu ve suçluluğu değerlendirmesinde failin cinsiyeti, katılımcının cinsiyetçilik değerleri, failin algılanan kişilik (basmakalıp cinsiyet rolü) rolleri, katılımcının cinsiyet rolleri etkili olmuş, tüm bu değişkenler katılımcıların cezalandırma tutumları ile ilişkili bulunmuştur.

7. KAYNAKÇA

ABC News Polling Unit. (1994). In Sourcebook of criminal justice statistics–1994. Washington, DC: Government Printing Office.

Adak, N. (2017). Medyada namus adına işlenen cinayetler: erkek kurbanlar üzerine bir çalışma. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, *7*(2), 15-25.

Adler, F. (1975). *Sisters in crime: The rise of the new female criminal*. McGraw-Hill.

Adler, F., & Simon, R. J. (1979). *The criminology of deviant women* (p. 425). Boston: Houghton Mifflin.

Adler, F. (2007). Criminological Theory.

Agnew, R. (2017). Building on the foundation of general strain theory: Specifying the types of strain most likely to lead to crime and delinquency. In *Recent Developments in Criminological Theory* (pp. 311-354). Routledge.

Ağaoğlu Canay, D. (2004). Kadın suçluluğu feminist bakış açısından kavramsal bir inceleme. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Ağaoğlu Canay, H.D. (2015). Kadın Suçluluğu. İstanbul: Legal.

Ahn-Redding, S. H., & Simon, R. (2005). The Crimes Women Commit: the Punishments They Receive. *Maryland: Lexington Books*.

Akal, C. B. (1994). *Siyasi iktidarın cinsiyeti*. Imge Kitabevi Yayınları.

Akers, R. L. (2013). *Criminological theories: Introduction and evaluation*. Routledge.

Akgün, R. (2012). *Kadın hükümlülerin ceza infaz kurumlarında yaşadıkları sorunlar ve başa çıkma tarzlarının belirlenmesi: Eskişehir Çifteler Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu örneği*(Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).

Akgün, R., & Çifci, E. G. (2014). Kadinlar Neden Adam Öldürür: Suça Götüren Dokuz Sebep.

Akgün, R. (2019). Adam Öldüren Kadınlar. *Ankara: Nika Yayınevi*.

Akpınar, İ. (2018). *Suç olgusu, suç teorileri ve kadın suçluluğu: Kayseri örneği* (Master's thesis, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Allen, E., & Bradley, M. S. (2018). Perceptions of harm, criminality, and law enforcement response: Comparing violence by men against women and violence by women against men. *Victims & Offenders*, *13*(3), 373-389.

Anderson, I., & Swainson, V. (2001). Perceived motivation for rape: Gender differences in beliefs about female and male rape. *Current Research in Social Psychology*, *6*(8), 107-122.

Applegate, B. K., Cullen, F. T., & Fisher, B. S. (2002). Public views toward crime and correctional policies: Is there a gender gap?. *Journal of Criminal Justice*, *30*(2), 89-100.

Arslan, Ş. A. (2000). *Ders kitaplarında cinsiyetçilik*. Başbakanlık.

Balcıoğlu, İ., Cansunar, F. N., Asırdizer, M., Aycan, N., & Batuk, G. (1997). Kadının suça yönelimi: Karşılaştırmalı bir çalışma. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, *55*(3), 341-351.

Banarjee, S., Islam, M. J., & Khatun, N. (2014). Theories of Female Criminality: A criminological analysis. *International Journal of criminology and sociological theory*, *7*(1).

Banton, O., & West, K. (2020). Gendered perceptions of sexual abuse: investigating the effect of offender, victim and observer gender on the perceived seriousness of child sexual abuse. *Journal of child sexual abuse*, *29*(3), 247-262.

Bareket, O., Kahalon, R., Shnabel, N., & Glick, P. (2018). The Madonna-Whore Dichotomy: Men who perceive women's nurturance and sexuality as mutually exclusive endorse patriarchy and show lower relationship satisfaction. *Sex Roles*, *79*(9), 519-532.

Barnhorst, S. (1978). Female delinquency and the role of women. *Can. J. Fam. L.*, *1*, 254.

Bartlett, A. (2006). Female offenders. *Women's Health Medicine*, *3*(2), 91-95.

Batchelor, S. (2001). The myth of girl gangs.

Becker, J. D. V., Hall, S. S. R., & Stinson, J. D. (2001). Female sexual offenders: Clinical, legal and policy issues. *Journal of forensic psychology practice*, *1*(3), 31-53.

Belknap, J. (2007). The invisible woman: Gender crime and justice (Rev. ed.). *Cincinnati, OH: Wadsworth*.

Bem, S. L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of consulting and clinical psychology*, *42*(2), 155.

Bem, S. L. (1981). Bem sex role inventory. *Journal of personality and social psychology*.

Beno, G. (2001). I Killed my Pretty Sweet Baby. *Ma'ariv*, *9*.

Berktay, F. (2003). *Tarihin cinsiyeti*. Metis.

Boda, Z., & Szabó, G. (2011). The media and attitudes towards crime and the justice system: A qualitative approach. *European journal of criminology*, *8*(4), 329-342.

Bond-Maupin, L. (1998). "That Wasn't Even Me They Showed" Women as Criminals on America's Most Wanted. *Violence Against Women*, *4*(1), 30-44.

Bonger, W. A. (1916). *Criminality and economic conditions*. Boston: Little, Brown.

Boroughs, D. S. (2004). Female sexual abusers of children. *Children and Youth Services Review*, *26*(5), 481-487.

Breakwell, G. M. (2015). *Coping with threatened identities*. Psychology Press.

Brown, S. (1999). Public attitudes toward the treatment of sex offenders. *Legal and Criminological Psychology*, *4*(2), 239-252.

Briffault, R., & Yeğin, Ş. (1990). *Analar*. Payel Yayınevi.

Brown, J., & King, J. (1998). Gender differences in police officers attitudes towards rape; Results of an exploratory study. *Psychology, Crime and Law*, *4*(4), 265-279.

Brown, M. (2006). Gender, ethnicity, and offending over the life course: Women's pathways to prison in the Aloha state. *Critical Criminology*, *14*(2), 137-158.

Brodeur, J. P., & Ouellet, G. (2004). What is a crime? A secular answer. *What is a Crime*.

Buker, H. (2011). Formation of self-control: Gottfredson and Hirschi's general theory of crime and beyond. *Aggression and Violent Behavior*, *16*(3), 265-276.

Bulgurcuoğlu, E. & Çamur G. (2019). *Kadın Suçluluğunu Femist Yaklaşım Açısından Değerlendirme*.

Burkay, S. (2008). "Teorik Çerçevede Suç." *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar* 2(4):1–15.

Cain, C. M., & Anderson, A. L. (2016). Female sex offenders: Public awareness and attributions. *Violence and Victims*, *31*(6), 1044-1063.

Cain, C. M., Sample, L. L., & Anderson, A. L. (2017). Public opinion of the application of sex offender notification laws to female sex offenders: Why it is important to examine. *Criminal Justice Policy Review*, *28*(2), 155-175.

Campbell, B., Schellenberg, E. G., & Senn, C. Y. (1997). Evaluating measures of contemporary sexism. *Psychology of Women Quarterly*, *21*(1), 89-102.

Caspi, A., Moffitt, T. E., Silva, P. A., Stouthamer-Loeber, M., Krueger, R. F., & Schmutte, P. S. (1994). Are some people crime-prone? Replications of the personality-crime

relationship across countries, genders, races, and methods. *Criminology*, *32*(2), 163-196.

Cauffman, E. (2008). Understanding the female offender. *The future of children*, 119-142.

Cavaglion, G. (2008). Bad, mad or sad? Mothers who kill and press coverage in Israel. *Crime, Media, Culture*, *4*(2), 271-278.

Cecil, D. K. (2007). Dramatic portrayals of violent women: Female offenders on prime time crime dramas. *Journal of criminal justice and popular culture*, *14*(3), 243-258.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. (2021, Kasım 1). *Ceza İnfaz Kurumunda Bulunan Tutuklu/Hükümlü Mevcutları*. Erişim Adresi: Ceza İnfaz Kurumları İstatistikleri: https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/istatistik/istatistik-1.pdf

Chernoff, N. W., & Simon, R. J. (2000). Women and crime the world over. *Gender issues*, *18*(3), 5-20.

Chesney-Lind, M., Pasko, L., Marker, N., Freeman, S., & Nakano, J. (2004). Arrest trends, gang involvement, and truancy in Hawaii: An interim report to the twenty-second Hawaii State Legislature. *Manoa, HI: Public Policy Center at University of Hawai'i*.

Chesney-Lind, M., & Irwin, K. (2008). Beyond Bad Girls: Gender. *Violence and Hype*.

Chesney-Lind, M., & Pasko, L. (2012). *The female offender: Girls, women, and crime*. Sage Publications.

Cleeton, E. R. (2003). Are You Beginning to See a Pattern Here-Family and Medical Discourses Shape the Story of Black Infant Mortality. *J. Soc. & Soc. Welfare*, *30*, 41.

Cohen, S. (2011). *Folk devils and moral panics*. Routledge.

Cortes, J. B., & Gatti, F. M. (1972). Delinquency and crime: A biopsychosocial approach: Empirical, theoretical, and practical aspects of criminal behavior. Seminar press.

Cortoni, F., & Gannon, T. A. (2011). Special issue on female sexual offenders. *Journal of Sexual Aggression*, *17*(1), 1-3.

Costin, F., & Kaptanoğlu, C. (1993). Beliefs about rape and women's social roles: A Turkish replication. *European journal of social psychology*, *23*(3), 327-330.

Coşkun, B. (2003, Aralık 31). *Hürriyet Gazetesi Köşe Yazıları*. Erişim Adresi: Hürriyet Gazetesi: https://www.hurriyet.com.tr/kadinlar-sucludur-192958

Coyne, S. M., Linder, J. R., Rasmussen, E. E., Nelson, D. A., & Collier, K. M. (2014). It'sa bird! It'sa plane! It'sa gender stereotype!: Longitudinal associations between superhero viewing and gender stereotyped play. *Sex Roles*, *70*(9), 416-430.

Craig, K. M., & Waldo, C. R. (1996). "So, what's a hate crime anyway?" young adults' perceptions of hate crimes, victims, and perpetrators. *Law and Human Behavior*, *20*(2), 113-129.

Crew, B. K. (1991). Sex differences in criminal sentencing: Chivalry or patriarchy?.

Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü (2020, Nisan 15). *Resmî Gazete*. Erişim Adresi: Resmî Gazete Kanun: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/04/20200415-16.htm

Cunliffe, T. B., Gacono, C. B., & Smith, J. M. (2021). Understanding bias in diagnosing, assessing, and treating female offenders. *Understanding female offenders: Psychopathy, criminal behavior, assessment, and Treatment*, 33-112.

Çakır, F. (2020, Nisan 18). *Haber Türk*. Erişim Adresi: Haber Türk: https://www.haberturk.com/cezaevinden-tahliyeler-suruyor-2649804

Çakır, K. (2020). Hapis Cezasının Koşullu Salıverilme Uygulanarak İnfazı. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, *26*(2), 669-698.

Çamur, G. D., Acar, H., Baykara, Y. A., & Arataş, K. (2007). Boşanmış Kadınların Yaşam Öyküleri Ve Yoksullukla Baş Etme Biçimleri. *Kriz Dergisi*, *15*(1), 25-38.

Çiçeklioğlu, M. (2012). "Toplumsal Cinsiyet", Geniş Ufuklar: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, İlya Yayınevi, İzmir.

Darcan, E. (2014). Kadin Mahkûmlarin Cezaevinden Çiktiktan Sonra Toplumsal Hayata Katilmada Yaşadiklari Zorluklar. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (32).

Davis, M., Barad, M., Otto, M., & Southwick, S. (2006). Combining pharmacotherapy with cognitive behavioral therapy: traditional and new approaches. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, *19*(5), 571-581.

Davis, N. J., & Stasz, C. (1990). *Social control of deviance: A critical perspective*. McGraw-Hill Publishing Company.

Davies, P. (1999). Women, crime and an informal economy: Female offending and crime for gain. In *The British criminology conferences: Selected proceedings* (Vol. 2).

Deckert, A. (2019). Indigeneity matters: Portrayal of women offenders in New Zealand newspapers. *Crime, Media, Culture*, *16*(3), 337-357.

DeHart, D. D. (2018). Women's pathways to crime: A heuristic typology of offenders. *Criminal Justice and Behavior*, *45*(10), 1461-1482.

Demirbaş, T. (1992). *Türk ceza hukukunda işkence suçu*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

Demirbaş, T. (2014). Kriminoloji, Gözden Geçirilmiş 5. *Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi*.

Denov, M. S. (2004). The long-term effects of child sexual abuse by female perpetrators: A qualitative study of male and female victims. *Journal of interpersonal violence*, *19*(10), 1137-1156.

Denov, M. S. (2017). *Perspectives on female sex offending: A culture of denial*. Routledge.

Dodge, M., Bosick, S. J., & Antwerp, V. V. (2013). Do men and women perceive white-collar and street crime differently? Exploring gender differences in the perception of seriousness, motives, and punishment. *Journal of contemporary criminal Justice*, *29*(3), 399-415.

Dodge, M. (2019). Women and white-collar crime. In *Oxford Research Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*.

Dolu, O., Sözer, M. A., Başıbüyük, O., Karakuş, Ö., Geleri, A., & Uludağ, Ş. (2012). Kriminoloji. *Eskişehir: TC Anadolu Üniversitesi Yayını*, (2736 s 3).

Dökmen, Z. Y. (1999). Bem Cinsiyet Rolü Envanteri kadinsilik ve erkeksilik ölçekleri Türkçe formunun psikometrik özellikleri. *Kriz Dergisi*, *7*(1), 27-40.

Dönmezer, S. (1984). Krimonoloji,(7. bs.). *Filiz Kitabevi, İstanbul*.

Dönmezer, S. (1994). Kriminoloji, Beta Basın Yayım Dağıtım A. *Ş, İstanbul*.

Durkheim, É. (1968). „Kriminalität als normales Phänomen “in: Sack. *Fritz/König, Rene(Hrsg.): Kriminalsoziologie, Frankfurt am Main*, 3

Durkheim, E. (1994). Social facts. *Readings in the philosophy of social science*, 433-40.

Ecevit, Y. (2011). Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisine Başlangıç. *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi, Editörler: Yıldız Ecevit ve Nadide Karkıner, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını*.

Ellemers, N. (2018). Gender stereotypes. *Annual review of psychology*, *69*, 275-298.

Embry, R., & Lyons Jr, P. M. (2012). Sex-based sentencing: Sentencing discrepancies between male and female sex offenders. *Feminist Criminology*, *7*(2), 146-162.,

Emiroğlu, H. (2003). Roma Hukukunda Kadının Durumu. *Ankara: Sözkesen Matbaacılık [Emiroğlu, Roma'da Kadın]*.

Erem, F. (1977). *Adalet Psikolojisi*. Ankara: Sevinç Matbaası.

Erez, E. (1988). The myth of the new female offender: Some evidence from attitudes toward law and justice. *Journal of Criminal Justice*, *16*(6), 499-509.

Ersen, H., İlnem, M. C., Havle, N., Yener, F., Karamustafalıoğlu, N., & İpekçioğlu, D. (2011). Suç İşlemiş Kadınların Sosyodemografik Özellikleri, Anne-Baba Tutumları ve Öfke İfade Biçimlerinin Değerlendirilmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, *14*(4).

Eschholz, S., Mallard, M., & Flynn, S. (2004). Images of prime time justice: a content analysis of "NYPD Blue" and "Law & Order". *Journal of criminal justice and popular culture*, *10*(3), 161-180.

Eskiçorapçı, E. Türkiye'de Kadın Suçluluğunun Feminist Sosyal Hizmet Bağlamında İncelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (12), 1-16.

Fabianic, D. (1997). Television dramas and homicide causation. *Journal of criminal justice*, *25*(3), 195-203.

Farnworth, M., & Teske, Jr, R. H. (1995). Gender differences in felony court processing: Three hypotheses of disparity. *Women & Criminal Justice*, *6*(2), 23-44.

Ferraro, K. F. (1995). *Fear of crime: Interpreting victimization risk*. SUNY press.

Ferri, E. (1928). *Principii di diritto criminale: Delinquente e delitto nella scienza, legislazione, giurisprudenza in ordine al Codice penale vigente--Progetto 1921-Progetto 1927* (Vol. 22). Unione tip.-editrice torinese.

Finkelhor, D., & Russell, D. (1984). Women as perpetrators: Review of the evidence. *Child sexual abuse: New theory and research*, 171-187.

Flanagan, T. J., & Caulfield, S. L. (1984). Public opinion and prison policy: A review. *The Prison Journal*, *64*(2), 31-46.

Flowers, R. B. (1987). *Women and criminality: The woman as victim, offender, and practitioner* (p. 83). New York: Greenwood Press.

Freeman, M. D. (1994). *Lloyd's introduction to jurisprudence*(Vol. 111). London: Sweet & Maxwell.

Frei, A. (2008). Media consideration of sex offenders: How community response shapes a gendered perspective. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, *52*(5), 495-498.

Friedman, S. H., Horwitz, S. M., & Resnick, P. J. (2005). Child murder by mothers: a critical analysis of the current state of knowledge and a research agenda. *American Journal of Psychiatry*, *162*(9), 1578-1587.

Frigon, S. (1995). A genealogy of women's madness. *Gender and crime*, 20-48.

Gakhal, B. K., & Brown, S. J. (2011). A comparison of the general public's, forensic professionals' and students' attitudes towards female sex offenders. *Journal of sexual aggression*, *17*(1), 105-116.

Gannon, T. A., Rose, M. R., & Ward, T. (2008). A descriptive model of the offense process for female sexual offenders. *Sexual Abuse*, *20*(3), 352-374.

Gannon, T. A., & Cortoni, F. (Eds.). (2010). *Female sexual offenders: Theory, assessment and treatment*. John Wiley & Sons.

Gannon, T. A., Waugh, G., Taylor, K., Blanchette, K., O'Connor, A., Blake, E., & Ó Ciardha, C. (2014). Women who sexually offend display three main offense styles: A reexamination of the descriptive model of female sexual offending. *Sexual Abuse*, *26*(3), 207-224.

Gavin, H. (2010). Mummy wouldn't do that: The perception and construction of the female child sex abuser. Inter-Disciplinary. Net.

Gelsthorpe, L. (2006). Women and criminal justice: Saying it again, again and again. *How. J. Crim. Just.*, *45*, 421.

Geoghegan, T. (2008). Why are girls fighting like boys. *BBC News Magazine*, *5*, 63-89.

Gerbner, G. (1969). Toward" cultural indicators": The analysis of mass mediated public message systems. *AV communication review*, 137-148.

Gerbner, G. (2010). Telling all the stories: Children and television. *Sacred Heart University Review*, *16*(1), 2.

Glick, P., Fiske, S. T., Mladinic, A., Saiz, J. L., Abrams, D., Masser, B., ... & López, W. L. (2000). Beyond prejudice as simple antipathy: hostile and benevolent sexism across cultures. *Journal of personality and social psychology*, *79*(5), 763.

Glick, P., Lameiras, M., & Castro, Y. R. (2002). Education and Catholic religiosity as predictors of hostile and benevolent sexism toward women and men. *Sex Roles*, *47*(9), 433-441.

Glick, P., Sakalli-Ugurlu, N., Ferreira, M. C., & Souza, M. A. D. (2002). Ambivalent sexism and attitudes toward wife abuse in Turkey and Brazil. *Psychology of Women Quarterly*, *26*(4), 292-297.

Glick, P., & Fiske, S. T. (2018). The ambivalent sexism inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. In *Social cognition*(pp. 116-160). Routledge.

Goffman, E. (2021). *The presentation of self in everyday life*. Anchor.

Gölge, Z. B. (2005). Cinsel saldırıda etkili faktörler ve suçlu profili.

Gölge, Z. B., Sanal, Y., Yavuz, S., & Arslanoglu-Çetin, E. (2016). Attitudes toward wife abuse of police officers and judiciary members in Turkey: Profession, gender, ambivalent sexism and sex roles. *Journal of family violence*, *31*(6), 785-796.

Gölge, Z. B., Özgeldi, E. B., & Akdemir, S. (2021). Kadın Cinsel İstismarcılar. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, *13*(3), 524-536.

Grattagliano, I., Owens, J. N., Morton, R. J., Campobasso, C. P., Carabellese, F., & Catanesi, R. (2012). Female sexual offenders: Five Italian case studies. *Aggression and Violent Behavior*, *17*(3), 180-187.

Grayston, A. D., & De Luca, R. V. (1999). Female perpetrators of child sexual abuse: A review of the clinical and empirical literature. *Aggression and violent behavior*, *4*(1), 93-106.

Green, A. H., & Kaplan, M. S. (1994). Psychiatric impairment and childhood victimization experiences in female child molesters. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, *33*(7), 954-961.

Güldoğan, E. (2010). *Kadınları suça iten psikolojik nedenler: Adam öldürme suçu işlemiş kadınlar örnekleminde bir inceleme*(Master's thesis, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Gündüz, T., Akyüz, A. N., & Sunal, A. B. (2020). Çocuk ve Ergenlerde Televizyon İzleme Sıklığı ve Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları: Ekme Kuramı Bağlamında Bir Derleme Çalışması.

Güriz, A. (1997). *Feminizm postmodernizm ve hukuk: bir inceleme*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

Gürtuna, O. (2009). Cezaevinde Kadin Olmak Ve Cezaevinin Kadin Bakiş Açisiyla Sosyolojik Değerlendirmesi: Ankara Sincan Kadin Kapali Cezaevi Örneği.

Hadjar, A., Baier, D., Boehnke, K., & Hagan, J. (2007). Juvenile delinquency and gender revisited: The family and power-control theory reconceived. *European Journal of Criminology*, *4*(1), 33-58.

Hafızoğulları, Z. (1983). *Zina cürümleri*. Kazancı Hukuk Yayınları.

Haghighi, B., & Lopez, A. (1998). Gender and perception of prisons and prisoners. *Journal of Criminal Justice*, *26*(6), 453-464.

Haj-Yahia, M. M., & Schiff, M. (2007). Definitions of and beliefs about wife abuse among undergraduate students of social work. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, *51*(2), 170-190.

Hartmann, U. (2009). Sigmund Freud and his impact on our understanding of male sexual dysfunction. *The journal of sexual medicine*, *6*(8), 2332-2339.

Haskell, M. R., & Yablonsky, L. (1978). *Criminology: Crime and criminality*. Rand McNally College Publishing Company.

Haydaroğlu, İ. (2017). *Kadın suçluluğunun bölgesel farklılığına yönelik bir alan araştırması: Mardin ve Antalya kapalı ceza infaz kurumu örneği* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Heidensohn, F. (1989). *Crime and society*. Macmillan International Higher Education.

Heidensohn, F. (1996). *Women and crime*.

Henry, S., & Milovanovic, D. (1996). *Constitutive criminology*.

Herrington, V., & Nee, C. (2005). Self-perceptions, masculinity and female offenders. *Internet Journal of Criminology*, (Online), 1-30.

Herrnstein, R. J., & Wilson, J. Q. (1998). *Crime Human Nature: The Definitive Study of the Causes of Crime*. Simon and Schuster.

Herzog, S., & Oreg, S. (2008). Chivalry and the moderating effect of ambivalent sexism: Individual differences in crime seriousness judgments. *Law & Society Review*, *42*(1), 45-74.

Hetherton, J., & Beardsall, L. (1998). Decisions and attitudes concerning child sexual abuse: Does the gender of the perpetrator make a difference to child protection professionals?. *Child abuse & neglect*, *22*(12), 1265-1283.

Hinton, R., & Earnest, J. (2010). 'I worry so much I think it will kill me': Psychosocial health and the links to the conditions of women's lives in Papua New Guinea. *Health Sociology Review*, *19*(1), 5-19.

Hirschfield, P. J., & Piquero, A. R. (2010). Normalization and legitimation: Modeling stigmatizing attitudes toward ex-offenders. *Criminology*, *48*(1), 27-55.

Horn, R., & Hollin, C. R. (1997). Police beliefs about women who offend. *Legal and Criminological Psychology*, *2*(2), 193-204.

Hortaçsu, N., Kalaycioğlu, S., & Rittersberger-Tilic, H. (2003). Intrafamily aggression in Turkey: Frequency, instigation, and acceptance. *The Journal of Social Psychology*, *143*(2), 163-184.

Ilchenko, O. (2014). Female Crime In Far East Of Russia. *European Scientific Journal*.

İçli, T. G., & Öğün, A. (1988). Sosyal değişme süreci içinde kadın suçluluğu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *5*(2).

İçli, T. G. (1993). Türkiye'de Suçlular. *Atatürk Kültür Merkezi Yayını*, (71).

İçli, T. G. (1994). Aile içi şiddet: Ankara, İstanbul ve İzmir örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *11*(1-2).

İçli, T., Özcan Demir, N., & Öğün Boyacioğlu, A. (1995). Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadın Suçluluğu.

İçli, T. G. (2007). Kriminoloji. Ankara. *Seçkin Yayıncılık*.

İçli, T. G. (2013). *Kriminoloji*. Seçkin.

İl, S. (1990). Türkiye'deki kadın suçluların genel özellikleri ve infaz sürecindeki sorunları üzerine bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara*.

İlbars, Z. (1987). Kişiliğin Oluşmasindaki Kültürel Etmenler. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, *31*(1-2).

İlbars, Z. (2007). Suç antropolojisi: Kadın ve suç.

Kaplan, M. S., & Green, A. (1995). Incarcerated female sexual offenders: A comparison of sexual histories with eleven female nonsexual offenders. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, *7*(4), 287-300.

Kavuncu, A. N. (1987). Bem Cinsiyet Rolu Envanterinin Turk toplumuna uyarlama calismasi [Bem Sex Role Inventory adaptation to Turkish society]. *Unpublished master's thesis, Hacettepe University, Ankara, Turkey*.

Kellermann, A. L., & Mercy, J. A. (1992). Men, women, and murder: gender-specific differences in rates of fatal violence and victimization. *The Journal of Trauma*, *33*(1), 1-5.

Kızılçelik, S., & Erjem, Y. (1994). Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü Ankara: Atilla Kitabevi.

Kızılkaya, S., & Bakiler, O. (2021, Kasım 2). *Voice of America*. Erişim Adresi: Voice of America Türkçe: https://www.amerikaninsesi.com/a/hapishane-nufgusunda-korkunc-artis-var/6297248.html

Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik suç kuramlarının suç olgusunu açıklama potansiyelleri üzerine bir değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *29*(2), 149-174.

Kızmaz, Z. (2013). Modernleşme ve suç: kuramsal açıdan bir bakış. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *23*(1), 229-240.

Kimmel, M. S. (2000). *The gendered society*. Oxford University Press, USA.

King, L. L., & Roberts, J. J. (2017). The complexity of public attitudes toward sex crimes. *Victims & Offenders*, *12*(1), 71-89.

Klein, D., & Kress, J. (1976). Any woman's blues: a critical overview of women, crime and the criminal justice system. *Crime and social justice*, (5), 34-49.

Koçak, M. (2019). *Mağdurun özelliklerinin nefret suçuna yönelik tutumlar üzerindeki etkisi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Koçak, S. (2021). Adli Alanda Kadın Suçluluğunun Görünürlüğü Üzerine Eleştirel Bir Bakış. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, *32*(2), 607-621.

Kongar, E. (1995). *Toplumsal değişme kuramları ve Türkiye gerçeği*. Büyük fikir kitaplar.

Koruculu, I. (2019). *Kriminolojide kadın suçluluğunu açıklayan yaklaşımlar*. On İki Levha.

Kramer, H., & Sprenger, J. (2007). *The malleus maleficarum*. Cosimo, Inc.

Kural, T. (2019). *Haber sitelerinde kadın suçluluğunun temsili: Çilem Doğan Örneği* (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı).

Lambert, A. (2001). Is This What We Meant by Feminism?. *The Independent*, *1*.

Lasley, J., Kuhl, A. F., & Roberg, R. R. (1985). Relationship of nontraditional sex-role attitudes to severity of women's criminal behavior. *Psychological reports*, *56*(1), 155-158.

Laster, K. (1994). Arbitrary chivalry: Women and capital punishment in Victoria, Australia 1842-1967. *Women & Criminal Justice*, *6*(1), 67-95.

Lombroso, C., & Ferrero, W. (1895). The female offender, with an introduction by WD Morrison. *New York: Appleton (in the United Kingdom, Fisher Unwin, London)*.

Lombroso, C. (1963). *Suç işlemenin biyolojik ve sosyal sebepleri*. Aydın Güler Kitabevi. Çev. Sadi Irmak

Lykken, D. T. (2013). *The antisocial personalities*. Psychology Press.

Lysell, H., Runeson, B., Lichtenstein, P., & Långström, N. (2013). Risk factors for filicide and homicide: 36-year national matched cohort study. *The Journal of Clinical Psychiatry*, *74*(2), 18403.

MacKinnon, C. A. (1991). Reflections on sex equality under law. *Yale Law Journal*, 1281-1328.

Mannheim, H. (1965). *Comparative criminology... Vol. 1*.

Marshall, G. (1999). Sosyoloji Sözlüğü, çev. *Osman Akınhay-Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara*.

Marshall, G. (2005). Sosyoloji Sözlüğü̈. (O. Akınhay, & D. Kömürcü, Çev.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Marshall, W. L., Serran, G. A., Fernandez, Y. M., Mulloy, R., Mann, R. E., & Thornton, D. (2003). Therapist characteristics in the treatment of sexual offenders: Tentative data on their relationship with indices of behaviour change. *Journal of Sexual Aggression*, *9*(1), 25-30.

Matthews, J. K., Mathews, R., & Speltz, K. (1991). Female sexual offenders: A typology. *Family sexual abuse: Frontline research and evaluation*, 199-219.

McShane, M. D., Williams, F. P., & Dolny, H. M. (2003). The effect of gang membership on parole outcome. *Journal of Gang Research*, *10*(4), 25-38.

Merton, R. K. (1938). Science and the social order. *Philosophy of science*, *5*(3), 321-337.

Messerschmidt, J. W. (2005). Men, masculinities, and crime. *Handbook of studies on men & masculinities*, 196-212.

Mieth, L., Buchner, A., & Bell, R. (2017). Effects of gender on costly punishment. *Journal of Behavioral Decision Making*, *30*(4), 899-912.

Milligan, R. J., & Andrews, B. (2005). Suicidal and other self-harming behaviour in offender women: The role of shame, anger and childhood abuse. *Legal and Criminological Psychology*, *10*(1), 13-25.

Moffitt, T. E., Caspi, A., Rutter, M., & Silva, P. A. (2001). *Sex differences in antisocial behaviour: Conduct disorder, juvenile delinquency, and violence in the Dunedin Longitudinal Study.* Cambridge, England: Cambridge University Press

Morris, A. (1987). *Women, crime, and criminal justice*. B. Blackwell.

Motz, A. (2016). *The psychology of female violence: Crimes against the body*. Routledge.

Murphy, E., & Brown, J. (2000). Exploring gender role identity, value orientation of occupation and sex of respondent in influencing attitudes towards male and female offenders. *Legal and Criminological Psychology*, *5*(2), 285-290.

Nazlıdır, M. (2010). Kasten adam öldürme ve teşebbüs suçlularında psikososyal özelliklerin incelenmesi: suç analizi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*.

NTV. (2003, Aralık 29). *NTV Arşiv*. Erişim Adresi: NTV Arşiv: http://arsiv.ntv.com.tr/news/250274.asp#BODY

OECD. (2010). *Prison population rate: Number per 100 000 inhabitants, 2009 or latest available year in OECD Factbook 2010: Economic, Environmental and Social Statistics* . Paris: OECD Publishing.

Ortaköylü, L., Taktak, Ş., & Balcıoğlu, İ. (2004). Kadın ve suç. *Yeni Symposium* (Vol. 42, No. 1, pp. 13-19).

Öğün Boyacioğlu, A., İçli, T. (2000). Kadın Suçluluğunu Etkileyen Bazı Sosyolojik Faktörler.

Özbay, Ö. (2004). Yaş, adolesan suçları ve sosyal bağ teorisi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, *7*(1), 53-75.

Özbek, V. Ö., Doğan, K., Bacaksız, P., Kanbur, M.N. (2014). Ceza Hukuku Bilgisi, Ankara: Seçkin Yayınları.

Özkan, T., & Lajunen, T. (2005). Masculinity, femininity, and the Bem sex role inventory in Turkey. *Sex Roles*, *52*(1), 103-110.

Payne, B. K., Gainey, R. R., Triplett, R. A., & Danner, M. J. (2004). What drives punitive beliefs?: Demographic characteristics and justifications for sentencing. *Journal of criminal Justice*, *32*(3), 195-206.

Picca, G., & Erbaş, E. (1992). *Kriminoloji*. İletişim.

Polat, O. (2004). Kriminoloji Ve Kriminalistik Üzerine Notlar. *Seçkin Kitabevi, Ankara*.

Pollak, O. (1950). The criminality of women.

Pollak, O. (1979). The masked character of female crime. *The Criminology of Deviant Women*, 41.

Prentice, E. (2000). Dark side of girl power. *The Times*, *22*, 16-21.

Pretorius, H. G., & Botha, S. A. (2009). The cycle of violence and abuse in women who kill an intimate male partner: a biographical profile. *South African Journal of Psychology*, *39*(2), 242-252.

Pulkkinen, L., & Pitkänen, T. (1993). Continuities in aggressive behavior from childhood to adulthood. *Aggressive behavior*, *19*(4), 249-263.

Ragatz, L. L., & Russell, B. (2010). Sex, sexual orientation, and sexism: What influence do these factors have on verdicts in a crime-of-passion case?. *The Journal of Social Psychology*, *150*(4), 341-360.

Rahimov, İ. (2014). Suç ve ceza felsefesi. *Baskı, Eko Avrasya Yayınları, İstanbul*.

Rasche, C. E. (1974). The female offender as an object of criminological research. *Correctional Psychologist*, *1*(4), 301-320.

Reagan, L. J. (1997). *When abortion was a crime: Women, medicine, and law in the United States, 1867-1973*. Univ of California Press.

Rebeiz, M. J., & Harb, C. (2010). Perceptions of rape and attitudes toward women in a sample of Lebanese students. *Journal of Interpersonal Violence*, *25*(4), 735-752.

Reckdenwald, A., & Parker, K. F. (2012). Understanding the change in male and female intimate partner homicide over time: A policy-and theory-relevant investigation. *Feminist Criminology*, *7*(3), 167-195.

Reis, E. (1997). Damned Women: Sinners and Witches in Puritan New England, Ithaca: Cornell University Press, *Law and History Review*, *20*(1), 190-191.

Rimalt, N. (2001). When women become violent. *Plilim*, *10*, 274-326.

Roberts, N. (1992). Whores in History: Prostitution in Western.

Rogers, P., & Davies, M. (2007). Perceptions of victims and perpetrators in a depicted child sexual abuse case: Gender and age factors. *Journal of interpersonal violence*, *22*(5), 566-584.

Romer, D., Jamieson, K. H., & Aday, S. (2003). Television news and the cultivation of fear of crime. *Journal of communication*, *53*(1), 88-104.

Rossi, P. H., & Berk, R. A. (1997). *Just punishments: Federal guidelines and public views compared*. Transaction Publishers.

Rowan, E. L., Rowan, J. B., & Langelier, P. (1990). Women who molest children. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law Online*, *18*(1), 79-83.

Rullmann, M., Gründken, G., Mrotzek, M., & Mengüşoğlu, T. (1996). *Kadın filozoflar*. Kabalcı Yayınevi.

Sakall, N. (2001). Beliefs about wife beating among Turkish college students: The effects of patriarchy, sexism, and sex differences. *Sex roles*, *44*(9), 599-610.

Sakallı Uğurlu, N. (2002). Çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk psikoloji dergisi*, *17*(49), 47-58.

Sampson, R. J., Laub, J. H., & Wimer, C. (2006). Does marriage reduce crime? A counterfactual approach to within-individual causal effects. *Criminology*, *44*(3), 465-508.

Sancak, B., Taşdemir, I., & Karamustafalıoğlu, O. (2021). Mother–daughter incest: A brief review of literature and case report. *Journal of forensic sciences*, *66*(5), 2054-2059.

Sargın, S. ve Temurçin, K. (2009), *Türkiye'de Suçlar ve Mekânsal Dağılışı, Uluslar Arası Davras Kongresi, 24-27 Eylül, Isparta.*

Saruç, S. (2013). Kadın hükümlüler: cezaevi yaşantısı ve tahliye sonrası gereksinimler.

Saruç, S. (2014). Türkiye'de Kadin Hükümlüler: Kadin Hükümlülerin Profili Ve Suçluluğa Etki Eden Olgularin Analizi. *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, *25*(1), 61-88.

Saucier, D. A., Brown, T. L., Mitchell, R. C., & Cawman, A. J. (2006). Effects of victims' characteristics on attitudes toward hate crimes. *Journal of interpersonal violence*, *21*(7), 890-909.

Saxena, P. (2012). *Estimating the effect of sexism on perceptions of property, white-collar, and violent crimes*. University of California, Riverside.

Saygılı, S., ve Aliustaoğlu, F.S., (2009). Şiddet İçerikli Suç İşleyen Kadın Olguların Değerlendirilmesi, Adli Tıp Dergisi, Sayı: 23(1): s.24-29.

Scales, A. C. (1985). The emergence of feminist jurisprudence: An essay. *Yale Lj*, *95*, 1373.

Shatz, S. F., & Shatz, N. R. (2012). Chivalry is not dead: Murder, gender, and the death penalty. *Berkeley J. Gender L. & Just.*, *27*, 64.

Sheehan, R. (2010). Parental imprisonment and child protection: A study of children presented to the Melbourne children's court. *Australian Social Work*, *63*(2), 164-178.

Shields, R. T., & Cochran, J. C. (2020). The gender gap in sex offender punishment. *Journal of quantitative criminology*, *36*(1), 95-118.

Simon, R. W. (1992). Parental role strains, salience of parental identity and gender differences in psychological distress. *Journal of health and social behavior*, 25-35.

Sinden, P. G. (1981). Offender gender and perceptions of crime seriousness. *Sociological Spectrum*, *1*(1), 39-52.

Smart, C. (1979). The new female criminal: reality or myth?. *The British Journal of Criminology*, *19*(1), 50-59.

Smith, M. R., Makarios, M., & Alpert, G. P. (2006). Differential suspicion: Theory specification and gender effects in the traffic stop context. *Justice Quarterly*, *23*(02), 271-295.

Smith, P. (2010). Feminist jurisprudence. *A Companion to Philosophy of Law and Legal Theory*, 290-298.

Smith, S. C., Ellis, J. B., & Benson, T. A. (2001). Gender, gender roles and attitudes towards violence: Are viewpoints changing?. *Social Behavior and Personality: an international journal*, *29*(1), 43-47.

Soyaslan, D. (1998). Kriminoloji (suç ve ceza bilimleri) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 526. Ankara. *Uygulamalı Coğrafyada Suç Haritaları I*.

Soyaslan, D. (2003). Kriminoloji. Yetkin Yayınları, 3. *Basım, Ankara*.

Spatz Widom, C. (1979). Female offenders: Three assumptions about self-esteem, sex-role identity, and feminism. *Criminal Justice and Behavior*, *6*(4), 365-382.

Spohn, C. C. (2000). Thirty years of sentencing reform: The quest for a racially neutral sentencing. *Criminal justice*.

Steffensmeier, D. J., & Kramer, J. H. (1978). Sex Differences in Delinquency: An Analysis of Juvenile Court Statistics, 1970-76. *Pepp. L. Rev.*, *6*, 751.

Steffensmeier, D., & Allan, E. (1996). Gender and crime: Toward a gendered theory of female offending. *Annual review of sociology*, *22*(1), 459-487.

Steffensmeier, D., & Demuth, S. (2006). Does gender modify the effects of race–ethnicity on criminal sanctioning? Sentences for male and female white, black, and Hispanic defendants. *Journal of Quantitative Criminology*, *22*(3), 241-261.

Stemple, L., Flores, A., & Meyer, I. H. (2017). Sexual victimization perpetrated by women: Federal data reveal surprising prevalence. *Aggression and Violent Behavior*, *34*, 302-311.

Sturup, J., & Granath, S. (2015). Child homicides in Sweden: A descriptive study comparing the 1990s and the 2000s. *Homicide Studies*, *19*(2), 175-187.

Talbot, R. (2000). Myths in the representation of women terrorists. *Eire-Ireland*, *35*(3), 165-186.

Tam, S. Y., & Tang, C. S. K. (2005). Comparing wife abuse perceptions between Chinese police officers and social workers. *Journal of Family Violence*, *20*(1), 29-38.

Taner,T. (1953). Ceza Hukuku, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları

Temin, C. E. (1972). Discriminatory sentencing of women offenders: The argument for ERA in a nutshell. *Am. Crim. L. Rev.*, *11*, 355.

Terzi, S. (2007). Kadın suçluluğu-Kahramanmaraş örneği, Yüksek lisans projesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş*.

Thomas, W. I. (1907). Sex and society: Studies in the social psychology of sex. RG Badger.

Thomas, W. I. (1923). The unadjusted girl.

Tolunay, S. F. (2010). Mersin'de Evlerden Hırsızlık Olaylarında Mağdurların Durumunun Sosyal Antropolojik Olarak İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara*.

Tong, R. (2014). Feminist thought: a more comprehensive introduction, 4th edn e-book.

Tosun, Ö. (1967). Suç ve Kadın. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası.(33)*, *44*, 27-44.

Trägårdh, K., Nilsson, T., Granath, S., & Sturup, J. (2016). A time trend study of Swedish male and female homicide offenders from 1990 to 2010. *International Journal of forensic mental health*, *15*(2), 125-135.

Travin, S., Cullen, K., & Protter, B. (1990). Female sex offenders: Severe victims and victimizers. *Journal of Forensic science*, *35*(1), 140-150.

Tuncer, A. E., Broers, N. J., & Ergin, M. (2018). The association of gender role attitudes and offense type with public punitiveness toward male and female offenders. *International journal of law, crime and justice*, *55*, 70-79.

Tunç, H. (2008). Polisin Suç Olgusuna Bakışı ve Suça Karşı Uzmanlaşma Çalışmaları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara*.

TÜİK (2021, Kasım 2). *Türkiye İstatistik Kurumu Veri Portalı*. Erişim Adresi: Türkiye İstatistik Kurumu: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ceza-Infaz-Kurumu-Istatistikleri-2020-37202

Türk Ceza Kanunu. (2004, 12 Ekim). Resmi Gazete (Sayı: 25611). Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm

Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete. (2020, Nisan 15). *T.C. Resmi Gazete*. Erişim Adresi: Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 31100 Sayılı Kanun: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/04/20200415-16.htm

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. (2019). Erişim Adresi: Türk Dil Kurumu: https://sozluk.gov.tr

Türk Tabipleri Birliği. (2008). *Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Sağlık.* Ankara: Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kolu.

Ulusal Eylem Planı, TC Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 1998, sf. 56.

Unnever, J. D., & Cullen, F. T. (2009). Empathetic identification and punitiveness: A middle-range theory of individual differences. *Theoretical Criminology*, *13*(3), 283-312.

Üzümçeker, E., & Akfırat, S. (2018). Kadın cinayetlerine yönelik atıfların cinsiyet grubuyla özdeşleşme, çelişik duygulu cinsiyetçilik ve siyasi ideolojilerle ilişkisi. *Psikoloji Çalışmaları*, *38*(1), 1-32.

Vandiver, D. M., & Walker, J. T. (2002). Female sex offenders: An overview and analysis of 40 cases. *Criminal Justice Review*, *27*(2), 284-300.

Vandiver, D. M., & Kercher, G. (2004). Offender and victim characteristics of registered female sexual offenders in Texas: A proposed typology of female sexual offenders. *Sexual abuse: A journal of Research and Treatment*, *16*(2), 121-137.

Viki, G. T., Massey, K., & Masser, B. (2005). When chivalry backfires: Benevolent sexism and attitudes toward Myra Hindley. *Legal and Criminological Psychology*, *10*(1), 109-120.

Vold, G. B., Bernard, T. J., & Snipes, J. B.(2002). *Theoretical criminology*.

Yağmur, M. (2005). Kadın Suçluluğunu Meydana Getiren Sosyokültürel Etkenler (Çankırı Ceza Evinde Bir Uygulama). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara*.

Yaltkaya, K. (1995). *Beynin ve yaşamın gizemleri*. Altın kitaplar.

Yamawaki, N., Ostenson, J., & Brown, C. R. (2009). The functions of gender role traditionality, ambivalent sexism, injury, and frequency of assault on domestic violence perception: A study between Japanese and American college students. *Violence Against Women*, *15*(9), 1126-1142.

Yanci Sağlam, F. (2019). *Tecavüze ilişkin tutumların tecavüz mitleri, adil dünya inancı, cinsiyet rolleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi* (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).

Yavuzer, H. (1987). Üniversite Gençliğinin Sorunları, istanbul Üniversitesi Bülteni. *Cilt III*, (3-4), 73-91.

Yavuzer, H. (1996). Çocuk ve suç (8. Baskı). *İstanbul: Remzi Kitabevi*.

Yıldırım, A. (2014). Sosyo-kültürel yapı ve suç olgusu arasındaki ilişki: Malatya ili örneği. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *2014*(3), 1-7.

Yıldız, F. (2019). Kadin Ve Suç: Türkiye'de Kadin Ve Organize Suç İlişkisi. *Alınteri Sosyal Bilimler Dergisi*, *3*(1), 23-41.

Yick, A. G. (2000). Domestic violence beliefs and attitudes in the Chinese American community. *Journal of Social Service Research*, *27*(1), 29-51.

Yumrutaş, D. (2021). Arabuluculuk süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, güç dengesizlikleri ve farklılıkların yönetilmesi. *Arabuluculuğun Geleceği Sempozyumu: Bildiri tam metin kitabı 14 Kasım 2020*.

Yurtcan, E. (1990). Türk Hukukunda Kürtaj ve Uygulaması, 2. *Baskı, Kazancı Matbaacılık, İstanbul*.

Yücel, M. T. (1973). *Suç ve ceza anatomisi*. Yarıaçık Cezaevi Matbaası.

Zedner, L. (1991). *Women, crime, and custody in Victorian England* (Vol. 638). Oxford: Clarendon Press.

Walmsley, R. (2017). World female imprisonment list: women and girls in penal institutions, including pre-trial detainees/remand prisoners. *World Prison Brief*, 1-13.

Walters, G. D. (2001). The relationship between masculinity, femininity, and criminal thinking in male and female offenders. *Sex Roles*, *45*(9), 677-689.

Weizmann-Henelius, G., Viemerö, V., & Eronen, M. (2003). The violent female perpetrator and her victim. *Forensic science international*, *133*(3), 197-203.

Weizmann-Henelius, G., Matti Grönroos, L., Putkonen, H., Eronen, M., Lindberg, N., & Häkkänen-Nyholm, H. (2012). Gender-specific risk factors for intimate partner homicide: A nationwide register-based study. *Journal of interpersonal violence*, *27*(8), 1519-1539.

Wermink, H., Johnson, B. D., Nieuwbeerta, P., & de Keijser, J. W. (2015). Expanding the scope of sentencing research: Determinants of juvenile and adult punishment in the Netherlands. *European Journal of Criminology*, *12*(6), 739-768.

Wilczynski, A. (1997). Mad or bad? Child-killers, gender and the courts. *The British Journal of Criminology*, *37*(3), 419-436.

Williams, K. S., & Bierie, D. M. (2015). An incident-based comparison of female and male sexual offenders. *Sexual Abuse*, *27*(3), 235-257.

Winfree Jr, L. T., & Abadinsky, H. (2016). *Essentials of criminological theory*. Waveland Press.

World Prison Brief. (2020). *World Prison Brief*. Erişim Adresi: Prison Population Rate: https://www.prisonstudies.org/highest-to-lowest/prison_population_rate?field_region_taxonomy_tid=All

Worrall, A. (2002). *Offending women: Female lawbreakers and the criminal justice system*. Routledge.

8. EKLER

EK-1

Senaryo Çiftleri

Senaryo 1

Özge 30 yaşında Balıkesir'de yaşayan bir kadındır. Şu an bir giyim mağazasında satış danışmanı olarak çalışmaktadır. Özge'nin evi ile işi arasındaki mesafe hem kısadır hem de yol, arabanın rahat girmediği bir orman yoldur. Bu sebeple Özge, evden işe motosikleti ile gitmektedir. Bir gün işten eve dönerken, karanlık orman yolunda yürüyen yayayı görmemiş ve yayaya çarpmıştır. Çarpmanın etkisiyle motosikletten düşen Özge, ilk önce motosikletini yerden kaldırmış sonra da yayanın yaşayıp yaşamadığını kontrol etmiştir. Kafası kanayan yayadan hafif de olsa nabız alan Özge, yayanın kısa süre içinde öleceğini düşünerek olay yerini terk etmiş ve evine gitmiştir. Olaydan saatler sonra yayayı ölü olarak yol kenarında bulan başka bir kişi polisi çağırmıştır. Olay yerine polisle beraber gelen ambulans cesedi otopsi yapılması için hastaneye götürmüştür. Ölüm sebebini belirlemek üzere yapılan otopside, doktorlar yayanın olaydan 2 saat kadar sonra kan kaybından öldüğü, olay esnasında müdahale edilseydi yayanın kurtarılabileceği sonucunu raporlamıştır.

Hasan 35 yaşında Muğla'da yaşayan bir erkektir. Bir restoranda garson olarak çalışır. İşten çıktığında sık sık, yaşı kendisine yakın olan, yalnız yaşayan bir arkadaşının evine gider onunla zaman geçirir zaman zaman da onun evi Hasan'ın iş yerine daha yakın olduğundan arkadaşının evinde kalır, sabah işe oradan giderdi. Yine bir gün, önceden yaptıkları plana göre iş çıkışı arkadaşının evine gidecek beraber maç izleyeceklerdi. Maçın 2. yarısında Hasan ile arkadaşı arasında tartışma çıkar. Farklı iki takımı tuttukları

için maç esnasında tartışma hararetlenir, büyür ve aralarında itiş kakış olur. Hasan'ın bir anda arkadaşını itmesiyle, arkadaşı yere düşer. Yerde kan gören Hasan, endişelenerek arkadaşının yaşayıp yaşamadığını kontrol eder ve nefes alıp verdiğini görüp bayıldığını anlar. Olayın etkisinde, kimseye haber vermeden evden çıkar ve kendi evine gider. Birkaç gün sonra apartmandaki komşuların şüphelenmesi sonucu Hasan'ın arkadaşının evine polisler gelir ve cansız bedeni bulurlar. Ambulans ile hastaneye götürülen cesette yapılan adli inceleme sonucunda, kişinin ölüm sebebinin yere düşme sonucu oluşan yaranın iltihap kapması ve kişinin hayatî organlarının bu iltihaptan ve eşlik eden kan kaybından etkilenmesi sonucu olduğu, olay anında ve sonraki saatlerde müdahale edilseydi kişinin kurtarılabileceği raporlanmıştır.

Senaryo 2

Alp 30 yaşında Balıkesir'de yaşayan bir erkektir. Şu an bir giyim mağazasında satış danışmanlığı yapmaktadır. Alp, akşamları çalışır gündüzleri evdedir. Yeğeni Ayşe'nin anne babası gündüzleri çalıştığı için, 5 yaşındaki Ayşe'yi her gün göz kulak olması için amcası Alp'e bırakmaktadırlar. Alp Ayşe ile yalnız kaldıklarında kendi tasarladığı bir oyun oynamaktadır. Oyun Ayşe'nin sürekli kıyafetlerini değiştirmesi, bazen iç çamaşırlarıyla kalması ve makyaj yapması üzerine kurgulanmıştır. Ayşe'nin saçlarını tarayıp ören farklı şekiller veren ve onun kıyafetlerini kendi elleriyle değiştiren Alp, Ayşe'yi hazırladıktan sonra karşısına geçip ondan şarkı söyleyip dans etmesini ister ve o esnada kendi cinsel organına dokunur. Bunu amcasıyla arasında bir oyun olduğunu ve amcasının çok eğlendiğini düşünen çocukta dışarıdan gözlemlenen bir huzursuzluk ya da davranış farklılığı bulunmamaktadır. Alp çalışmadığı tüm zamanlar Ayşe'ye bakmakta, ona hediyeler ve kıyafetler almaktadır. Ayşe de eve döndüğünde anne ve

babasına amcasının ona aldığı hediyelerden ve oyun oynadıklarından bahsetmektedir. Alp Ayşe'ye; yanında olmadığında Ayşe'nin sıkılmaması için oyun oynamaya devam edebileceklerini söylemiş ve yan yanayken oynadıkları oyunu kimseye anlatmamasının bir sır saklama oyunu olduğunu Ayşe'ye anlatmıştır. Böylece Ayşe ailesine oyunun detaylarından hiçbir zaman bahsetmemiş bu sır saklama oyunu da sürdürdüğünü amcasıyla her görüşmesinde ona anlatmıştır.

Ceren 35 yaşında Muğla'da yaşayan bir kadındır. Bir restoranda garson olarak çalışmaktadır. Aile apartmanında oturan Ceren; erkek kardeşi, kardeşinin eşi ve 4 yaşındaki yeğeni Ali ile beraber aynı evde yaşar. Ceren'in erkek kardeşi uzun saatler ev dışında çalışmakta, eve ancak akşam 10 gibi gelmektedir. Abisinin eşi ise sürekli ev işleri ile ilgilenmekte, ev işleri hafiflediğinde Ali'yi Ceren ile bırakıp üst komşusu olan kayınvalidesine misafirliğe gitmektedir. Ceren, Ali'nin bakımının çoğunu üstlenmiş durumdadır. İşe gitmediği tüm zamanını Ali ile geçiren Ceren, Ali'ye masallar okur sık sık oyunlar oynar. Özellikle bir oyunu çok sık oynamak isteyen Ceren; Ali'yi de bu oyunun ikisi arasında bir sır olduğuna ve en eğlenceli oyun olduğuna ikna etmiştir. Çocuğa kendi cinsel organını ellettiği oyunda, bundan keyif aldığını gösteren hareketler yapmakta, gülmekte ve aynısını çocuğa da yapıp, çocuğun cinsel organını elleyerek bunu, onun da keyif alması gereken bir oyun gibi çocuğa öğretmektedir. Bunu halasıyla oynadığı bir oyun olduğunu düşünen çocuk, oyun esnasında halası keyif aldığından huzursuz hissetmez, oyundan kimseye bahsetmez. Ali'nin annesi ve babası da çocukta herhangi bir farklılık gözlemlemez, Ceren'in ona bakmasından ve yüklerini azaltıyor olmasından çok memnun olurlar.

Senaryo 3

Engin 30 yaşında Balıkesir'de yaşayan bir erkektir. Şu an bir giyim mağazasında satış danışmanlığı yapmaktadır. Bir gün işten çıkıp eve giderken İzmir'de yaşanan depremi duymuş evde bütün gece depremle ilgili haberleri izlemiştir. Ertesi gün işten izin almış ve araba ile 2 saatlik bir yolculuk yapmak için afet toplanma alanına gitmek üzere hazırlanmıştır. Öğlen, depremden en çok zarar gördüğü söylenen ve arama kurtarma ekiplerinin en yoğun çalıştığı, en çok yardım kabul eden, en kalabalık yer olan Bayraklı ilçesine gitmiştir. Orada etrafı tanımış, çadırların olduğu bölgeyi incelemiş ve insanlara yardımcı olmak için ordaymış gibi davranmıştır. Gece olup herkes uyuduğunda, hangi çadırda kimlerin kaldığını, içinde hangi eşyalar olduğunu öğrenmiş ve girmek istediği çadırları seçmişti. Arama kurtarma ekipleri çalışırken polis ve ambulansın da orada yığıldığını bilerek kendine bir plan yapmıştır. Gece herkes çadırında uyurken sessizce belirlediği çadırlara girmiş ve insanların şahsi eşyalarını, depremden kurtarabildiği ev gereçlerini, fazla battaniyeleri kişilerin izni ve haberi olmadan almıştır. Aldığı eşyaları biraz uzağa park ettiği arabaya birkaç seferde taşıyıp, gören olursa yardım için getirdiğini ve alana taşıdığını söylemiştir. Habersiz ve izinsiz aldığı eşyaları birkaç hafta içinde Balıkesir'de satıp paraya dönüştürmüştür.

Nazlı 35 yaşında Muğla'da yaşayan bir kadındır. Bir restoranda garson olarak çalışmaktadır. Nazlı'nın babaannesi Muğla'da bir huzurevinde kalmaktadır. Nazlı her hafta bir kere onu ziyarete gitmektedir. Her ziyarete gittiğinde etrafı incelemekte hasta bakıcıların vardiya değişimlerine dikkat etmektedir. Birkaç ay içinde her çalışanı tanıyan Nazlı, ziyaretini hep aynı kişilerin çalıştığı vardiyaya denk getirmekte, ziyaret için özellikle o saati beklemektedir. Böylece çalışanlarla yakın olmuştur. Orada hasta bakıcı

olarak çalışan bir kadın ile dışarıda da görüşmüş ve arkadaşlığını ilerletmiştir. Arkadaşını iş yerinde bir gün ziyarete giden Nazlı, arkadaşının cebinden huzurevine ait anahtarları almış dışarı çıkıp kopyalatmış ve geri dönüp arkadaşının çantasına geri koymuştur. Bir gece huzurevine gelen Nazlı, kopyalattığı anahtarlar ile tüm kapıları açarak huzurevinde kalan yaşlı insanların odasına girmiş, çantalarından paralarını ve özel eşyalarını onlara fark ettirmeden almıştır. Birkaç saat sonra huzurevini kimse fark etmeden terk etmiştir. Aldığı özel eşyaları birkaç hafta içinde Muğla'da başka bir ilçede satıp işinden de izin alarak elde ettiği tüm para ile tatile çıkmıştır.

Senaryo 4

Gökhan 30 yaşında Balıkesir'de yaşayan bir erkektir. Şu an bir giyim mağazasında satış danışmanlığı yapmaktadır. Vardiyası bitip eve gittiğinde, evinde kurduğu basit bilgisayar sistemi yardımıyla insanları arayıp onlara telefonda jandarma olduğunu söylemektedir. İnsanları aradığında onlara arkadan siren ve telsiz sesleri dinletmektedir. Kendini tanıttıktan sonra aradığı yabancı kişilere jandarma teşkilatı adına yürüttüğü gizli bir soruşturma olduğunu ve onların da devlete bu konuda yardımcı olması gerektiklerini anlatmakta, ikna etmektedir. İkna olan kişilere önce bir telefon hattı ve tuşlu bir telefon almalarını söylemekte, o telefon üzerinden sürekli konuşacaklarını ve telefonun sürekli görüşme halinde açık kalacağını, böylelikle herhangi bir tehlikede müdahale edeceğini tembihlemektedir. Sonrasında kişilerin bankaya gidip hesaplarında bulunan tüm parayı çekip buluşma yerinde birine teslim etmeleri gerektiğini söylemektedir. Kişileri, bankadan çekecekleri paranın devlete ait olduğuna, banknotların üzerinde yazan rakamlardan şüphelileri takip edeceklerine inandırmaktadır. Buluşma yerine devletin parası olduğunu düşündüğü para ile giden kişi, parayı şüpheli olduğunu düşündüğü yabancıya teslim

etmekte ve jandarmadan yani Gökhan'dan haber beklemektedir. Şüpheli olduğu düşünülen kişi Gökhan'ın arkadaşıdır ve parayı Gökhan'a getirir.

Sibel 35 yaşında Muğla'da yaşayan bir kadındır. Bir restoranda garson olarak çalışmaktadır. Sibel, restoranın sürekli müşterilerinden olan eşini 3 sene önce kaybetmiş 72 yaşındaki adam ile, adam restorana her geldiğinde iyi bahşiş bıraktığından özel olarak ilgilenmektedir. Adamın maddi durumunun iyi olduğunu geldiğinde ettikleri sohbetlerden anlayan Sibel, adamın onunla arkadaşlık kurmak istediğini fark eder ve kendisine izinli gününde görüşme talebinde bulunur. İzinli gününde adamın evinde kahve içmeye gider. O gün Sibel, adama tüm hayatından bahseder. Hayatının ne kadar zor olduğunu artık biri ile evlenmek istediğini anlatır. Hem hayatının zorluklarına üzülen hem de Sibel'i beğenen adam ona yardımcı olabileceğini söyler, durumunun çok iyi olduğundan ve hayatta ölen eşinden başka kimsesi olmadığından bahseder. Bu şekilde aralarında bağ kuran ikili telefonla her gün görüşürler. Sibel'in izinli olduğu günlerde birkaç saat zaman geçirirler. İki ay geçtikten sonra evlenmeye karar veren ikili, imam nikahı kıyarlar. Sibel resmi nikahı ailesi duymasın diye istemez bir süre sonra onları ikna edince resmi nikah da kıyabileceklerini adama söyler. Bunu kabul eden adam bu geçen iki ay zarfında Sibel'e her zor durumda kaldığında para göndermiş, kendi kredi kartlarını kullanması için ona vermiştir. Sibel annem hastanede, bakımı ve ilaçları için paraya ihtiyacım var gibi sebeplerle birçok kez bu adamdan karşılıksız para almıştır. Kurduğu bu sistemin sorunsuz işlediğini gören Sibel, git gide daha fazla kişi ile aynı anda görüşüp hepsine aynı şeyleri söylemekte ve vaatlerde bulunup para almaktadır. Garsonluk yaptığı restorandan da ayrılan Sibel, aynı anda görüştüğü insanlardan yeterli olduğunu düşündüğü miktar parayı alınca ortadan kaybolmaktadır.

Senaryo 5

Gizem 30 yaşında Balıkesir'de yaşayan bir kadındır. Şu an bir giyim mağazasında satış danışmanlığı yapmaktadır. Bir gün işten çıktıktan sonra ihtiyaçlarını almak üzere kişisel bakım ürünleri satan bir mağazaya girmiştir. İhtiyaçlarından bazılarını alacak parası olmadığından bir iki ürünle kasaya gitmiş, onların ödemesini yapmış, diğerlerini de kimse görmeden çantasına koymuştur. Mağazaya giriş çıkışında herhangi bir önlem ve çantasına gizlice koyduğu ürünleri fark edecekleri bir düzenek olmadığından, parasını ödemeden aldığı 100 TL değerinde ped ve el kremini kimseye fark ettirmeden mağazadan çıkarmış ve evine götürmüştür.

Kerem 35 yaşında Muğla'da yaşayan bir erkektir. Bir restoranda garson olarak çalışmaktadır. İzinli olduğu bir gün evdeyken eksiklerini fark eden Can, onları almak için oturduğu yere yakın bir alışveriş merkezine gitmek için evden çıkmıştır. Mağazaya giderken dolmuşa binmiş, dolmuşun da ön koltuğuna şoförün yanına oturmuştur. Yolculuk esnasında şoför ile Can arasında bulunan para konulan bankodan Can'ın tarafına 100 TL düşmüş, Can şoföre fark ettirmeden 100 TL'yi almış cebine koymuştur. Alışveriş merkezinin önüne geldiğinde dolmuştan inmiştir ve kişisel bakım ürünlerinin olduğu mağazaya gitmiştir. Dolmuştan fark ettirmeden aldığı 100 TL ile tıraş bıçağı ve tıraş losyonu almıştır. Daha sonra yürüyerek eve dönmüştür.

Senaryo 6

Ezgi 30 yaşında Balıkesir'de yaşayan bir kadındır. Şu an bir giyim mağazasında satış danışmanlığı yapmaktadır. Mağazada gündüz vardiyasında çalışan Ezgi, işten çıktığında eve gidip duş almakta, hazırlanmaktadır. Her gün akşam 10 civarında evden çıkıp, Balıkesir'de fuhuş için insanların gittiği bölgeye gitmektedir. Uzun zamandır bu işi

yapan Ezgi'nin orada birçok arkadaşı vardır ve onlarla beraber müşterilerini beklemektedir. Bu caddede her akşam para karşılığı cinsel birliktelik yaşayacağı insanlarla tanışmaktadır. Onlarla orada tanışıp anlaştıktan sonra o caddeye yakın, arkadaşları ile ortak kullandıkları bir evde kişilerle para karşılığı beraber olmaktadır. Gündüz işinde ne kadar yorulduğuna göre gece yaptığı işin saatlerini kendisi belirlemektedir. Her gece işini bitirip evine dönmektedir.

Can 35 yaşında Muğla'da yaşayan bir erkektir. Bir restoranda garson olarak çalışmaktadır. Restoranda çalıştığı zamanın dışında Can, daha önce sözleştiği kişilerle para karşılığı cinsel birliktelik yaşamaktadır. İnternet sitesi üzerinden insanlarla tanışan Can, sitede rumuz denilen farklı bir isim kullanmaktadır. Bir süre sonra konuşma istediği seviyeye geldiğinde karşısındaki insana fotoğraflarını göndermektedir. Anlaştığı insanlarla kendi evinde görüşmektedir.

EK-2

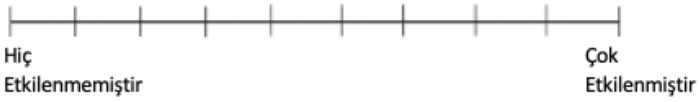
Algı Değerlendirme Formu

Aşağıdaki soruları, okuduğunuz senaryoya göre cevaplayınız.

1) Sizce okuduğunuz senaryodaki olayın ciddiyeti nedir?

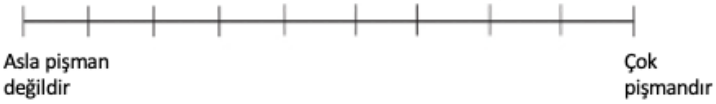
2) Sizce okuduğunuz senaryodaki olayın muhatabı (suç olduğunu düşünüyorsanız mağduru) olaydan ne kadar etkilenmiştir?

3) Sizce okuduğunuz senaryodaki kişi ne tür bir ceza almalı?

- ☐ Gözaltı Sonrası Şartlı Tahliye (Denetimi Serbestlik)
- ☐ Para Cezası
- ☐ Açık Cezaevinde Hapis
- ☐ Kapalı Cezaevinde Hapis

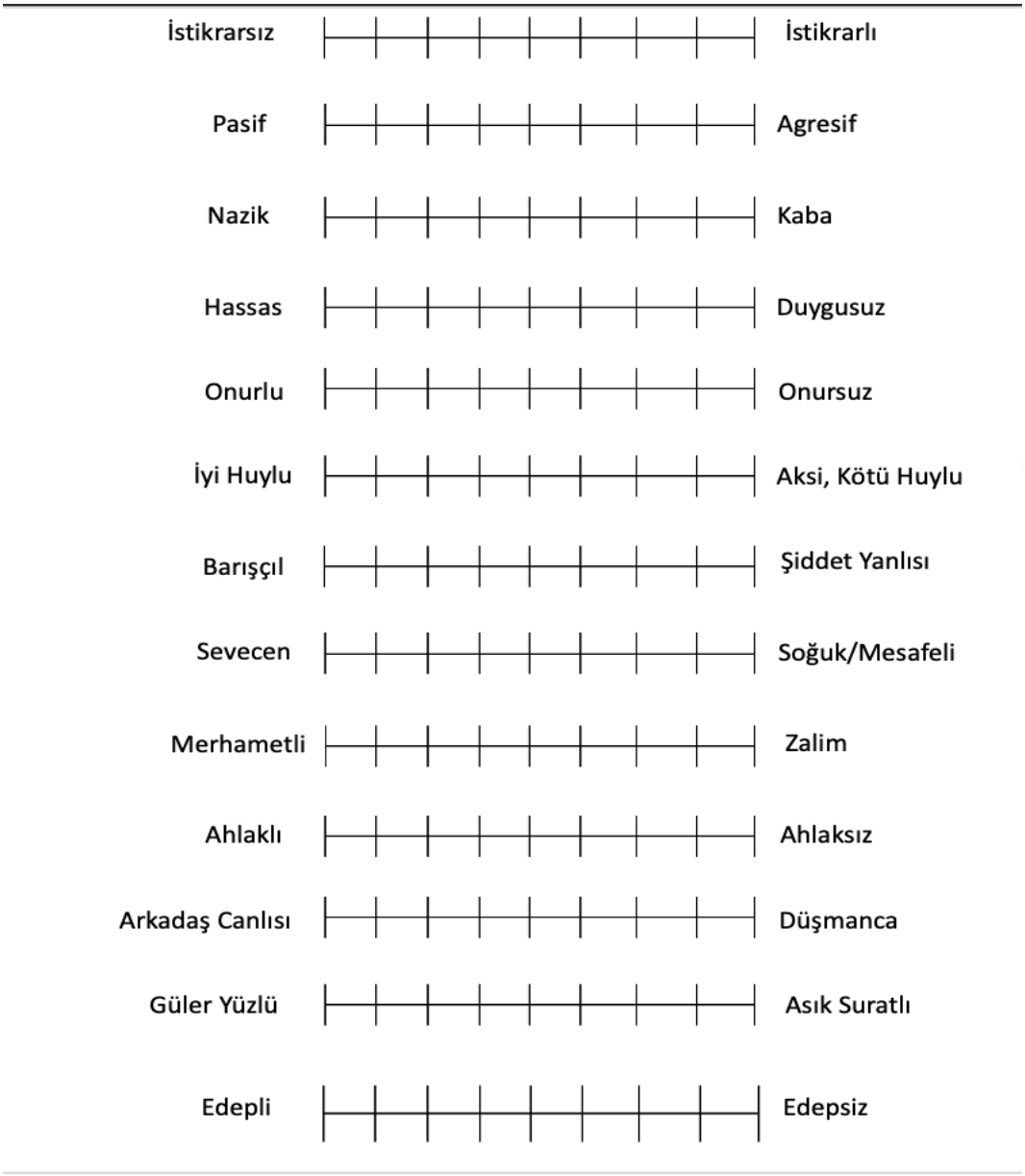
4) Sizce okuduğunuz senaryodaki kişinin pişmanlık derecesi nedir?

EK-3

Kişisel Özellik Değerlendirme Formu

Senaryoda okuduğunuz kişinin hangi kişilik özelliğine daha yakın olduğunu ***yakınlık derecesine göre*** işaretleyiniz. Herhangi bir çizgi üzerine yuvarlak çizerek işaretleme yapabilirsiniz. Doğru ya da yanlış bir cevap yoktur, kişisel görüşünüz sorulmaktadır.

EK-4

BEM Cinsiyet Rolü Envanteri

Lütfen aşağıdaki ifadelerin, sizin için ne oranda doğru ya da yanlış olduğunu sizi ne oranda tanımladığını göz önüne alıp ilgili rakamı daire içine alarak belirtiniz.

1: Tamamen yanlış 2: Çoğunlukla yanlış 3: Biraz yanlış 4: Ne doğru ne yanlış
5: Biraz doğru 6: Çoğunlukla doğru 7: Tamamen doğru

1.	Düşünce ve inançlarını savunan	1	2	3	4	5	6	7
2.	Duygusal	1	2	3	4	5	6	7
3.	Vicdan sahibi / Bilinçli	1	2	3	4	5	6	7
4.	Bağımsız / Dilediğini yapan	1	2	3	4	5	6	7
5.	Sempatik	1	2	3	4	5	6	7
6.	Ne yapacağı belli olmayan /. Başına buyruk / Sağı solu belli olmayan	1	2	3	4	5	6	7
7.	İddialı / Tuttuğunu koparan	1	2	3	4	5	6	7
8.	Diğer insanların duygularını önemseyen	1	2	3	4	5	6	7
9.	Güvenilir / İtimat edilir	1	2	3	4	5	6	7
10.	Sağlam karakterli / Güçlü kişilikli	1	2	3	4	5	6	7
11.	Anlayışlı	1	2	3	4	5	6	7
12.	Kıskanç	1	2	3	4	5	6	7
13.	İşe yarar ve becerikli	1	2	3	4	5	6	7
14.	Şefkatli / Merhametli	1	2	3	4	5	6	7
15.	İçten / Samimi	1	2	3	4	5	6	7
16.	Lider / Liderlik özelliklerine sahip	1	2	3	4	5	6	7
17.	Duygularına hâkim olabilen / Teskin edici	1	2	3	4	5	6	7
18.	Sır saklayabilen / tutabilen / Ketum	1	2	3	4	5	6	7
19.	Risk alabilen / Risk almayı seven	1	2	3	4	5	6	7
20.	Sıcak kanlı	1	2	3	4	5	6	7
21.	Uyumlu	1	2	3	4	5	6	7
22.	Baskın / Üstün / Hâkim	1	2	3	4	5	6	7
23.	Sevecen / Sevgi dolu	1	2	3	4	5	6	7
24.	Kendini beğenmiş / Kibirli	1	2	3	4	5	6	7
25.	Muhalif / Muhalefet eden	1	2	3	4	5	6	7
26.	Çocukları seven	1	2	3	4	5	6	7
27.	Kaba / Patavatsız / Nezaketsiz	1	2	3	4	5	6	7
28.	Saldırgan	1	2	3	4	5	6	7
29.	Kibar / Nazik	1	2	3	4	5	6	7
30.	Toplumsal kurallara uyan / Geleneklerine bağlı	1	2	3	4	5	6	7

EK-5

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği

Lütfen her bir ifade ile ne derece hemfikir olup olmadığınızı verilen ölçekteki sayılardan uygun olanı ifadenin yanındaki boşluğa yazarak belirtiniz.

1	2	3	4	5	6
Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz katılmıyorum	Biraz katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum

___ 1)- Ne kadar başarılı olursa olsun bir kadının sevgisine sahip olmadıkça bir erkek gerçek anlamda bütün bir insan olamaz.

___ 2)- Gerçekte birçok kadın "eşitlik" arıyoruz maskesi altında işe alınmalarda kendilerinin kayırılması gibi özel muameleler arıyorlar.

___ 3)- Bir felaket durumunda kadınlar erkeklerden önce kurtarılmalıdır.

___ 4)- Birçok kadın masum söz veya davranışları cinsel ayrımcılık olarak yorumlamaktadır.

___ 5)- Kadınlar çok çabuk alınırlar.

___ 6)- Karşı cinsten biri ile romantik ilişki olmaksızın insanlar hayatta gerçekten mutlu olamazlar.

___ 7)- Feministler gerçekte kadınların erkeklerden daha fazla güce sahip olmalarını istemektedirler.

___ 8)- Birçok kadın çok az erkekte olan bir saflığa sahiptir.

___ 9)- Kadınlar erkekler tarafından el üstünde tutulmalı ve korunmalıdır.

___ 10)-Birçok kadın erkeklerin kendileri için yaptıklarına tamamen minnettar olmamaktadırlar.

___ 11)- Kadınlar erkekler üzerinde kontrolü sağlayarak güç kazanmak hevesindeler.

___ 12)- Her erkeğin hayatında hayran olduğu bir kadın olmalıdır.

___ 13)- Erkekler kadınsız eksiktirler.

___ 14)- Kadınlar işyerlerindeki problemleri abartmaktadırlar.

___ 15)- Bir kadın bir erkeğin bağlılığını kazandıktan sonra genellikle o erkeğe sıkı bir yular takmaya çalışır.

___ 16)- Adaletli bir yarışmada kadınlar erkeklere karşı kaybettikleri zaman tipik olarak kendilerinin ayrımcılığa maruz kaldıklarından yakınırlar.

___ 17)- İyi bir kadın erkeği tarafından yüceltilmelidir.

___ 18)- Erkeklere cinsel yönden yaklaşılabilir olduklarını gösterircesine şakalar yapıp daha sonra erkeklerin tekliflerini reddetmekten zevk alan birçok kadın vardır.

___ 19)- Kadınlar erkeklerden daha yüksek ahlaki duyarlılığa sahip olma eğilimindedirler.

___ 20)- Erkekler hayatlarındaki kadın için mali yardım sağlamak için kendi rahatlarını gönüllü olarak feda etmelidirler.

___ 21)- Feministler erkeklere makul olmayan istekler sunmaktadırlar.

___ 22)- Kadınlar erkeklerden daha ince bir kültür anlayışına ve zevkine sahiptirler.

EK-6

Etik Kurul Onayı

EK-7

Katılımcı Onam Formu

EK-8

Sosyodemografik Bilgi Formu

1) Mesleğiniz: …….

( ) Herhangi bir mesleğiniz yoksa burayı işaretleyiniz.

2) Cinsiyetiniz: ( ) Kadın

( ) Erkek

( ) Diğer

3) Doğum Yılınız: …….

4) Gelir Durumunuz: ( ) 0-1000 TL / Ay

( ) 1001- 3000 TL / Ay

( ) 3001-5000 TL / Ay

( ) 5001 ve üzeri / Ay

5) Eğitim Durumunuz: …….

6) 18 yaşınıza kadar kaldığınız/yetiştiğiniz yer: ( ) Şehir

( ) Kırsal

( ) Hem Şehir Hem Kırsal

7) Medeni Haliniz: ( ) Bekar ve çocuksuz

( ) Bekar ve çocuklu

( ) Evli ve çocuksuz

( ) Evli ve çocuklu

( ) Boşanmış ve çocuksuz

( ) Boşanmış ve çocuklu

( ) Eşi vefat etmiş ve çocuksuz

8) Çalışma Durumunuz: ( ) Çalışıyorum

( ) Çalışmıyorum

9) Çalışıyorsanız kaç senedir çalışıyorsunuz:

10) Suç ile ilgili haberleri hangi kaynaktan elde edersiniz: ( ) Televizyon

( ) Gazete

( ) Sosyal Medya

( ) Kulaktan Duyma

( ) Hepsi

( ) Hiçbiri

11) Suç konulu dizi ve programları izler misiniz? ( ) Evet

( ) Hayır

12) Suç dizi ve programlarını ne kadar beğenirsiniz?

Hiç Beğenmem — Çok Beğenirim

- Size en uygun seçeneğe yakınlık derecesine göre herhangi bir aralığa işaretleme yapabilirsiniz.

13) Suç dizi ve programlarını ne sıklıkla izlersiniz?

Hiçbir Zaman — Her Zaman

- Size en uygun seçeneğe yakınlık derecesine göre herhangi bir aralığa işaretleme yapabilirsiniz.

9. ÖZGEÇMİŞ

Çise Aker 2018 senesinde İzmir Ekonomi Üniversitesi, Psikoloji bölümünden mezun olmuştur. 2019 senesinde İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa'da Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Yüksek Lisansı ile öğrenimine devam etmiştir.